

Z naciskiem na współpracę

W listopadzie 2020 roku Rada Szefów Rządów Wspólnoty Niepodległych Państw spotkała się, aby zatwierdzić plan działania w celu wdrożenia pierwszego etapu strategii rozwoju gospodarczego Wspólnoty Niepodległych Państw do 2030 roku. Dokument obejmuje lata 2021-2025 i zawiera 29 rozdziałów, m.in. dotyczących handlu i współpracy gospodarczej, przemysłu, kompleksu paliwowo-energetycznego, transportu, komunikacji i technologii informacyjnych, kompleksu rolno-przemysłowego, polityki monetarnej i finansowej oraz rynku pracy. Działania zawarte w przyjętym planie, mające na celu wzmocnienie i zwiększenie konkurencyjności gospodarek WNP, rozwój nowych projektów współpracy i infrastruktury, rozwój gospodarki cyfrowej, realizację potencjału naukowo-technologicznego i edukacyjnego, powinny przyczynić się do efektywnego wykorzystania mechanizmów integracyjnych tej organizacji międzynarodowej. Jak te zadania są rozwiązywane w praktyce, opisano w proponowanym opracowaniu.

Ma ponad 45-letnie doświadczenie zawodowe w dziennikarstwie. Obecnie jest profesorem nadzwyczajnym w Katedrze Dziennikarstwa Międzynarodowego na Wydziale Dziennikarstwa Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego. Jest profesorem nadzwyczajnym w Katedrze Dziennikarstwa Międzynarodowego na Wydziale Dziennikarstwa Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego.

Zalesskij

Z naciskiem na współpracę

Kronika międzynarodowych interakcji w przestrzeni postsowieckiej

Boris Zalesskij

Boris Zalesskij

Z naciskiem na współpracę

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Boris Zalesskij

Z naciskiem na współpracę

**Kronika międzynarodowych interakcji w przestrzeni
postsowieckiej**

FOR AUTHOR USE ONLY

SciencaScripts

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

This book is a translation from the original published under ISBN 978-620-2-39499-4.

Publisher:

Scienca Scripts

is a trademark of

International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

17 Meldrum Street, Beau Bassin 71504, Mauritius

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-3-33814-0

Copyright © Boris Zalesskij

Copyright © 2021 International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

FOR AUTHOR USE ONLY

Spis treści

Spis treści	1
Wspólnota Niepodległych Państw: od procesów integracyjnych do współpracy regionalnej	2
Euroazjatycka Unia Gospodarcza: nacisk na współpracę międzynarodową	16
Euroazjatycka Unia Gospodarcza: drogę do przyszłości wyznaczy strategia rozwoju	29
Białoruś-Rosja: regiony kontynuują współpracę	33
Białoruś - Obwód Pskowski: plan powrotu na ścieżkę wzrostu	36
Białoruś-Ukraina: regiony będą współpracować	41
Białoruś-Uzbekistan: rolnictwo priorytetem współpracy	44
Białoruś-Kirgistan: handel, współpraca, współpraca regionalna	49
Białoruś: Cele Zrównoważonego Rozwoju a media	54
Białoruś: kierunki wzmocnienia dyplomacji parlamentarnej	65
Białoruś: eksport jako odpowiedź na wyzwania	68
Białoruś: Czynniki rozwoju eksportu usług turystycznych - udział w wystawach	80
Białoruś: Wolne i Specjalne Strefy Ekonomiczne jako regionalne punkty wzrostu	84
Białoruś: Czynniki rozwoju regionalnego napędzające inwestycje i eksport	100
Obwód Witebski: punkty wzrostu - w wolnej strefie ekonomicznej	114
Obwód Homelski: format online jako skuteczne narzędzie międzynarodowej współpracy regionów	126
Park Przemysłowy Wielki Kamień: projekt, który kształtuje przyszłość	130
Park Przemysłowy Great Stone: dążenie do wprowadzania innowacji	142
Białoruska Powszechna Giełda Towarowa: Dążenie do maksymalnego wykorzystania potencjału	153
Koncern Bellegprom: Eksport jako czynnik rozwoju	167
Białoruś: samochody elektryczne to przyszłość	171
Literatura	175

Wspólnota Niepodległych Państw: od procesów integracyjnych do współpracy regionalnej

W grudniu 2020 r. Rada Szefów Państw WNP zatwierdziła nową wersję Koncepcji dalszego rozwoju Wspólnoty Narodów oraz plan kluczowych działań dla jej realizacji. W nowej wersji ustalono, że głównym zadaniem CIS jest "poprawa efektywności jej działań, w tym poprzez zapewnienie realizacji zobowiązań podjętych przez państwa i monitorowanie ich wykonania". Współpraca gospodarcza została określona w dokumencie jako kluczowy priorytet¹. Rozwój Wspólnoty Niepodległych Państw jest dziś dla Białorusi szczególnie istotny, ponieważ 1 stycznia 2021 roku Białoruś objęła przewodnictwo w tej organizacji międzynarodowej. A teraz od jej podejścia do wzmocnienia mechanizmów integracyjnych w przestrzeni postsowieckiej zależy w dużej mierze to, w jakim stopniu WNP będzie w stanie poradzić sobie z palącymi problemami spowodowanymi globalizacją i nowymi wyzwaniami naszych czasów.

Wśród głównych priorytetów białoruskiego przewodnictwa w WNP na posiedzeniu Rady Szefów Państw WNP w grudniu 2020 roku kraj wymienił liberalizację handlu, zmniejszenie do minimum ograniczeń i zwolnień, likwidację barier technicznych, ujednoczenie zasad i procedur zamówień państwowych, tworzenie wspólnych rynków towarów i usług, a także intensyfikację działalności inwestycyjnej, rozszerzenie współpracy przemysłowej, poszukiwanie wspólnych punktów wzrostu gospodarczego. Obejmuje to również wzmocnienie więzi humanitarnych, rozszerzenie kontaktów w

¹ Posiedzenie Rady Szefów Państw WNP [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/zasedanie-soveta-glav-gosudarstv-sng-25085/

dziedzinie nauki, edukacji, zdrowia, kultury, sportu i turystyki, pracy z młodzieżą, a także poprawę wizerunku Wspólnoty Narodów na arenie międzynarodowej z naciskiem na wzmocnienie współpracy między państwami członkowskimi WNP w dziedzinie informacji.

Zwrócenie uwagi na aktywizację współpracy informacyjnej w tym kontekście można tłumaczyć obawami wyrażonymi na forum Rady Szefów Państw WNP. Uczestnicy szczytu dostrzegli "brak świadomości mieszkańców naszych krajów, poziomu ich wiedzy na temat tego, czym zajmuje się Commonwealth, jakie jest jego znaczenie". Istnieje potrzeba większego wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, które są szczególnie ważne dla młodego pokolenia. Wskazane byłoby bardziej aktywne tworzenie platform dyskusyjnych i angażowanie środowiska eksportowego oraz dziennikarzy. Musimy przemyśleć i przyjąć plan promocji informacji o CIS². Powinniśmy wierzyć, że ta propozycja zostanie uwzględniona w koncepcji białoruskiego przewodnictwa i jego planie działania. Propozycja stawia poważne zadania dla sfery informacyjnej wszystkich krajów Wspólnoty dla zapewnienia odpowiedniej artykulacji medialnej procesów integracyjnych, które będą zachodzić w WNP w okresie przewodnictwa tam Republiki Białoruś. Nie ulega wątpliwości, że szczególną rolę w rozwiązaniu tego twórczego zadania muszą odegrać przedstawiciele międzynarodowego segmentu dziennikarstwa narodowego kraju przewodniczącego, którzy powinni nadawać ton w sferze medialnej, poruszając najbardziej aktualne kwestie związane z budowaniem integracji w przestrzeni

² Mołdawia proponuje opracowanie planu promocji informacyjnej WNP [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/moldova-predlagaet-produmat-plan-informatsionnogo-prodvizhenija-sng-420785-2020>

postsowieckiej. Jednocześnie powinni oni wziąć pod uwagę kilka ważnych kwestii.

Jeszcze przed objęciem prezydentury strona białoruska zapowiedziała na najwyższym szczeblu, że w 2021 roku zamierza skoncentrować się na rozwoju wspólnej przestrzeni gospodarczej Wspólnoty Narodów, a "szczególny nacisk położy na połączenie procesów integracyjnych w WNP i Eurazji".³ Stworzenie takiego samego poziomu współpracy w ramach Wspólnoty Narodów, jak w przypadku Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej. W tym celu członkowie mediów powinni zapoznać się z istniejącymi w EAEU doświadczeniami w zakresie budowania integracji, które mogą być z powodzeniem wykorzystane w WNP. Tym bardziej, że takie doświadczenia ma unia gospodarcza Białorusi, Rosji, Kazachstanu, Kirgistanu i Armenii.

Należy przypomnieć, że w listopadzie 2020 roku odbyło się posiedzenie Rady Szefów Rządów WNP w formie wideokonferencji, na którym jej uczestnicy zatwierdzili plan działania na rzecz realizacji pierwszego etapu strategii rozwoju gospodarczego WNP do 2030 roku. Dokument ten "obejmuje okres od 2021 do 2025 roku i zawiera 29 działań⁴, m.in. poświęconych handlowi i współpracy gospodarczej, przemysłowi, paliwom i kompleksowi energetycznemu, transportowi, łączności i informatyzacji, kompleksowi rolno-przemysłowemu, polityce monetarnej i finansowej oraz rynkowi pracy. Działania zawarte w przyjętym

³ O spotkaniu ministra spraw zagranicznych W. Makieja z przewodniczącym Komitetu Wykonawczego WNP - sekretarzem wykonawczym WNP [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: https://mfa.gov.by/press/news_mfa/b824e89c5996ccf3.html

⁴ Kolejne posiedzenie Rady Szefów Rządów WNP odbędzie się w Mińsku 28 maja 2021 roku [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/sledujushee-zasedanie-soveta-glav-pravitelstv-sng-projdet-v-minske-28-maja-2021-goda-414460-2020/>.

planie, mające na celu wzmocnienie i zwiększenie konkurencyjności gospodarek WNP, rozwój nowych projektów współpracy i infrastruktury, rozwój gospodarki cyfrowej, realizację potencjału naukowego, technologicznego i edukacyjnego, powinny pomóc w efektywnym wykorzystaniu mechanizmów integracyjnych tej organizacji międzynarodowej do przywrócenia pozytywnej dynamiki skali interakcji. Przecież w ciągu siedmiu miesięcy 2020 roku wartość obrotów handlu zagranicznego między krajami WNP zmniejszyła się o prawie 17 procent. Ponadto, "w okresie styczeń-sierpień wielkość produkcji przemysłowej Wspólnoty zmniejszyła się o 4% w porównaniu z tym samym okresem ubiegłego roku. Ruch towarowy zmniejszył się o 4,8%, a ruch pasażerski o ponad jedną czwartą, bo o 28%"⁵.

Oczywiście, wskaźniki te nie wyglądają zbyt przekonująco na tle wyników Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej, gdzie obserwuje się szereg pozytywnych trendów w działalności gospodarczej. I tak, "w ciągu ostatnich 5 lat wolumen wzajemnej wymiany handlowej krajów Unii wzrósł o 35% i wyniósł 62 mld dolarów (w 2015 roku było to 46 mld dolarów). Zagregowany PKB wzrósł o 21% i osiągnął poziom 2 bilionów dolarów"⁶. A jeśli weźmiemy nawet rok 2020, który nie był najlepszym rokiem ze względów epidemiologicznych, to produkcja rolna wzrosła o dwa i pół roku, a w produkcji przemysłowej w sektorze wytwórczym nie odnotowano spadku. Ale EAEU zdaje sobie sprawę, że Unia powinna jedynie przyspieszyć tempo integracji

⁵ Roman Golovchenko wziął udział w posiedzeniu Rady Szeffów Rządów WNP [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://government.by/ru/content/9638>

⁶ Nazarbaev: Konieczne jest zwiększenie wielkości i trwałości przepływów handlowych wewnątrz i na zewnątrz kraju

EEU [Zasób elektroniczny]. -
2020 - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/nazarbaev-neobhodimo-naraschivat-objemy-i-ustojchivost-torgovyh-potokov-vnutri-i-za-predelami-eaes-419719-2020/>

potencjałów przemysłowych państw członkowskich. Z tego powodu, na tydzień przed posiedzeniem Rady Szeferów Państw WNP w Eurazji zatwierdzono strategiczne kierunki rozwoju euroazjatyckiej integracji gospodarczej, które przewidują szybkie postępy tej organizacji międzynarodowej. "Konieczny jest wzrost o 4,5% PKB każdego roku, aby osiągnąć wskaźniki określone w strategii rozwoju integracji do 2025 roku⁷ możliwości logistycznych, aby w pełni zapewnić komplementarność gospodarek. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na edukację, opiekę zdrowotną i przemieszczanie się obywateli. Aby zrealizować tę swoistą mapę drogową rozwoju integracji, "będziemy musieli podpisać 13 traktatów międzynarodowych, ponad 60 ustaw i rozporządzeń, wprowadzić około 25 poprawek i uzupełnień do Traktatu o UE i ustawodawstw krajowych"⁸. Jak widzimy, jest jeszcze wiele do zrobienia. Ważny szczegół: strategia rozwoju integracji euroazjatyckiej do 2025 roku została przyjęta w czasie prezydencji Republiki Białoruś w EZR, co pozwala mieć nadzieję na efektywne przewodnictwo strony białoruskiej w WNP w 2021 roku.

Trwające obecnie w tej unii gospodarczej przejście WNP z fazy formacyjnej do fazy integracji projektowej, w której nacisk kładziony jest na współpracę inwestycyjną i komplementarną specjalizację w realnym sektorze gospodarki, może być również źródłem ciekawych doświadczeń dla WNP w zakresie procesów integracyjnych z EWWiS. Istota tej transformacji zawarta jest w mapach

⁷ Strategia rozwoju integracji euroazjatyckiej pozwoli rozwiązać wiele problemów w nowy sposób - Myasnikovich [Zasób elektroniczny]. 2020. URL: <https://www.belta.by/economics/view/strategija-razvitija-evrazjskoj-integratsii-pozvolit-po-novomu-reshat-mnogie-voprosy-mjasnikovich-419794-2020/>.

⁸ Strategia UE 2025 zawiera 330 środków i mechanizmów promujących integrację - Malkina [Zasób elektroniczny]. 2020. URL: <https://www.belta.by/economics/view/strategija-eaes-do-2025-goda-soderzhit-330-mer-i-mehanzimov-po-razvitiju-integratsii-malkina-419802-2020/>.

industrializacji i agropremysłu tworzących się obecnie w EAEU. Pierwszy z nich ma na celu zidentyfikowanie obszarów technologicznych zależnych od importu i potencjału producentów w zakresie substytucji importu, a także obszarów możliwej współpracy przemysłowej oraz konkretnych bieżących i planowanych dużych projektów przemysłowych w EAEU. "Obecna wersja projektu mapy zawiera 177 dużych inwestycji i znaczących dla odpowiednich branż projektów o wartości 194,5 mld dolarów w 21 sektorach"⁹. Na mapie rozwoju przemysłu rolnego znajdują się również obszary przeznaczone pod realizację projektów polegających na tworzeniu łańcuchów kooperacyjnych dla rozwoju przemysłów substytucyjnych wobec importu. Doświadczenia z realizacji tych elementów projektu integracji w przestrzeni postsowieckiej z pewnością powinny znaleźć się w centrum uwagi zarówno białoruskich mediów, jak i wszystkich krajów Wspólnoty Narodów.

Doświadczenia EAEU w rozszerzaniu współpracy naukowej, technologicznej i innowacyjnej, m.in. poprzez tworzenie euroazjatyckich platform technologicznych, których głównym celem jest "zapewnienie systematycznej pracy nad gromadzeniem zaawansowanych narodowych i światowych osiągnięć rozwoju naukowo-technologicznego, mobilizowanie potencjału naukowego państw członkowskich do rozwiązywania stosowanych problemów w zakresie rozwoju innowacyjnych produktów i technologii oraz ich wdrażania do produkcji przemysłowej" mogą¹⁰ być również bardzo

⁹ Brewer, E. Industrializacja i mapy agropremysłu przyczynią się do substytucji importu w EAEU - Malkina / E. Pivovarov // [Zasób elektroniczny]. - 2020
URL:
<https://www.belta.by/economics/view/karty-industrializatsii-i-agroindustrii-budut-sposobstvovat-importozamesheniju-v-eaes-malkina-419027-2020/>

¹⁰ Euroazjatyckie platformy technologiczne [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

przydatne dla WNP. Faktem jest, że "w Traktacie o EAEU brakuje podstawowych zapisów dotyczących współpracy naukowej i technologicznej, które pozwoliłyby uregulować innowacyjne interakcje między krajami unii¹¹ Republika Białorusi inicjuje włączenie do Traktatu o EZR osobnego artykułu, który określałby kierunki współpracy państw członkowskich związku w sferze naukowo-technicznej i innowacyjnej.

Jeszcze w kwietniu 2016 roku Euroazjatycka Rada Międzyrządowa podjęła decyzję o stworzeniu listy euroazjatyckich platform technologicznych, na której znalazło się 14 obszarów: 1. Medycyna i biotechnologia medyczna, farmacja. 2. Technologie informacyjne i komunikacyjne. 3. Fotonika. 4. Technologie lotnicze i kosmiczne. 5. Technologie nuklearne i radiacyjne. 6. Energetyka. 7. Technologie transportowe. 8. Technologie metalurgiczne i nowe materiały. 9. Wydobycie surowców naturalnych oraz przetwórstwo ropy naftowej i gazu ziemnego. 10. Chemia i Petrochemia. Technologia elektroniki i inżynierii mechanicznej 11. 12. rozwój środowiska. 13. Technologia przemysłowa. 14. Rolnictwo, przemysł spożywczy, biotechnologie.

W styczniu 2019 roku EAEU utworzyła 15. euroazjatycką platformę - "Energia i elektryfikacja", której założycielami było dziewięć przedsiębiorstw i instytucji naukowych z Białorusi, Kazachstanu, Kirgistanu i Rosji, która nakreśliła takie główne obszary działalności jak "inżynieria energetyczna, elektryfikacja oraz tworzenie i dystrybucja inteligentnych sieci - instalacji elektrycznych,

<https://www.belta.by/economics/view/belarus-vystupaet-za-rasshirenie-nauchno-technicheskogo-sotrudnichestva-v-eaes-shumilin-397579-2020/>.

¹¹ Białoruś opowiada się za rozszerzeniem współpracy naukowo-technicznej w EAEU - Szumilin [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-vystupaet-za-rasshirenie-nauchno-technicheskogo-sotrudnichestva-v-eaes-shumilin-397579-2020/>.

które zapewniają równoległą pracę w sieci różnych źródeł energii". Ponadto planuje się rozwój i wykorzystanie źródeł odnawialnych w celu oszczędzania energii dla odbiorców oddalonych¹². W sierpniu 2019 roku Rada Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej zatwierdziła już 16. euroazjatycką platformę technologiczną - "Technologie konserwacji i naprawy urządzeń przemysłowych", która ma na celu rozwiązanie takich zadań jak "rozwój partnerstwa przemysłowego i substytucja importu, reengineering przestarzałych jednostek i zespołów w oparciu o techniczne wyposażenie i modernizację zakładów produkcyjnych, wdrożenie przełomowych technologii"¹³. Jednocześnie powołano Euroazjatyckie Centrum Obrabiarkowe, którego zadaniem jest prowadzenie jednolitego rejestru obrabiarek produkowanych w krajach Unii Europejskiej, co pozwoli określić, jakimi kompetencjami i możliwościami produkcyjnymi dysponują te kraje.

Dla Republiki Białorusi udział w realizacji tych euroazjatyckich platform technologicznych jest ważny już z tego powodu, że uwaga jest tu skupiona na realizacji wysoce innowacyjnych projektów, które mają znaczenie nie tylko gospodarcze, ale także polityczne i społeczne. W szczególności jest to charakterystyczne dla udziału strony białoruskiej w realizacji platformy technologicznej dotyczącej technologii kosmicznych i geoinformacyjnych. "Prace w tym kierunku pozwoliły nam na stworzenie własnego satelity, a także całego sektora gospodarki,

¹² Pivovar, E. Platforma technologiczna w sektorze energetycznym jest tworzona w EAEU / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/tehnologicheskaja-platforma-v-sfere-energetiki-sozdana-v-eaes-333240-2019/>.

¹³ W EAEU powstaje nowa euroazjatycka platforma technologiczna dla technologii konserwacji i naprawy urządzeń przemysłowych [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/13-08-2019-1.aspx>

zajmującego się sferą kosmosu, oraz zadeklarowanie się na arenie międzynarodowej jako mocarstwo kosmiczne"¹⁴ . Ważne uzupełnienie: w kwietniu 2020 roku Kolegium Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej zatwierdziło globalny projekt współpracy w zakresie świadczenia usług kosmicznych i geoinformacyjnych w oparciu o dane teledetekcyjne Ziemi, którego realizacja przewidziana jest na lata 2021-2025. "W pierwszym etapie mają zostać zjednoczone działające i przyszłe konstelacje krajów Unii Europejskiej. W drugim etapie - stworzenie jednego portalu informacyjnego"¹⁵ .

Inne ciekawe obszary udziału Białorusi w euroazjatyckich platformach technologicznych to platforma technologiczna EurasiaBio, która zakłada rozwój wspólnych projektów w dziedzinie biotechnologii dla efektywnego wykorzystania w nauce, edukacji, gospodarce, sferze socjalnej i potrzebach rządowych, a także projekt organizacji produkcji sprzętu oświetleniowego LED, w którym uczestniczą organizacje białoruskie, rosyjskie, ormiańskie, kazachskie i kirgiskie.

Kolejnym ważnym obszarem, który, jak się wydaje, będzie realizowany przez stronę białoruską w WNP w 2021 roku i na którym powinni się skupić przedstawiciele sektora medialnego, jest temat współdziałania regionów Wspólnoty, ponieważ Mińsk oczekuje "zauważalnego efektu z realizacji Międzypaństwowego Programu Współpracy Innowacyjnej, Koncepcji Współpracy

¹⁴ Nikitina, Y.F. Perspektywy platform technologicznych: efekty synergiczne / Y.F. Nikitina // Projektowanie Przyszłości. Problemy rzeczywistości cyfrowej: Proceedings of the 2nd International Conference (7-8 lutego 2019, Moskwa). - Moskwa: Keldysh Institute of Applied Mathematics, 2019. - C. 88-89.

¹⁵ Kraje EAEU zamierzają stworzyć euroazjatycką konstelację kosmiczną [Zasób elektroniczny]. -

2020.

URL

https://www.tvr.by/news/obshchestvo/strany_eaes_namereny_sozdat_evraziyskuyu_ko_smicheskuyu_gruppir_ovku/

Międzyregionalnej i Transgranicznej oraz Priorytetowych Obszarów Współpracy w Transporcie"¹⁶. Należy zauważyć, że w ciągu lat istnienia Wspólnoty Niepodległych Państw regiony stały się skutecznym narzędziem dialogu międzypaństwowego i integralną częścią interakcji gospodarczej. Koncepcja współpracy międzyregionalnej i transgranicznej zatwierdzona na listopadowym (2020) posiedzeniu Rady Szeftów Rządów WNP powinna wprowadzić nowe skuteczne elementy do priorytetu rozwoju tej struktury integracyjnej. Należy przypomnieć, że ten kierunek współdziałania krajów Wspólnoty Narodów obejmuje "kompleks środków legislacyjnych, administracyjnych i ekonomicznych, które przyczyniają się do najbardziej racjonalnego podziału sił wytwórczych i wyrównania poziomu życia, obejmując wszystkie najważniejsze sektory produkcji materialnej, ochrony zdrowia, egzekwowania prawa i bezpieczeństwa, zatrudnienia, lokowania usług, stymulowania turystyki"¹⁷.

Mówiąc o współpracy międzyregionalnej, rozwijając ten obszar interakcji, w kwietniu 2020 roku kraje Wspólnoty Narodów przyjęły Konwencję o współpracy międzyregionalnej państw członkowskich WNP, która wyjaśniła termin "współpraca międzyregionalna", który teraz odnosi się do skoordynowanych działań stron "mających na celu wzmocnienie i rozwój przyjaznych stosunków, handlu, współpracy gospodarczej, społecznej, kulturalnej, prawnej i humanitarnej między regionami stron"¹⁸. A

¹⁶ Igor Petrishenko wymienił najważniejsze zadania stojące przed WNP na obecnym etapie: przezwyciężenie recesji gospodarczej, zwiększenie wzajemnego i zagranicznego handlu. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9678>

¹⁷ Stan współpracy międzyregionalnej i transgranicznej w krajach członkowskich WNP (raport informacyjno-analityczny). - M.: CIS, 2017. - C. 4.

¹⁸ Konwencja o współpracy międzyregionalnej między państwami-stronami Wspólnoty Niepodległych Państw

wśród priorytetów działań przyczyniających się do osiągnięcia wyznaczonych celów zidentyfikowano ponad dwadzieścia kierunków, wśród których należy wymienić m.in. tworzenie wolnych stref ekonomicznych w regionach, realizację projektów inwestycyjnych, działalność handlową i targową.

Jeśli chodzi o współpracę transgraniczną, odpowiednia konwencja państw członkowskich WNP została przyjęta w październiku 2008 roku. W dokumencie tym pojęcie "współpracy transgranicznej" zdefiniowane jest jako "wspólne działania mające na celu wzmocnienie i promowanie dobrosąsiedzkich stosunków między terytoriami przygranicznymi, zawieranie, zgodnie z ustawodawstwem Stron, umów niezbędnych do osiągnięcia tych celów"¹⁹. Wśród ponad dwudziestu wymienionych tu kierunków działań przyczyniających się do rozwoju współpracy transgranicznej należy wymienić tworzenie specjalnych lub wydzielonych stref ekonomicznych na terenach przygranicznych, handel transgraniczny, współpracę przemysłową i techniczną.

Republika Białoruś należy do tych państw WNP, które zwracają szczególną uwagę na współpracę regionalną. I tak, na IX posiedzeniu Rady ds. współpracy międzyregionalnej i transgranicznej państw członkowskich WNP, które odbyło się w formie wideokonferencji we wrześniu 2020 roku, zaznaczono, że w białoruskich obwodach "obowiązuje ponad 600 dokumentów o współpracy w sferze handlowej, gospodarczej, naukowej, technologicznej i humanitarnej z obwodami państw członkowskich

URL :
https://pravo.by/upload/docs/op/N01600091_1585774800.pdf

¹⁹ Konwencja o współpracy transgranicznej państw-stron Wspólnoty Niepodległych Państw [zasób elektroniczny]. - 2008. - URL: <http://docs.cntd.ru/document/902196976>

WNP²⁰. I chociaż ponad 430 umów dotyczy regionów Rosji, to w ostatnim czasie podjęto aktywne kroki w celu rozszerzenia partnerstwa między regionami a innymi krajami. Tak więc tylko w trakcie przygotowania i przeprowadzenia pierwszego Forum Regionów Białorusi i Uzbekistanu w lipcu 2019 roku podpisano 26 takich dokumentów. Zawarto prawie 15 umów z regionami Armenii. A projekt takiego dokumentu między Mińskiem a Erewaniem jest gotowy do podpisania. Istnieją 23 umowy o współpracy z regionami Kazachstanu, 18 z Mołdawią i 5 z Kirgistanem. Jeśli chodzi o Azerbejdżan, stosunki partnerskie zostały nawiązane między miastami Mińsk i Baku, Mohylew i Sumgayit. A białorusko-turkmeńska współpraca międzyregionalna opiera się na istniejących porozumieniach między Mińskiem i Aszchabadem, obwodem mohylewskim i Maryjskim velajatem. Obwody witebski, homelski, miński i mohylewski oraz Mińsk aktywnie współpracują z regionami Tadżykistanu.

Jak widać, potencjał partnerstwa jest niebagatelny. Nie jest łatwo odpowiedzieć na pytanie, jak to się dzisiaj odbija w krajowych mediach. W każdym razie w 2021 roku ta różnorodność powiązań regionalnych będzie musiała być w pełni ujawniona przez białoruskie regionalne środki masowego przekazu w oparciu o postanowienia Planu promocji informacji o WNP, omówionego na grudniowym (2020) posiedzeniu Rady Szefów Państw WNP, aby w swoich publikacjach, programach i audycjach jak najpełniej odzwierciedlić ten kierunek integracji w przestrzeni poradzieckiej, przyczyniając się tym samym do udanego przewodnictwa Republiki Białoruś w tym

²⁰ Wystąpienia uczestników IX posiedzenia Rady ds. współpracy międzyregionalnej i transgranicznej państw członkowskich WNP na temat stanu współpracy międzyregionalnej i transgranicznej w państwach członkowskich WNP [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://e-cis.info/cooperation/3763/89102/>.

międzynarodowym gremium.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Euroazjatycka Unia Gospodarcza: nacisk na współpracę międzynarodową

Na początku października 2019 r. w Erywaniu odbyło się posiedzenie Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej, podczas którego przywódcy pięciu państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej) omówili kwestie interakcji gospodarczych, polityki finansowej, energetyki, a także kluczowych obszarów działalności międzynarodowej i rozwoju współpracy z państwami trzecimi. Zwracając uwagę na poważną intensyfikację zaangażowania tego stowarzyszenia integracyjnego w takie formaty międzynarodowe jak Wspólnota Niepodległych Państw, Szanghajska Organizacja Współpracy i Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, Prezydent Łukaszenka zaznaczył, że "w celu rozszerzenia międzynarodowej agendy Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej powinniśmy zwrócić szczególną uwagę na kraje "dalekiego łuku", gdzie nasze towary i usługi nie są jeszcze rozpoznawalne²¹.

Do czasu spotkania Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej w Erewaniu, EAEU posiadała już strefę wolnego handlu z **Wietnamem**. Porozumienie w sprawie jego utworzenia strony podpisały jeszcze w maju 2015 roku, a w październiku 2016 roku dokument wszedł w życie. W celu dostosowania gospodarek krajowych państw UZE do systemu wolnego handlu z Wietnamem, dla niektórych towarów ustanowiono okresy przejściowe od pięciu do

²¹ Udział w posiedzeniu Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - 2019.

- URL: <http://president.gov.by/ru/news ru/view/uchastie-v-zasedanii-vysshego-evrazijskogo-ekonomicheskogo-soviet-22132/>

dziesięciu lat, podczas których stawki ceł przywozowych będą stopniowo obniżane. I tylko od 2017 roku Euroazjatycka Unia Gospodarcza "wyzerowała" stawki cła importowego dla Wietnamu w odniesieniu do 43% całkowitej liczby pozycji taryfowych Wspólnej Taryfy Celnej (CCT EEU). W ciągu 10 lat bezcłowe wprowadzanie towarów na wspólny rynek unijny dla wietnamskich eksporterów zostanie rozszerzone na 90% pozycji z WTC EAEU"²².

A w czerwcu 2019 r. obie strony rozpoczęły dyskusję na temat możliwości rozszerzenia handlu i współpracy gospodarczej, ponieważ umowa o strefie wolnego handlu szybko udowodniła swoją skuteczność. "Już w pierwszym pełnym roku obowiązywania umowy - 2017 - wzrost obrotów handlowych wyniósł 36% (5,6 mld USD). W tym samym czasie unijny wywóz do Wietnamu wzrósł o 40% (z 1,6 mld USD do 2,3 mld USD), a przywóz towarów z Wietnamu wzrósł o 35% (z 2,7 mld USD do 3,7 mld USD)." ²³utrzymał się dotychczasowy trend. Być może również z tego powodu wietnamska gospodarka wzrosła w 2018 roku o ponad siedem procent, najwięcej od 2008 roku, nadwyżka handlowa przekroczyła siedem miliardów dolarów, a kwota przyciągniętych inwestycji zagranicznych wyniosła 19 miliardów dolarów. Jednocześnie, jak zauważają wietnamscy badacze, "na umowie korzysta nie tylko Rosja: coraz więcej wspólnych przedsięwzięć w Wietnamie uruchamia również Białoruś"²⁴. W szczególności, w prowincji Hung Yen w ramach spółki joint venture MAZ Asia realizowany jest projekt produkcji

²² Strefa wolnego handlu EAEU - Wietnam [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <https://www.economy.gov.by/ru/zst-vietnam-ru/>.

²³ EAEU i Wietnam omówiły możliwości rozszerzenia handlu i współpracy gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/13-06-2019-4.aspx>

²⁴ Nguyen, K.T. Korzyści ze strefy wolnego handlu Wietnamu i EAEU / K.T. Nguyen // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://eurasian-studies.org/archives/11237>

samochodów ciężarowych Mińskiej Fabryki Samochodów Osobowych. W tym samym województwie trwają prace nad wspólnym przedsięwzięciem produkcji wyrobów mleczarskich z białoruskich surowców. Dlatego też strona wietnamska podczas czerwcowych (2019) rozmów z Euroazjatycką Komisją Gospodarczą powiedziała, że chce maksymalnie poprawić relacje z EZR i rozważyć wszystkie możliwości budowania współpracy, w tym w obszarach usług finansowych i turystycznych.

Najwyraźniej pozytywny przykład rozwoju stosunków między Euroazjatycką Unią Gospodarczą a Wietnamem odegrał nie małą rolę w tym, że 1 października 2019 roku w Erywaniu w ramach Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej podpisano porozumienie o utworzeniu strefy wolnego handlu między Euroazjatycką Unią Gospodarczą a **Singapurem**. Dokument ten przewiduje, że Singapur zapewni bezcłowy dostęp dla wszystkich towarów z krajów EAEU - Rosji, Białorusi, Kazachstanu, Kirgistanu i Armenii. Podobne zobowiązania - bezcłowy dostęp dla towarów singapurskich - zostały przyjęte przez to stowarzyszenie integracyjne. Ponadto, podpisana umowa ustalała zobowiązania stron do przestrzegania: międzynarodowych standardów dla procedur licencyjnych; zakazów i ograniczeń ilościowych; regulacji technicznych w zakresie standardów sanitarnych i fitosanitarnych; realizacji transferów i płatności za dostawę produktów; opłat związanych z przejściem procedur na granicy; stosowania środków antydumpingowych, wyrównawczych i specjalnych środków ochronnych. Sformułowano też "istotną rezerwę dla poprawy jakości i rozwoju współpracy w takich obszarach jak handel elektroniczny, ekologia, przeciwdziałanie praktykom antykonkurencyjnym, przejrzystość w zamówieniach publicznych, ochrona praw do

własności intelektualnej, co jest szczególnie istotne przy omawianiu kwestii transferu technologii²⁵". Co ciekawe, prace nad umową trwały ponad dwa lata. Podpisując ją, strona singapurska szczególnie podkreślała perspektywy rynku euroazjatyckiego - "jest to duży rynek na styku Europy i Azji. Ma on ogromny potencjał wzrostu gospodarczego, zwłaszcza w obszarach logistyki i technologii cyfrowych. Wszystkie te obszary są przedmiotem zainteresowania Singapuru",²⁶ więc utworzenie strefy wolnego handlu "przyczyni się do rozwoju przemysłu w krajach członkowskich EAEU, inwestycji, nawiązania kontaktów między ludźmi i przedstawicielami biznesu"²⁷".

W drugiej połowie października 2019 roku w Moskwie odbyło się posiedzenie Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej, podczas którego szefowie rządów wszystkich pięciu państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EAEU) skupili się na rozwijaniu sektorowych obszarów interakcji, a także na wzmocnieniu pozycji organizacji na arenie międzynarodowej, podkreślając, że "współpraca międzynarodowa zajmuje szczególne miejsce w rozwoju integracji euroazjatyckiej"²⁸. Rzeczywiście, tylko w październiku 2019 r. ta euroazjatycka struktura integracyjna podjęła szereg konkretnych kroków w celu rozwijania interakcji z państwami położonymi zarówno w Europie, jak i w Azji.

²⁵ Pivovar, E. W EWG opowiedział o szczegółach umowy o strefie wolnego handlu z Singapurem / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-eeek-rasskazali-podrobnosti-soglasheniya-o-zone-svobodnoj-torgovli-singapurom-364247-2019/>.

²⁶ Premier Singapuru dostrzega wielki potencjał wzrostu w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/premier-ministr-singapura-otmechaet-bolshoj-potencial-rosta-v-evrazijskom-ekonomicheskom-sojuze-364128-2019/>.

²⁷ EAEU i Singapur podpisały umowę o utworzeniu strefy wolnego handlu [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/eaes-i-singapur-podpisali-soglashenie-o-sozdanii-zony-svobodnoj-torgovli-364131-2019/>.

²⁸ Posiedzenie Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9076>

Na tym samym posiedzeniu Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej doszło do podpisania umowy o strefie wolnego handlu między UE a **Serbią**, która, zdaniem stron, powinna dać nowy impuls do rozszerzenia handlu i współpracy gospodarczej między jej członkami. Należy przypomnieć, że przed pojawieniem się tego dokumentu Białoruś, Rosja i Kazachstan miały już umowy dwustronne o wolnym handlu z Serbią. Niemniej jednak, nowe porozumienia ze stroną serbską po pierwsze "otwierają zasadniczo nowy rynek dla Armenii i Kirgistanu - z natychmiastowym bezcłowym dostępem dla przeważającej większości ich eksportu, a po drugie stwarzają nowe możliwości eksportowe²⁹ dla producentów białoruskich, kazachskich i rosyjskich. Jednocześnie strony umowy uzyskują korzyści gospodarcze nie tylko w perspektywie krótkoterminowej w postaci natychmiastowych oszczędności na opłatach celnych od istniejącego eksportu, ale również w perspektywie średnioterminowej w postaci realizacji możliwości eksportowych wraz z rozszerzeniem systemu wolnego handlu. Ponadto dokument gwarantuje stabilność, przewidywalność i przejrzystość stosunków handlowych, a także wypełnianie zobowiązań do przestrzegania międzynarodowych standardów w zakresie procedur licencyjnych, zakazów i ograniczeń ilościowych, regulacji technicznych, środków sanitarnych i fitosanitarnych, stosowania środków antydumpingowych, wyrównawczych i specjalnych środków ochronnych oraz ochrony praw własności intelektualnej.

Kolejny przykład rozszerzającej się współpracy

²⁹ EAEU i Serbia podpisują umowę o wolnym handlu [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eaes-i-serbia-podpisali-soglashenie-ot-svobodnoi-torgovle-367118-2019/>.

międzynarodowej EAEU dotyczy **Iranu**, z którym jeszcze 17 maja 2018 r. podpisano tymczasowe porozumienie prowadzące do utworzenia strefy wolnego handlu, które weszło w życie 27 października 2019 r. Dokument ten "przewiduje ograniczony zakres towarowy, ale obejmuje prawie wszystkie główne produkty, które stanowią 55% całkowitego eksportu EAEU - grupy produktów rolnych i przemysłowych. <...> Preferencyjny przywóz stanowi 49% całkowitych dostaw Iranu do EAEU". Dokładniej, lista towarów, dla których eksporterzy z krajów Unii Europejskiej, w tym z Białorusi, otrzymali preferencyjny zasięg, obejmuje mięso i produkty ropopochodne, niektóre rodzaje słodczy i czekolady, sprzęt elektroniczny i mechaniczny, a także metale i kosmetyki. Co ważne, strony będą teraz musiały zapewnić klauzulę najwyższego uprzywilejowania w odniesieniu do wszystkich towarów będących przedmiotem wymiany handlowej między UE a Iranem. A wszystkie opłaty związane z przywozem towarów nie powinny już przekraczać kosztów świadczonych usług odprawy celnej. A nieracjonalne taryfy i środki ograniczające handel nie powinny być dłużej stosowane w odniesieniu do towarów wymienionych w umowie. Ponadto, wyrażając zadowolenie z wszelkiej współpracy z EAEU w sferze bankowej, finansowej i inwestycyjnej, strona irańska dla rozwoju wspólnych projektów gospodarczych zaproponowała utworzenie grupy roboczej, której potencjalna działalność mogłaby być bardzo szeroka. Na przykład "irańskie porty na Morzu Kaspijskim, Oceanie Indyjskim i w Zatoce Perskiej, linie kolejowe i drogi w kraju oraz bezpieczne środowisko umożliwiają tranzyt towarów przez Iran dla krajów sąsiednich"³⁰.

³⁰ Teheran proponuje utworzenie grupy roboczej ds. projektów gospodarczych Iranu i EAEU [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

Wreszcie, w dniu posiedzenia Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej - 25 października 2019 roku - weszła w życie Umowa o handlu i współpracy gospodarczej między Eurazją i **Chinami**, podpisana 17 maja 2018 roku. Od razu należy zaznaczyć, że dokument ten nie jest umową o wolnym handlu, gdyż jego zapisy nie przewidują obniżenia lub zniesienia ceł importowych. Cel umowy jest inny: "zwiększenie przejrzystości systemów regulacyjnych, uproszczenie procedur handlowych i rozwój więzi współpracy"³¹. W szczególności ustanawia ona znacznie wyższy poziom przejrzystości w systemach sanitarnych i fitosanitarnych oraz przepisach technicznych stron. W sferze procedur celnych umowa zawiera porozumienie o zwolnieniu towarów bez zbędnych opóźnień, z wyznaczeniem przyspieszonej odprawy celnej towarów łatwo psujących się. Ustanawia również znaczące gwarancje dla białoruskich, rosyjskich, kazachskich, kirgiskich i armeńskich eksporterów w zakresie ochrony i obrony praw własności intelektualnej. Dla Białorusi, która obecnie jest w trakcie procesu akcesyjnego do Światowej Organizacji Handlu, dokument ten jest również ważny, ponieważ ustanawia "prawne gwarancje zgodności z kluczowymi zasadami WTO"³² w stosunkach z Chinami.

Zgodnie ze strategiami rozwoju państw członkowskich EAEU, priorytetami współpracy z Chinami są przemysł i agrobiznes. Mając to na uwadze, strony określiły trzy najważniejsze obszary

<https://www.belta.by/politics/view/tegeran-predlagaet-sozdat-rabochuj-u-gruppu-po-ekonomicheskim-proektam-irana-i-eaes-364137-2019/>

³¹ Szefowie rządów państw EAEU przyjęli wspólne oświadczenie z Chinami z okazji wejścia w życie umowy o współpracy handlowej i gospodarczej między EAEU a ChRL [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9074>

³² Umowa o współpracy handlowej i gospodarczej między UE EWWiS a Chinami weszła w życie [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/soglashenie-o-torgovo-ekonomicheskomsotrudnichestve-eaes-i-kitaj-a-vstupilo-v-silu-367082-2019/>

współpracy: 1) stworzenie jednolitej przestrzeni cyfrowej; 2) lokalizacja technologii; 3) efektywne współdziałanie w nauce, technologii i innowacji. Aby wszystkie te kierunki mogły być z powodzeniem realizowane, w EAEU tworzona jest mapa industrializacji, która "wyznaczy te sfery, w których przyciąganie zagranicznych inwestycji i technologii będzie najbardziej celowe"³³. Jednocześnie stworzenie wspólnych platform i rozwiązań cyfrowych pozwoli wyeliminować bariery w przepływie towarów, usług, kapitału i danych. Kluczowe kompetencje, które będą stanowić podstawę tego przemysłu przyszłości, obejmują transport elektryczny, produkcję przyrostową i technologie bezzałogowe.

Jeśli chodzi o drugi obszar współpracy EAEU z Chinami, to ważnym zadaniem strategicznym jest tu zapewnienie przejścia od lokalizacji produkcji do lokalizacji kompetencji, gdzie punktem wyjścia powinno być przewidywanie unikalnych przewag konkurencyjnych EAEU na arenie globalnej, co może być realizowane poprzez tworzenie technoparków, klastrów i platform technologicznych. Należy zauważyć, że pierwsze kroki w tym kierunku zostały już podjęte. Na przykład Białoruś wspólnie z Chinami już zrealizowała projekt utworzenia parku przemysłowego Wielki Kamień, który w 2019 roku uzyskał status terytorialnej specjalnej strefy ekonomicznej, dając mieszkańcom parku przemysłowego maksymalne korzyści celne możliwe w tym związku integracyjnym w przestrzeni postsowieckiej i gdzie inwestycje projektowe wynoszą już ponad miliard dolarów.

W Rosji w sierpniu 2019 roku w Naberezhnye Chelny otwarto,

³³ Pivovar, E. EWG zidentyfikowała trzy główne kierunki współpracy przemysłowej EWEA z Chinami / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eeek-opredelila-tri-osnovnyh-napravlenija-promyshlennogo-sotrudnichestva-eaes-s-kitaem-365900-2019/>.

na sugestię strony chińskiej, Park Przemysłowy Haier, a także "inteligentną fabrykę" do produkcji pralek, w której produkowane będą również urządzenia chłodnicze, mroźnicze i kuchenne, telewizory wykorzystujące "inteligentne" technologie. W Kazachstanie, w ramach umowy z China's China National Chemical Engineering Company, Kazakhstan Petrochemical Industries, buduje zintegrowany kompleks chemii gazowej do produkcji pół miliona ton polipropylenu rocznie, a także stworzy zakład produkcji materiałów poliamidowych z ziarna przy użyciu chińskiej technologii. Mówiąc o wzmocnieniu współpracy naukowo-technicznej, należy podkreślić zainteresowanie EAEU współdziałaniem z Chinami w sektorze rolnym, wprowadzaniem zaawansowanych technologii i innowacji rolniczych, a także w zakresie efektywności energetycznej i wydajności zakładów przetwórczych.

Innym ważnym aspektem omawianego tematu jest fakt, że 1 stycznia 2020 roku Republika Białorusi będzie przewodniczyć Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej, a 1 lutego tego samego roku przedstawiciel Białorusi będzie przewodniczył Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej. Strona białoruska zamierza wykorzystać te formaty działalności "do nadania nowego impulsu procesom integracyjnym i kształtowaniu wspólnej polityki państw członkowskich"³⁴ na rynki zagraniczne, a konsumentom bezpieczne, wysokiej jakości i niedrogie towary, Unia planuje "przyspieszyć podpisanie porozumienia w sprawie procedury i warunków usuwania barier technicznych we wzajemnym handlu z krajami trzecimi, które

³⁴ Griszkiwicz, A. Białoruś jako przewodniczący w EAEU będzie dążyć do stworzenia pełnowartościowej unii gospodarczej - MSZ / A. Griszkiwicz // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-kak-predsedatel-v-eaes-budet-dobivatsja-sozdaniya-polnoformatnogo-ekonomicheskogo-sojuza-mid-366038-2019/>.

ustanowi skuteczny mechanizm zapewniający bezbarierowy przepływ towarów w UE i krajach trzecich"³⁵. W rzeczywistości już jesienią 2019 roku EAEU rozpoczęła nowy cykl tworzenia listy państw priorytetowych, z którymi to stowarzyszenie integracyjne zawrze umowy o strefie wolnego handlu. W szczególności procedury w tym zakresie są finalizowane z Izraelem, "na początku następnych [2020] negocjacji z Indiami". Jest też lista 12 państw, z którymi chcielibyśmy współpracować za około 2-3 lata. Wykaz ten może zostać uzupełniony o inne kraje³⁶.

Indonezja, jedna z kluczowych gospodarek regionu Azji i Pacyfiku, należy do państw, z którymi EAEU zamierza w przyszłości zawrzeć umowę o wolnym handlu. W październiku 2019 roku Euroazjatycka Komisja Gospodarcza podpisała memorandum o współpracy z rządem tego kraju. Dokument ten ma pomóc w budowie efektywnej infrastruktury dla rozwoju handlu i współpracy gospodarczej. Na tej podstawie strony powołały już grupę roboczą, której pierwsze spotkanie odbędzie się w pierwszym kwartale 2020 roku w Moskwie, a która skupi się "na kwestiach ponadnarodowych kompetencji EWG, takich jak ułatwienia w handlu, przepisy celne i techniczne, rozwój rynków finansowych"³⁷. Należy również

³⁵ Pivovarov, E. ECE proponuje przyspieszenie podpisania umowy w sprawie usunięcia barier technicznych z przez państwa trzecie / E. Pivovarov // [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/cek-predlagaet-uskorit-podpisanie-soglashenija-o-porjadke-ustranienija-tehbarjerov-s-tretjimi-stranami-364105-2019/>

³⁶ Białoruś spodziewa się wzrostu eksportu dzięki porozumieniom EAEU i umowom o wolnym handlu z krajami trzecimi [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-na-rost-eksporta-blagodarja-soglashenijam-eaes-o-zst-s-tretjimi-stranami-365828-2019/>.

³⁷ Pivovarov, E. EWG i Indonezja podpisały memorandum o współpracy / E. Pivovarov // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/cek-i-indonezija-podpisali-memorandum-o-sotrudnichestve-366253-2019/>.

zaznaczyć, że Euroazjatycka Komisja Gospodarcza utrzymuje już kontakty z rządami takich państw jak Peru, Mongolia, Kambodża, Maroko, Jordania, Wyspy Owcze, Kuba Tajlandia, Bangladesz, Mołdawia w formie memorandumów, a z rządem Grecji w formie deklaracji.

Na liście tej znajdują się również takie kraje Ameryki Południowej jak **Chile**, z którymi interakcja między Euroazjatycką Piątką w ostatnich latach wyraźnie się rozszerzyła. W szczególności w 2018 r. obroty handlowe między stronami wzrosły o prawie jedną trzecią - do 1,2 mld dolarów. "W tym samym czasie eksport krajów ESDZ do Chile wzrósł o 54,8%, podczas gdy import wzrósł o 28,7%"³⁸. Umowa o wolnym handlu między EAEU i Chile może otworzyć przed Białorusią duże możliwości, ponieważ obecnie obroty handlowe Białorusi i Chile wynoszą tylko około dziesięciu milionów dolarów, z czego 90% stanowią dostawy towarów z tego południowoamerykańskiego kraju. Przyczyna tego zjawiska tkwi w "istnieniu pewnych problemów z cłami, które na razie są znacznie wyższe dla białoruskich towarów niż dla innych produktów zagranicznych wwożonych do Chile"³⁹.

Kolejnym krajem, z którym negocjacje w sprawie ustanowienia strefy wolnego handlu weszły już w aktywną fazę, jest **Egipt**. To afrykańskie państwo jako pierwsze będzie gospodarzem wspólnej z EAEU infrastruktury przemysłowej, której stworzenie "stanie się oknem dla promocji naszych produktów przemysłowych

³⁸ Pivovar, E. Chile wykazuje zainteresowanie utworzeniem strefy wolnego handlu z EAEU / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/chili-projavljaet-interes-k-sozdaniju-zony-svobodnoj-torgovli-s-eaes-365298-2019/>.

³⁹ Griszkievicz, A. Chile jest zainteresowane długoterminową współpracą z Białorusią - Benitez / A. Griszkievicz // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/chili-zainteresovana-v-dol-gosrochnom-sotrudnichestve-s-belarusji-u-benites-365275-2019/>.

w Afryce i na Bliskim Wschodzie" dla krajów stowarzyszenia integracyjnego⁴⁰. Najwyraźniej memorandum o porozumieniu podpisane między Euroazjatycką Komisją Gospodarczą a Komisją Unii Afrykańskiej 24 października 2019 roku, zgodnie z którym "strony zamierzają współdziałać w zakresie infrastruktury i rolnictwa, handlu, inwestycji i rozwoju biznesu, regionalnej integracji gospodarczej i innych obszarów wzajemnego zainteresowania"⁴¹ znacznie uzupełni wektor współpracy EAEU z Afryką. W ramach tego dokumentu zostanie opracowany plan współpracy, który będzie się koncentrował na działaniach na rzecz środowiska biznesowego stron. W sensie liczbowym perspektywy tej interakcji są imponujące. Unia Afrykańska jest międzynarodową organizacją międzyrządową zrzeszającą 55 państw Czarnego Kontynentu, zamieszkałych przez około miliard ludzi. Obroty handlowe EAEU z nimi wzrosły od 2010 r. prawie 2,7 razy, osiągając w 2018 r. wartość 21,7 mld USD. Jednocześnie ponad 80 proc. eksportu euroazjatyckiej "piątki" przypada na zaledwie pięć krajów afrykańskich - Algierię, Egipt, Maroko, Nigerię i Tunezję. Tak więc rezerwy dla rozwoju partnerstwa są tu rzeczywiście znaczne.

⁴⁰ Pivovar, E. Kraje EAEU zamierzają stworzyć wspólną infrastrukturę przemysłową w Egipcie / E. Pivovar // [Dokument elektroniczny]. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/strany-eaes-namereny-sozdat-sovmestnuju-promyshlennuju- infrastrukturu-v-egipte-364924-2019/>

⁴¹ EKG i Komisja Unii Afrykańskiej podpisują protokół ustaleń [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/24-10-2019-5.aspx>

FOR AUTHOR USE ONLY

Euroazjatycka Unia Gospodarcza: drogę do przyszłości wyznaczy strategia rozwoju

1 stycznia 2020 roku Republika Białorusi objęła przewodnictwo w organach Eurazjatyckiej Unii Gospodarczej (EAEU), otwierając tym samym kolejny pięcioletni cykl rozwoju tej 42formacji integracyjnej w przestrzeni postsowieckiej. Program działania białoruskiej prezydencji w ramach Unii zapowiada się bardzo bogato. W szczególności planowane jest skupienie wspólnych wysiłków krajów członkowskich UE na całkowitej eliminacji barier, maksymalnym ograniczeniu wyjątków i ograniczeń na ich rynkach, zapobieganiu powstawania nowych rodzajów barier w środowisku wolnej konkurencji. Oprócz tego strona białoruska zainicjuje dodatkowe działania na rzecz globalnego i regionalnego pozycjonowania Związku z wyjściem do opracowania i realizacji wspólnej lub jednolitej polityki informacyjnej, co "wymaga opracowania koncepcji wspólnej polityki informacyjnej, strategii jej realizacji oraz planów działania dla ich realizacji". <...> Najważniejsze jest zapewnienie szerokiego poparcia dla integracji euroazjatyckiej ze strony obywateli naszych państw. Pomyślna realizacja tego zadania zależy niewątpliwie od wielu czynników, w tym od odpowiedniej artykulacji medialnej tematu integracji euroazjatyckiej przez międzynarodowy segment dziennikarstwa narodowego w krajach członkowskich UE, co wymaga przede wszystkim kompetentnego podejścia do jego relacjonowania w sferze medialnej ze strony dziennikarzy społeczności międzynarodowej.

⁴² Apel Prezydenta Republiki Białoruś Aleksandra Łukaszenki do szefów państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [Zasób elektroniczny 2020].
URL:
<http://president.gov.by/ru/news ru/view/obraschenie-prezidenta-respublika-bialoruska-aleksandra-lukashenko- k-glavam-gosudarstv-chlenov-evrazijskogo-22827/>

Należy przypomnieć, że od 1 lutego 2020 roku rozpoczął pracę również nowy skład Zarządu Euroazjatyckiej Komisji Gospodarczej (EWG), na czele którego stanął przedstawiciel Białorusi M. Myasnikovich. I już na pierwszym spotkaniu tej formacji zostały określone główne priorytety pracy EWG.

Po pierwsze, do 2025 roku Unia Eurazjatycka powinna mieć naprawdę działające rynki, w związku z czym musimy podjąć skuteczniejsze działania w tym kierunku.

Po drugie, szybkie dopracowanie strategii kierunku rozwoju euroazjatyckiej integracji gospodarczej do 2025 roku.

Po trzecie, pilnym zadaniem jest zwiększenie międzynarodowego autorytetu unii, w tym celu "planuje się zintensyfikowanie współpracy EAEU z międzynarodowymi organizacjami i stowarzyszeniami, wspólny rozwój infrastruktury transportowej i logistycznej, w tym udział w projektach Belt and Road Initiative"⁴³.

Po czwarte, konieczne jest zapewnienie realnych korzyści dla krajów unii w realizacji wzajemnego handlu. W międzyczasie, jak zauważono na pierwszym posiedzeniu nowego składu EWG, "wciąż pojawiają się nowe przeszkody wprowadzane przez państwa, a zadaniem komisji jest usprawnienie mechanizmów monitorowania praw unii i jej pełna realizacja"⁴⁴. Statystyka wygląda następująco: cztery lata temu lista barier, ograniczeń i utrudnień w EEU obejmowała 60 pozycji, a na koniec stycznia 2020 roku - 71 pozycji.

⁴³ Udział w posiedzeniu Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9245>

⁴⁴ Pivovar, E. Wspólne rynki, walka z przeszkodami, projekty infrastrukturalne - Myasnikovich wymienił priorytety EWG / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/obschie-rynki-borba-s-prepiatstviiami-infrastrukturnye-proekty-mjasnikovich-nazval-priorytety-cek-378306-2020/>.

W rezultacie tempo rozwoju wzajemnego handlu w ramach związku nie może być nazwane szybkim. Wystarczy powiedzieć, że "wielkość wzajemnego handlu towarami państw EAEU w 2019 roku wyniosła 55,3 mld dolarów, czyli 100,2% w stosunku do poziomu z 2018 roku"⁴⁵.

W świetle celów wyznaczonych dla rozwoju unii należy oczywiście wiele uwzględnić w strategicznych kierunkach integracji euroazjatyckiej do 2025 roku, które są obecnie opracowywane w ramach EAEU. W połowie lutego 2020 r. "strony uzgodniły 318 stanowisk w tym złożonym dokumencie, a pozostałe różnice dotyczą jedynie 15 mechanizmów współdziałania⁴⁶. Na lutowym spotkaniu EWG strony zdołały uzgodnić jeszcze kilka pozycji projektu strategii. "W szczególności uzgodniono sformułowania dotyczące stosowania specjalnych środków ochronnych, antydumpingowych i wyrównawczych, środków sanitarnych, weterynaryjnych i fitosanitarnych (SPS), a także koncepcyjne podejście do tworzenia mechanizmów wspierania rozwoju gospodarczego EAEU⁴⁷

Kluczowe punkty strategii odnoszą się do:

- (a) Całkowite usunięcie przeszkód na rynku Unii;
- b) poprawa przepisów celnych;
- (c) tworząc przestrzeń cyfrową unii;

⁴⁵ Pivovar, E. W EAEU w 2019 roku wzrosła produkcja przemysłowa i obrót detaliczny / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-eaes-v-2019-godu-vyrosl-promizvodstvo-i-roznychni-tovaroobrot-380320-2020/>.

⁴⁶ Pivovar, E. Myasnikovich : prace nad projektem strategii integracji euroazjatyckiej do 2025 r. zostały zakończone / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mjasnikovich-rabota-nad-proektom-strategii-evrazijskoj-integratsii-do-2025-goda-zavershaetsj-a-380272-2020/>

⁴⁷ Pivovar, E. Wicepremierzy porozumieli się w sprawie środków sanitarnych i fitosanitarnych w strategii integracji euroazjatyckiej / E. Brewer // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vitse-premjery-soglasovali-sfs-mery-v-strategii-evrazijskoj-integratsii-380580-2020/>.

d) Budowanie systemu zarządzania i finansowania wspólnych projektów współpracy.

Nowe obszary, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w strategii to rozwój zielonych technologii, odnawialne źródła energii, aspekty gospodarcze w opiece zdrowotnej, turystyce, edukacji i nauce. Jednocześnie pozytywny wpływ na jakość opracowanego dokumentu programowego powinien mieć fakt, że Rada Naukowa Rosyjskiej Akademii Nauk w lutym 2020 roku podjęła decyzję o zapewnieniu wsparcia naukowego i pomocy w realizacji strategicznych kierunków euroazjatyckiej integracji gospodarczej do 2025 roku. Pozostaje tylko dodać, że w ostatecznej formie dokument ten powinien zostać zatwierdzony na posiedzeniu Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej w maju 2020 roku.

Oprócz tego w planach białoruskiego przewodnictwa w EAEU jest przyjęcie jednolitego programu substytucji importu Unii w oparciu o programy narodowe, opracowanie długoterminowego strategicznego programu rozwoju innowacyjnego, wzmocnienie współpracy w sferze nauki, technologii i innowacji.

Białoruś-Rosja: regiony kontynuują współpracę

We wrześniu 2020 roku w Mińsku i obwodzie mińskim ma się odbyć VII Forum Regionów Białorusi i Rosji, w którym weźmie udział około pięciuset osób, a w programie przewidziano sesje na różne tematy, w tym rolnictwo, budownictwo i przemysł. Ponadto, powstanie Rada Współpracy Gospodarczej, "planowane jest podpisanie porozumień o współpracy między regionami, zawarcie umów handlowych"⁴⁸. Sam fakt zorganizowania tego wydarzenia w obecnej trudnej sytuacji epidemiologicznej świadczy o ogromnym potencjale twórczym partnerstwa regionów Białorusi i Rosji, "którego rozszerzenie pozwala na rozwiązywanie tak ważnych zadań, jak substytucja importu, promocja przemysłu zorientowanego na eksport, pokonanie luki technologicznej w stosunku do krajów zachodnich"⁴⁹.

Należy przypomnieć, że obecnie współpraca Republiki Białoruś z regionami Rosji odbywa się na podstawie 78 umów o współpracy handlowej, gospodarczej, naukowej, technicznej i - kulturalnej z 71 regionami Rosji. Ponadto w ramach współpracy międzyregionalnej "zawarto około 400 porozumień między białoruskimi obwodami, Mińskiem i rosyjskimi jednostkami składowymi, a także między białoruskimi obwodami, miastami i rosyjskimi gminami"⁵⁰. W 2019 roku w pierwszej dziesiątce

⁴⁸ VII Forum Regionów Białorusi i Rosji odbędzie się we wrześniu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vii-forum-regionov-belarusi-i-rossii-planiruetsja-provesti-v-sentjabre-393483-2020/>

⁴⁹ Zaleskii, B. Wektor postsowieckiej integracji. Widok z Białorusi / B. Zaleski. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - C. 59.

⁵⁰ Piwowar, E. Ambasada wymieniła 10 najlepszych regionów Rosji importujących białoruskie towary / E. Piwowar // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

importerów białoruskich towarów, na których przypadało ponad 70 procent białoruskiego eksportu do Rosji, znalazły się Obwód Moskiewski, Moskwa, Obwód Smoleński, Sankt Petersburg, Obwód Briański, Republika Tatarstanu, Obwód Kemerowski, Obwód Kaliningradzki, Obwód Leningradzki i Obwód Swierdłowski.

Wśród obwodów białoruskich, które aktywnie współpracują z partnerami w Rosji, należy wymienić **obwód witebski**, który ma 25 umów o współpracy z obwodami rosyjskimi. Ponad sto kolejnych dokumentów zostało podpisanych przez obwody i miasta obwodu witebskiego z odpowiednimi jednostkami terytorialnymi regionów Rosji. W 2019 roku wielkość eksportu witebskich przedsiębiorstw na rynek rosyjski zbliżyła się do miliarda dolarów. Warto zauważyć, że dostawy te wzrosły do regionów szczęście z ośmiu okręgów federalnych Rosji. Wzrost tego wskaźnika o półtora raza i więcej został osiągnięty we współpracy z partnerami z 16 regionów sąsiedniego kraju. "Jednocześnie najbardziej dynamicznie rósł eksport do odległych regionów Rosji: do obwodu magadańskiego, Północnej Osetii-Alanii i Chakasji - ponad trzykrotnie; do Amuru, Irkucka, Chabarowska i Primorska - 2,5-2,8 razy; do Kraju Krasnojarskiego i Kraju Stawropolskiego - 1,5 razy. Po przerwie wznowiono wysyłkę witebskich towarów do Republiki Inguszetii, Terytorium Kamczatki i Żydowskiego Obwodu Autonomicznego⁵¹trzykrotnie, podwoiły się dostawy leków weterynaryjnych, wyraźnie wzrósł eksport polietylenu, włókna lnianego, tkanin lnianych, konstrukcji metalowych, instrumentów

<https://www.belta.by/economics/view/posolstvo-nazvalo-top-10-rossijskich-regionov-importirujuschih-belorusskie-tovary-3-88334-2020/>.

⁵¹ Eksport przedsiębiorstw obwodu witebskiego do regionów Rosji wzrósł o 4,2% w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/eksport-produksii-predpriyatij-vitebskoj-oblasti-v-rossijskie-regiony-vyros-na-42-v-2019-godu-385596-2020/>.

medycznych. Wiodącymi dostawcami są tutaj Witebski Koncern Myasolokolotoi Produkty, Naftan, Prodexim, VIK-Zdorovye Zdorovye, Stowarzyszenie Produkcyjne Energokomplekt, Allianzplast LLC, Vitebsk Carpets OJSC, Vityaz OJSC, Natrix JLLC, Polotsk-Steklovolokno OJSC, Soyuz-Kabel FLLC, Novopolotsk Technological Metalware Plant JLLC.

Wśród rosyjskich regionów, które aktywnie rozwijają więzi handlowe i gospodarcze z partnerami z Białorusi, jest **obwód kirowski**, gdzie obroty handlowe z Białorusią w pierwszym kwartale 2020 roku zbliżyły się do dziesięciu milionów dolarów. W okresie styczeń-marzec "białoruskie firmy zwiększyły eksport do rosyjskiego obwodu kirowskiego o prawie jedną czwartą w porównaniu z pierwszym kwartałem 2019⁵² roku". Taka dynamika została osiągnięta dzięki dostawom z Białorusi maszyn i urządzeń do podnoszenia, przemieszczania, załadunku lub rozładunku, drutu ze stali niestopowej, warzyw, gotowych wyrobów dzianych lub włókienniczych, farb i lakierów na bazie polimerów syntetycznych w środowisku niewodnym, futer i surowców futrzarskich. W tym roku do tego regionu Rosji wznowiono dostawy nowych typów białoruskich traktorów i ciągników siodłowych, pierwszych partii szkła niezbrojonego produkcji "Homelglass" S.A., wyrobów metalowych "Homelskiego zakładu odlewniczego i normalnego" oraz urządzeń dźwigowych "Mohylewliftmasz" S.A.

W 2020 roku współdziałanie regionów Białorusi i Rosji nadal rozwija się z wykorzystaniem nowych form współpracy. I tak na przykład wiosną bieżącego roku Białoruskie Przedsiębiorstwo

⁵² Białoruskie przedsiębiorstwa w pierwszym kwartale zwiększyły eksport towarów do obwodu kirowskiego Federacji Rosyjskiej prawie o jedną czwartą [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beloruskie-predpriyatija-v-i-kvartale-velichili-eksport-tovarov-v-kirovskuju-oblast-rf-pochti-na-393710-2020>

Cementowe otworzyło swoje przedstawicielstwo w **obwodzie kaliningradzkim** - dom handlowy "BCC-Kaliningrad" w celu zapewnienia jeszcze bardziej efektywnych stosunków partnerskich z przedsiębiorstwami budowlanymi obwodu. **Faktem jest**, że obwód kaliningradzki jest jednym z najbardziej obiecujących regionów Rosji dla Białoruskiej Spółki Cementowej, gdzie jest zapotrzebowanie na prawie wszystkie produkty holdingu. Otwarcie przedstawicielstwa "ożywi" współpracę zarówno z dużymi klientami, jak i małymi firmami, które są bardziej zainteresowane kalibrowanym cementem i dostawami materiałów budowlanych w małych partiach, na zamówienie⁵³. Niewątpliwie ten krok tylko wzmocni więzi białoruskich producentów z konsumentami w tej rosyjskiej enklawie i pozwoli na osiągnięcie nowego poziomu współpracy regionów.

Białoruś - Obwód Pskowski: plan powrotu na ścieżkę wzrostu

VII Forum Regionów Białorusi i Rosji, które odbyło się we wrześniu 2020 roku, postawiło sobie za cel intensyfikację wspólnych działań stron w szerokim zakresie dziedzin polityki, gospodarki, sfery społecznej, edukacji i kultury, a także urzeczywistniło "poprawę pracy w przestrzeni medialnej i wzmocnienie współpracy gospodarczej na równych zasadach"⁵⁴. Wśród regionów Rosji, gdzie obecnie podejmowane są konkretne działania dla osiągnięcia tego celu we współpracy z białoruskimi partnerami, należy wymienić **obwód pskowski**. Świadczy o tym plan działań na lata 2021-2023,

⁵³ Białoruska Spółka Cementowa otworzyła przedstawicielstwo w obwodzie kaliningradzkim [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusskaja-tsementnaja-kompanija-otkryla-predstavitelstvo-v-kaliningradskoj-oblasti-385897-2020/>.

⁵⁴ Roman Gołowczenko: Białoruś i Rosja muszą zintensyfikować współpracę w polityce i gospodarce [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9593>

podpisany na początku grudnia 2020 roku przez rząd Republiki Białorusi i administrację obwodu pskowskiego w celu realizacji istniejącego porozumienia między stronami o współpracy handlowej, gospodarczej, naukowo-technicznej i kulturalnej. Przyjęty wspólny dokument ma na celu przywrócenie partnerstwa pomiędzy białoruskimi regionami a obwodem pskowskim na trajektorię zrównoważonego wzrostu. Przecież "obrót towarowy między Białorusią a obwodem pskowskim w okresie styczeń-wrzesień 2020 roku wyniósł 77 milionów dolarów, co w porównaniu z analogicznym okresem ubiegłego roku zmniejszyło się o 17,3%". Saldo dla Białorusi jest dodatnie - 16,6 mln⁵⁵ USD.

Należy przypomnieć, że podstawowa umowa pomiędzy stronami została podpisana jeszcze w październiku 2000 roku. Później zostało to poparte ponad 20 innymi umowami pomiędzy jednostkami miejskimi obwodu pskowskiego a obwodami białoruskimi. Przyczyniło się to do tego, że w 2017 roku obroty handlowe między stronami wyniosły prawie dwieście milionów dolarów, a "w regionie zarejestrowanych jest ponad 100 przedsiębiorstw z białoruskim kapitałem" ⁵⁶. Prawdą jest, że już "w 2019 roku obroty handlowe między Białorusią a obwodem pskowskim wyniosły 121 mln dolarów i wzrosły o 12% w porównaniu z 2018 rokiem" ⁵⁷. Niemniej jednak wszystkie te fakty pozwalają kierownictwu regionu rosyjskiego nie bez powodu

⁵⁵ Białoruś jest gotowa bardziej aktywnie uczestniczyć w programach rozwoju rolnictwa w obwodzie pskowskim [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-gotova-aktivnee-uchastvovat-v-programmah-razvitiya-selskogo-hozijstva-v-pskovskoj-oblasti-418071-2020>

⁵⁶ Priorytetowe kierunki rozwoju współpracy regionalnej jako kluczowy czynnik budowy unii: projekt informacyjno-integracyjny / współautorzy, rozmawiali: K. Gusev, B. Zalesky, Gusiew, B. Zaleskij. - Mińsk: Biznesofset, 2018. - C. 287.

⁵⁷ Roman Golovchenko zaproponował gubernatorowi obwodu pskowskiego zintensyfikowanie współdziałania w różnych sektorach [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9588>

twierdzić, że "Białoruś jest naszym kluczowym partnerem w gospodarce zagranicznej, handlu zagranicznym". Partnerstwo to odpowiada za 35% obrotów handlowych"⁵⁸.

Trzyletni plan działania na rzecz rozwoju współpracy, który został przyjęty na początku grudnia 2020 r., przewiduje realizację dużego potencjału współpracy w różnych obszarach. W szczególności, dokument ten "zawiera środki dla udziału białoruskich przedsiębiorstw w budowie obiektów socjalnych i projektów budownictwa mieszkaniowego⁵⁹ bloków mieszkalnych, a także szkół, przedszkoli i szpitali z wykorzystaniem środków kredytowych Banku Rozwoju Białorusi. Chodzi o to, że strony mają już dobre doświadczenie we współpracy w tej dziedzinie, ponieważ "to właśnie białoruskie przedsiębiorstwa budowlane wybudowały największą szkołę w Pskowie". I jesteśmy zadowoleni z tego doświadczenia, ponieważ jakość jest bardzo wysoka⁶⁰.

Innym obiecującym obszarem współpracy jest zaopatrzenie tego rosyjskiego regionu w białoruskie pojazdy osobowe, ciężarowe, drogowo-budowlane i komunalne. W tym względzie strona białoruska wychodzi z założenia, że "obwód pskowski stoi przed problemem kardynalnego odnowienia floty autobusów miejskich, przede wszystkim w stolicy obwod⁶¹ pilotażową eksploatację

⁵⁸ Spotkanie z gubernatorem obwodu pskowskiego Michaiłem Vedernikovem [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-gubernatorom-pskovskoj-oblasti-rossii-mixailom-vedernikovym-24596/

⁵⁹ W obwodzie pskowskim planuje się budowę obiektów socjalnych z udziałem białoruskich firm [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-pskovskoj-oblasti-planirujut-stroit-sotsobiekty-s-uch-belorusskih-kompanij-418082-2020>

⁶⁰ Obwód pskowski jest zainteresowany białoruskimi agroturystykami, maszynami i usługami budowlanymi [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/pskovskaia-oblast-zainteresovalas-belorusskimi-agrogorodkami-tehnikoi-i-stroitelnyimi-uslugami-408508-2020/>

⁶¹ Igor Petrishenko: Białoruś jest gotowa bardziej aktywnie uczestniczyć w programach rozwoju rolnictwa w obwodzie pskowskim [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9668>

białoruskiego autobusu zasilanego gazem.

Współpraca inwestycyjna między stronami powinna również otrzymać dodatkowy impuls do rozwoju w ciągu najbliższych trzech lat. Ułatwi to podpisane we wrześniu 2020 roku porozumienie o współpracy pomiędzy Białoruską Narodową Agencją Inwestycji i Prywatyzacji a Agencją Rozwoju Inwestycji Obwodu Pskowskiego. W dokumencie tym strony zobowiązały się w szczególności do "tworzenia korzystnych warunków dla wzajemnego przyciągania inwestycji, rozwoju i realizacji wspólnych projektów, wymiany informacji o warunkach prowadzenia działalności gospodarczej, możliwościach inwestycyjnych i proponowanych projektach, a także do wspólnego udziału w seminariach tematycznych, konferencjach, forach i innych wydarzeniach o charakterze⁶² inwestycyjnym".

Wreszcie, kolejny nowy wektor współpracy, który będzie rozwijany w najbliższej przyszłości, dotyczy dziedziny edukacji. Mówimy o tym, że Białoruś rozpoczyna szkolenie personelu medycznego dla obwodu pskowskiego. W związku z tym "podpisano umowę o współpracy i partnerstwie strategicznym między Pskowskim Uniwersytetem Państwowym a trzema białoruskimi uniwersytetami"⁶³. Znaczenie tego tematu dla regionu Rosji można wyrazić jedną liczbą: niedobór personelu medycznego w obwodzie pskowskim wynosi obecnie prawie 50 procent. Tak więc pomoc białoruskich partnerów jest tu i teraz więcej niż konieczna.

⁶² Agencje inwestycyjne Białorusi i obwodu pskowskiego podpisały porozumienie o współpracy [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/agentstva-po-investitsiiam-belarusi-i-i-i-pskovskoi-oblasti-podpisali-soglashenie-o-sotrudnichestve-408584-2020/>.

⁶³ Białoruś będzie szkolić personel medyczny dla obwodu pskowskiego [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: https://www.belta.by/society/view/belarus-budet-gotovit-meditsinskie-kadry-dlia-pskovskoi-oblasti-408501-2020/?utm_source=belta&utm_medium=news&utm_campaign=accent

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś-Ukraina: regiony zamierzają współpracować

Jesienią 2020 roku w Grodnie ma się odbyć III Forum Regionów Białorusi i Ukrainy, wydarzenie, którego celem jest przyspieszenie "tworzenia nowych i realizacji wspólnych produkcji przemysłowych, realizacji wspólnych projektów modernizacji - infrastruktury drogowej i transportowej, wprowadzania innowacyjnych technologii"⁶⁴. Sam fakt zorganizowania forum w obwodzie grodzieńskim, który obecnie ma umowy o współpracy z ośmioma regionami Ukrainy, można wyjaśnić tym, że "Ukraina jest dziś trzecim partnerem zewnętrznym regionu pod względem obrotów handlowych, które w ubiegłym [2019] roku osiągnęły 379 mln dolarów"⁶⁵. Oczekuje się, że najbliższe forum uzupełni istniejące ramy umowne i prawne współpracy obwodu **grodzieńskiego** z partnerami na Ukrainie o dwa kolejne porozumienia - z obwodem lwowskim i chersońskim. Należy zaznaczyć, że inne białoruskie regiony aktywnie przygotowują się do trzeciego forum, skupiając uwagę swoich podmiotów gospodarczych na realizacji wspólnych projektów z ukraińskimi partnerami już dziś.

W szczególności, **obwód brzeski**, którego delegacja wzięła udział w III Lwowskim Forum Eksportowym w marcu 2020 roku, dąży do wzmocnienia wszechstronnej współpracy z obwodem lwowskim. Dla przypomnienia, w 2004 r. strony podpisały umowę o współpracy. A dzisiaj "pod względem dostaw eksportowych obwód lwowski jest drugim po obwodzie brzeskim najważniejszym

⁶⁴ Zaleskii, B. Wektor postsowieckiej integracji. Widok z Białorusi / B. Zaleski. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - C. 151.

⁶⁵ Obwody grodzieński, lwowski i chersoński planują podpisać umowę o współpracy [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/soglashenie-o-sotrudnichestve-planiruj-ut-podpisat-grodnenskaj-a-lvovskaj-a-i-hersonskaj-a-oblasti-3-82199-2020/>

obwodem Ukrainy (na pierwszym miejscu jest obwód kijowski). W ciągu ostatniego [2019] roku obwód brzeski prawie podwoił swój eksport do tego regionu na zachodniej Ukrainie. Do obwodu lwowskiego dostarczono towary marki brzeskiej o łącznej wartości 9,4 mln dolarów, przy czym dynamika wzrostu wyniosła 195%"⁶⁶. Do trzeciego Forum Regionów w Grodnie strony planują opracować mapę drogową współpracy w celu uzupełnienia umowy z 2004 r. o nowe konkretne projekty. Główny nacisk zostanie położony na współpracę pomiędzy ośrodkami regionalnymi. Przecież Brześć jest zainteresowany doświadczeniem Lwowa, przede wszystkim w organizacji turystyki. A "nasi ukraińscy partnerzy są zainteresowani dobrymi praktykami Brzeskiego zakładu przetwarzania odpadów i produktami przedsiębiorstw przetwórstwa torfu"⁶⁷.

Wśród konkretnych podmiotów gospodarczych w obwodzie brzeskim, które są zdecydowane znacznie zwiększyć swoją działalność w regionach Ukrainy w 2020 roku, jest Bobruiskagromash Holding Management Company, która planuje zorganizować produkcję montażową przyczep ciągnikowych w sąsiednim kraju z terminem realizacji w pierwszej połowie bieżącego roku. Porozumienie w tej sprawie zostało osiągnięte z PrJSC Nezhyntselmash w marcu 2020 roku. "W celu realizacji osiągniętych porozumień w ciągu najbliższych sześciu miesięcy do Nizhyntselmash zostanie dostarczonych około 60 zestawów maszynowych przyczep ciągnikowych"⁶⁸.

⁶⁶ Delegacja obwodu brzeskiego weźmie udział w III Lwowskim Forum Eksportowym [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/delegatsija-breŭskaj-oblasti-primet-uchastie-v-iii-lvovskom-eksportnom-forume-3-82618-2020/>.

⁶⁷ Obwody brzeski i lwowski opracują mapę drogową współpracy [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/breŭskaja-i-lvovskaja-oblasti-razrabotajut-dorozhnuju-kartu-sotrudnichestva-383502-2020/>.

⁶⁸ "Bobruiskagromash" planuje montować naczepy ciągnikowe na Ukrainie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bobrujskagromash->

Podmiot gospodarczy obwodu brzeskiego, Brzeskie 69Powiernictwo Budowy Dróg nr 4 OJSC, również czuje się pewnie w ukraińskich regionach, jego eksport usług na Ukrainę w 2019 roku wzrósł jednorazowo kilkakrotnie i wyniósł 11 milionów dolarów. Powiernictwo wykonywało prace "w obwodach rówieńskim, kijowskim, żytomierskim i wołyńskim zarówno na drogach o znaczeniu krajowym, jak i lokalnym. Zaangażowani byli pracownicy prawie wszystkich <...> oddziałów z Brześcia Drohiczynskiego, Pińska, Baranowicz" . W 2020 r. interesy biznesowe Trustu prawdopodobnie znów będą dotyczyć czterech regionów Ukrainy. Najpierw, jeszcze w 2019 roku, mieszkańcy Brześcia wraz z kolegami z Homla podpisali ważną umowę na budowę obwodnicy Równego, a dziś już rozpoczęli prace, aby zakończyć projekt do końca 2021 roku. Po drugie, na początku kwietnia 2020 roku brzescy drogowcy wznowią prace remontowe na odcinku drogi w obwodzie kijowskim. Po trzecie, brzeski DST nr 4 aktywnie uczestniczy w przetargach organizowanych przez służbę drogową obwodu żytomierskiego. Po czwarte, w 2020 roku Brześć weźmie udział w procedurze wyboru generalnego wykonawcy obiektu w obwodzie chersońskim i ma nadzieję pokazać się z jak najlepszej strony w tym przetargu.

Podmioty gospodarcze **Obwodu Homelskiego** zamierzają również budować swoją obecność w regionach Ukrainy, gdzie istnieje znaczny potencjał wzrostu. W szczególności chodzi tu o Stowarzyszenie Produkcyjne "Bielorusneft", którego specjaliści we

[planiruet-sobirat-traktornye-pritsepy-v-ukraine-382499-2020/](https://www.belta.by/regions/view/brestskie-dorozhniki-v-etom-godu-planirujut-rabotat-v-chetyreh-oblastj-ah-ukrainy-3-82563-2020).

⁶⁹ Brzescy drogowcy planują w tym roku pracować w czterech obwodach Ukrainy [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/brestskie-dorozhniki-v-etom-godu-planirujut-rabotat-v-chetyreh-oblastj-ah-ukrainy-3-82563-2020>

współpracy z klientami byli w stanie w 2019 roku skrócić cykl wiercenia odwiertów na ukraińskiej ziemi z 6-7 do 3-3,5 miesiąca. Opinia wiarygodnego partnera pozwoliła związkowi już zawrzeć kontrakty na 2020 rok "z JSC Ukrgazdobycha - na szczelinowanie hydrauliczne i technologie coiled tubing, z DTEK Neftegaz - na budowę odwiertów na złożach gazowo-kondensatowych"⁷⁰. Już dziś dwie białoruskie ekipy wiertnicze pracują w obwodach ukraińskich, aby do końca 2020 roku wprowadzić do pięciu obiektów, a cztery kolejne są przewidziane do sidetrackingu.

Wreszcie, Koleje Białoruskie planują poważnie rozszerzyć współpracę z regionami Ukrainy w 2020 roku. Faktem jest, że w komunikacji z Ukrainą znajduje się w sumie pięć par pociągów. Oczywiście, to nie wystarczy. Dlatego też strony już teraz rozważają "kwestię przydzielenia pociągów lub wagonów niestacjonarnych, które jeździłyby z Witebska do Biełgorodu-Dnistrovskiego. 71<...> Planowane jest również przedłużenie połączenia do Lwowa poprzez organizację ruchu parytetowego". Na razie do Lwowa jeździ tylko jeden pociąg białoruskiej kolei.

Białoruś-Uzbekistan: priorytety współpracy - rolnictwo

Mapa drogowa współpracy Białorusi i Uzbekistanu, która została przyjęta w listopadzie 2018 roku i zawiera 158 działań, jest podstawowym dokumentem dla współpracy handlowej i gospodarczej między dwoma krajami. Do maja 2020 r. okazało się,

⁷⁰ "Białorusnieft" zamierza zwiększyć swoją obecność na rynku usług w Rosji i na Ukrainie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusneft-namerena-naraschivat-prisutstviena-rynke-servisnyh-uslug-v-rossii-i-ukraine-381445-2020>

⁷¹ Markowicz, E. BJD planuje rozszerzyć komunikację z Ukrainą / E. Markowicz // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bzhd-planiruet-rasshirjat-soobschenie-s-ukrainoj-380946-2020/>.

że ponad jedna trzecia z nich została już wdrożona. Miało to natychmiastowy wpływ na stan więzi partnerskich Białorusi i Uzbekistanu: "Według wyników 2019 roku, wielkość obrotów handlowych między krajami osiągnęła 239 mln dolarów i wzrosła 1,5 razy do 2018 roku" ⁷². Oznacza to, że strony zamierzają jak najszybciej osiągnąć cel, który szefowie obu państw nakreślili w tym samym 2018 roku - zwiększyć wielkość dwustronnych obrotów handlowych do miliarda dolarów. "Oczekuje się, że cel zostanie osiągnięty w ciągu trzech do czterech lat, przy wykorzystaniu wszystkich możliwych obszarów interakcji". Jednym ⁷³z najbardziej obiecujących obszarów jest rolnictwo.

Faktem jest, że obecnie głównym trendem w rozwoju kompleksu rolno-przemysłowego Uzbekistanu jest tworzenie klastrowego systemu produkcji. Innymi słowy, klastry powinny łączyć producentów surowców rolnych i ich przetwórców w przedsiębiorstwa przemysłowe. Białoruskie doświadczenia w tym zakresie są bardzo pozytywnie oceniane przez uzbeckich partnerów, dlatego wykazują oni duże zainteresowanie nawiązywaniem bezpośrednich kontaktów biznesowych i partnerstwa z białoruskimi producentami i przetwórcami, o których skuteczności świadczą liczby.

W 2019 roku na uzbecki rynek dostarczono z Białorusi produkty rolne i artykuły spożywcze o wartości 35 mln dolarów, co ponad dwukrotnie przewyższyło poziom z 2018 roku. Pozytywna dynamika wzajemnej wymiany handlowej w tym obszarze utrzymała

⁷² Vladimir Dvornik przeprowadził rozmowy z wicepremierem Republiki Uzbekistanu Sardorem Umurzakowem [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<http://www.government.by/ru/content/9423>

⁷³ Zaleskii, B. Wektor postsowieckiej integracji. Widok z Białorusi / B. Zaleski. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - C. 223.

się w tym roku, pomimo ograniczeń spowodowanych rozprzestrzenianiem się koronawirusa. "W ciągu 4 miesięcy 2020 roku białoruski eksport takich towarów [produktów rolnych i artykułów spożywczych] wzrósł o 3,2 razy. W tym okresie wyeksportowano produkty o wartości 16,1 mln" ⁷⁴.

Jednocześnie współpraca Białorusi i Uzbekistanu z pewnością nie ogranicza się do wzajemnych dostaw produktów spożywczych, ale obejmuje również szeroki zakres współdziałania, w tym w zakresie rozwoju wspólnego podejścia naukowego i nowoczesnych technologii. W szczególności "obiecujące obszary współpracy w sektorze rolniczym obejmują udział strony białoruskiej w budowie kompleksów mleczarskich, organizację przetwórstwa mleka, tworzenie wspólnych przedsięwzięć w zakresie produkcji leków weterynaryjnych, współpracę w zakresie hodowli, organizację szkoleń i przekwalifikowania uzbeckich specjalistów na bazie białoruskich ⁷⁵instytucji kształcenia rolniczego".

Pierwsze Białorusko-Uzbekistańskie Forum Rolnicze, które odbyło się w lutym 2020 roku i zgromadziło ponad siedemset uczestników, pokazało różnorodność skutecznych partnerstw. Część biznesowa delegacji białoruskiej składała się z około 150 przedstawicieli eksporterów produktów rolno-spożywczych, instytucji naukowych i oświatowych Uzbekistanu. W szczególności, aktywnym uczestnikiem forum był Gomselmash OJSC, który podpisał umowę z fabryką maszyn rolniczych w Taszkencie jesienią

⁷⁴ Markowicz, E. Współpraca w sferze kompleksu rolno-przemysłowego jest priorytetowym kierunkiem współpracy białorusko-uzbeckiej - ambasador / E. Markowicz // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/sotrudnichestvo-v-sfere-apk-prioritetnoe-napravlenie-belorussko-uzbeksckogo-vzaimodejstvija-posol-394939-2020>

⁷⁵ O wynikach wizyty Vladimira Dvornika w Uzbekistanie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9301>

2019 roku. "Dokument przewiduje utworzenie produkcji montażowej kombajnów w stolicy Uzbekistanu"⁷⁶. Strona uzbecka była reprezentowana przez delegacje ze wszystkich regionów kraju, a także z odpowiednich ministerstw i organizacji kompleksu rolno-przemysłowego. W rezultacie "białoruscy eksporterzy podpisali ponad 30 umów i kontraktów ze swoimi uzbeckimi partnerami"⁷⁷. Ponadto, Ministerstwo Rolnictwa i Żywności Białorusi oraz Ministerstwo Rolnictwa Uzbekistanu przyjęły Memorandum o porozumieniu i współpracy.

Równoległe z forum agrarnym w Taszkencie zorganizowano wystawę, na której tylko Narodowa Akademia Nauk Białorusi zaprezentowała ponad 60 innowacyjnych rozwiązań i technologii dla rolnictwa w Uzbekistanie. Wśród nowości białoruskich naukowców z Centrum Naukowo-Praktycznego Narodowej Akademii Nauk Białorusi w dziedzinie żywności duże zainteresowanie wzbudziła marmolada warzywna. "W skład linii weszła marmolada ze słodkiej kukurydzy, czerwonej marchewki, dojrzałej dyni, soczystego pomidora i pikantnego selera. Marmolada zawiera prebiotyki i nie zawiera sztucznych barwników"⁷⁸. Instytut Gleboznawstwa i Agrochemii przedstawił gamę kompleksowych nawozów mineralnych o zrównoważonym stosunku składników odżywczych dla uprawianych roślin. S.N. Vysheslky Institute of Experimental

⁷⁶ "Gomselmash" zaprezentuje swój potencjał na forum agrarnym w Uzbekistanie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-predstavit-svoj-potentsial-na-agrarnom-forume-v-uzbekistan-380486-2020>

⁷⁷ Na podstawie wyników białorusko-uzbeckiego forum agrarnego podpisano ponad 30 porozumień i umów [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bolee-30-soglashenij-i-kontraktov-podpisano-po-itogam-belorusko-uzbeksogo-agrarnogo-forum-381350-2020/>.

⁷⁸ Narodowa Akademia Nauk Białorusi przedstawiła ponad 60 innowacyjnych rozwiązań dla rolnictwa w Uzbekistanie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/nan-belarusi-predstavila-v-uzbekistane-bolee-60-innovatsionnyh-razrabotok-dlja-selskogo-hozjajstva-381057-2020/>.

Veterinary Medicine opracował szczepionki do profilaktyki i leczenia chorób wirusowych i bakteryjnych zwierząt hodowlanych. Naukowcy z Centrum Systemów Identyfikacji i Elektronicznych Operacji Gospodarczych zaproponowali technologie cyfrowej identyfikacji i identyfikowalności zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego. Centrum Naukowo-Praktyczne Uprawy Ziemiaka zainteresowało zwiedzających wystawę nowymi odmianami ziemiaka - Manifest, Uladar, Palac - odpornymi na szereg chorób. Jak widać, nawet ta krótka lista nowości zaprezentowanych w Taszkencie wyraźnie pokazała, jakie kuszące perspektywy otwierają się w rozwoju białorusko-uzbeckiego partnerstwa rolniczego w najbliższej przyszłości.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś-Kirgistan: handel, współpraca, współpraca regionalna

W lutym 2020 roku w Mińsku odbyło się dziewiąte posiedzenie międzyrządowej Białorusko-Kirgiskiej Komisji ds. Współpracy Handlowej i Gospodarczej, na którym poruszono pilne kwestie rozwoju i wzmocnienia systemowych wzajemnie korzystnych stosunków partnerskich. W Mińsku i Biszkeku posiedzenie komisji międzyrządowej, na którym status współprzewodniczących został podniesiony do poziomu wicepremierów, uznano za "nowy impuls dla rozwoju stosunków między naszymi krajami"⁷⁹. Przypomnijmy, że stronie białoruskiej tradycyjnie zależy na najbliższym partnerstwie z tym państwem w Azji Środkowej, tym bardziej, że "współpraca handlowo-gospodarcza Białorusi i Kirgistanu w ostatnim czasie znacznie się zintensyfikowała". Nasze obroty handlowe w ciągu ostatnich trzech lat nie spadły poniżej 100 milionów dolarów"⁸⁰. Rzeczywiście, w 2019 roku wolumen białorusko-kirgiskiego handlu wyniósł ponad 105 mln dolarów z nadwyżką dla strony białoruskiej w wysokości ponad 90 mln dolarów, co zapewniły dostawy produktów mlecznych, ciągników i ciągników siodłowych, produktów ubocznych z mięsa i drobiu, leków, mebli oraz drewna i płyt wiórowych z Białorusi. Ale, zdaniem stron, "obecna wielkość wzajemnej wymiany handlowej między Kirgistanem i Białorusią nie odpowiada potencjałowi gospodarczemu krajów"⁸¹. Z tego powodu

⁷⁹ 21 lutego w Mińsku odbędzie się posiedzenie białorusko-kirgiskiej komisji międzyrządowej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/zasedanie-belorusko-kyrgyzskoj-mezhpravkomissii-projdet-v-minske-21-fevralja-378085-2020/>.

⁸⁰ Sergiusz Rumas: Białoruś jest zainteresowana zwiększeniem dostaw produktów inżynierskich do Kirgistanu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9292>

⁸¹ Kirgistan proponuje Białorusi stworzenie agroklastra dla przetwórstwa mleka [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kyrgyzstan->

na cyklicznym posiedzeniu Komisji Międzyrządowej uwaga stron skupiona była na priorytetowych kierunkach współpracy: 1) **zwiększenie** wzajemnej wymiany handlowej; 2) **pogłębienie** współpracy przemysłowej i tworzenie wspólnych produkcji montażowych; 3) **rozszerzenie** współpracy międzyregionalnej.

W zakresie **zwiększenia wolumenu wzajemnej wymiany handlowej** strona białoruska przedstawiła konkretne propozycje zwiększenia dostaw pojazdów osobowych, towarowych i komunalnych do Kirgistanu, co jest zgodne z planami strony kirgiskiej dotyczącymi np. modernizacji floty pojazdów osobowych w Biszkeku i innych miastach. Ponadto, promując swoje produkty na rynku kirgiskim, strona białoruska zamierza w 2020 roku kontynuować praktykę aktywnego uczestnictwa w imprezach wystawienniczych w Kirgistanie. Tak więc w kwietniu ekspozycja białoruskich eksporterów po raz trzeci będzie prezentowana na międzynarodowej wystawie przemysłu spożywczego "FoodExpo" w Biszkeku, gdzie zwiedzający będą mogli zapoznać się z produktami i napojami z Białorusi. "W centrum uwagi znajdzie się zdrowa żywność i produkty z certyfikatem Halal. Po raz pierwszy na krajowej ekspozycji⁸² zostaną zaprezentowane dodatki do żywności, ostonki do wyrobów mięsnych i wędliniarskich oraz odżywki dla niemowląt.

Mówiąc o **pogłębieniu współpracy produkcyjnej**, strona kirgiska zaproponowała zintensyfikowanie współpracy w rolnictwie i kompleksie rolno-przemysłowym. Chodzi przede wszystkim o

[predlagaet-belarusi-sozdat-agroklaster-po-pererabotke-moloka-380586-2020/](https://www.belarusi-sozdat-agroklaster-po-pererabotke-moloka-380586-2020/)

⁸² Niemienskova, J. Ekspozycja białoruskich producentów będzie prezentowana na FoodExpo

w Biszkeku / U. Niemienskova //
2020

[Zasób elektroniczny].

URL:

<https://www.belta.by/economics/view/ekspozitsija-belorusskih-proizvoditelej-budet-predstavlena-na-vystavke-foodexpo-v-bishkeke-378791-2020/>

utworzenie w Kirgistanie wspólnego klastra rolniczego dla przetwórstwa mleka z wykorzystaniem białoruskich technologii, a także o "budowę kompleksów mleczarskich z niezbędnym wyposażeniem wyprodukowanym na Białorusi i dostarczenie rodowodowego bydła⁸³. Na posiedzeniu Komisji Międzypaństwowej, poświęconym sformalizowaniu tych umów w sferze prawnej, podpisano porozumienie o współpracy w dziedzinie rolnictwa i żywności pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa i Żywności Białorusi a Ministerstwem Rolnictwa, Żywności i Rekultywacji Kirgistanu. Jeśli chodzi o współpracę przemysłową, całkiem realnie wyglądają ogłoszone w Mińsku plany utworzenia zakładów montażowych: transformatory - z Mińskimi Zakładami Elektromechanicznymi im. Kozłowa, windy - z Mohylewskim liftmaszem, gazomierze - z Białoruskim Towarzystwem Optyczno-Mechanicznym. O powadze zamiarów stron świadczy w szczególności fakt podpisania po posiedzeniu komisji międzyrządowej umowy o współpracy między Mińskim Zakładem Elektromechanicznym im. W. I. Kozłowa a firmą Maselektrosnab LLC.

Mówiąc o **rozszerzeniu współpracy międzyregionalnej** Białorusi i Kirgistanu, należy przypomnieć, że na razie ton nadają stolice - Mińsk i Biszkek, "które w 1997 roku podpisały porozumienie o współpracy gospodarczej, naukowo-technicznej i kulturalnej, a w 2008 roku nawiązały braterskie stosunki"⁸⁴. Na posiedzeniu komisji międzyrządowej w Mińsku została podpisana Umowa o współpracy w sferze handlowo-gospodarczej, naukowo-technicznej,

⁸³ Vladimir Kukharev: Białoruskie autobusy elektryczne mogą pojawić się na ulicach Biszkeku [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9293>

⁸⁴ Zalessky, B.L. Białoruś - Kirgistan: od handlu do współpracy / B.L. Zalessky // Materiały XIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji "Nauka i inowacja - 2017", t. 3. Przemysł: Nauka i studia. - C. 10.

humanitarnej i kulturalnej przez Homelski obwodowy komitet wykonawczy i Biuro upoważnionego przedstawiciela rządu Kirgistanu w obwodzie chuińskim. Chociaż jest to pierwsza umowa obwodu białoruskiego z partnerami kirgiskimi, przedsiębiorstwa obwodu homielskiego już wcześniej były obecne na rynku tego środkowoazjatyckiego kraju. Dość powiedzieć, że w 2019 roku obroty regionu z Kirgistanem przekroczyły dziesięć milionów dolarów. "W tym czasie eksport był na poziomie 8,5 mln dolarów. 26 przedsiębiorstw z regionu dostarczyło swoje towary, w tym JSC Gomselmash, IPUP Multipak, JSC MozyrSol, ⁸⁵producenci drzwi, tapet. Rozpoczęto promocję produktów Turovsky Dairy Plant, w szczególności serów miękkich, na rynku kirgiskim.

FOR AUTHOR USE ONLY

⁸⁵ Obwód homelski będzie rozwijać współpracę z obwodem chui w Kirgistanie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskij-region-budet-razvivat-sotrudnichestvo-s-chujskoj-oblastju-kyrgyzstana-381123-2020>

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: Cele Zrównoważonego Rozwoju a media

W sierpniu 2019 roku Ministerstwo Informacji Republiki Białorusi powołało grupę roboczą do spraw promocji globalnych Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs) na Białorusi, w skład której wchodzi eksperci agencji w dziedzinie interakcji z mediami oraz przedstawiciele mediów telewizyjnych i drukowanych. Celem tej grupy jest podniesienie świadomości społeczeństwa białoruskiego na temat wdrażania SDGs w naszym kraju.

Pragniemy przypomnieć, że we wrześniu 2015 roku Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło rezolucję zatytułowaną "Przekształcanie naszego świata: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju", w której ustaliło 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju mających na celu m.in. eliminację ubóstwa i głodu, zwalczanie nierówności i niesprawiedliwości oraz podjęcie wyzwań związanych ze zmianą klimatu. Wydarzenie to wymagało od wszystkich państw planety, w tym Republiki Białoruś, aby zobowiązały się do stworzenia mechanizmów realizacji SDGs.

Półtora roku później, w maju 2017 roku, powstały w naszym kraju ramy instytucjonalne do zarządzania wdrażaniem SDGs: po pierwsze, powołano stanowisko Krajowego Koordynatora ds. Celów Zrównoważonego Rozwoju, po drugie, zbudowano krajową architekturę zarządzania wdrażaniem SDGs, w skład której wchodzi Rada ds. Zrównoważonego Rozwoju, grupy parlamentarne, regionalne i partnerskie na rzecz zrównoważonego rozwoju, które zapewniają efektywne współdziałanie sektora publicznego i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Od początku swojej działalności Rada ds. Zrównoważonego Rozwoju przydzieliła każdemu z 17 SDG organowi rządowemu na Białorusi

odpowiedzialność za zajęcie się odpowiednimi kwestiami. W rezultacie "wszystkie zaangażowane organy rządowe zostały ujęte w czterech blokach sektorowych: gospodarka, środowisko, sfera społeczna i monitoring"⁸⁶.

Zgodnie z zaleceniem Organizacji Narodów Zjednoczonych, aby przeprowadzić trójstopniową - globalną, regionalną, krajową - analizę postępów w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju, Białoruś już w 2017 roku przedstawiła swój dobrowolny raport z realizacji Agendy 2030 na poziomie międzynarodowym, następnie uczestniczyła w prezentacji raportu Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej na temat zrównoważonego rozwoju w siedzibie ONZ, a w 2018 roku sama zorganizowała regionalne forum koordynatorów krajowych poświęcone budowaniu partnerstwa państw i organizacji, w którym Białoruś zajęła 23 miejsce. W rezultacie, w Globalnym Indeksie Celów Zrównoważonego Rozwoju 2018, który został obliczony dla 156 krajów świata na podstawie stu wskaźników związanych z SDG, Białoruś zajęła 23 miejsce, z "wynikiem powyżej średniej dla regionu Europy Wschodniej i Azji Środkowej"⁸⁷.

Jednym z warunków skutecznej realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju na Białorusi jest ustawodawstwo krajowe. W 2018 r. białoruski parlament przyjął szereg ustaw mających na celu realizację SDGs. Wśród nich - na specjalnie chronionych obszarach przyrodniczych, na produkcji i obrocie produktami ekologicznymi. W 2019 r. rozpatrzono projekty ustaw

⁸⁶ Shchetkina, M. Zrównoważony rozwój zależy od każdego z nas / M. Shchetkina // [źródło elektroniczne]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/ustojchivoerazvitiye-zavisit-ot-kazhdogo-iz-nas-6646/>.

⁸⁷ Białoruś na 23. miejscu wśród 156 krajów w realizacji SDGs w 2018 roku [Electronic resource]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/belarus-zanjala-23-e-mestoesredi-156-stran-v-dostizhenii-tsur-za-2018-god-333890-2019/>.

związanych z ochroną zdrowia, prawami osób niepełnosprawnych. Oczekuje się również, że to właśnie Cele Zrównoważonego Rozwoju staną się organiczną częścią rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, aby do 2025 roku osiągnąć 100 miliardów dolarów produktu krajowego brutto i "dołączyć do grupy krajów o średnim dochodzie na głowę mieszkańca według parytetu siły nabywczej powyżej średniej światowej"⁸⁸.

Kolejnym ważnym warunkiem pomyślnej realizacji SDGs jest synchronizacja pracy grup regionalnych, ponieważ "zrównoważony rozwój kraju jako całości jest możliwy tylko w przypadku zrównoważonego rozwoju wszystkich jego regionów"⁸⁹. Dlatego też plany rozwoju terytorialnego powinny być proponowane nie tylko przez krajowe organy zarządzające, ale także, przede wszystkim, przez przedstawicieli lokalnych organów zarządzających, z uwzględnieniem potrzeb i interesów obywateli. Dlatego też niezwykle istotny w tym kontekście wydaje się kompleksowy plan rozwoju opracowany w sierpniu 2019 roku przez Ministerstwo Gospodarki Republiki Białorusi wspólnie z regionalnymi komitetami wykonawczymi dla ponad 30 regionów Białorusi opóźnionych w rozwoju społeczno-gospodarczym, którego realizacja pozwoliłaby podciągnąć te terytoria do średniego poziomu republikańskiego. Wystarczy powiedzieć, że "do tej pory udało się zgromadzić pakiet 280 projektów. Około 54 projekty będą tworzone od podstaw, 80 to inwestycje w istniejące zakłady produkcyjne, a 140 projektów ma charakter infrastrukturalny (z czego 30% to infrastruktura

⁸⁸ Białoruś widzi Agendę 2030 jako podstawę nowej polityki globalnej - Myasnikovich [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-rassmatrivaet-povestku-2030-kak-osnovu-dlj-a-novoj-globalnoj-politiki-mj-asnikovich-333892-2019/>.

⁸⁹ Posiedzenie Prezydium Rady Ministrów Republiki Białoruś [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8943>

przemysłowa, a reszta to zaplecze socjalne)⁹⁰. Oprócz tych 280 projektów są jeszcze 224 propozycje inwestycyjne. Nie bez znaczenia jest również fakt, że część projektów w tym kompleksowym planie będzie finansowana przez "inwestorów zagranicznych, jak również międzynarodowe instytucje finansowe, które kierują środki przede wszystkim na rozwój infrastruktury, np. budowę zakładów odfermentowania wody czy przenoszenie kotłowni na paliwa lokalne, rozwój alternatywnych form energii". Środki z Banku Światowego zostaną przeznaczone na remonty szkół i szpitali⁹¹.

W styczniu 2019 roku w Mińsku odbyło się pierwsze Narodowe Forum Zrównoważonego Rozwoju, podczas którego ponad czterystu uczestników rozważało krajowe doświadczenia Białorusi w realizacji SDGs, realizację Narodowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Ekonomicznego kraju do 2030 roku, a także cechy przygotowania Narodowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju na okres do 2035 roku. Odnotowano tam pozytywne doświadczenia obwodów brzeskiego i mohylewskiego w tym zakresie. A dziś chodzi o to, aby przezwyciężyć zmienność ruchu, aby zorganizować tę pracę w innych regionach Białorusi.

Podczas I Krajowego Forum Zrównoważonego Rozwoju zwrócono również uwagę, że istotną rolę we wdrażaniu kluczowych zapisów Agendy 2030 do krajowych dokumentów strategicznych, programów sektorowych i regionalnych powinny odegrać krajowe media, które "mają jeszcze wiele do zrobienia, aby zapewnić szerokie

⁹⁰ 280 projektów proponowanych do włączenia do planu rozwoju zapóźnionych regionów Białorusi [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-plan-razvitija-otstajuschih-regionov-belarusi-predlagaetsja-vkljuchit-280-proektov-359816-2019/>.

⁹¹ Szczetkina: praca grup regionalnych na rzecz realizacji SDG na Białorusi powinna być zsynchronizowana [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/schetkina-rabotu-regionalnyh-grupp-po-dostizhenij-u-tsur-v-belarusi-nuzhno-sinhronizirovat-333887-2019/>.

zrozumienie społeczne SDGs i roli każdego człowieka w ich realizacji"⁹². Dlatego w sierpniu 2019 roku Ministerstwo Informacji Republiki Białorusi i stworzyło grupę roboczą złożoną z dziennikarzy głęboko zanurzonych w temacie, aby prowadzić prace informacyjne na temat wszystkich 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju w krajowej architekturze zarządzania SDGs. Jednak już teraz wiadomo, że wysiłki jednej grupy roboczej przy realizacji tak dużego projektu medialnego nie wystarczą. Dlatego też w tym samym sierpniu 2019 roku Ministerstwo Informacji kraju przy wsparciu Krajowego Koordynatora Projektu Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) i Funduszu Ludnościowego Narodów Zjednoczonych (UNFPA) "Wsparcie wdrożenia architektury zarządzania Celami Zrównoważonego Rozwoju na Białorusi" ogłosiło krajowy konkurs "Od globalnych celów do lokalnych działań", aby zaangażować białoruskie społeczeństwo w proces SDG i zintensyfikować dziennikarzy

Do 1 grudnia 2019 r. na konkurs przyjmowane były eseje, wywiady, artykuły, audycje telewizyjne i radiowe, cykle publikacji i audycje w siedmiu kategoriach m.in: 1) środowiskowe; 2) społeczne, w tym równość płci i problematyka młodzieżowa; 3) gospodarcze; 4) tematy związane z grupami wrażliwymi, w tym osobami niepełnosprawnymi, oraz wdrażaniem zasady No One Left Behind; 5) współpraca międzyagencyjna w zakresie SDGs; 6) projekty związane z SDGs realizowane przez przedsiębiorstwa, w tym projekty typu impact investment; 7) inicjatywy publiczne

⁹² Media będą stanowić odrębną grupę w pracach nad realizacją SDGs na Białorusi - Schetkina [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/smi-sostaviat-otdelnuiu-gruppu-v-rabote-nad-dostizheniem-tsur-v-belarusi-schetkina-333874-2019/>.

ukierunkowane na realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju.

Wyniki konkursu pokazały, że był on dobrym sprawdzianem poziomu kompetencji przede wszystkim białoruskich dziennikarzy, a dla nich kolejną okazją do uwolnienia potencjału twórczego. Dzięki tej formie twórczej rywalizacji, w białoruskiej prasie odbyła się bardzo różnorodna dyskusja na temat głównych obszarów i celów zrównoważonego rozwoju, możliwości ich wdrażania i realizacji. Wzięli w nim udział nie tylko czołowi dziennikarze. Konkurs zainteresował również szerokie grono czytelników, słuchaczy telewizji i radia, po raz kolejny potwierdzając wniosek, że "media masowe nie są tylko jednym z głównych kanałów informowania społeczeństwa o SDGs. W tym kontekście odgrywają one kluczową rolę - edukują obywateli w zakresie możliwości podejmowania świadomych i odpowiedzialnych decyzji dotyczących ich samych i ich rodzin oraz wpływania na decyzje władz w zakresie realizacji SDGs⁹³.

Ważny szczegół: w 2020 roku Republika Białorusi powinna znacznie wzmocnić działania na rzecz osiągnięcia Celów Zrównoważonego Rozwoju, przede wszystkim na poziomie regionalnym. Jednocześnie w tej sprawie powinny wypowiedzieć się regionalne środki masowego przekazu, ponieważ, jak twierdzi M. Szczetkina, krajowy koordynator ds. realizacji SDG, "bez informowania ludności, bez włączenia jej w pracę nad realizacją SDG, praktycznie nic nie da się zrobić"⁹⁴. Oznacza to, że zakres

⁹³ Redakcje "7 dni" i "Białoruskiej Dumki G" zwyciężyły w konkursie na relację o SDGs [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/society/view/kollektivy-redaktsii-7-dnei-i-belaruskai-dumki-pobedili-v-konkursie-po-osvescheniju-tsur-373180-2019/>

⁹⁴ Białoruś w 2020 roku wzmocni prace nad realizacją SDGs na poziomie regionalnym [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/v-belarusi-v-2020-godu-usiliat-rabotu-po-dostizhenij-u-tsur-na-regionalnom-urovne-373167-2019/>

publikacji na ten temat w mediach regionalnych powinien być bardzo szeroki, dotyczący praktycznie wszystkich 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju oraz uwzględniający priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego kraju do 2030 roku. Warto w tym miejscu przypomnieć, że praca mediów jest bardzo ściśle związana z Celem 16, który wzywa do promowania pokojowego, otwartego społeczeństwa i partnerstwa.

Jeśli chodzi o inne Cele SDG, Cel nr 5: "Godna praca i wzrost gospodarczy", który wyznacza cel przyspieszonego rozwoju gospodarczego białoruskich regionów, staje się szczególnie istotny dla Republiki Białorusi w obecnych warunkach. Charakterystycznym szczegółem w tym względzie jest to, że "tradycyjna gospodarka praktycznie wyczerpała swoje rezerwy wzrostu, a dalszy rozwój jest możliwy tylko dzięki tworzeniu nowych branż, w tym z udziałem inwestorów zagranicznych"⁹⁵. Innymi słowy, jak powiedział pierwszy wicepremier Republiki Białoruś D. Krutoj, "jednym z najważniejszych zadań będzie przyciągnięcie inwestycji, ulepszenie odpowiedniego ustawodawstwa i rewizja całej agendy inwestycyjnej"⁹⁶. Jednocześnie nacisk zostanie położony na politykę regionalną. W szczególności, rząd Białorusi już aktywnie pracuje nad trzema dużymi projektami pilotażowymi: Okręgiem Orszańskim Obwodu Witebskiego, pracując z obszarami opóźnionymi w rozwoju społeczno-gospodarczym, a także 11 dużymi miastami.

Ponadto w 2019 r. kraj realizował krytyczne projekty inwestycyjne w takich dziedzinach jak przemysł motoryzacyjny,

⁹⁵ Siergiej Rumas: Białoruś opracowuje plan działania w celu stworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9175>

⁹⁶ Siergiej Rumas przedstawił zespołowi pierwszego wicepremiera [Electronic resource]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9155>

metalurgia i budownictwo, przemysł celulozowo-papierniczy, drzewny i lekki, rafinacja ropy naftowej, kompleksy petrochemiczne i energetyczne. W sumie, według stanu na połowę grudnia 2019 roku, "z 34 szczególnie ważnych obiektów inwestycyjnych, 22 zostały już oddane do użytku"⁹⁷ 12 z nich osiągnęło projektowaną zdolność produkcyjną. Ale nie tylko te duże projekty powinny być w centrum szczególnej uwagi regionalnych mediów.

Na poziomie regionalnym, obwód witebski wykazuje pozytywną tendencję w przyciąganiu inwestycji zagranicznych, szczególnie z Łotwy. W ciągu trzech kwartałów 2019 roku wolumen inwestycji zagranicznych od łotewskich inwestorów wzrósł trzykrotnie, przekraczając dwa miliony dolarów. W obwodzie witebskim zarejestrowanych jest już 90 firm zajmujących się handlem, obróbką drewna, usługami transportu samochodowego, usługami krawieckimi i produkcją wyrobów z tworzyw sztucznych. Niebagatelną rolę we wzmocnieniu tych pozytywnych tendencji odgrywa fakt, że "pomiędzy powiatami i miastami obwodu witebskiego a łotewskimi gminami zawarto 33 umowy o współpracy"⁹⁸.

Jeszcze bardziej znaczące liczby są charakterystyczne w tym kontekście dla obwodu brzeskiego, którego gospodarka w 2020 roku ma przyciągnąć co najmniej 90 mln dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych netto. Połowa z nich ma zostać skierowana do Wolnej Strefy Ekonomicznej w Brześciu. Jeśli chodzi o niektóre

⁹⁷ Sergiusz Rumas: 22 z 34 szczególnie ważnych obiektów inwestycyjnych powstało na zamówienie. [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9174>

⁹⁸ Shcherbitsky, A. Wielkość łotewskich inwestycji w regionie Witebska przez 9 miesięcy wzrosła w 3,5 razy / A. Shcherbitsky // [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/objem-latvijskih-investitsij-v-vitebskuj-u-oblast-za-9-mesjatsev-vyros-v-35-raza-371103-2019/>.

miasta regionu, "zadanie dla Brześcia to około 15 mln dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych, a dla Baranowicz i Pińska - ponad 6 mln dolarów⁹⁹. Nieco mniej niż połowa tych środków zostanie przeznaczona na zakup maszyn, urządzeń i pojazdów w celu uruchomienia około sześciu i pół tysiąca nowych miejsc pracy poprzez modernizację i unowocześnienie techniczne istniejących przedsiębiorstw oraz stworzenie nowych zakładów produkcyjnych.

Na poziomie konkretnych podmiotów gospodarczych ciekawe doświadczenie w pracy z inwestycjami zagranicznymi wykazuje przedsiębiorstwo z prawie 60-letnią historią - Kombinat Rolny Goryń OJSC, zlokalizowany w osadzie roboczej Reczyca, rejon stoliński, obwód brzeski, który dopiero w sierpniu 2019 roku wydostał się z procedury reorganizacyjnej, podpisując umowę z wierzycielami. Aktywnie współpracując z zagranicznymi inwestorami, pracownicy spółki akcyjnej otrzymali od polskiego partnera około 800 tys. dolarów na dokończenie produkcji zielonego groszku. Modernizacja istniejących zakładów produkcyjnych pozwoliła firmie na rozszerzenie asortymentu produktów. W szczególności, firma "uruchomiła produkcję nowego typu produktu - gotowanych sterylizowanych warzyw w opakowaniach próżniowych. Jest to produkt całkowicie naturalny, bez dodatku konserwantów, nawet tak nieszkodliwych jak cukier i sól. Okres przydatności do spożycia takich gotowych do spożycia warzyw wynosi pół roku, a kolor, jakość i smak produktu są zachowane"¹⁰⁰. Jeśli weźmiemy pod uwagę fakt,

⁹⁹ Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarkę obwodu brzeskiego w 2020 roku wyniosą co najmniej 90 mln dolarów [- źródło elektroniczne]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/prjamye-inostrannye-investitsii-v-ekonomiku-brestskoj-oblasti-v-2020-godu-sostavjat-ne-menee-90-mln-374236-2019/>.

¹⁰⁰ . Polski inwestor zainwestował 1,6 mln Br w produkcję agrokombinatu Goryń [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/polskij-investor-vlozil-v-proizvodstvo-gorynskogo-agrokombinata-br16-mln-373083-2019/>.

że prace nad wprowadzeniem nowej technologii w kombajnie rolniczym są prawie zakończone i nawet umożliwiły podpisanie umowy z rosyjską firmą na dostawę nowej linii produktów do sieci handlowej, to doświadczenie w przyciąganiu inwestycji zagranicznych można uznać za podwójny sukces. I może stać się przedmiotem szczegółowej analizy nie tylko w brzeskiej prasie obwodowej, lecz również w mediach innych regionów Białorusi.

Wszystkie powyższe fakty wymownie ilustrują wniosek, że realizacja każdego z 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju, w tym SDG #5 związanego z tematem przyciągania inwestycji zagranicznych i ich efektywnego wykorzystania w białoruskich regionach, powinna być mocno osadzona na pierwszych stronach gazet regionalnych, rejonowych i miejskich oraz jak najpełniej odzwierciedlać zgromadzone już w tym zakresie doświadczenie konkretnych podmiotów gospodarczych. Ważne jest również promowanie pracy mediów w tym kierunku, ponieważ "media nie tylko utrwalają nasze postrzeganie rzeczywistości, ale w rzeczywistości modelują samą rzeczywistość, scenariusz i dynamikę wydarzeń..."¹⁰¹. Jednocześnie zadaniem mediów jest odzwierciedlanie rzeczywistości ze wszystkimi jej problemami, zawiłościami i sprzecznościami, "aby w przyszłości wpływać na zmianę sytuacji na lepsze"¹⁰².

¹⁰¹ Kunciewicz, A. Odpowiedzialność wobec społeczeństwa odróżnia dziennikarza od innych aktorów tworzenie informacji / A. Kunciewicz // [Dokument elektroniczny]. - 2019
URL:

<https://www.belta.by/opinions/view/otvetstvennost-pered-obschestvom-otlichaet-zhurnalista-ot-drugih-subiektov-sozdaniya-informatsii-? 110/>

¹⁰² Karliukiewicz, A. Głównym zadaniem mediów jest odzwierciedlanie rzeczywistości ze wszystkimi problemami i trudnościami / A. Karliukiewicz // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/12/11/1940593.html>

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: kierunki wzmocnienia dyplomacji parlamentarnej

Pod koniec stycznia 2020 roku Rada Izby Reprezentantów Zgromadzenia Narodowego Republiki Białorusi zatwierdziła Plan Międzynarodowej Współpracy Międzyparlamentarnej na rok 2020, w którym zaznaczono, że białoruski "korpus deputowanych będzie kontynuował aktywne współdziałanie na poziomie grup roboczych ds. współpracy z zagranicą"¹⁰³. Dokument ten przewidywał wizyty na Białorusi delegacji parlamentarnych z Niemiec, Włoch, Rumunii, Łotwy, Mołdawii, Pakistanu i Szwajcarii. XIII sesja Międzyparlamentarnej Komisji ds. współpracy Zgromadzeń Narodowych Białorusi i Armenii została zaplanowana na wiosnę 2020 roku. Białoruscy deputowani mieli również odwiedzić Egipt i Serbię, wziąć udział w V Światowej Konferencji Mówców pod egidą Unii Międzyparlamentarnej, uczestniczyć w spotkaniu mówców państw euroazjatyckich i indonezyjskich. Białoruscy parlamentarzyści oświadczyli, że dążą do nawiązania i rozwijania konstruktywnych stosunków ze Zgromadzeniem Parlamentarnym Rady Europy, Konferencją Parlamentarną Morza Bałtyckiego, Radą Nordycką, a także z parlamentami innych państw zagranicznych. Jednak późniejsza sytuacja epidemiologiczna związana z zakażeniem koronawirusem znacznie zmieniła te plany. Ale już podczas otwarcia czwartej sesji Rady Republiki siódmej konwokacji na początku października 2020 r. stwierdzono, że we współczesnych warunkach znaczenie dyplomacji parlamentarnej niezwykle wzrasta. Z tego

¹⁰³ Niemiecka delegacja parlamentarna z wizytą na Białorusi w dniach 3-6 lutego [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/parlamentskaja-delegatsija-germanii-posetit-belarus-3-6-fevralja-377773-2020/>

powodu "w najbliższej przyszłości będziemy kontynuować współpracę z naszymi zagranicznymi kolegami w ramach Zgromadzenia Międzyparlamentarnego państw członkowskich WNP, Zgromadzenia Parlamentarnego CSTO, Zgromadzenia Międzyparlamentarnego ds.

Unia".¹⁰⁴ Platformy te mają być wykorzystywane do promowania polityki zagranicznej i zagranicznych interesów gospodarczych państwa białoruskiego za pomocą środków parlamentarnych. Ponadto planowane jest uaktualnienie kontaktów z takimi strukturami jak Zgromadzenie Międzyparlamentarne Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej, parlamentarnymi formacje Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz Rady Europy. W tym celu zadaniem jest "zintensyfikowanie działań komisji międzyparlamentarnych i grup roboczych Zgromadzenia Narodowego w zakresie współpracy z parlamentami państw obcych"¹⁰⁵.

Przypomnijmy, że istnieją 72 grupy robocze i cztery komisje międzyparlamentarne, z których trzy działają między wyższymi izbami parlamentów. Stanowią one ważne narzędzie dyplomacji parlamentarnej o znacznym potencjale, który nie został jeszcze aktywnie wykorzystany. Jednocześnie, oprócz tradycyjnych form interakcji, białoruscy deputowani będą poszukiwać nowych sposobów komunikacji. "Konieczne jest m.in. maksymalne wykorzystanie potencjału parlamentarzystów zagranicznych do

¹⁰⁴ We współczesnych warunkach niezwykle wzrasta znaczenie dyplomacji parlamentarnej - Kochanova [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/v-sovremennyh-usloviyah-znachenie-parlamentskoj-diplomatii-chrezvychajno-vozrastaet-kochanova-409255-2020/>.

¹⁰⁵ Andrejczenko: parlamentarzyści będą kontynuować kontakty z partnerami na zasadach równości i wzajemnego szacunku [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/andrejczenko-parlamentarii-prodolzhat-kontakty-s-partnerami-na-printsipah-ravnopravija-i-409192-2020/>

realizacji porozumień międzypaństwowych zawartych na najwyższym i najwyższym szczeblu. Obejmuje to monitorowanie realizacji planów, protokołów i map drogowych dotyczących współpracy, wdrażanie traktatów i umów międzynarodowych oraz udział w posiedzeniach dwustronnych komisji międzyrządowych¹⁰⁶.

Wszystko to świadczy o tym, że strona białoruska postrzega dyplomację parlamentarną jako ważny element pełnowymiarowej - współpracy handlowo-gospodarczej, w której spotkania z przedstawicielami władz i środowisk biznesowych państw obcych postrzegane są jako dodatkowy kanał, za pomocą którego można pomóc rodzimym podmiotom gospodarczym w otwieraniu nowych możliwości promocji białoruskich marek.

Ponadto, "dialog parlamentarny powinien dążyć do znalezienia rozwiązań problemów w duchu poszanowania poglądów i wielosektorowości".¹⁰⁷ przyczynianie się do globalnej i regionalnej stabilności, promowanie konstruktywnej współpracy i interakcji na międzynarodowych platformach parlamentarnych oraz zwiększenie wymiany międzyparlamentarnej. Przedstawiciele białoruskiego parlamentu podejmują konkretne kroki w tym kierunku.

I 108tak, na V Światowej Konferencji Przewodniczących Parlamentów, organizowanej w formie wideokonferencji w sierpniu

¹⁰⁶ Rachkow: ważne jest, aby maksymalnie wykorzystać powiązania międzyparlamentarne w celu realizacji działań

umów państw [Zasób elektroniczny ...]. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/rachkov-vazhno-maksimalno-zadejstvovat-mezhparlamentskie-svjazi-dlja-vypolnenija-dogovorennostej-stran-394359-2020/>

¹⁰⁷ Andrejczenko: Stanowisko Białorusi powinno być słyszalne w międzynarodowych strukturach parlamentarnych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/andrejchenko-pozitsija-belarusi-dolzha-zvuchat-v-mezhdunarodnyh-parlamentskih-strukturah-3-82141-2020/>.

¹⁰⁸ Andrejczenko: deficyt zaufania wymaga większego zaangażowania parlamentu w egzekwowanie pokoju [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/andrejchenko-defitsit-doverija-trebuet-bole-aktivnogo-uchastija-parlamentariev-v-obespechenii-mira-403397-2020/>

2020 roku, strona białoruska, zwracając uwagę na złożoność i niespójność procesów zachodzących w świecie, rosnący brak zaufania, stwierdziła konieczność wysunięcia na pierwszy plan zadania bardziej aktywnego udziału parlamentarzystów w zapewnieniu pokoju, harmonii i zrównoważonego rozwoju, wskazując, że jego rozwiązanie "jest możliwe tylko w warunkach dialogu i wzajemnego zrozumienia, wzajemnie korzystnych stosunków handlowych i gospodarczych, zapewnienia równego dostępu do wszelkiego rodzaju informacji". W związku z tym oficjalny Mińsk zwrócił się do przewodniczących parlamentów o wsparcie białoruskich inicjatyw zjednoczeniowych - wznowienia procesu helsińskiego i utworzenia "Cyfrowego Pasa Sąsiedztwa".

Z kolei na 41. Zgromadzeniu Ogólnym Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej, które odbyło się we wrześniu 2020 roku w formie wideokonferencji, strona białoruska¹⁰⁹, dostrzegając rolę dyplomacji parlamentarnej w zbliżaniu państw regionu pod względem politycznym, gospodarczym i społecznym, wyraziła poparcie dla dążeń państw Azji Południowo-Wschodniej do zawarcia umowy o wolnym handlu z Euroazjatycką Unią Gospodarczą i wyraziła gotowość "do pomocy w realizacji tego zadania, które wiąże się ze wzrostem handlu i tworzeniem nowych miejsc pracy".

Białoruś: eksport jako odpowiedź na wyzwania

Trwały wzrost gospodarczy w rocznym tempie od trzech do czterech procent to konkretny cel, jaki postawiła sobie Republika

¹⁰⁹ Białoruś prowadzi niezależną politykę zagraniczną na rzecz pokoju i stabilnego rozwoju - Andrejchenko [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-osuschestvljaet-nezavisimuju-vneshnju-politiku-radi-mira-i-stabilnogo-razvitija-andrejchenko-405902-2020/>.

Białoruś, aby zapewnić stabilny rozwój społeczno-gospodarczy kraju w perspektywie średnioterminowej. Dla jego pomyślnej realizacji konieczne jest "zapewnienie efektywnej pracy każdego przedsiębiorstwa, sprawiedliwego i zrównoważonego rozwoju regionów kraju, stworzenie warunków do przyciągania inwestycji zagranicznych i krajowych oraz zwiększenie eksportu, w tym na nowe rynki"¹¹⁰. Obecność tematu eksportu na tej liście warunków koniecznych tłumaczy się tym, że "eksport jest podstawą otwartej gospodarki białoruskiej, ponieważ zapewnia napływ dewiz do kraju, zyski przedsiębiorstw i podatki do budżetu Republiki Białoruś"¹¹¹. Wśród białoruskich firm, które aktywnie działają w obecnych trudnych warunkach na rynkach zagranicznych, należy wymienić przede wszystkim największego światowego producenta wywrotek i sprzętu transportowego dla górnictwa i budownictwa, który zajmuje około jednej trzeciej światowego rynku ciężkich wywrotek - **Białoruską Fabrykę Samochodów**, której eksport w 2020 roku rozwija się w kilku głównych wektorach jednocześnie.

Pierwszy wektor to **regiony Rosji**. I tak, w kwietniu 2020 roku kolejna partia 180-tonowych wywrotek BELAZ-75180 została wysłana do kirowskiego oddziału Apatit JSC w **obwodzie murmańskim zgodnie z** umową podpisaną we wrześniu 2019 roku. Trzy 130-tonowe pojazdy dotarły już do tego rosyjskiego regionu w

¹¹⁰ Przemówienie M. Kochanowej na otwarciu drugiej sesji Rady Republiki Zgromadzenia Narodowego Białorusi siódmej konwokacji [Zasób elektroniczny].
2020
URL:

<https://www.belta.by/politics/view/vystuplenie-kochanovoj-na-otkrytii-vtoroj-sessii-soveta-respubliki-natsionalnogo-sobranija-belarusi-385692-2020/>

¹¹¹ Zalesskii, B.L. Kultura eksportu i świadomość masowa / B.L. Zalesskii // DziennikEtyka-2016: stan, problemy i perspektywy : Materyaly 18-th International Scientific and Practical Conference dedicated to the 95th Anniversary of BDU, 10-11 lat. 2016, Mszsk / pod redakcją: S.V. Dubovsh (red.) [i sh.] - Vyp. 18. - Mszsk: AAT "Pal^afkambshat imya Ya. Kolasa", 2016. - C. 234.

lutym 2020 roku. W sumie w ciągu najbliższych trzech lat wyjedzie tam co najmniej 50 wywrotek, które zajmą się zagospodarowaniem złóż apatytowo-nefelinowych w Khibinach. Oczekuje się, że 180-tonowe wywrotki "zostaną następnie zmodyfikowane w inteligentne wywrotki i uzyskają nowe właściwości techniczne. Dodatkowo zainstalowane urządzenia pozwolą na sterowanie nimi z większej odległości. W odkrywcę Nyorpakha kopalni Vostochny planowane jest utworzenie pilotażowego stanowiska do bezzałogowej obsługi maszyn wydobywczych"¹¹².

Również w kwietniu 2020 roku kolejne sześć wywrotek białoruskiego producenta rozpoczęło pracę na **terytorium Krasnojarska** w Achińskiej rafinerii tlenku glinu, należącej do JSC Rusal Achinsk. Unowocześnienie parku maszynowego w kopalni Mazulsky pozwoli na zwiększenie wydajności i obniżenie kosztów procesu technologicznego wydobycia surowców. Oto typowy szczegół: w 2020 roku "Rusal" - jeden z największych producentów aluminium na świecie - planuje kupić kilkadziesiąt białoruskich maszyn, ponieważ "te maszyny mają wysoką charakterystykę pracy, są bardziej oszczędne w zużyciu paliwa i smarów".¹¹³ Kabina kierowcy ma lepszą widoczność i system kontroli, jest wyposażona w wygodne fotele i klimatyzację.

Kolejnym regionem Rosji, gdzie wiosną tego roku dostarczono drugą 130-tonową wywrotek BELAZ-75131 od początku 2020 roku,

¹¹² BELAZ dostarczył kolejną partię wywrotek do rosyjskiego "Apatytu" [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-postavil-ocherednuju-partiju-samosvalov-rossijskomu-apatitu-386828-2020/>

¹¹³ Nemankova, Yu. Wywrotki kamieniołomu BELAZ rozpoczęły pracę w Krasnojarskim Kraju / Yu. Nemankova // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/karjernye-samosvaly-belaz-pristupili-k-rabote-v-krasnojarskom-krae-386202-2020/>.

jest obwód **swierdłowski**, gdzie przedsiębiorstwo górnico-przetwórcze JSC Uralasbest eksploatuje już jedenaście 130-tonowych wywrotek, z których każda przewozi do piętnastu setek ton wydobytej skały na zmianę. Jak ważne jest to dla strony rosyjskiej, mówią takie postacie. Ciężarówki BELAZ pracują "na bazie złoża Bazhenovka, którego zbadane zasoby wystarczą na ponad 150 lat. Eksploatacja złoża odbywa się metodą odkrywkową. Kamieniołom ma 8 kilometrów długości, 2,5 kilometra szerokości i 350 metrów głębokości¹¹⁴.

Drugi wektor to kraje **Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej**. W szczególności w **Armenii**, gdzie wiosną 2020 r. wysłano od razu trzy 90-tonowe wywrotki BELAZ-75585. Dołączyły one do floty sprzętu kopalni Sotk - największej kopalni złota w Armenii na czystym wydobyciu złota, którego rezerwy szacowane są na ponad 120 ton. Należy zaznaczyć, że 130-tonowe białoruskie maszyny już pracują tutaj z dużą wydajnością. Nowe wywrotki są wyposażone w silniki wysokoprężne o mocy do 1200 KM. "Aby zwiększyć niezawodność głównych elementów nośnych wywrotki, stosowane są nowe stale o wysokiej wytrzymałości, a w najbardziej obciążonych miejscach - elementy odlewane"¹¹⁵.

Wektor trzeci to kraje **dalekiej zagranicy**, których udział w eksporcie Białoruskiej Fabryki Samochodów od początku 2020 roku prawie podwoił się o połowę i osiągnął 40 procent. W kwietniu osiem 130-tonowych wywrotek BELAZ-75131 rozpoczęło pracę w kopalni

¹¹⁴ Nemankova, Yu. Kolejna 130-tonowa wywrotka BELAZ rozpocznie pracę na rosyjskim "Uralasbest" / Yu. Nemankova // [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ochednoj-130-tonnyj-samosval-belaz-nachnet-rabotu-na-rossijskom-uralasbeste-385689-2020/>.

¹¹⁵ Nemankova, Y. BELAZ wysłał wywrotki do Armenii / Y. Nemankova // [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belaz-otpravil-v-armenij-u-karijernye-samosvaly-385547-2020/>.

węgla na wyspie Kalimantan w **Indonezji**. Ich konfiguracja uwzględnia wszystkie życzenia indonezyjskich partnerów oraz warunki klimatyczne. Należą do nich opcje tropikalne, takie jak "odpowiednia guma, klimatyzacja i specjalny system chłodzenia"¹¹⁶. Białoruska Fabryka Samochodów aktywnie rozszerza swoją obecność na kontynencie afrykańskim w **Algierii**, gdzie wiosną 2020 roku została wysłana kolejna partia pięciu ładowaczy czołowych BELAZ-78221. Firma planuje "uczestniczyć w specjalistycznych wystawach i prowadzić bezpośrednie negocjacje z zainteresowanymi odbiorcami maszyn kamieniołomowych w regionie"¹¹⁷.

Do białoruskich przedsiębiorstw, które nawet w tak trudnych warunkach jak obecnie są aktywne na rynkach zagranicznych, należy **118holding Gomselmash** - producent kombajnów zbożowych i zielonkowych, kombajnów do kukurydzy i ziemniaków, kosiarek i innych urządzeń rolniczych, który już działa na polach Rosji, Ukrainy, Kazachstanu, Chile, Słowacji, Rumunii, Bułgarii, Argentyny, Chin, Korei Południowej, Litwy, Łotwy, Estonii. W pierwszym kwartale 2020 roku przedsiębiorstwa holdingu wysłały do swoich klientów ponad 400 maszyn. "W tym samym czasie poza Białoruś wysłano 278 samobieżnych kombajnów zbożowych i zestawów maszyn. Lista krajów, do których wysłano pojazdy, obejmuje Rosję, Kazachstan, Ukrainę i Mołdawię. <...> W sumie

¹¹⁶ Osiem wywozek BELAZ rozpoczęło pracę w Indonezji [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vosem-karjernih-samosvalov-belaz-pristupili-k-rabote-v-indonezii-387074-2020/>.

¹¹⁷ Nemankova, Yu. Partia ładowarek BELAZ została wysłana do Algierii / Yu. Nemankova // [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/partija-pogruzchikov-belaz-otgruzhena-v-alzhir-385911-2020/>.

¹¹⁸ "Gomselmash w I kwartale dostarczył na rynki zagraniczne ponad 270 kombajnów i zestawów maszyn. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-v-i-kvartale-postavil-na-vneshnie-rynki-bolee-270-kombajnov-i-mashinokomplektov-388443-2020>

wysyłki do analogicznego okresu 2019 roku wzrosły o 373%" .

Innym przedsięwzięciem, które aktywnie promuje swoje produkty na rynkach zagranicznych, jest **Mińska Fabryka Traktorów**. W ten sposób od początku 2020 r. do samego Pakistanu wysłano ponad 250 ciągników. Jest to wymowny dowód na to, że "nawet pomimo kryzysu w wielu krajach azjatyckich i środków restrykcyjnych wprowadzonych w związku z trudną sytuacją epidemiologiczną, dostawy utrzymują się na planowanym poziomie"¹¹⁹. W sumie od 1955 roku mińscy konstruktorzy traktorów wysłali do tego kraju Azji Południowej ponad 120 tysięcy swoich maszyn. Firma nie zapomina również o innych kierunkach eksportu. W szczególności, w pierwszym kwartale bieżącego roku na rynki krajów europejskich wysłano około pięciuset sztuk maszyn i zestawów ciągnikowych. Następujący fakt mówi sam za siebie: "Eksport produkcji JSC "MTW" do krajów Afryki na I kwartał 2020 roku wzrósł o 70 %" ¹²⁰. Dla jednego z krajów tego kontynentu - Sudanu - w kwietniu br. sformowano kolejną "dostawę ponad 100 ciągników <...>. To już druga dostawa w 2020 roku"¹²¹ . Poniższe rysunki bardzo przekonująco uzupełniają ten obraz. "Od początku roku firma zwiększyła dostawy do regionów Rosji o 20%. Wzrósł również eksport białoruskiego sprzętu rolniczego do Uzbekistanu, Mołdawii, Tadżykistanu, Kirgistanu, Armenii¹²²wysłano tam ponad

¹¹⁹ Od początku roku MTZ dostarczyła do Pakistanu ponad 250 ciągników [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-s-nachalagoda-postavit-v-pakistan-bolee-250-traktorov-388294-2020/>.

¹²⁰ Nemankova, Y. Eksport produktów MTZ do Afryki wzrósł o 70% / Y. Nemankova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-produktsii-mtz-v-strany-afriki-vyros-na-70-386540-2020/>.

¹²¹ Nemankova, Y. MTZ dostarczy drugą partię sprzętu do Sudanu / Y. Nemankova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-postavit-vtoruju-partiiu-tehniki-v-sudan-386164-2020/>.

¹²² MTZ ma dobre wyniki w eksporcie: dostawy do Rosji wzrosły o 20%, 70% - do Afryki [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://ont.by/news/u-mtz-horoshie-pokazateli-po-eksportu-na-20-vyrosli-postavki-v-rossiyu-na-70-v-afriku>

sto ciągników i zestawów traktorowych. Duża część tego wzrostu może być wyjaśniona przez fakt, że "od stycznia 2020 r. części zamienne i komponenty importowane na terytorium Tadżykistanu do montażu maszyn rolniczych nie podlegają opodatkowaniu VAT i opłatom celnym¹²³. W pierwszym kwartale bieżącego roku wyroby Mińskiego Zakładu Traktorowego zostały wysłane na rynki ponad trzydziestu krajów, w tym 22 krajów spoza WNP.

W pierwszym kwartale 2020 roku **Mińska Fabryka Samochodów** zwiększyła dostawy sprzętu do krajów spoza WNP prawie dwa i pół razy. Ważnym elementem w osiągnięciu tego wskaźnika było podpisanie na początku bieżącego roku przez przedsiębiorstwo wraz z Borisov Pozhsnab LLC kontraktu na dostawę 73 sztuk samochodów ratowniczo-gaśniczych dla Mongolskiej Agencji ds. MAZ rozpoczął już realizację kontraktu na dostawę podwozi i montaż pojazdów osobowych na eksport do Mongolii. Wspólny projekt będzie realizowany jeszcze w tym roku"¹²⁴.

Wiosną 2020 roku przedsiębiorstwo jednostkowe "**Amkodor-DOMZ**" z siedzibą w Dzierżyńsku w obwodzie mińskim poważnie zaktualizowało swoje plany eksportowe, wysyłając w kwietniu pierwszą partię swoich produktów do regionu rosyjskiego - Republiki Karelii. Tam te siedem suwnic bramowych o nośności od 3,2 do 16 ton zostanie wykorzystanych do realizacji projektu inwestycyjnego, do którego Rząd Karelii przywiązuje dużą wagę - "na terenie byłej

¹²³ MTZ podwoiła eksport do Tadżykistanu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mtz-uvelichil-eksport-produkcii-v-tadzhikistan-v-2-raza-387386-2020/>.

¹²⁴ Nemankova, Y. MAZ w pierwszym kwartale zwiększył eksport do krajów zagranicznych prawie 2,4 razy / Y. Nemankova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/maz-v-i-kvartale-uvelichil-eksport-v-dalnee-zarubezhje-pochti-v-24-raza-387079-2020/>.

fabryki traktorów Onega, tworząc zaawansowaną technologicznie, zastępującą import, produkcję pełnego cyklu produkcji sprzętu żniwnego: kombajnów i forwardeków klasy średniej i ciężkiej¹²⁵". Typowy szczegół: suwnice wysłane do Karelii to sprzęt nowej generacji, który jest sterowany z poziomu podłogi za pomocą sygnału radiowego, co zapewnia wysokie standardy bezpieczeństwa dla personelu. Ważne jest również to, że na wiosnę tego roku do Karelii ma trafić druga partia sprzętu z Dzierżyńska na Białorusi.

Kolejną białoruską spółką, która w pierwszym kwartale 2020 roku znacząco wzmocniła swoją pozycję na rynku rosyjskim jest **CJSC BELJI**. W pierwszych trzech miesiącach tego roku zmontowała 5 059 pojazdów, a sprzedała łącznie 5 230. W związku z tym "dostawy na rynek rosyjski wzrosły 2,5-krotnie; w pierwszym kwartale wyeksportowano tam 2 705 pojazdów¹²⁶. W sumie w 2020 roku firma planuje sprzedać 28 tys. pojazdów, z czego 18 tys. trafi do Rosji.

Białoruscy producenci rolno-spożywczy również nadal zwiększają swoje dostawy za granicę. W pierwszym kwartale 2020 roku ich eksport do 83 krajów świata wzrósł o kolejne 10% i wyniósł prawie półtora miliarda dolarów. Ważny szczegół: wzrost dostaw obserwowany był praktycznie we wszystkich kierunkach. Konkretnie, "eksport do Rosji wzrósł o 4,4%, do krajów WNP z wyłączeniem Rosji - o 24,7%, do Azji i Oceanii - 2,2 razy, do obu Ameryk i Karaibów - o 52,4%, do UE - o 54,3%". Kierunek chiński

¹²⁵ "Amkodor-Onego" w Karelii otrzymał pierwszą partię suwnic [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/amkodor-onego-v-karelii-poluchil-pervuiu-partiiu-mostovyh-kranov-3-88008-2020/>

¹²⁶ "BELJI" w pierwszym kwartale zwiększyła eksport do Rosji o 2,5 raza / J. Niemienkova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beldzhi-v-i-kvartale-uvlechil-eksport-v-rossiju-v-25-raza-386430-2020/>.

wykazał 2,4-krotny wzrost¹²⁷. W pierwszych trzech miesiącach 2020 roku szczególnie szybko rosły dostawy białoruskiego mięsa i produktów mięsnych, mleka i produktów mlecznych oraz ziemniaków na rynki zagraniczne. Te pozytywne tendencje były w dużej mierze kontynuacją dobrych wyników eksportowych, które białoruski kompleks rolno-przemysłowy wykazał w 2019 r.

Należy przypomnieć, że w tym czasie dostawy produktów rolnych i artykułów spożywczych do 104 krajów przekroczyły w ujęciu pieniężnym kwotę pięciu i pół miliarda dolarów, co stanowiło praktycznie jedną szóstą eksportu towarów Republiki Białoruś w 2019 roku. Do osiągnięcia tego poziomu przyczynił się szereg pozytywnych tendencji. Po pierwsze, "wzrosły dostawy mleka i¹²⁸ przetworów mlecznych, oleju rzepakowego, przetworzonych lub konserwowanych ryb, konserw owocowych i warzywnych, oleju sojowego, mięsa drobiowego, jaj, czekolady i innych wyrobów gotowych zawierających kakao oraz ziemniaków. Po drugie, zwiększyła się dywersyfikacja geograficzna białoruskiego eksportu. Wśród nowych rynków znalazły się kraje na niemal wszystkich kontynentach: w Azji - Afganistan; w Afryce - Angola, Benin, Burkina Faso, Gwinea, Kenia, Mauretania, Mozambik, Niger, Sudan i Uganda; w Ameryce i na Karaibach - Belize, Kuba, Urugwaj; w Europie - Luksemburg, Finlandia, Albania, Bośnia i Hercegowina. Różnorodność dostaw z Białorusi do tych nowych krajów można zobaczyć na następujących przykładach. W ten sposób rozpoczęto dostawy serwatki mlecznej i odtłuszczonego mleka w proszku do

¹²⁷ Białoruski eksport rolny w pierwszym kwartale wzrósł o 9,8% [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoi-selhozproduksii-v-i-kvartale-vyros-na-98-389760-2020/>.

¹²⁸ Eksport białoruskich produktów rolnych w 2019 r. przekroczył 5,5 mld dolarów [Electronic resource]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-belorusskoi-selhozproduksii-v-2019-godu-prevysil-55-mlrd-378531-2020>

Afganistanu, słoðu do Angoli i Burkina Faso, odtłuszczonego mleka w proszku do Beninu, Mozambiku i Nigru, mleka w puszkach i mleka w proszku na Kubę, napojów alkoholowych do Urugwaju, futer i surowców futrzarskich do Finlandii, cukru i ziemniaków do Albanii oraz ziemniaków do Bośni i Hercegowiny.

Po trzeciej, w 2019 roku wzrósł białoruski eksport produktów rolnych i żywności na rynki strategicznych partnerów Białorusi - Rosji i Chin. W szczególności do Rosji jego wolumen wzrósł o trzy procent i wyniósł 4,3 miliarda dolarów. Należy zauważyć, że "produkty mleczne stały się głównym motorem wzrostu dostaw do Rosji. Przychody z jego eksportu wzrosły o 23%. Wzrosła również podaż jaj, błonnika lnianego, żelatyny, nasion i oleju rzepakowego¹²⁹.

W stosunku do Chin dostawy z Białorusi wzrosły o prawie 60 procent i osiągnęły 131,5 mln dolarów. Dzięki temu udział białoruskiego eksportu na rynek chiński w strukturze całego eksportu do krajów Azji i Oceanii wzrósł do 68 procent. W tym samym czasie "wolumen dostaw przetworów mięsnych o wysokiej wartości dodanej (wołowina i drób) zwiększył się o 53,3 mln USD, osiągając 44,1 proc. udziału w ogólnej strukturze eksportu żywności do Chin¹³⁰. I to wraz z faktem, że wzrosły dostawy oleju rzepakowego, błonnika lnianego, czekolady, napojów alkoholowych, wody mineralnej, odtłuszczonego mleka w proszku i serwatki w proszku do Niebiańskiego Imperium.

¹²⁹ Niemankowa, J. Białoruś planuje dostarczyć do Rosji ponad 3 mln ton nabiału i 316 tys. ton mięsa w

2020 / Yu. Nemanikova //

[Zasób elektroniczny].

2020

URL:

<https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-postavit-bolee-3-mln-t-molochki-i-316-tys-t-mjasa- v-rossiju-v-2020-godu-378543-2020>

¹³⁰ Pierwszy pociąg kontenerowy z produktami mięsnymi ma zostać wysłany do Chin jeszcze w tym roku [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pervyi -kontej nernyi -poezd-s- mjasnoj -produksiej -planiruj ut-otpraviv-v-kitaj -v-etom- godu-378553-2020>

Jeszcze bardziej pracowite plany rozwoju eksportu rolno-spożywczego przyjęto na Białorusi na rok 2020 - "zwiększyć dostawy o 4,2% w porównaniu z rokiem 2019 i osiągnąć kwotę ponad 5,7 mld dolarów"¹³¹. Jednocześnie nadzieje pokładano nie tylko w produktach mlecznych, ale także w produktach roślinnych i mięsnych. Do samej Rosji kraj ten ma wyeksportować 3,6 mln ton produktów mlecznych i 316 tys. ton produktów mięsnych. Ciekawe perspektywy rysują się również przed Chinami, gdzie w styczniu 2020 roku akredytację uzyskało 14 nowych producentów wyrobów mięsnych z Białorusi. Wśród nich jest 11 nowych producentów wołowiny - zakłady mięsne "Pińsk", "Brześć", "Żłobin", "Homel", "Grodno", "Witebsk", "Słonim", "Wołkowysk", "Brzeskie Tradycje", "Wachajak Plus", "Miron", a także trzech producentów mięsa drobiowego - "Biełorusneft-Osobino" i dwa zakłady fermy drobiu "Rassvet". Zakres produktów, które mogą być eksportowane na rynek chiński, "w tym udka z kurczaka, końcówki skrzydeł i produkty uboczne" został rozszerzony dla kolejnych pięciu przedsiębiorstw¹³².

Wszystkie te fakty pokazują najważniejszą rzecz: kto nie poddaje się w najtrudniejszych warunkach, ten w końcu wygrywa, przyczyniając się do przezwyciężenia skutków niekorzystnej sytuacji epidemiologicznej na świecie.

¹³¹ Białoruś planuje zwiększyć eksport żywności o 4,2% w 2020 roku [Zasób elektroniczny].

- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-uelichit-eksport-prodovolstvija-na-42-v-2020-godu-378535-2020>

¹³² Kolejnych 14 producentów uzyskało akredytację na dostarczanie białoruskich produktów mięsnych do Chin [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dlja-postavok-beloruskoj-mjasnoj-produktsii-v-kitaj-akkreditovany-esche-14-proizvoditelej-375197-2020/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: czynnik rozwoju eksportu usług turystycznych - udział w wystawach

Narodowy Program Wsparcia i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 stwierdza, że jednym z głównych obszarów optymalizacji krajowego systemu wsparcia i rozwoju eksportu jest "wykorzystanie potencjału działalności wystawienniczej, targowej i kongresowej"¹³³. Przedstawiciele branży turystycznej szczególnie aktywnie wykorzystują to narzędzie do promowania białoruskich interesów na rynkach zagranicznych, co pozwala im osiągnąć dobre wyniki w rozwoju eksportu usług turystycznych, "którego wielkość w 2019 roku wzrosła o prawie 15 procent więcej i przekroczyła 250 milionów dolarów"¹³⁴. W 2020 roku potencjał turystyczny Białorusi będzie prezentowany na 17 międzynarodowych wystawach turystycznych, gdzie nasz kraj będzie reprezentowany przez jedno stoisko narodowe.

Tak więc już w połowie stycznia 2020 roku strona białoruska wzięła udział w największych targach turystycznych Europy Północnej Matka 2020 w stolicy Finlandii, które co roku gromadzą około 20 tysięcy profesjonalistów branży turystycznej, a także około 50 tysięcy zwiedzających. Tym razem w Helsinkach reprezentowanych było ponad 350 firm z 70 krajów. Na stoisku Białoruskiej Narodowej Agencji Turystyki BelAgroTravel zaprezentowało swoją ofertę potencjalnym partnerom zagranicznym, "Vneshinturist", "Prime Tour", a także "Holiday Studio" z Grodna"

¹³³ Narodowy Program Wsparcia i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasób elektroniczny]. - 2016. - URL:

<http://www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF>

¹³⁴ Zalessky, B.L. Eksport usług: wśród priorytetów - turystyka / B.L. Zalessky // Materiały XVI Międzynarodnej naukowo-praktycznej konferencji "Wiedza a technologia: krok do budownictwa - 2020". Tom 4: Praga. Wydawnictwo "Edukacja i Nauka". - C. 23.

W ostatniej dekadzie stycznia 2020 roku możliwości leczenia uzdrowiskowego na Białorusi, a także turystyki biznesowej, medycznej, sportowej zostały przedstawione na białoruskim stoisku narodowym w ramach jednej z największych specjalistycznych międzynarodowych imprez turystycznych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej - The New York Times Travel Show 2020. W prezentacji potencjału turystycznego Białorusi za oceanem wzięli udział: "Wydział Sportu i Turystyki Nowogródzkiego Obwodowego Komitetu Wykonawczego wraz z Nowogródzkim Muzeum Historii Regionalnej, biuro podróży Prime Tour¹³⁶.

Pod koniec stycznia 2020 roku na 27. Międzynarodowych Targach Turystycznych Balttour 2020 w Rydze została otwarta ekspozycja pod wspólną marką Białoruś. Skupia się ona na przyjazdowej turystyce medycznej.¹³⁷ W związku z tym na stoisku prezentowały się wiodące białoruskie sanatoria i uzdrowiska, hotele i hoteliki, kompleks zamkowy "Mir", a także portal informacyjny usług medycznych. W lutym 2020 roku potencjał turystyczny Białorusi był szeroko prezentowany na 29. Międzynarodowych Targach Turystycznych "Tourest-2020" w stolicy Estonii. Uczestnikami tego białoruskiego stoiska była Narodowa Agencja Turystyki, wydział

¹³⁵ Griszkievicz, A. Białoruskie stoisko jest prezentowane na największej wystawie turystycznej Europy Północnej w Helsinki / A. Griszkievicz // [Zasób elektroniczny]. - 2020
URL:

<https://www.belta.by/society/view/beloruskij-stend-predstavlen-na-krupnej-shej-turystyckoj-vostavke-severnoj-evropy-v-helsinki-376158-2020/>

¹³⁶ Białoruś zaprezentowana na wystawie turystycznej w Nowym Jorku [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-predstavlena-na-turisticheskoi-vystavke-v-niu-i-orke-377104-2020/>.

¹³⁷ Niemienskova, U. Potencjał turystyczny Białorusi zaprezentowany na wystawie Balttour-2020 w Rydze / U. Niemienskova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/turisticheskii-potencial-belarusi-prezentovan-na-vystavke-balttour-2020-v-ryge-377966-2020/>.

sportu i turystyki Homelskiego, Grodzieńskiego i Mińskiego obwodowych komitetów wykonawczych, Centrum Rezerwy Olimpijskiej w Żłobinie, firmy turystyczne: Centrum Resort, BelAgroTravel LLC, Dietrib LLC, Vetliva portal, sanatoria: Mashinostroitel, Raduga, Zhemchuzhina, Krinitsa, Sosny, Belorusochka, Narachanka, Narochansky Bereg. Zainteresowanie zwiedzających białoruską ekspozycję pokazało "duże zainteresowanie obywateli estońskich i podmiotów branży turystycznej turystyką zdrowotną na Białorusi, a także bezwizowym wjazdem do Republiki Białoruś przez lotnisko państwowe "Mińsk-2" oraz bezwizowym terytorium "Brześć-Grodno"¹³⁸.

Taki kierunek turystyki przyjazdowej jak łowiectwo i rybołówstwo ma również duży potencjał eksportowy. Potencjał tego kierunku turystycznego, który aktywnie rozwija się na Białorusi, został szeroko zaprezentowany na przełomie stycznia i lutego 2020 roku na jednej z największych na świecie wystaw w dziedzinie turystyki łowieckiej i wędkarskiej JACD & HUND 2020 w niemieckim mieście Dortmund. Wśród ponad sześciuset wystawców z różnych krajów zaprezentowały swoje możliwości i organizację białoruskie Ministerstwo Leśnictwa - przedsiębiorstwo jednostkowe "Belgosohota", Witebskie, Grodzieńskie i Mohylewskie Państwowe Przedsiębiorstwo Leśne, a także Leśnictwo Prużany, Telechany i Kopyl. Promując nie po raz pierwszy swój produkt myśliwsko-turystyczny w Dortmundzie, białoruscy uczestnicy wystawy poinformowali zagranicznych myśliwych o świadczonych usługach i rodzajach polowań z uwzględnieniem ich zainteresowań: "Polowanie

¹³⁸ O 29. Międzynarodowej Wystawie Turystycznej "Tourest-2020" [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<http://estonia.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c3677b38082f08c4.html>

na głuszcze, żubry, wilki, samce łosi i jelenie jest najbardziej atrakcyjne dla obywateli Unii Europejskiej"¹³⁹.

Jak widać, początek roku 2020 był dość pracowity dla międzynarodowego segmentu białoruskiej branży turystycznej. Kontynuacja będzie nie mniej intensywna, ponieważ jednolite narodowe stoisko Białorusi nadal będzie prezentowane na międzynarodowych targach turystycznych w Berlinie i Moskwie, Pekinie, Baku i Dubaju, Guangzhou, Nur-Sułtanie i Londynie. A "forum w Barcelonie zakończy rok wystaw"¹⁴⁰. Należy sądzić, że każda z tych wystaw stanie się nie tylko dodatkowym impulsem do zwiększenia liczby przyjazdów turystów zagranicznych na Białoruś, ale również przyczyni się do dalszego doskonalenia białoruskiego przemysłu turystycznego do najlepszych światowych standardów.

¹³⁹ Możliwości turystyki łowieckiej i wędkarskiej na Białorusi przedstawione na wystawie w Niemczech [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vozmozhnosti-ohotnichje-rybolovnogo-turizma-belarusi-predstavleny-na-vystavke-v-germanii-377905-2020/>

¹⁴⁰ Potencjał turystyczny Białorusi w 2020 roku będzie prezentowany w Nowym Jorku, Dubie i Londynie [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/society/view/turisticheskij-potencial-belarusi-v-2020-godu-predstavj-at-v-nj-j-u-jorke-dubae-i-londone-3745-21-2019/>

Białoruś: Wolne i Specjalne Strefy Ekonomiczne jako regionalne punkty wzrostu

Ustawa Republiki Białorusi "O wolnych strefach ekonomicznych", przyjęta 7 grudnia 1998 r., określa jako jeden z głównych celów wolnych stref ekonomicznych przyciąganie "inwestycji w tworzenie i rozwój produkcji zorientowanej na eksport i zastępującej import, opartej na nowych i wysokich technologiach"¹⁴¹. Ponad 20-letnie doświadczenie w działalności stref ekonomicznych na terytorium kraju pokazuje, że w tym okresie ten model stosunków gospodarczych w regionach wykazał wiele pozytywnych tendencji, a w przyszłości może stać się jeszcze bardziej efektywnym narzędziem rozwoju społeczno-gospodarczego państwa białoruskiego.

Mińska strefa wolnego handlu, która została utworzona na Białorusi w 1998 r., czyni znaczne postępy w realizacji tego celu. Do początku lutego 2020 r. dokonała już rejestracji 116 przedsiębiorstw będących rezydentami, z których 57 było inwestorami zagranicznymi. W ciągu 20 lat istnienia Mińska Wolna Strefa Ekonomiczna przyciągnęła inwestycje o wartości ponad 2 mld USD, w tym inwestorów z ponad 20 krajów. Zajmuje powierzchnię około trzech tysięcy hektarów i obejmuje 23 obiekty w Mińsku i obwodzie stołecznym, w tym w takich miastach jak Mołodeczno, Żodino, Fanipol, Borysów, gdzie z powodzeniem działa przemysł maszynowy i metalurgiczny, chemiczny i petrochemiczny, drzewny i budowlany. Tak znani nie tylko na Białorusi, ale i za granicą producenci, jak

¹⁴¹ Ustawa Republiki Białoruś o wolnych strefach ekonomicznych [Zasób elektroniczny]. - 1998. - URL: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=H19800213>

"Stadler-Mińsk", są swoistą wizytówką FEZ "Mińsk": "Stadler-Mińsk" - pociągi i tramwaje elektryczne; grupa firm "Alutech" - komponenty do rolet zabezpieczających, systemy bram; "Adani" - urządzenia rentgenowskie; "BELJI" - samochody osobowe i lekkie ciężarówki; "S.A. Europe Industries Bisov" - bimetalowe piły taśmowe i końcowe.

O tym, że to centrum przemysłowe na biznesowej mapie Białorusi nadal rozwija się bardzo aktywnie, świadczą fakty. Dość powiedzieć, że w 2019 roku administracja FEZ Mińsk zarejestrowała kolejnych 17 nowych firm-rezydentów. Jednym z nich w grudniu 2019 roku był Belagromash OJSC, który zamierza uruchomić na terenie Zakładów Metalowych Mołodechno produkcję specjalistycznych stalowych kontenerów kolejowych, których innowacyjne właściwości zwiększą szybkość załadunku i rozładunku towarów dzięki temu, że nowe kontenery można podnosić z jednego środka transportu na drugi - z platformy kolejowej na platformę drogową i odwrotnie. Atrakcyjność tego projektu polega również na tym, że "głównym odbiorcą kontenerów jest firma zagraniczna, więc nowa produkcja będzie maksymalnie nastawiona na eksport". Powstanie¹⁴² co najmniej 130 miejsc pracy.

W przededniu 2020 roku rezydentem FEZ została spółka BelMetr Limited Liability Company, która w swoich planach ma m.in. realizację projektu inwestycyjnego w Żodino w zakresie produkcji wodomierzy antywandalowych o ulepszonej charakterystyce. Należą do nich: ochrona antymagnetyczna; zabezpieczenie przed wpływem czynników zewnętrznych na

¹⁴² W Mołodecznie zostanie uruchomiona produkcja kontenerów towarowych [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-gruzovyh-kontejnerov-naladjat-v-molodechno-372673-2019/>.

obudowę; wysoka czułość miernika; wykluczenie zaporowania górnej części korpusu. I niech "produkcja w początkowej fazie będzie prowadzona na wynajmowanych powierzchniach, w przyszłości planowana jest budowa nowego budynku produkcyjnego"¹⁴³.

Szeregi mieszkańców Mińskiego Obszaru Funkcjonalnego zaczęły się dość intensywnie powiększać w 2020 roku. W połowie stycznia została tu zarejestrowana spółka "Techno-Express JLLC", jeden z czołowych białoruskich producentów systemów podtrzymywania życia w samochodach osobowych. Na terenie FEZ spółka planuje realizację projektu inwestycyjnego dotyczącego produkcji wyposażenia elektrycznego do wagonów pasażerskich trakcji lokomotywowej. W szczególności sprawa dotyczy produkcji przekształtników klimatyzatorów - "urządzeń przeznaczonych do zasilania silników asynchronicznych instalacji klimatyzacyjnej w kolejowych wagonach pasażerskich jako części wyposażenia elektrycznego i zespołów podtrzymywania życia"¹⁴⁴. Projekt ten ma potencjał zarówno substytucyjny w stosunku do importu, jak i proeksportowy, ponieważ głównym odbiorcą tych produktów będzie nie tylko białoruska kolej, ale również zainteresowane przedsiębiorstwa w krajach sąsiednich.

Tydzień później w 2020 roku pojawił się drugi mieszkaniec FEZ - Bel-Dozer LLC. W Fanipolu planowana jest budowa fabryki 145produkującej szeroką gamę maszyn specjalnych przeznaczonych

¹⁴³ Projekt inwestycyjny dotyczący produkcji wodomierzy będzie realizowany w Żodino [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/investitsionnyj-proekt-po-proizvodstvu-schetchnikov-vody-budet-realizovan-v-zhodino-374581-2019/>

¹⁴⁴ Pierwszy mieszkaniec w 2020 roku jest zarejestrowany w FEZ Mińsk [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pervyj-v-2020-godu-rezident-zaregistrirovan-v-sez-minsk-376013-2020/>.

¹⁴⁵ Nowy mieszkaniec Mińskiej Strefy Ekonomicznej zbuduje w Fanipolu zakład produkcji sprzętu specjalnego [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-minsk-postroit-v-fanipole->

do robót ziemnych, budowlanych i transportowych. Zakład ma "produkować koparko-ładowarki - wielofunkcyjne maszyny do prac budowlanych i remontowych, a także równiarki - wydajny sprzęt specjalistyczny, który znajduje szerokie zastosowanie przy budowie i utrzymaniu dróg i lotnisk. <...> Wielkość inwestycji w realizację projektu wyniesie ponad 1 mln euro".

W Fanipolu znajdzie się również kolejny nowy rezydent FEZ Mińsk, Emfil Ail LLC, zarejestrowany tu na początku lutego 2020 roku. Cechą wyróżniającą jej projekt inwestycyjny będzie wyraźna orientacja eksportowa produktów. Faktem jest, że "firma planuje uruchomienie produkcji odpylających i chemicznie aktywnych elementów filtracyjnych do oczyszczania powietrza, na bazie których będzie organizowana produkcja innowacyjnych urządzeń high-tech".¹⁴⁶ Spółka planuje uruchomienie produkcji odpylających i chemicznie aktywnych elementów filtracyjnych do oczyszczania powietrza.

Wreszcie, bardzo aktualny przykład. W maju w 2020 roku zarejestrowano spółkę Zaslavskie Kraski LLC, siódmego rezydenta Mińskiej Strefy Ekonomicznej, która zamierza zorganizować w Żodino produkcję specjalnych materiałów malarskich do oznakowania dróg. "Koszt projektu inwestycyjnego szacowany jest na 10 mln USD"¹⁴⁷. Jak widać, wraz z nadejściem 2020 roku Mińska Strefa Ekonomiczna nie zwalnia tempa, przyczyniając się do rozwoju społeczno-gospodarczego nie tylko regionu stołecznego, ale i całego

zavod-poizvodstvu-spetstehniki-376899-2020/

¹⁴⁶ Nowy mieszkaniec FEZ Mińsk będzie produkował niestandardowe urządzenia do oczyszczania powietrza [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-minsk-budet-nestandartnoe-oborudovanie-dlja-ochistki-vozduha-378734-2020>

¹⁴⁷ Na terytorium FEZ "Mińsk" w Żodino zostanie zbudowana fabryka do produkcji materiałów malarskich [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/zavod-po-proizvodstvu-lakokrasochnyh-materialov-postrojat-na-territorii-sez-minsk-v-zhodino-390518-2020>

kraju.

Jako pierwsza w Republice Białoruś została utworzona **Wolna Strefa Ekonomiczna "Brześć"**. Stało się to w 1996 roku. Dziś jest to zróżnicowany obszar gospodarczy, na którym można rozwijać działalność produkcyjną, technologiczną, logistyczną. Ponadto część tego terenu przylega do drogowych i kolejowych punktów kontrolnych na granicy państwowej i może być wykorzystana jako element logistyczny. Od momentu utworzenia strefy, łączna wartość inwestycji w tym miejscu przekroczyła półtora miliarda dolarów. Te inwestycje z pewnością się opłacają. Przez trzy kwartały 2019 roku mieszkańcy Brzeskiego Obszaru Funkcjonalnego prawie podwoili swoje wpłaty do budżetu - z 20,9 mln rubli białoruskich w 2018 roku do 41 mln obecnie. Dziś na jej terenie działają już 73 firmy z 20 krajów. Warto zauważyć, że w 2018 roku "wyeksportowali towary o wartości 700 milionów dolarów, geografia eksportu obejmuje 70 krajów świata"¹⁴⁸. Rok później - na początku 2020 roku - "podmioty gospodarcze FEZ wyeksportowały towary o wartości 718 milionów dolarów, a geografia eksportu obejmuje 75 krajów świata"¹⁴⁹.

Wśród krajów zagranicznych liderem pod względem inwestycji w FEZ są Niemcy. Na inwestorów niemieckich przypada jedna trzecia ogólnej sumy inwestycji zagranicznych ulokowanych w tym kraju. A przedsiębiorstwa z kapitałem niemieckim wykazują wysoką efektywność ekonomiczną. Wśród nich są Santa Bremor, Discom, Salamander Window and Door Systems, których produkty są dobrze znane na Białorusi i za granicą. W szczególności, w

¹⁴⁸ Mieszkańcy Brzeskiego Obszaru Funkcjonalnego podwoili składki do budżetu [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-brest-vdvoe-uelichili-otchislenija-v-biudzheth-367876-2019/3>

¹⁴⁹ Historia [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://fezbrest.com/history>

kwietniu 2019 roku Discom otworzył nowy zakład produkcji farb i lakierów w FEZ, przy czym w jego budowę zainwestowano około dwóch milionów euro. Firma ta jest częścią niemieckiego koncernu DAW SE, założonego w Niemczech już w 1895 roku. "Dziś Discom zatrudnia ponad 250 specjalistów. Otwarcie nowego zakładu stworzyło około 20 dodatkowych miejsc pracy dla mieszkańców Brześcia"¹⁵⁰

W Brzeskiej Strefie Ekonomicznej bardzo aktywni są włoscy przedsiębiorcy, którzy "już zainwestowali 3 mln euro w nowe projekty i stworzyli 150 miejsc pracy". W 2018 roku na terenie "Portu Lotniczego" został otwarty nowy zakład produkcyjny włosko-białoruskiej firmy Frieza Industry. Produkuje energooszczędne urządzenia do urządzeń chłodniczych¹⁵¹ i wykazuje jedną z najwyższych stóp wzrostu eksportu wśród przedsiębiorstw FEZ. Przypomnijmy, że jeszcze w 2010 roku włoskie Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego, białoruskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz Brzeski Obwodowy Komitet Wykonawczy podpisały deklarację o utworzeniu włoskiego okręgu przemysłowego w FEZ o powierzchni 26 hektarów. Rok później w Trieście przyjęto protokół ustaleń w sprawie rozwoju tej strefy przemysłowej, który przewidywał stworzenie maksymalnie korzystnych warunków dla przyciągnięcia włoskich inwestorów i przewidywał "rozwój włoskiej strefy przemysłowej w Brześciu jako centrum transportowo-logistycznego, zapewniającego przeładunek i tranzyt między Unią Europejską, Unią Celną, a w przyszłości także Chinami"¹⁵². Tak więc,

¹⁵⁰ Nowe otwarcie produkcji Discom [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/otkrytie-novogo-proizvodstva-%C2%ABdiskom%C2%BB>

¹⁵¹ Kontynuacja dyskusji na białorusko-włoskim forum biznesowym w Brześciu [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/obsuzhdenie-voprosov-belorusko-italyanskogo-biznes-foruma-prodolzhilos-v-breste>

¹⁵² Zalessky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Widok z Białorusi / B. Zalesskii. -

perspektywy dla włoskiego biznesu w strefie ekonomicznej "Brześć" są ogromne.

Duże zainteresowanie strefą wykazują również polscy przedsiębiorcy. Dziś działa tu 11 przedsiębiorstw z polskim kapitałem, w tym "Stomil Sanok BR". Inwestorzy z tego europejskiego kraju "zajmują trzecie miejsce po Niemczech i Rosji. W całkowitym wolumenie udział polskich inwestycji wynosi 17 procent"¹⁵³. W szczególności w marcu 2019 roku zarejestrowano tu spółkę English Windows Ltd. z polskimi inwestycjami. "W nowej firmie planowane jest utworzenie co najmniej 20 miejsc pracy"¹⁵⁴. Niewykluczone, że w 2020 roku jego dalszy rozwój w postaci konkretnych projektów otrzyma podpisane w kwietniu 2017 roku Porozumienie o współpracy pomiędzy administracją FEZ "Brześć" a Dolnośląską Agencją Rozwoju Gospodarczego.

Zainteresowanie współpracą z FEZ "Brześć" wykazują również przedsiębiorcy izraelscy, którzy mają dobry przykład do naśladowania: obecnym rezydentem wolnej strefy ekonomicznej jest "spółka z kapitałem izraelskim "Fa-UH", która założyła w FEZ produkcję dodatków paszowych dla produkcji rolnej"¹⁵⁵. We wrześniu 2019 r. na targach pojawi się delegacja z izraelskiego miasta Aszdod, którego port jest największym w Izraelu, gdyż przechodzi przez niego 60% wszystkich ładunków importowanych do tego

Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2014. - C. 147.

¹⁵³ Wzmacnianie partnerstw [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/2-ukreplyaya-partnerskie-svyazi>

¹⁵⁴ Nowy mieszkaniec FEZ "Brześć" zarejestrowany [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/zaregistrovan-novyii-rezident-sez-%C2%ABbrest%C2%BB>

¹⁵⁵ Administracja FEZ "Brześć" odbyła spotkanie z delegacją z Izraela [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/v-administraczii-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-proshla-vstrecha-s-delegaczij-iz-izrailya>

bliskowschodniego kraju, w tym od rezydenta FEZ - firmy Santa Bremor. Oczekuje się, że dialog pomiędzy firmami z Brześcia i Aszdodu, który rozpoczął się pomiędzy obiema stronami, będzie się rozwijał w najbliższej przyszłości.

Szwajcarscy przedsiębiorcy mają swój własny interes w FEZ. Przyciąga ich przede wszystkim korzystne położenie lotniska w Brześciu, które pozwala na wykorzystanie go do lotów prywatnego lotnictwa. W dalszej kolejności mogą rozważyć ulokowanie tu "zakładów produkcyjnych firm z kapitałem szwajcarskim, związanych z budową maszyn i produkcją żywności"¹⁵⁶.

Wielkość eksportu przedsiębiorstw-rezydentów **Wolnej Strefy Ekonomicznej Grodnoinvest** w 2019 roku zbliżyła się do miliarda dolarów, wzrastając o prawie 10 procent w porównaniu z 2018 rokiem. Tym samym udział FEZ w całkowitym eksporcie towarów przemysłowych obwodu grodzieńskiego wzrósł do 42 procent. W sumie obroty handlowe rezydentów FEZ przekroczyły półtora miliarda dolarów z nadwyżką ponad 380 milionów dolarów. W geografii tych dostaw eksportowych można wyróżnić dwa główne wektory: postsowiecki - Rosja i Ukraina oraz europejski - Polska, Litwa, Rumunia i Łotwa. Podstawę białoruskiego eksportu "tworzyły przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego i meblarskiego (30% całości eksportu), przetwórstwa spożywczego (27%), budowy maszyn i metalurgii¹⁵⁷. Na uwagę zasługują również firmy z branży chemicznej i tekstylnej, a także producenci pojazdów i wyposażenia, wyrobów z

¹⁵⁶ Administracja FEZ "Brześć" omówiła propozycje szwajcarskiego środowiska biznesowego [Zasób elektroniczny]. - 2018 . - URL: <https://fezbrest.com/v-administraczi-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-obsudili-predlozheniya-deloviyx-krugov-shveiczarij>

¹⁵⁷ Eksport mieszkańców FEZ "Grodnoinvest" w 2019 roku zbliżył się do 1 mld dolarów [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rezidentov-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-priblizilsia-k-1mlrd-379958-2020>

gumy i tworzyw sztucznych. FEZ widzi swoje perspektywy rozwoju w przyciągnięciu nowych mieszkańców, którzy poprzez swoją działalność mogliby przyczynić się do dalszego wzrostu eksportu towarów i usług.

Należy przypomnieć, że utworzony w 2002 roku Grodnoinvest FEZ posiada obecnie 12 terytoriów nie tylko w Grodnie, ale również w takich miastach obwodu grodzieńskiego jak Mosty, Nowogródek, Słonim, Szczuczyn, Smorgonie i Świsłocz. Według stanu na połowę stycznia 2020 r. na terenie FEZ działało 75 firm z kapitałem z 41 krajów. W 2019 roku cztery firmy z Białorusi, Austrii i Polski zajmujące się obróbką drewna i produkcją wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych, o łącznej zadeklarowanej wartości inwestycji ponad 190 mln dolarów, w tym środków trwałych, stały się rezydentami FEZ, gdzie potencjalnym inwestorom oferowane są działki i tereny produkcyjne z infrastrukturą inżynierską i transportową, preferencje podatkowe, celne i inne, które pozwalają znacznie obniżyć koszty projektu i zwiększyć konkurencyjność wytwarzanych produktów. Zamierzają wybudować wysokowydajne zakłady w Grodnie i Świsłoczy, tworząc tam ponad 560 nowych miejsc pracy. Jednocześnie "większość produktów będzie dostarczana do krajów Unii Europejskiej"¹⁵⁸.

Również w tym kontekście rok 2020 rozpoczął się dla FEZ bardzo produktywnie. W szczególności, w lutym została tu zarejestrowana jako rezydent firma EUECOPAK, która zamierza zainwestować ponad milion dolarów w stworzenie zakładów

¹⁵⁸ Mieszkańcami FEZ "Grodnoinvest" w 2019 roku zostały 4 firmy z projektami inwestycyjnymi o wartości 190 mln dolarów [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/rezydentami-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-stali-4-kompanii-s-investproektami-na-190-mln-375887-2020/>

produkcyjnych do produkcji jednorazowych opakowań papierowych i zastawy stołowej. Temat ten jest niewątpliwie przedmiotem aktualnego zainteresowania na Białorusi, gdzie na poziomie legislacyjnym podejmowane są działania mające na celu zachęcenie przedsiębiorstw do stosowania opakowań przyjaznych dla środowiska, w tym papieru. Nowy rezydent FEZ ma produkować papierowe torby Kraft z uchwytami i bez, opakowania kartonowe typu "Lunchbox", papierowe słomki koktajlowe oraz kubki do napojów zimnych i gorących. Oczekuje się, że produkty te "będą sprzedawane głównie na rynkach zagranicznych. Udział sprzedaży eksportowej przekroczy 85%. Główne rynki eksportowe będą znajdować się w ¹⁵⁹Unii Europejskiej. Ponadto powstanie tu 25 nowych miejsc pracy.

W lutym 2020 roku ZOV-MARKET został rezydentem strefy ekonomicznej i na bazie budowanego zakładu w Grodnie stworzy nowoczesne przedsiębiorstwo do produkcji płyt suchościernalnych, belek i półfabrykatów meblowych. Co charakterystyczne, "70% produkcji będzie eksportowane do Unii Europejskiej"¹⁶⁰. W najbliższym czasie nowym rezydentem FEZ może zostać firma logistyczna Berango (Francja), która jest zainteresowana realizacją projektu inwestycyjnego w zakresie "utworzenia multimodalnego terminalu logistycznego do obsługi i czyszczenia kontenerów i cystern" na terenie FEZ "Grodnoinvest"¹⁶¹Negocjacje w tej sprawie z

¹⁵⁹ Nowy mieszkaniec FEZ Grodnoinvest stworzy produkcję opakowań papierowych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.beha.by/regions/view/proizvodstvo-bumazhnoi-upakovki-sozdast-novyj-rezident-sez-grodnoinvest-379035-2020/>.

¹⁶⁰ ZOV-MARKET LLC jest zarejestrowana jako rezydent FEZ Grodnoinvest [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/ooo-zov-market-zaregistrirovano-v-kachestve-rezidenta-sez-grodnoinvest/>.

¹⁶¹ Firma z Francji rozważa możliwość stworzenia terminalu w FEZ Grodnoinvest [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kompanii-a-iz-frantsi-rassmatrivaet-vozmozhnost-sozdaniya-terminala-v-sez-grodnoinvest-379266->

administracją FEZ w Grodnie odbyły się w lutym 2020 roku.

Obecni rezydenci FEZ aktywnie rozwijają produkcję produktów zorientowanych na eksport. Na przykład w lutym 2020 roku Terrazit Plus LLC zademonstrował nowy innowacyjny uchwyt sterujący VPC ALPHA Grip serii Constellation w ramach innowacyjnego projektu Virpil Controls mającego na celu stworzenie urządzeń do wirtualnego sterowania samolotami, helikopterami i prototypami statków kosmicznych. W związku z tym ważne jest, że "produkty cieszą się popytem na rynku zachodnioeuropejskim, a prawie cała produkcja przeznaczona jest na eksport.¹⁶²W projekcie uczestniczą piloci, projektanci, konstruktorzy i twórcy oprogramowania.

W 2019 roku firma Belabedding FLLC, która jest rezydentem FEZ od 2006 roku, rozpoczęła produkcję nowych produktów - łóżek kontynentalnych typu Boxspringbett. A obecnie "ponad 80% produktów firmy jest eksportowanych¹⁶³do Europy Zachodniej. Należy przypuszczać, że działania podjęte w FEZ przyniosą jeszcze silniejsze rezultaty w zakresie zwiększenia eksportu produktów mieszkańców strefy ekonomicznej "Grodnoinvest" w 2020 roku.

W czerwcu 2019 roku w Republice Białorusi wszedł w życie reżim **specjalnej strefy ekonomicznej** (SSE) dla multimodalnego kompleksu logistycznego **Bremino-Orsha**, zlokalizowanego w osadzie Bolbasovo, rejon Orszy, obwód witebski. Oznacza to, że na Białorusi powstał drugi kompleks gospodarczy działający w

2020/.

¹⁶² FEZ "Grodnoinvest" rezydent LLC "Terrazit Plus" przedstawił nowe innowacyjne produkty [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-ooo-terrazit-plyus-predstavil-novuyu-innovacionnyu-produkciiyu/>

¹⁶³ FEZ "Grodnoinvest" rezydent Belabedding FLLC uruchomił produkcję nowych wyrobów [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezident-sez-grodnoinvest-iooo-belabedding-zapustila-vypusk-novoi-produkcii/>

podobnym trybie. Chińsko-białoruski park przemysłowy Velikiy Kamen (Wielki Kamień) był pierwszym na liście SSE jeszcze w 2015 roku. Należy zaznaczyć, że Kodeks Celny Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EAEU) ściśle ogranicza możliwość tworzenia takich formacji terytorialnych w państwach członkowskich stowarzyszenia integracyjnego. W szczególności, tylko "trzy takie strefy mogą być ustanowione w Rosji, dwie - na Białorusi, jedna - w Armenii, Kazachstanie i Kirgistanie"¹⁶⁴. Przypominamy, że termin "specjalna strefa ekonomiczna" odnosi się zazwyczaj do terytorium o "specjalnym statusie prawnym w stosunku do reszty kraju i preferencyjnych warunkach ekonomicznych dla przedsiębiorców"¹⁶⁵. SSE tworzone są w celu przyciągnięcia bezpośrednich inwestycji zagranicznych, tworzenia nowych miejsc pracy dla wysoko wykwalifikowanego personelu, rozwoju bazy eksportowej, minimalizacji kosztów ze względu na brak ceł eksportowych i importowych, przybliżenia produkcji do konsumenta, wykorzystania tańszej siły roboczej oraz rozwoju terytorialnego.

SSE "Bremino-Orsza" zamierza przyciągnąć inwestorów szeregiem korzyści i ulg podatkowych. W szczególności, zerowe stawki podatkowe dla zysków (przez 9 lat), nieruchomości (przez 20 lat) i dywidend (do 1 stycznia 2033 r.) oraz zerowe stawki cła offshore, eksportowego podatku od wartości dodanej (VAT) przy eksporcie wyprodukowanych towarów poza terytorium EEU, VAT przy sprzedaży, leasingu lub wynajmie nieruchomości przez rezydentów (do 1 stycznia 2033 r.), wreszcie, specjalny reżim prawny

¹⁶⁴ Specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsza" rozpoczęła działalność w Bołbasowie [Zasób elektroniczny].

- 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/06/27/1827049.html>

¹⁶⁵ Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSE) [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: https://www.audit-it.ru/terms/taxation/osobayaekonomicheskaya_zona.html

na okres 50 lat dla przetwórstwa przemysłowego, handlu hurtowego, handlu elektronicznego, usług logistycznych i magazynowych, usług pocztowych, usług informacyjnych i administracyjnych oraz - działalności badawczo-rozwojowej. W tym celu w SSE tworzone są dwa sektory - przemysłowy i logistyczny. W pierwszym sektorze znajdzie się produkcja sprzętu AGD i RTV, farmaceutyków i preparatów, artykułów spożywczych - kawy, herbaty, ryżu - a także części samochodowych, perfum i kosmetyków, chemii gospodarczej i biżuterii. Pojawią się też gotowe sklepy, salony, magazyny, centrum biznesowe i parking.

Jeśli chodzi o sektor logistyczny, to "będzie on obejmował terminale drogowe, kolejowe i lotnicze. Na terenie specjalnej strefy ekonomicznej znajdzie się całodobowy urząd odpraw celnych, służby fitosanitarne i weterynaryjne, oddział banku, agent ubezpieczeniowy, biuro maklera celnego"¹⁶⁶. Inwestycja w ten multimodalny kompleks przemysłowo-logistyczny osiągnie wartość 200 milionów dolarów do grudnia 2023 roku, czyli do daty zakończenia projektu. Łącznie ma tam powstać 17 tys. mkw. powierzchni biurowej, 190 tys. mkw. powierzchni magazynowej oraz 280 tys. mkw. powierzchni produkcyjnej. Do tego 1,7 tys. miejsc parkingowych dla samochodów ciężarowych. W terminalu kolejowym będzie obsługiwany ruch towarowy między Europą i Azją, co już dziś pozwala planować, że "w latach 2018-2022 całkowity przepływ tranzytowy przez Bremino-Orsza wyniesie 10 mln ton, osiągnięcie pełnej zdolności przepustowej 12 mln ton ładunków rocznie planowane jest na rok 2026"¹⁶⁷.

¹⁶⁶ W Białymostku zaczęła działać specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsza" [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/osobaja-ekonomicheskaja-zona-bremino-orsha-nachala-rabotat-v-bolbasovo-352502-2019/>.

¹⁶⁷ Białoruś uruchomiła drugą specjalną strefę ekonomiczną z preferencyjnym

Należy zauważyć, że pierwsze kroki w realizacji tego projektu zostały już poczynione. Już w lutym 2019 roku pierwszy pociąg eksportowy z ponad czterdziestoma kontenerami białoruskich towarów wyruszył stąd do chińskiego miasta Nanchang. Czas podróży wynosi dziesięć dni. "Transport drogą morską trwałby 40 dni. Pociąg będzie kursował raz w miesiącu"¹⁶⁸. Również w lutym 2019 roku Bremino Group LLC otworzyła pierwszy etap kompleksu Bremino-Orsha w Bolbasovo, w realizację którego zainwestowano około 20 mln dolarów. Otwarto tam drogowy terminal logistyczny z parkingiem na 212 samochodów ciężarowych, który już teraz zapewnia przeładunek prawie dwóch milionów ton towarów rocznie. Służby celne, weterynaryjne i kontroli fitosanitarnej są dostępne 24 godziny na dobę, siedem dni w tygodniu, w budynku administracyjnym i recepcyjnym. Istniejąca już infrastruktura pozwala na kompletację i przeładunek ładunków oraz odbiór niezbędnych usług wspierających proces działalności logistycznej.

Na początku grudnia 2019 roku Bremino Group podpisała umowę z chińskim partnerem Shaanxi Zhongqiao Silk Road Technology Development Co. Ltd, która przewiduje pojawienie się w SSE międzynarodowego Silk Road Trade City, które, rozłożone na 62 hektarach, będzie kompleksem handlowo-wystawienniczym na dużą skalę. Oczekuje się, że tutaj "będzie prowadzony handel hurtowy i drobnohurtowy towarów konsumpcyjnych, dostawa towarów i magazynowanie, operacje e-commerce oraz wystawy produktów z różnych krajów Azji"¹⁶⁹. Kwota inwestycji w ten projekt,

opodatkowaniem

system [Elektroniczny zasób]. -2019. -URL :
https://interfax.by/news/biznes/novosti_kompaniy/1260614/

¹⁶⁸ Zakrzhevskiy, G. "Bremino-Orsha": na skrzyżowaniu / G. Zakrzhevskiy // Biuletyn Informacyjny Transportu. - 2019. - 14 lutego. - C. 9.

¹⁶⁹ W specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsha" pojawi się Międzynarodowe

który jest realizowany w ramach chińskiej inicjatywy Pasa i Drogi, przekroczy 128 milionów białoruskich rubli.

Wszystkie te przykłady bardzo wymownie ilustrują jedną prostą prawdę: mimo trudnej sytuacji w gospodarce światowej spowodowanej pandemią koronawirusa, nie należy w żadnym wypadku zaprzestawać poszukiwania nowych dróg rozwoju. Tym bardziej, że pod wieloma względami kontury jutra zaczynają się wyłaniać już dziś. Funkcjonowanie wolnych stref ekonomicznych i specjalnych stref ekonomicznych, których wpływ na życie gospodarcze kraju staje się coraz bardziej widoczny i ważki, można zasadnie przypisać właśnie takim na Białorusi.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Białoruś: Czynniki rozwoju regionalnego napędzające inwestycje i eksport

W opracowywanym obecnie w Republice Białoruś pięcioletnim programie rozwoju i prognozie celów na najbliższe trzy lata wolne strefy ekonomiczne (WSE) zaliczono do najważniejszych segmentów, które powinny otrzymać nowe impulsy rozwojowe w perspektywie średnioterminowej, a liczba mieszkańców przekroczy 450 podmiotów gospodarczych na początku jesieni 2020 roku. O wysokim potencjale Wolnych Stref Ekonomicznych świadczy również fakt, że "obecnie wolne strefy ekonomiczne odpowiadają za prawie 17% wielkości produkcji przemysłowej, 20% bezpośrednich inwestycji zagranicznych i 20% eksportu kraju"¹⁷⁰. A są wszelkie powody, by sądzić, że w obecnych trudnych warunkach rozwoju białoruskiej gospodarki właśnie strefy ekonomiczne mogą i powinny stać się głównym motorem inwestycyjnym, na bazie którego mógłby się rozwijać potencjał innowacyjny, produkcyjny i eksportowy terenów, na których są zlokalizowane. Tym bardziej, że "nasi sąsiedzi tworzą strefy o absolutnie odmiennych warunkach zachęt i funkcji"¹⁷¹. Na Białorusi powinniśmy nadal aktywnie rozwijać strefy wolnego handlu nie tylko w zakresie poprawy ustawodawstwa, stosunków lądowych i rozwoju infrastruktury, ale także w zakresie sposobów zwiększenia napływu inwestycji i poprawy efektywności gospodarczej. Ponadto białoruskie strefy ekonomiczne zdobyły już

¹⁷⁰ Ponad 60 rezydentów zarejestrowanych w FEZ Białorusi w pierwszym półroczu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bolee-60-rezidentov-zaregistrirovano-v-sez-belarusi-v-i-polugodii-405375-2020/>.

¹⁷¹ . Strefy wolnego handlu powinny stać się głównym motorem inwestycyjnym - Nikitina // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/sez-dolzhy-stat-osnovnym-investitsionnym-lokomotivom-nikitina-405379-2020/>.

doświadczenie w rozwiązywaniu tych problemów. Dość powiedzieć, że tylko w pierwszym półroczu 2020 roku liczba mieszkańców w białoruskich wolnych strefach ekonomicznych zwiększyła się o ponad 60 podmiotów gospodarczych. A w pierwszym kwartale tego samego roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali w realną gospodarkę kraju prawie trzy miliardy dolarów. "Głównymi inwestorami na Białorusi były podmioty z Rosji (35,7% wszystkich napływających inwestycji), Cypru (15%) i Austrii (8,4%). Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniósł 2,1 mld USD, czyli 75,1% wszystkich napływających inwestycji zagranicznych"¹⁷² . Fakty te wyraźnie pokazują, że na Białorusi istnieje wiele przykładów udanego rozwiązania zadania inwestycyjnego, przyczyniającego się do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju jako całości.

W szczególności wysokie tempo rozwoju w 2020 roku zademonstrowała strefa ekonomiczna "Mińsk", w której na początku września było 118 firm-rezydentów, w tym 69 z inwestycjami zagranicznymi, i która w pierwszym półroczu otrzymała z zagranicy ponad 118 mln dolarów. Jednocześnie "bezpośrednie inwestycje zagraniczne na bazie netto w okresie styczeń-czerwiec wyniosły prawie 70 mln USD, czyli o 76% więcej w porównaniu z tym samym okresem ubiegłego roku. Głównymi inwestorami były Konfederacja Szwajcarska, Republika Cypryjska i Chińska Republika Ludowa"¹⁷³ .

Ten napływ inwestycji bardzo pozytywnie wpłynął na eksport

¹⁷² W pierwszym kwartale inwestorzy zagraniczni zainwestowali w białoruską gospodarkę 2,8 mld dolarów [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/inostrannye-investory-vlozhili-v-i-kvartale- v-ekonomiku-belarusi-28-mlrd-390601-2020/>.

¹⁷³ W pierwszym półroczu do Mińskiej Strefy Ekonomicznej napłynęło z zagranicy ponad 118 mln dolarów inwestycji [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/svyshe-118-mln-investitsii-postupilo-v-i-polugodii-v-sez-minsk-iz-za-rubezha-406018-2020/>.

rezydentów FEZ, który w pierwszej połowie 2020 roku zbliżył się do 560 mln USD. Większą część stanowiły wyroby i komponenty elektroniczne, sprzęt medyczny, wyroby kablowe, konstrukcje metalowe, pojazdy samochodowe i elektryczne, wagony kolejowe i tramwajowe, części i wyposażenie do samochodów oraz wyposażenie elektryczne do samochodów osobowych. Można przypuszczać, że w najbliższej przyszłości asortyment eksportowy metropolitalnej wolnej strefy ekonomicznej będzie się tylko rozszerzał, ponieważ obecnie realizowanych jest tu szereg znaczących projektów inwestycyjnych. Są to m.in. produkcja zaworów regulacyjnych dla przemysłu petrochemicznego, innowacyjnych urządzeń high-tech i systemów filtracji powietrza, specjalnych farb do znakowania dróg, wyposażenia elektrycznego do samochodów osobowych i lokomotyw, opakowań papierowych oraz montaż konstrukcji i wyrobów z metali żelaznych i nieżelaznych. Każdy z tych projektów już teraz umożliwi tworzenie nowych miejsc pracy w FEZ. Dość powiedzieć, że w pierwszych sześciu miesiącach 2020 roku zatrudniono tu 482 osoby.

Fakty pokazują, że FEZ Mińsk nie zamierzał zwalniać tempa również w drugiej połowie 2020 roku. I tak w październiku zameldowano tu 14. mieszkańca w 2020 roku. (W całym 2019 roku było ich 17!). Jest to firma "BASISPRO-GROUP", która zamierza zrealizować projekt inwestycyjny "w zakresie produkcji aluminiowych ramek dystansowych do przezroczystych konstrukcji obudów".¹⁷⁴których odbiorcami będą nie tylko białoruskie przedsiębiorstwa budowlane, ale również z sąsiednich krajów.

¹⁷⁴ Nowy mieszkaniec FEZ Mińsk wybuduje zakład do produkcji wyrobów aluminiowych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-minsk-provodstvu-izdelij-iz-aluminija-411877-2020/>.

Wszakże ogrodzenia wykonane przy użyciu ramy aluminiowej są obecnie powszechnie stosowane w konstrukcji nowoczesnych budynków. A w listopadzie 2020 roku w FEZ został zarejestrowany 15. rezydent tego roku - firma MKtrade, która specjalizuje się w produkcji wyrobów ze stali ocynkowanej z różnymi rodzajami powłok polimerowych. Jej przyjazd tutaj spowodowany jest faktem, że planuje otwarcie nowego zakładu produkcyjnego do produkcji elementów ogrodzeń i zadaszeń do budynków typu chałupniczego, w tym celu "zamierza rozszerzyć własne moce produkcyjne i zorganizować nowy warsztat na terenie zakładów produkcyjnych w Fanipolu¹⁷⁵".

Bardzo obiecująco wygląda również projekt inwestycyjny InCata, polegający na stworzeniu centrum naukowo-technologicznego w stołecznej strefie ekonomicznej.

park świadczący usługi dla start-upów technologicznych. Dla jego pomyślnej realizacji w pobliżu wsi Priwolnije w obwodzie mińskim powstaną budynki szybkich płatowców, w których "będzie się mieścić biuro projektowe, centrum badawczo-techniczne (B+R) oraz centrum prototypowe". Wydzielone zostaną biura dla konsultantów ds. produkcji, inwestorów i mentorów biznesowych"¹⁷⁶ . Pozwoli to

na urzeczywistnienie rozwoju innowacyjności w FEZ "Mińsk

przedsiębiorczość w takich dziedzinach nauki i techniki jak nanotechnologia, mikroelektronika, technika lotnicza i kosmiczna,

¹⁷⁵ Nowy mieszkaniec FEZ Mińsk będzie produkował materiały na dachy i elewacje [Zasób elektroniczny]. - 20230. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyi-rezident-sez-minsk-budet-proizvodit-krovelnye-i-fasadnye-materialy-415998-2020/>

¹⁷⁶ Na terenie Mińskiej Strefy Ekonomicznej powstanie park naukowo-technologiczny, który będzie pomagał startupom [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/nauchno-tehnologicheskij-park-v-pomosch-startupam-postroj-at-na-territorii-sez-minsk-411305-2020/>.

energoelektronika, robotyka, tak aby poprzez dodatkowe przewagi konkurencyjne pomóc mieszkańcom tego parku naukowo-technologicznego docelowo z sukcesem wejść na rynek międzynarodowy.

W zakresie współpracy inwestycyjnej Mińska Wolna Strefa Ekonomiczna może współpracować z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju. W czerwcu 2020 roku okazało się, że ta międzynarodowa instytucja finansowa zamierza przeznaczyć kredyt w wysokości prawie 15 mln euro "na budowę podstacji elektroenergetycznej Czerkasy w celu dostarczenia energii elektrycznej do Mińskiej Wolnej Strefy Ekonomicznej"¹⁷⁷. Oczekuje się, że pożyczka ta zostanie zaciągnięta w latach 2020-2022 na okres 15 lat.

Jeśli chodzi o **FEZ "Brześć"**, to w 2021 roku będzie on obchodził swoje 25-lecie. Dziś znajduje się na ponad dziesięciu tysiącach hektarów. W jego skład wchodzi działki, które znajdują się nie tylko w Brześciu i obwodzie brzeskim, ale również w takich miastach jak Baranowicze, Pińsk, Kobryń, Gantsevichi. W połowie lutego 2020 r. zarejestrowanych było tu ponad 70 rezydentów z dwóch tuzinów krajów, w tym 47 z kapitałem zagranicznym, w których pracuje już ponad 21 tys. osób. W 2019 r. do FEZ przyjechało 107

mln dolarów inwestycji, a wielkość eksportu jej mieszkańców do 75 krajów świata osiągnęła prawie 730 mln dolarów. Te pozytywne trendy były kontynuowane w 2020 roku, w pierwszym kwartale którego strefa przyciągnęła bezpośrednio inwestycje zagraniczne

¹⁷⁷ Białoruś chce pozyskać 14,11 mln euro z EBOiR na budowę stacji elektroenergetycznej dla FEZ Mińsk [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-hochet-privlech-ot- ebr-1411-mln- evro-na-stroitelstvo-podstantsii-dlja-sez-minsk-394602-2020/>.

netto w wysokości prawie 50 mln dolarów, czyli czterokrotnie więcej niż zakładano. Dynamika rozwoju stref ekonomicznych jest dziś taka, że wszystkie wskaźniki efektywności z roku 2019 w roku 2020 mogą zostać przekroczone. Przesłanki do tego były poważne. I tak, jeśli w 2018 r. w FEZ powstało 721 miejsc pracy w związku z otwarciem przez rezydentów nowych zakładów produkcyjnych, a w 2019 r. 890 miejsc pracy, to w 2020 r. planowano otworzyć ich co najmniej tysiąc. Przy takim potencjale rozwojowym przybywa tu pięciu nowych rezydentów z kapitałem polskim i niemieckim, których działalność koncentruje się na przemyśle lekkim, drzewnym, kosmetologii, produkcji wyrobów metalowych, zespołów i podzespołów dla przemysłu motoryzacyjnego.

Należy zaznaczyć, że pod koniec kwietnia 2020 roku do strefy ekonomicznej "Brześć" zostały dodane dwie kolejne działki o łącznej powierzchni ponad stu hektarów, znajdujące się w Iwacewiczach i obwodzie Iwacewice, przeznaczone dla projektów inwestycyjnych z udziałem kapitału zagranicznego. Już w czerwcu 2020 roku zarejestrowano tu nowego rezydenta FEZ - firmę Polipol Mebel Bel LLC, która jest częścią znanego na europejskim rynku holdingu Polipol Produktions Verwalfund GmbH, od 30 lat produkującego meble tapicerowane. Posiada dziesięć fabryk zatrudniających ponad siedem tysięcy osób zlokalizowanych nie tylko w Niemczech, ale również w innych krajach europejskich. Nowy rezydent planuje wybudować na terenie przemysłowym w Iwacewiczach warsztat do produkcji mebli tapicerowanych oraz szereg innych powiązanych obiektów. "Realizacja projektu przewidziana jest na sześć lat. W tym okresie firma zainwestuje w produkcję mebli ponad 25 mln euro, tworząc ponad 1 tys. miejsc pracy. Jednocześnie 90% produkcji

będzie przeznaczone na eksport"¹⁷⁸. Ważny szczegół: LLC "Mebel Mebel Bel" jest siódmą spółką w FEZ z kapitałem niemieckim. I w ogóle przedsiębiorcy z Niemiec zajmują tu pierwsze miejsce pod względem inwestycji, gdyż ich udział wynosi ponad jedną trzecią całego portfela inwestycyjnego FEZ.

Z ciekawymi projektami przyjeżdżają tu także inni nowi mieszkańcy. Na przykład, Savantdrev LLC, spółka z białoruskim kapitałem, zarejestrowana jako rezydent FEZ w maju 2020 roku, planuje zainwestować pół miliona euro w produkcję tarcicy - desek, belek i różnych konstrukcji budowlanych. Krasnogwardyjskiej w Brześciu ma produkować pellet paliwowy lub pellet z odpadów drzewnych, które są bardzo popularne w krajach Unii Europejskiej. Dlatego "Savantdrev" oczekuje, że do 85% swojej produkcji będzie dostarczać na rynki zagraniczne¹⁷⁹. Pełny cykl produkcyjny rozpocznie się tutaj w 2021 roku. W nowym przedsiębiorstwie zostanie utworzonych co najmniej 15 miejsc pracy.

W tym samym maju 2020 r. strefa wolnego handlu zarejestrowała spółkę Lady-x LLC, która planuje ulokować swoje zakłady produkcyjne w niewykorzystywanych pomieszczeniach Baranavičiai Automobile Line Plant. Białoruska firma planuje "zainwestować w projekt produkcji odzieży kolekcjonerskiej około 2 milionów euro". <...> Po osiągnięciu planowanych mocy produkcyjnych w 2024 roku, firma zatrudni 260 osób. Ponadto, wcześniej zarejestrowani rezydenci powinni rozpocząć działalność w

¹⁷⁸ Nowy rezydent FEZ Brześć zamierza zainwestować ponad 25 mln EUR w produkcję mebli [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-brest-na-meren-investirovat-v-proizvodstvo-mebeli-bolee-25-mln-evro-394124-2020/>.

¹⁷⁹ Nowy mieszkaniec brzeskiego FEZ będzie zajmował się obróbką drewna [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-brest-zajmetsja-derevoobrabotkoj-392514-2020/>.

FEZ. W szczególności, "BTV-Agro" LLC zbudował pierwszy kompleks do uprawy grzybów dla "Bonshe" LLC, która zajmuje się produkcją grzybów. Powstaną tam również miejsca pracy. Opracowywana jest kwestia zorganizowania produkcji drutów samochodowych i kamperów na terenie FEZ¹⁸⁰.

Włoska dzielnica przemysłowa, której infrastruktura ma zostać ukończona w najbliższej przyszłości, ma również przyczynić się do rozwiązania zadań stojących przed strefą ekonomiczną. Tam, w strefie przemysłowej "Lotnisko", wybudowano już stację transformatorową o mocy 5 MW oraz przepompownię ścieków. Ponadto układana jest sieć ulic, wodociągów i kanalizacji burzowej. Obiekt musi zostać oddany do użytku w 2021 roku. Ponieważ duża część tego terytorium została już wyposażona w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym w sieć energetyczną, gazową, wodociagową, kanalizacyjną i telefoniczną, "umożliwiło to podmiotom gospodarczym z FEZ ulokowanie tu 10 przedsiębiorstw. Dwa kolejne są w budowie"¹⁸¹.

Przypomnijmy, że idea stworzenia takiej dzielnicy w strefie przemysłowej "Port lotniczy" pojawiła się około dziesięciu lat temu, kiedy w czerwcu 2011 roku w Trieście przyjęto Memorandum o porozumieniu w sprawie rozwoju dzielnicy przemysłowej w obwodzie brzeskim, które przewidywało "stworzenie najbardziej korzystnych warunków dla przyciągnięcia włoskich inwestorów i

¹⁸⁰ W FEZ "Brześć" planuje się stworzyć 1 tys. miejsc pracy [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/v-sez-brest-planirujut-sozdat-1-tys-rabochih-mest-380116-2020/>

¹⁸¹ FEZ Brześć uzupełnia rozwój włoskiej dzielnicy przemysłowej [Zasób elektroniczny]. - 2020 . - URL: <https://www.belta.by/regions/view/sez-brest-zavershaet-obustrojstvo-italjanskogo-promyshlennogo-okruga-418092-2020/>

realizacji ich projektów na Białorusi¹⁸². Dziś nie tylko Włosi, ale każdy inwestor chcący założyć i rozwijać tu biznes, może przyjechać na teren powiatu, korzystając z dobrodziejstw wolnego obszaru ekonomicznego. Dlatego działają tu już dwie firmy z inwestycjami z Niemiec, a także firmy z kapitałem izraelskim, brytyjskim, polskim i rosyjskim. "W 2018 roku na terenie "Aeroportu" został uruchomiony nowy zakład produkcyjny włosko-białoruskiej firmy Frieza Industry do produkcji energooszczędnych elementów do komercyjnych urządzeń chłodniczych. Obecnie spółka joint venture ma jeden z najwyższych wskaźników wzrostu eksportu wśród przedsiębiorstw FEZ"¹⁸³ zachęcające do oceny perspektyw rozwoju strefy ekonomicznej "Brześć".

Mieszkańcy **Grodnoinvest FEZ** przyciągnęli rekordową ilość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w wysokości 59,8 mln dolarów netto w ciągu pierwszych trzech miesięcy 2020 roku z ogólnej sumy 157 mln dolarów otrzymanego kapitału zagranicznego. "Głównymi krajami inwestującymi były Rosja (ponad 45 mln dolarów), Austria (39 mln dolarów) i Holandia (34 mln dolarów). Inwestycje pochodziły z 15 krajów, w tym ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Niemiec, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii¹⁸⁴. Ogółem w ciągu 18 lat swojego istnienia strefa ekonomiczna "Grodnoinvest" przyciągnęła do gospodarki obwodu

¹⁸² Zaleski, B. Białoruś - Europa: potencjał partnerstwa. Polityka wielowektorowości w kontekście wyzwań globalnych / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2016. - C. 43.

¹⁸³ FEZ Brześć w bieżącym roku kończy tworzenie infrastruktury we włoskiej dzielnicy przemysłowej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/sez-brest-zavershaet-v-etom-godu-sozdanie-infrastruktury-v-italiianskom-promyshlennom-okruga-380751-2020/>

¹⁸⁴ Mieszkańcy FEZ Grodnoinvest przyciągnęli rekordową ilość BIZ netto w I kwartale [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-grodnoinvest-v-i-kvartale-privlekli-rekordnyi-obiem-pii-na-chistoi-osnove-389251-2020/>.

grodzieńskiego ponad 900 mln USD inwestycji zagranicznych z 40 krajów, w tym z Japonii, Cypru, Turcji, Kanady i Polski.

Rosnąca atrakcyjność inwestycyjna tego miejsca produkcji nie mogła oczywiście pojawić się znikąd. Wynika to w dużej mierze z dbałości administracji FEZ o rozwój infrastruktury strefy ekonomicznej. Dość wymowna jest następująca statystyka: od 2015 roku w infrastrukturę terenów przemysłowych Grodna i obwodu grodzieńskiego, Lidy i Smorgonia w celu poprawy atrakcyjności inwestycyjnej tych terenów z Funduszu Rozwoju FEZ zainwestowano około dziewięciu milionów białoruskich rubli. Na przykład na terenie FEZ w pobliżu Grodna w rejonie Nowej Goszczy wybudowano stację transformatorową, która dostarczyła energię elektryczną dla nowo powstałych zakładów przemysłowych, a także stworzyła niezbędną rezerwę dla potencjalnych inwestorów. W Lidzie na terenie zakładu przemysłowego w dzielnicy "Severny" ułożono sieci wodociągowe, kanalizacyjne, komunikacyjne i elektryczne.

W Smorgoniu w 2019 r. na koszt tego samego Funduszu Rozwoju FEZ rozpoczęto realizację dużego projektu przebudowy Alei Przemysłowej, która łączy miasto z terenem przemysłowym FEZ, gdzie znajdują się tacy rezydenci jak Grupa Kronospan, Zakłady Kruszywa Smorgon, Europlastic Invest i Shinaka Mebel Bel. W wyniku realizacji projektu powstanie 4-pasmowa droga samochodowa z pawilonami przystankowymi i małymi formami architektonicznymi, iluminacją zewnętrzną, siecią energetyczną i wodociagową, kanalizacją deszczową oraz zewnętrznymi układami komunikacyjnymi. Wszystko to jest robione wyłącznie w celu: "Nowa infrastruktura uczyni teren bardziej atrakcyjnym dla potencjalnych inwestorów i uczestników Klastra Meblowego w FEZ

Grodnoinvest"¹⁸⁵.

W tym miejscu należy wyjaśnić, że obecnie "w obwodzie grodzieńskim powstał efektywny klaster meblowy, który obejmuje ponad 20 przedsiębiorstw produkujących opakowania z drewna, płyty drewniane, meble i wiele innych"¹⁸⁶. Należy zauważyć, że około połowa wszystkich inwestycji w FEZ dotyczy przemysłu drzewnego. Czy więc powinien nas dziwić fakt, że również w 2019 roku mieszkańcy FEZ Grodnoinvest przyciągnęli inwestycje o wartości 436 mln dolarów, co stanowiło jedną czwartą liczby dla wszystkich FEZ na Białorusi. W rezultacie ten jeden z najmłodszych białoruskich stref ekonomicznych stał się liderem pod względem liczby przyciągniętych inwestycji od inwestorów zagranicznych.

W listopadzie 2020 r. działało tu już 75 firm z kapitałem z 40 krajów. Jednocześnie w 2020 r. pojawiło się wielu nowych mieszkańców FEZ. Należą do nich irlandzka firma Skywatt z projektem budowy elektrowni fotowoltaicznej, białoruska firma ZOV-MARKET z projektem budowy zakładu przetwórstwa drewna oraz białorusko-rosyjska firma EUEcoPack z aktualnym projektem budowy zakładu produkcji opakowań papierowych. Jeszcze jedna firma, IBA Investment, realizuje projekt jako rezydent specjalnego parku turystyczno-rekreacyjnego "Avgustovsky channel"¹⁸⁷ zapewnią mieszkańcom FEZ zieloną energię. Jego realizacja umożliwi m.in.

¹⁸⁵ FEZ Grodnoinvest w ciągu pięciu lat zainwestował w rozwój infrastruktury około 9 mln Br [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/sez-grodnoinvest-za-pjat-let-investirovala-v-razvitie-infrastruktury-okolo-br9-mln-387801-2020/>.

¹⁸⁶ Mieszkańcy FEZ Grodnoinvest przyciągnęli 436 mln dolarów inwestycji w 2019 roku [Electronic resource]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezydent-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-privlekli-436-mln-investitsij-385388-2020/>.

¹⁸⁷ Od początku roku mieszkańcy SMEZ "Grodnoinvest" zapłacili ponad 157 mln Br w podatkach [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/s-nachala-goda-rezydenty-sez-grodnoinvest-uplatili-bolee-br-157-mln-nalogov-415012-2020/>.

"nawiązanie współpracy z koncernami międzynarodowymi, które mają wymagania dotyczące wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych¹⁸⁸".

W połowie grudnia 2020 r. HSBelakon LLC, spółka zależna austriackiej grupy HS Timber Group, która jest jednym z wiodących europejskich przedsiębiorstw w dziedzinie obróbki drewna, położyła pierwszy kamień na terenie №12 Grodnoinvest FEZ w powiecie Svisloch. Zakończenie budowy planowane jest na 2022 rok. "Kwota inwestycji wyniesie ok. 84 mln dolarów. Planuje się tu przerób do 500 tys. metrów sześciennych drewna iglastego rocznie. Główny nacisk zostanie położony na produkcję zero-odpadową i tworzenie pelletu.¹⁸⁹" Ponadto zapewni on miejsca pracy dla około 230 osób, co nie jest bez znaczenia dla takiego obszaru jak Svisloch.

Pojawienie się nowych mieszkańców w Grodzieńskim Obszarze Funkcjonalnym jest w dużej mierze podyktowane oczywistymi zaletami tego białoruskiego regionu, wśród których wyróżnia się "dostępność zarówno szerokiego, jak i wąskiego toru kolejowego". Dzięki temu firmy logistyczne mogą szybko i sprawnie realizować dostawy towarów z Azji do Europy i z powrotem¹⁹⁰. Dlatego latem 2020 roku administracja strefy wolnego handlu zaproponowała potencjalnym inwestorom udział w tworzeniu multimodalnego centrum logistycznego na granicy białorusko-

¹⁸⁸ Mieszkaniec FEZ Grodnoinvest stworzy sieć stacji fotowoltaicznych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezident-sez-grodnoinvest-sozdast-set-fotoelektricheskikh-stantsij-410108-2020/>.

¹⁸⁹ Austriacki inwestor zbuduje zakład obróbki drewna w powiecie Svisloch [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/avstrijskii-inwestor-postroit-derevoobratyvjaj-uschee-predprijatje-v-svislochskom-rajone-420771-2020/>.

¹⁹⁰ Inwestor z Niemiec rozważa możliwość budowy terminalu kontenerowego w pobliżu Grodna [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investor-iz-germanii-rassmatrivaet-vozmozhnost-stroitelstva-pod-grodno-kontejnnerogo-terminala-417507-2020/>.

polskiej, gdzie można by obsługiwać dziesięć par pociągów dziennie. Mówimy tu o realizacji podprojektów infrastrukturalnych - budowie drogi, torów dojazdowych i ekspozycji, sieci inżynierskich. Mamy nadzieję, że ta propozycja znajdzie oddźwięk wśród zainteresowanych przedsiębiorców. Zwłaszcza, że "od 2018 roku pięć firm z inwestycjami z Białorusi, Holandii, Zjednoczonych Emiratów Arabskich i Chin stało się rezydentami FEZ Grodnoinvest w sektorze logistycznym"¹⁹¹.

W 2020 roku działalność rezydentów FEZ nadal charakteryzowała się aktywną polityką inwestycyjną. Przez 10 miesięcy bieżącego roku zainwestowały w środki trwałe prawie sto pięćdziesiąt milionów rubli białoruskich, z czego większość - ponad 60 procent - przeznaczyły na zakup maszyn i urządzeń technologicznych. Tendencja ta jest szczególnie widoczna w zakładach zlokalizowanych na terenach przemysłowych Wolnej Strefy Ekonomicznej w obwodzie smorgońskim, gdzie zainwestowano ponad 90 milionów rubli białoruskich i gdzie z powodzeniem działają firmy z kapitałem zagranicznym, takie jak Kronospan, Sznakana, Sodrugestwo. Dla przypomnienia, strefa przemysłowa FEZ Grodnoinvest w dzielnicy Smorgonie została utworzona w 2015 roku. Obecnie składa się on z trzech sektorów. "W ciągu zaledwie kilku lat pojawiło się tu ośmiu nowych mieszkańców z inwestycjami z Holandii, Polski, Turcji i Cypru. <...> Mieszkańcy FEZ zainwestowali 425 mln dolarów w tworzenie wspólnych zakładów produkcyjnych". Dzięki temu obecnie mieszkańcy strefy stanowią ponad 90% przemysłu w regionie Smorgonia, który

¹⁹¹ Inwestorom oferuje się projekt multimodalnego centrum logistycznego na granicy białorusko-polskiej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investoram-predlagaiut-proekt-multimodalnogo-tsentra-logistiki-na-belorusko-polskoi-granitse-396558-2020/>.

zatrudnia ponad dwa tysiące osób, a wielkość eksportu wynosi prawie 500 mln dolarów. Jeśli chodzi o mieszkańców stref ekonomicznych w Grodnie i obwodzie grodzieńskim, to w okresie styczeń-listopad 2020 roku zainwestowali oni w środki trwałe 30 mln Br. W tym samym czasie "firmy Bigan, ZOV, Makey, Gronitex i Belagrofert aktywnie modernizują i rozbudowują swoje zakłady produkcyjne¹⁹².

Aktywna polityka inwestycyjna mieszkańców FEZ "Grodnoinvest" pozwala im z powodzeniem zająć się eksportem swoich produktów. W pierwszych 10 miesiącach 2020 r. dostarczyły do 55 krajów towary o wartości blisko 778 mln USD. W tym samym czasie eksport do samych Stanów Zjednoczonych wzrósł trzykrotnie. Ponadto "wielokrotnie wzrosła podaż produktów rezydentów FEZ do Kanady (4,7 razy), Holandii (2,4 razy), Zjednoczonych Emiratów Arabskich (2,3 razy), Estonii (1,9 razy), Turcji (1,5 razy), a także Szwajcarii i Afganistanu¹⁹³. Rosja, Polska i Ukraina pozostają jednak głównymi kierunkami eksportu. Dwie trzecie wszystkich dostaw do innych krajów z FEZ stanowią produkty spożywcze i rolne, meble i produkty przetwórstwa drewna.

Wszystkie te fakty po raz kolejny potwierdzają tezę, że wolne strefy ekonomiczne w Republice Białoruś stają się instrumentem rozwoju gospodarczego, którego potencjał dopiero zaczyna być naprawdę realizowany i może przynieść jeszcze większe rezultaty z korzyścią dla całego kraju.

¹⁹² Mieszkańcy FEZ "Grodnoinvest" zainwestowali w kapitał trwałe 144 mln Br [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezydent-y-sez-grodnoinvest-vlozhili-br144-mln-investitsij-v-osnovnoj-kapital-417225-2020/>.

¹⁹³ Potroił się eksport rezydentów FEZ Grodnoinvest do USA w okresie styczeń-wrzesień [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/eksport-rezidentov-sez-grodnoinvest-v-ssha-zajnavar-sentjabr-vozzros-v-tri-raza-416050-2020/>.

Obwód Witebski: punkty wzrostu - w wolnej strefie ekonomicznej

Obwód Witebski należy do tych regionów Białorusi, gdzie, zdaniem głowy państwa białoruskiego, "konieczne jest podjęcie środków technologicznych i organizacyjnych, aby poradzić sobie z istniejącymi tam problemami"¹⁹⁴ i skierować rozwój obwodu w innowacyjnym kierunku. Jednym z realnych narzędzi wykorzystywanych w regionie do rozwiązania tego zadania jest Wolna Strefa Ekonomiczna (FEZ) Witebsk, utworzona dwadzieścia lat temu - w 1999 roku. Do sierpnia 2018 roku składał się z 13 sektorów, w tym siedmiu w obwodzie witebskim, czterech w orszańskim i po jednym w witebskim i postawskim.

W sierpniu 2018 roku, w celu dalszego rozwoju wolnych stref ekonomicznych i intensyfikacji przyciągania inwestycji krajowych i zagranicznych, Republika Białorusi przyjęła dekret nr 346, w którym stwierdzono potrzebę rozszerzenia terytorium i optymalizacji istniejących FEZ w kraju - Mińsk, Witebsk, Grodnoinwest, Mohylew i Homel-Raton. Założono, że środki przyjęte w dekreście "pozwolą na zakwaterowanie mieszkańców z myślą o ich dalszych perspektywach rozwoju, zorganizowanie miejsc pracy, jak najlepsze wykorzystanie dostępnych działek z istniejącą infrastrukturą techniczną i transportową, a także przyczynią się do przyciągnięcia ¹⁹⁵inwestycji w tworzenie produkcji zorientowanej na eksport i zastępującej

¹⁹⁴ Spotkanie na temat rozwoju kompleksu rolno-przemysłowego obwodu witebskiego [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://president.gov.by/ru/news/ru/view/soveschanie-po-voprosam-razvitiija-agropromyshlennogo-kompleksa-witebskoj-oblasti-22434/>.

¹⁹⁵ Białoruś rozważy pozyskanie kredytu na budowę zakładu energetycznego infrastruktura w FEZ [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rassmatrivaet-vozmozhnost-privlecheniia-zaima-dlia-stroitelstva-energeticheskoi-infrastruktury-330424-2018/>

import".

Należy zauważyć, że tylko w FEZ "Witebsk" dekret ten zidentyfikował 16 sektorów zlokalizowanych nie tylko wokół Witebska, ale również w innych miastach i miasteczkach regionu - Postawy, Orsza, Baran, Bołbasowo, Nowopołock, powiat połocki, a także wokół wsi Kosaczi i Kopti powiatu witebskiego, z których każdy może i powinien otrzymać potężne impulsy do rozwoju. I te plany już zaczęły być realizowane w praktyce. Na ich terenie rozpoczęło działalność czterdzieści osiem przedsiębiorstw z udziałem inwestorów z 14 krajów, m.in. z Niemiec, Czech, Rosji, Polski, Wielkiej Brytanii, USA, Izraela, Cypru, Estonii, w tym niemiecka "Vitella", polska "Dekora East", brytyjska "LINPACK Pecking East", Estonian Union Cable, amerykańska firma CESS-Bel i szereg innych, działających w 25 kierunkach produkcji, m.in. w przemyśle maszynowym, elektronicznym, weterynaryjnym, chemicznym, paliwowym, spożywczym i lekkim. A łączna liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach rezydentów wyniosła ok. 11 tys. osób.

W grudniu 2018 r. w FEZ Vitebsk pojawił się pierwszy rezydent z kapitałem litewskim - VMG WoodArt LLC, którego zakład produkcyjny znajduje się w pierwszym sektorze FEZ na terenie byłego lotniska wojskowego na obrzeżach Witebska, które nazywa się Żurzhevo. Nowy rezydent jest częścią jednego z największych producentów i eksporterów mebli i płyt wiórowych w krajach bałtyckich - międzynarodowego holdingu "VMG", którego główna siedziba znajduje się w Kłajpedzie i który zrzesza szereg przedsiębiorstw na Litwie, Ukrainie i Białorusi. Projekt proponowany dla FEZ "Witebsk" zakłada utworzenie tartaku i fabryk do produkcji płyt wiórowych i mebli. Jego realizacja będzie przebiegać w dwóch etapach. "Początkowo, do 2023 roku w rozwój działalności

produkcyjnej zostanie zainwestowane ponad 50 mln euro i powstanie około 200 miejsc pracy. Łączna wielkość przerobu drewna w przedsiębiorstwach holdingu wyniesie ok. 700 tys. metrów sześciennych rocznie. W sumie powstanie co najmniej 500 miejsc pracy¹⁹⁶

Wśród państw, z którymi mieszkańcy Witebskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej z powodzeniem rozwijają współpracę, należy wymienić Łotwę. Przez trzy kwartały 2018 roku ich obroty handlowe z łotewskimi podmiotami gospodarczymi zbliżyły się do blisko 25 mln dolarów, co stanowiło ponad jedną trzecią wielkości wzajemnej wymiany handlowej całego obwodu witebskiego z tym bałtyckim krajem. "Transakcje eksportowo-importowe z Łotwą dotyczą: BelGigaSint LLC, PO Energokomplekt LLC, Vityaz OJSC, Modern-Expo LLC, Allianzplast LLC, Orsha Flax Mill RUPTP"¹⁹⁷.

Jeszcze bardziej znaczącymi wynikami charakteryzują się interakcje przedsiębiorstw-rezydentów FEZ Witebsk z partnerami rosyjskimi, szczególnie z Moskwy i obwodu moskiewskiego. Na przykład, tylko w pierwszej połowie 2018 roku obroty handlowe z nimi przekroczyły 60 mln USD, a do liderów współpracy biznesowej z Moskwičanami należą nie tylko JSC Vitebsk Carpets, ale także "zagraniczne przedsiębiorstwo VIC Animal Health, IPO Prodexim, SOOO TransExpedition, CJSC Pozhtechnika"¹⁹⁸ i szereg innych.

Interesujące są również inne konkretne plany FEZ Witebsk w

¹⁹⁶ Rezydent z kapitałem litewskim zarejestrowany w FEZ "Witebsk" [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezident-s-litovskim-kapitalom-zaregistrirovan-v-sez-vitebsk-330553-2018/>.

¹⁹⁷ Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-łotewskim forum biznesowym [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

¹⁹⁸ Udział administracji FEZ "Witebsk" w kompleksowej prezentacji obwodu witebskiego w Moskwie [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

zakresie rozszerzenia geografii współpracy międzynarodowej. Na przykład chińska firma Blue Lotus planowała w 2019 r. uruchomić tu projekt z inwestycjami o wartości co najmniej 300 mln USD. Chiński inwestor zamierza stworzyć na terenie wolnej strefy ekonomicznej¹⁹⁹ "do dziesięciu przedsiębiorstw produkcyjnych zajmujących się wytwarzaniem produktów z drewna - od biomateriałów paliwowych po meble". Grupa firm ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich AL Maya Group, której przedstawiciele odwiedzili Witebsk w lipcu 2018 roku, widziała jeden z obiecujących obszarów współpracy inwestycyjnej w farmaceutykach, "ponieważ bliskowschodni partnerzy mają duże doświadczenie w tej dziedzinie"²⁰⁰. Wreszcie, we wrześniu 2018 r. administracja FEZ Witebsk podpisała umowę o współpracy z indyjską firmą India Advisory, która, jak twierdzą strony, "będzie impulsem do dalszej owocnej współpracy i przyciągania indyjskich inwestycji w regionie witebskim"²⁰¹.

Mieszkańcy FEZ "Witebsk" wykazali wysoką stopę wzrostu w przyciąganiu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w 2019 roku - trzy i pół razy więcej, osiągając 16,5 mln dolarów. W rezultacie "udział FEZ "Witebsk" w portfelu inwestycyjnym obwodu witebskiego na 2019 rok wyniósł prawie 39% i wzrósł o 10 punktów procentowych w porównaniu z 2018 rokiem"²⁰². Łącznie 50 rezydentów rozpoczęło realizację swoich projektów w FEZ, z czego prawie połowa - z udziałem kapitału zagranicznego. Należy

¹⁹⁹ Podpisanie umowy intencyjnej między administracją FEZ Witebsk a chińską firmą [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

²⁰⁰ Administrację FEZ Witebsk odwiedzili biznesmeni ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

²⁰¹ Udział FEZ "Witebsk" w Białorusko-Indyjskim Forum Biznesowym [Zasób elektroniczny]. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

²⁰² Mieszkańcy strefy ekonomicznej "Witebsk" zwiększyli wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych o 3,5 raza [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk- uvelichili-obiem-priamyh-inostrannyh-investitsii-v-35-raza-379775-2020/>.

zauważyć, że w 2019 roku "status rezydenta FEZ "Witebsk" otrzymało osiem organizacji utworzonych przy udziale inwestorów z Litwy, Szwecji, Hiszpanii, Rosji i Białorusi. Łączna wartość inwestycji w nowe projekty przekracza 52 mln dolarów, planowane jest utworzenie co najmniej 270 miejsc pracy."²⁰³ . Wydaje się, że w najbliższej przyszłości liczby te będą tylko rosły.

W listopadzie 2019 r. dodano do nich nowego rezydenta - LLC "Rubovsky dolomite quarry" z udziałem inwestora z Litwy oraz projekt produkcji materiałów budowlanych na bazie dolomitu. W tym przypadku chodzi o zorganizowanie produkcji hiperprasowanych klocków takich jak "Lego" i innych dekoracyjnych materiałów budowlanych z surowców przyjaznych dla środowiska. Zakład produkcyjny będzie zlokalizowany na terenie byłego lotniska na obrzeżach Witebska. Najwyraźniej projekt ma długoterminową perspektywę, ponieważ całkowite rezerwy dolomitu w regionie Witebska "szacuje się na ponad 5 mld ton na głębokości od 2,5 do 38 metrów, z czego objętość zatwierdzonych rezerw wynosi 878 mln ton. Złoże dolomitowe Ruba jest jednym z największych spośród zbadanych złóż na Białorusi²⁰⁴. W rzeczywistości, i z tego powodu, produkcja materiałów budowlanych na bazie surowców naturalnych jest jednym z priorytetowych obszarów rozwoju gospodarczego obwodu witebskiego.

Kolejnym bardzo obiecującym obszarem dla rozwoju FEZ "Witebsk" jest produkcja drzewna. Istnieje już pięć przedsiębiorstw-

²⁰³ Inwestorzy z 4 krajów planują w tym roku rozpocząć realizację projektów w Witebskiej Strefie Ekonomicznej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investory-iz-4-stran-planiruiut-v-etom-godu-nachat-realizatsiju-proektov-v-sez-vitebsk-379788-2020/>.

²⁰⁴ Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" stworzy produkcję materiałów budowlanych z dolomitu [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-vitebsk-sozdast-proizvodstvo-stroitelnyh-materialov-iz-dolomita-371163-2019/>.

rezydentów, które specjalizują się w tym sektorze. W szczególności VMG Wood Art LLC tworzy pionowo zintegrowany kompleks obróbki drewna. Inna spółka LLC Akitama buduje zakład do przetwarzania drewna niskiej jakości i produkcji peletów na paliwo drzewne. A firma Karelia Venirs organizuje produkcję forniuru. Ponadto, w strefie zarejestrowano dwa kolejne projekty, w tym organizację produkcji maszyn i urządzeń dla przemysłu drzewnego.

W związku z rosnącym zainteresowaniem inwestorów projektami związanymi z przetwórstwem drewna, w Witebsku powstała inicjatywa stworzenia w regionie klastra przetwórstwa drewna, w skład którego wejdą producenci, ośrodki badawcze i instytucje edukacyjne, co ma zapewnić korzystne warunki dla wdrażania innowacji. W końcu "taka forma współpracy będzie stymulować badania naukowe i ich praktyczne zastosowanie". W efekcie pozwoli to na zwiększenie głębokości przerobu surowca drzewnego i tworzenie produktów o wyższej wartości dodanej²⁰⁵. Uczestnikami tego klastra mogą być przedsiębiorstwa, placówki dokształcania, instytucje edukacyjne kształcące specjalistów dla tej branży, w tym Witebska Państwowa Wyższa Szkoła Techniczna. Podpisanie umowy o utworzeniu klastra drzewnego planowane było na wiosnę 2020 roku w ramach Międzynarodowego Forum Gospodarczego w Witebsku. Należy przypuszczać, że taka forma koordynacji, która implikuje efekt synergii na wyjściu, realnie pomoże we wdrażaniu innowacji nie tylko w wolnej strefie ekonomicznej, ale także poza jej granicami.

Należy zaznaczyć, że powstanie tego klastra w obwodzie

²⁰⁵ FEZ "Witebsk" proponuje utworzenie klastra obróbki drewna [Zasób elektroniczny]. - 2019.

- URL: <https://www.belta.by/regions/view/sez-vitebsk-predlagaet-sozdat-derevoobrabatyvaiuschij-klaster-371147-2019/>

witebskim może być kontynuacją i uzupełnieniem innowacyjnego kierunku rozwoju północnego regionu Białorusi. Należy przypomnieć, że w październiku 2017 r. powstał tu już nowopołocki innowacyjno-przemysłowy klastrowy petrochemiczny, w skład którego weszły Nowopołocki Miejski Komitet Wykonawczy, Połocki Uniwersytet Państwowy, JSC Naftan, JSC Building and Construction Center №16, Novopolotsk, Interservice LLC oraz Nowopołockie Centrum Przedsiębiorczości i Nieruchomości. Już w 2020 r. liczba jego uczestników ma się niemal podwoić, w tym także z zagranicy. W szczególności mogą to być chińscy partnerzy z Weihai w prowincji Shandong, miasta bliźniaczego Nowopołocka, którzy są zainteresowani innowacyjnymi osiągnięciami połockich naukowców w zakresie tworzenia nowych rodzajów produktów petrochemicznych i poprawy właściwości produkowanego paliwa. Wśród potencjalnych partnerów klastra jest firma z Czech, która jest zainteresowana wejściem na rynek białoruski.

Rosnące zainteresowanie zagranicznych partnerów klastrem petrochemicznym skłania jego organizatorów do optymalizacji mechanizmów interakcji pomiędzy jego uczestnikami. Z tego powodu w 2020 roku planowane jest utworzenie stowarzyszenia, które będzie działało jako centrum koordynacyjne i przedstawiało propozycje poprawy wymogów regulacyjnych dotyczących działalności podmiotów tej innowacyjnej infrastruktury. Ponadto, "stowarzyszenie podejmie się również organizacji wydarzeń mających na celu rozwój efektywnej interakcji uczestników, kształtowanie portfela wspólnych zamówień, promocję wizerunku klastra oraz poprawę wsparcia kadrowego jego działalności"²⁰⁶.

²⁰⁶ Planowane jest prawie dwukrotne zwiększenie liczby uczestników nowopołockiego klastra petrochemicznego [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

Istnieją wszelkie podstawy, aby sądzić, że ten format współpracy może mieć również najbardziej korzystny wpływ na innowacyjny rozwój gospodarki obwodu witebskiego.

Pierwszym rezydentem zarejestrowanym w FEZ w 2020 roku była spółka BelBanka LLC, która została założona z udziałem inwestora z Rosji. Projekt inwestycyjny tej firmy obejmuje rekonstrukcję i modernizację zakładów produkcyjnych na obrzeżach Witebska i w siedzibie Vityaz JSC, a także instalację dwóch linii do produkcji puszek blaszanych do przemysłowego puszkowania produktów spożywczych. Rozpoczęcie produkcji planowane jest na 2021 rok. Surowiec, blacha cynowa, będzie dostarczana przez walcownię metalu Miorsky w obwodzie witebskim, której uruchomienie planowane jest na drugi kwartał 2021 roku. W efekcie BelBanka "zabierze się za produkcję puszek jednoczęściowych, których dno i boki są jednym elementem, a wieczko jest tylko walcowane". W ²⁰⁷drugim etapie firma będzie produkować wyroby zmontowane, składające się z trzech części (dno, korpus i pokrywa). Ważny szczegół: kiedy nowe przedsiębiorstwo będzie pracowało na pełnych obrotach, wielkość produkcji zostanie podwojona. A wszystko to zostanie wysłane na rynki zagraniczne.

Obraz inwestycyjny 2020 roku w Witebskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej uzupełnia fakt, że już teraz planuje się zarejestrować jako rezydentów co najmniej sześć przedsiębiorstw, które powstały przy udziale inwestorów z Kanady, Chin, Azerbejdżanu i Rosji. Łączna wartość inwestycji w te projekty przekroczy 100 mln USD, a

<https://www.belta.by/regions/view/chislo-uchastnikov-novopolotskogo-neftehimicheskogo-klastera-planiruetsja-uvlichit-pochti-v-dva-raza-371161-2019/>.

²⁰⁷ Rosyjski inwestor stworzy w FEZ Witebsk produkcję puszek blaszanych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: [https://www.belta.by/economics/view/v-sez-vitebsk-s-uchastiem-rossijskogo-investora-sozdatut-proizvodstvo-zhestjanyh-banok-377712-2020/](https://www.belta.by/economics/view/v-sez-vitebsk-s-uchastiem-rossijskogo-inwestora-sozdatut-proizvodstvo-zhestjanyh-banok-377712-2020/).

liczba miejsc pracy wyniesie co najmniej 300. W Połocku, na przykład, rezydent FEZ Belsun International High Technology Corporation będzie produkować zaawansowane technologicznie produkty chemii nisko-tonażowej, niespotykane w przestrzeni postsowieckiej. Azercki inwestor będzie produkował innowacyjne produkty przeznaczone "do serwisowania różnego rodzaju urządzeń, w tym w trudnych warunkach eksploatacyjnych". Produkcja ma ruszyć do końca 2020 roku, produkty będą w całości wysyłane na rynki zagraniczne²⁰⁸.

W Połocku białoruski inwestor zamierza uruchomić produkcję kontenerów ze stali nierdzewnej i stworzyć około 20 miejsc pracy. Białorusko-rosyjska spółka JV Nowopołocki Zakład Technologicznych Wyrobów Metalowych rozważa realizację projektu o wartości około 10 milionów dolarów inwestycji w cynkowanie ogniowe we wsi Farinowo w obwodzie połockim. Około 28 milionów dolarów zamierza zainwestować chińska firma w kompleks przetwórstwa drewna na obrzeżach miasta Witebsk. Jeśli chodzi o Postawy, OOO Belmatch, które jest zakładane wspólnie z kanadyjskim investorem, będzie specjalizować się w produkcji słomy zapalczanej. W Orszy białoruska firma będzie próbowała uruchomić produkcję peletów paliwowych, a Zavod PAK JSC rozpocznie projekt uruchomienia produkcji komponentów do wywrotek.

W 2020 roku w Witebskiej Strefie Ekonomicznej będzie miało miejsce kolejne ważne wydarzenie inwestycyjne, ponieważ litewska

²⁰⁸ Inwestor z Azerbejdżanu stworzy w FEZ Witebsk zaawansowaną technologicznie produkcję chemii niskotonażowej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/investor-iz-azerbajdzhana-sozdast-vysokotekhnologichnoe-proizvodstvo-malotonnazhnoj-himii-v-sez-vitebsk-381432-2020>

spółka holdingowa "VMG Group" postanowiła rozszerzyć finansowanie już realizowanego w WSE projektu inwestycyjnego ze 100 do 200 mln euro. W tym celu inwestor jest gotowy zorganizować dodatkową produkcję mebli z litego drewna obok powstającego pionowo zintegrowanego kompleksu obróbki drewna. Dzięki temu liczba miejsc pracy stworzonych przez projekty holdingu wzrośnie do 1000.²⁰⁹ Ma to na celu uruchomienie w 2021 roku w nowym zakładzie produkcji mebli produkcji nowych wyrobów - stołów i krzeseł, których głównym odbiorcą będzie koncern IKEA, który udziela pomocy w finansowaniu tego projektu.

Należy zauważyć, że gospodarka obwodu witebskiego przyciągnęła ponad miliard dolarów inwestycji w 2019 roku. Dzięki aktywnej polityce inwestycyjnej uruchomiono tu pierwszy na Białorusi zakład do produkcji stalowych cylindrów bez szwu. Nowe przedsiębiorstwa i fabryki obróbki drewna zostały otwarte w obwodach rossyńskim, szarkowszczyńskim, beszankowickim, grodeckim, połockim. Uruchomion²¹⁰kompleks suszenia ziarna na fermie drobiu brojlerów "Witebsk" w osadzie miejskiej "Suraz", zakład przetwórstwa soi przedsiębiorstwa "Ekomol-Agro". Oprócz tego w Jubilejnym kompleksie rolnym kończy się budowa największego na Białorusi kompleksu mlecznego "Kupalinka" z ponad dwoma tysiącami krów. W pierwszej połowie 2020 roku zostaną oddane do użytku kolejne dwa innowacyjne obiekty Przedsiębiorstwa Rolnego "Ustye" - kompleks suszarni zbożowej do

²⁰⁹ Litewski holding VMG Group zwiększył inwestycje w projekty w FEZ Witebsk do 200 mln euro [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/litovskij-holding-vmg-grupp-uvlechit-objem-investitsij-po-proektam-v-sez-vitebsk-do-200-mln-evro-379950-2020/>.

²¹⁰ Bogacheva, O. Ponad 1 mld dolarów inwestycji przyciągnie do gospodarki obwodu witebskiego w 2019 roku / O. Bogacheva // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolee-1-mlrd-investitsij-privlecheno-v-ekonomiku-vitebskoj-oblasti-za-2019-god-378-810-2020/>.

przygotowania 10 tys. ton plonów oraz kompleks mleczny z systemem udojowym "zrobotyzowana karuzela". I nie jest to pełna lista. Takie tempo wyznaczają inwestycje, które dziś przyciągają rozwój jednego z regionów Białorusi, zachęcając do tworzenia nowych punktów wzrostu na jego terytorium.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Obwód Homelski: format online jako skuteczne narzędzie międzynarodowej współpracy regionów

Obwód Homelski na Białorusi w ciągu ostatniego półtora lub dwóch dziesięcioleci zgromadził znaczne doświadczenie we współpracy na poziomie międzynarodowym z partnerami zagranicznymi. Jednocześnie stosowane są tu różne formy rozwoju partnerstwa. Na przykład, Homelskie Forum Gospodarcze, które w ciągu ostatnich 15 lat "sprawdziło się jako nowy format pracy z inwestorami zagranicznymi na poziomie regionalnym oraz skuteczne narzędzie rozwoju stosunków międzynarodowych i międzyregionalnych"²¹¹. Po drugie, jest to międzynarodowa wystawa "Wiosna w Homlu", która w ciągu 20 lat swojego istnienia stała się swoistą wizytówką obwodu homelskiego. Dość powiedzieć, że tutaj "w 2019 roku na powierzchni ponad 5 tysięcy metrów kwadratowych zaprezentowano wyroby 300 białoruskich i zagranicznych firm".²¹² W tym czasie wystawę odwiedziły delegacje zagraniczne z 32 krajów.

W 2020 roku, odpowiadając na wyzwania, jakie niesie ze sobą pandemia koronawirusa i zamknięcie granic większości państw, a także kierując się zasadą - "w nowych realiach należy zrobić wszystko, co możliwe dla dalszego wzmocnienia społeczno-gospodarczego regionu i dobrobytu jego mieszkańców".²¹³ Jednak

²¹¹ Zalessky, B.L. Forum gospodarcze jako narzędzie rozwoju stosunków międzynarodowych regionu / B.L. Zalessky // Materiały XV międzynarodowej konferencji nauchnaya praktichna, Nayoviye postizheniya na evropeyskata nauk - 2019, 15 - 22 juni 2019 Ekonomiki. Administracja publiczna. : Sofia. "Byal GRAD-BG". - C. 11.

²¹² Kontakty biznesowe, festiwal rzemiosła i internetowy gastrofest - wystawa "Wiosna w Homlu" została otwarta [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/delovye-kontakty-prazdnik-remesla-i-gastrofest-onlajn-otkrylas-vystavka-vesna-v-gomele-392199-2020/>

²¹³ Nowy format "Wiosny w Homlu" umożliwi poznanie potencjału regionu z każdego

południowo-wschodni obwód białoruski postanowił nie odwoływać XXI Międzynarodowej Wystawy "Wiosna w Homlu", lecz zorganizować ją w nowym formacie online. Uzasadnienie było następujące: z jednej strony, uczestniczące firmy nie będą mogły prowadzić dialogu w zwykłym formacie w ramach wirtualnej wystawy, ale z drugiej strony, uzyskają pewną oszczędność kosztów związanych z organizacją wizyty w Homlu i przelotów. I w końcu "punkty kontaktowe można znaleźć również w trybie wideokonferencji. Kiedy granice zostaną otwarte, wszystkie rynki powrócą do aktywnego dialogu na żywo"²¹⁴.

Wystawa, która została otwarta pod koniec maja 2020 roku, zgromadziła na swojej elektronicznej platformie ponad 250 firm z 13 krajów, które prezentowały swoje produkty w jedenastu różnych dziedzinach, m.in. przetwórstwie spożywczym, budowie maszyn, obróbce drewna i metalu, budownictwie, budowie maszyn, przemyśle chemicznym i petrochemicznym, przemyśle lekkim, usługach bankowych, prawnych i ubezpieczeniowych. Do projektu przyłączyło się również 13 Izb Przemysłowo-Handlowych, sześć wolnych stref ekonomicznych z Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Serbii, a także Indyjska Izba Biznesu Międzynarodowego oraz Izba Gospodarcza Chorwacji. Jednocześnie wirtualna wersja wystawy obejmowała trzy główne platformy.

Pierwszy z nich, Business Spring, oferował webinaria, prezentacje produktów i usług przedsiębiorstw i firm oraz negocjacje

miejsca na świecie - Sołowiej [Dokument elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyi-format-vesny-v-gomele-pozvolit-iz-ljuboj-tochki-mira-izuchit-potentsial-regiona-solovej-392149-2020/>

²¹⁴ Projekty online zachęcają przedsiębiorstwa do wzmocnienia swojej pozycji na platformach internetowych - Filonova [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/onlain-proekty-stimulirujut-predprijatija-ukrepljat-pozitsii-na-internet-plattformah-filonova-392234-2020/>

online. W szczególności, odbył się okrągły stół z udziałem przedstawicieli izb przemysłowo-handlowych i związków gospodarczych sześciu krajów oraz pięć webinarów na aktualne tematy biznesowe, w których wzięło udział ponad 70 białoruskich i zagranicznych przedsiębiorstw i organizacji. Oprócz tego, równolegle z tymi wydarzeniami odbyło się pierwsze międzynarodowe forum internetowe R2R (Region-to-Region), zorganizowane przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Samarze, w którym wzięło udział ponad 50 przedstawicieli firm eksportowych i izb handlowych z Białorusi, Rosji i innych krajów. Ważnym szczegółem tego wydarzenia jest to, że "w trakcie negocjacji ustalono, że Homelski oddział BelCCI weźmie udział w letnich sesjach forum z przedstawicielami regionów francuskiego, holenderskiego i irańskiego w lipcu bieżącego roku²¹⁵. Druga platforma - Źródło Homelskie - stała się miejscem twórczości, gdzie rzemieślnicy prezentowali swoje prace. W sumie umieszczono tam wizytówki 74 uczestników z danymi kontaktowymi i linkami w serwisach społecznościowych oraz zdjęcia prac twórczych z dziesięciu dziedzin: wyroby z drewna, zabawki dla dzieci, odzież, dekoracje, ceramika, kosmetyki naturalne, artykuły do wnętrz, akcesoria, biżuteria, żywność farmerska i produkty ekologiczne. W trzecim miejscu, Tasty Spring, zaprezentowały się restauracje, kawiarnie, bary i sklepy. Ich elektroniczne wizytówki zawierały informacje i zdjęcia wnętrz oraz potraw, których demonstracja pomagała oddać klimat każdego z dziesięciu uczestników tego internetowego gastrofestu.

Oprócz tego, podczas wystawy online obwód homelski

²¹⁵ Ponad 250 firm z 13 krajów uczestniczy w wystawie "Wiosna w Homlu" [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolec-250-kompanij-iz-13-stran-uchastvujut-virtualnoj-vystavke-vesna-v-gomele-393173-2020>

zaprezentował dziesiątki projektów inwestycyjnych, dzięki czemu potencjalni inwestorzy z dowolnego zakątka świata mogli bez trudu zapoznać się z kuszącymi ofertami tego białoruskiego regionu w zakresie przemysłu, energetyki, budownictwa, rolnictwa, przemysłu chemicznego, drzewnego i turystyki. "Wśród proponowanych projektów jest utworzenie w Prypeci Polesia zakładu przetwórstwa produktów dziko rosnących, a także szokowego schładzania owoców i warzyw, budowa sklepu do przetwórstwa ryb stawowych, otwarcie zakładów produkcyjnych do butelkowania wody pitnej i mineralnej, uprawa pieczarek i ostryg, produkcja płatków ziemniaczanych" ²¹⁶. Inwestorów zagranicznych mogą zainteresować również inne propozycje: budowa zakładu produkcji gipsu na bazie złoża Brinevskoye w powiecie Petrikov; stworzenie mieszanej farmy ślimaków winorośli i zakładu montażu elektrowni wiatrowych w powiecie Gomel; realizacja projektu produkcji energii elektrycznej z biogazu w powiecie Svetłogorsk; organizacja produkcji peletów paliwowych z torfu w powiecie Lelchitsy, gdzie skoncentrowane są 44 złoża torfu o łącznych zasobach około 170 mln ton.

²¹⁶ Od robotów do domu na kółkach: dziesiątki projektów inwestycyjnych obwodu homelskiego w internecie [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/ot-robotov-do-doma-na-kolesah-desjatki-investproektov-predlagaet-onlaj-n-gomelskaja-oblast-392685-2020/>.

Park Przemysłowy Wielki Kamień: projekt, który kształtuje przyszłość

W maju 2020 r. minęła piąta rocznica wizyty przywódców obu państw - A. Łukaszenki i S. Jinpinga - w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień". Jinping. Wydarzenie to stało się swoistym punktem wyjścia w historii Parku do jego szybkiego rozwoju. I rzeczywiście, w tak krótkim czasie utwardzono drogi, zaopatrzone w wodę, energię elektryczną, ogrzewanie i gaz, wybudowano ponad 60 tysięcy metrów kwadratowych standardowych budynków produkcyjnych, zbudowano pierwszy biurowiec, dom mieszkalny i centrum badawcze, przyciągnięto około 60 projektów inwestycyjnych, deklarowana wielkość inwestycji przekroczyła miliard dolarów. Wszystko to pozwala zgodzić się z wnioskiem, że "przez pięć lat Park Przemysłowy Chiny-Białoruś stał się dobrym poligonem doświadczalnym dla współpracy dwustronnej, promował wzajemne zrozumienie między Chinami i Białorusią, więzi między ich przedsiębiorstwami, ułatwiał wymianę kulturalną". Dlatego też Wielki Kamień, jako kompleksowa platforma strategiczna dla współpracy handlowej i gospodarczej między Chinami i Białorusią, przyciąga uwagę potencjalnych partnerów zarówno z naszych dwóch krajów, jak i z innych państw, stając się modelem współpracy na Pasa i Szlaku²¹⁷.

Zauważmy, że takie pochwały dla Wielkiego Kamienia słychać już nie tylko na Białorusi czy w Chinach. W listopadzie 2019 r. w Monako odbył się szczyt Światowej Federacji Wolnych i Specjalnych

²¹⁷ Zheng, H. "Wielki kamień" symbolizuje mocną przyjaźń między Białorusią i Chinami / H. Zheng // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: https://www.belta.by/comments/view/velikij_-kamen-simvoliziruet_-tverduju-druzhba-belarusi-i-i-kr-hu-chzhen-7289/.

Stref Ekonomicznych (FEMOZA), którego głównym tematem było wzmocnienie współpracy i przekształcenie udanych doświadczeń wolnych stref ekonomicznych (FEZ) w narzędzia pracy. W tym zakrojonym na szeroką skalę wydarzeniu wzięło udział ponad 400 przedstawicieli z FEZ Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Belgii, Holandii, Finlandii, Łotwy, Polski, Włoch, Hiszpanii, Grecji, Turcji, krajów azjatyckich i afrykańskich, a także izb przemysłowo-handlowych, władz publicznych, potencjalnych inwestorów zagranicznych. Należy przypomnieć, że FEMOZA - to pozarządowa organizacja non-profit wspierana przez Organizację Narodów Zjednoczonych, która została założona w 1999 roku w Genewie w celu wspierania i promowania wolnych i specjalnych stref ekonomicznych na całym świecie, a w szczególności - w krajach rozwijających się i w krajach przechodzących transformację gospodarczą, aby pomóc w penetracji projektów rezydentów FEZ na rynku międzynarodowym i przyciągnąć inwestycje zagraniczne. Funkcje FEMOZA obejmują opracowywanie norm, zasad i wytycznych dla rozwoju stref ekonomicznych, świadczenie pomocy technicznej, prawnej i ekonomicznej oraz szkolenie specjalistów. Statystyki podają, że "obecnie istnieje 3.500 wolnych obszarów celnych w 130 krajach, co odpowiada za ponad 70 milionów miejsc pracy"²¹⁸. Ale "pomimo korzyści i preferencji, które są im przyznawane we wszystkich krajach, <...> tylko 300-400 jest skutecznych. Wszystko to z powodu opóźnienia technologicznego, które nie pozwala strefom

²¹⁸ Barcelona stanie się stolicą wolnych obszarów celnych w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - 2017. - URL: <https://en.wikinews.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%B5%D0%D0BB%D0BE%D0%DD0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B0BD%D0%82%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%D0%B1%D0%B4%D0%B7%D0%D1%D8B%D1%D1%85%D0%B7%D0%B2%D0%B3%D0%D0BBE%D0%B4%D1%83>

ekonomicznym stać się częścią globalnej gospodarki²¹⁹

Republika Białorusi już od kilku lat aktywnie uczestniczy w działaniach FEMOZY. Szczyt w Monako stał się prawdziwym kamieniem milowym dla strony białoruskiej, ponieważ to właśnie tam Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy "Wielki Kamień" otrzymał nagrodę FEMOZA Awards 2019, zwyciężając w kategorii "Najszybciej rozwijający się park przemysłowy". To, co uczyniło tę nominację wyjątkową, to fakt, że "kluczem do wyłonienia zwycięzcy była obietnica Wielkiego Kamienia dla globalnych inwestycji i jego szybkie tempo rozwoju"²²⁰. Rzeczywiście, dzisiaj strona białoruska stworzyła solidne korzyści dla mieszkańców Wielkiego Kamienia - zarówno ulgi podatkowe, jak i nabycie własności ziemi, a także korzystny reżim, w którym rejestracja przedsiębiorstw odbywa się w jak najkrótszym czasie na zasadzie "jednego okienka". Dzięki temu "dzisiaj ten park wykazuje ogromny rozwój, przyjeżdżają do ²²¹nas inwestorzy z całego świata.

Fakty pokazują, że Wielki Kamień stał się już międzynarodową platformą dla tworzenia przedsiębiorstw high-tech. Według stanu na początek listopada 2019 roku zameldowanych było tu 57 mieszkańców. I są wszelkie powody, by sądzić, że ich liczba "może wzrosnąć do 80 do końca 2020 roku"²²². Już teraz realizowany

²¹⁹ Grigoryeva, V. Prezydent Światowej Federacji Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych (Femoza) Juan Torrents Tolosa odwiedził Homel [Zasób elektroniczny]. - 2015. - URL: <https://www.sb.by/articles/vse-sezy-v-gosti-k-nam.html>

²²⁰ "Great Stone jest uznawany za najszybciej rozwijający się park przemysłowy na świecie [Electronic zasób]. - 2019 . - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-priznan-samym-bystrorastuschim-industrialnym-parkom-v-mire-369159-2019/>.

²²¹ Megalgos w "Wielkim Kamieniu" i rekordy IT - Rumas opowiedział o możliwościach inwestowania na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/megalgoty-v-velikom-kamne-i-rekordy-it-rumas-rasskazal-o-vozmozhnostiah-investirovat-v-belarus-370269-2019/>

²²² Do końca 2020 roku liczba mieszkańców Wielkiego Kamienia może wzrosnąć do 80 osób [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

jest tu projekt stworzenia produkcji paneli słonecznych. W lipcu 2019 roku w parku przemysłowym rozpoczęto budowę białorusko-chińskiej fabryki do produkcji przekładni mechanicznych z inwestycją 17 mln dolarów. W październiku 2019 r. otwarto tu zakład produkcji silników MAZ-Weichai LLC, w którym produkuje się "małoseryjny montaż silników spełniających normy Euro-5 i Euro-6 dla samochodów ciężarowych, pojazdów specjalnych i autobusów". W trybie pracy jednozmiannowej moce produkcyjne wyniosą 10 tys. silników rocznie"²²³. Ale jeszcze bardziej imponujące plany są tutaj przyjmowane do realizacji w najbliższej przyszłości.

Pod koniec października 2019 r. odbędzie się 12. spotkanie Grupy Roboczej ds. Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego "Great stone", w którym jego uczestnicy skupili się na takich obszarach rozwoju tej specjalnej strefy ekonomicznej jak: poprawa otoczenia prawnego parku; stworzenie dodatkowych komfortowych warunków do przyciągania inwestycji w tworzenie konkurencyjnych zakładów produkcyjnych; stworzenie zrównoważonej infrastruktury inżynierskiej i transportowej; budownictwo cyfrowe; rozwój parku jako inteligentnego miasta; realizacja projektów poprzez pomoc techniczną i ekonomiczną. Wśród celów rozwoju parku przemysłowego w 2020 roku znalazły się "priorytet orientacji eksportowej, przyciągnięcie inwestorów kotwiczących z projektami high-tech , ekspansja

<https://www.belta.by/economics/view/kolichestvo-rezidentov-velikogo-kamnja-kontsu-2020-goda-mozhet-uvelichitsja-do-80-365696-2019/>

²²³ Otwarcie fabryki silników Maz-Weichai LLC w Sino-Białorusi

Park Przemysłowy Wielki Kamień

[Zasób elektroniczny].

2019

URL:

<http://www.government.by/ru/content/9051>

międzynarodowa".

działania"²²⁴ . W dalszym ciągu zamierzają kierować się czterema głównymi zasadami rozwoju: "Po pierwsze, to globalizacja, ponieważ park przemysłowy nie jest ani chiński, ani białoruski, lecz międzynarodowy. Po drugie, jest to industrializacja. Głównym zadaniem jest przyciąganie międzynarodowych klastrów przemysłowych. Po trzecie, jest to cyfryzacja, która powinna dać duże korzyści dla rozwoju parku. <...> Po czwarte, ekologizacja. Ochrona środowiska i zgodność z wymogami środowiskowymi są kluczem do zrównoważonego rozwoju"²²⁵ .

Dla przypomnienia, na początku 2020 roku w Wielkim Kamieniu zarejestrowanych było już 60 rezydentów z 15 krajów, w tym: 33 - z Chińskiej Republiki Ludowej; 15 - z udziałem firm z Austrii, Kanady, Cypru, Estonii, Niemiec, Izraela, Łotwy, Litwy, Rosji, Szwajcarii i Stanów Zjednoczonych Ameryki; 12 - utworzonych przez białoruskie podmioty gospodarcze. Do tego czasu, w ciągu niespełna pięciu lat, wybudowano 32 kilometry dróg, położono 400 kilometrów wodociągów, gazociągów, linii energetycznych, linii kanalizacyjnych, powstało 25 budynków o łącznej powierzchni około 300 tysięcy metrów kwadratowych. A łączny wolumen zawartych kontraktów i inwestycji przekroczył miliard dolarów z 11 krajów świata.

²²⁴ Park Przemysłowy Wielki Kamień zostanie zaprezentowany na Międzynarodowej Wystawie w Chinach w listopadzie.

wystawa importowa [Zasób elektroniczny] . -
2019 . - URL:
<https://www.belta.by/economics/view/industrialnyi-park-velikij-kamen-v-noiobre-predstaviat-na-kitaiskoi-mezhdunarodnoj-vystavke-importa-367476-2019/>

²²⁵ Zheng, H. "Wielki Kamień" staje się strategiczną platformą dla Białorusi i Chin
współpraca / H. Zheng // [Zasób elektroniczny]. -

2020 . -
URL:
<https://www.belta.by/interview/view/velikij-kamen-stanovitsja-strategicheskoj-platformoj-dlia-belorusko-kitaj-skiego-sotrudnichestva-7152/>

Mówiąc o trendach obserwowanych obecnie w parku przemysłowym, można wyróżnić kilka głównych. Jednym z nich jest rozwój Wielkiego Kamienia jako inteligentnego miasta z innowacyjnym przemysłem i wysoką jakością życia. Aby osiągnąć ten cel, w lutym 2020 roku Ministerstwo Łączności i Informatyzacji Republiki Białorusi, Przedsiębiorstwo Rozwoju Parku Przemysłowego CJSC i administracja Wielkiego Kamienia podpisały umowę o rozwoju technologii 5G w parku przemysłowym. Zwrócono uwagę, że jednym z najbardziej obiecujących kierunków rozwoju technologii 5G jest tutaj transport bezałogowy. W rezultacie, Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy powinien stać się "pierwszą na Białorusi wzorcową bazą do wdrażania technologii²²⁶ 5G".

Należy zaznaczyć, że priorytetowymi obszarami rozwoju Great Stone pozostają inżynieria, elektronika i telekomunikacja, biotechnologia, farmacja, nowe materiały oraz logistyka. Jednocześnie kładziemy nacisk na innowacyjną aktywność mieszkańców. A około 20 projektów już przyniosło rezultaty. Wśród nich jest spółka handlowo-logistyczna China Merchants, która otrzymała certyfikat na prowadzenie jedynej na Białorusi składu celnego o charakterze zamkniętym do użytku ogólnego. W listopadzie 2019 r. w miejscowości Velikiy Kamen odbyło się otwarcie budynku produkcyjnego spółki zależnej szwajcarskiej firmy Garrosserie Hess AG - Hess Great Stone LLC - do produkcji elektrycznych środków transportu pasażerskiego. "Ten rodzaj transportu będzie charakteryzował się zerową emisją dwutlenku węgla i cichą pracą. Akumulatory na dachu zostaną naładowane w

²²⁶Nemankova, Yu. Projekt pilotażowy dotyczący rozwoju 5G jest realizowany w "Velikiy Kamen" / Yu. Nemankova // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pilotnyi-proekt-po-razvitiyu-5-g-realizuj-ut-v-velikom-kamne-3-81000-2020/>.

terminalu za kilka minut"²²⁷. Ten rezydent parku przemysłowego planuje osiągnąć pełny cykl produkcyjny w 2021 roku, kiedy to będzie tu produkowanych do pięćdziesięciu nadwozi autobusowych.

O aktywności innowacyjnej rezydenta parku świadczy choćby ten fakt: w marcu 2020 roku firma Assomedica LLC, producent szerokiej gamy produktów medycznych, zarejestrowana jako rezydent w Wielkim Kamieniu w 2017 roku, "opanowała nową produkcję jednorazowych masek oddechowych i filtrów bakteryjno-wirusowych dla dorosłych, dzieci i niemowląt"²²⁸ - produktów zapewniających maksymalną ochronę dróg oddechowych przed zarazkami i wirusami, które można wykorzystać w ciągu 12-24 godzin.

Park przemysłowy myśli również o przyszłości. Świadczy o tym fakt zarejestrowania w marcu 2020 r. jako rezydenta Wielkiego Kamienia chińskiej firmy Sinomach z projektem utworzenia strefy współpracy naukowo-technicznej i rozwoju innowacyjnego, w ramach której planuje się wybudowanie kompleksu budynków administracyjnych dla badań naukowych oraz infrastruktury towarzyszącej. W pierwszym etapie będą tu realizowane cztery projekty badawczo-rozwojowe związane z urządzeniami optycznymi, czujnikami samochodowymi, półprzewodnikami i nowymi materiałami. Spółka planuje również realizację drugiego etapu projektu²²⁹.

²²⁷ Aleksander Turczyszyn: Współpraca białorusko-szwajcarska ma poważny potencjał [źródło elektroniczne]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9136>

²²⁸ W parku przemysłowym "Wielki Kamień" uruchomiono produkcję masek oddechowych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-dyhatelnyh-masok-otkryto-v-industrialnom-parke-velikij-kamen-383799-2020/>

²²⁹ Nowy rezydent z chińskim kapitałem zarejestrowany w Wielkim Kamieniu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyi-rezident-s-kitaiskim-kapitalom-zaregistrirovan-v-velikom-kamne-384192-2020>

W zakresie rozszerzenia międzynarodowej aktywności Parku Przemysłowego Wielki Kamień jednym z najskuteczniejszych narzędzi może być taka forma przyciągania nowych mieszkańców, jak tworzenie w nim subparków, co oznacza "pojawienie się nie jednego inwestora, ale puli znaczących firm pod kierownictwem odrębnej spółki zarządzającej". W ten sposób wielkie perspektywy otwierają się właśnie przed dużymi korporacjami²³⁰. Dodajmy, że oferta skierowana jest przez administrację parku nie tylko do prowincji chińskich, "ale także do inwestorów z Europy, w szczególności ze Szwajcarii i Japonii"²³¹. Głównym warunkiem dla przyszłych mieszkańców, który w tym przypadku powinien być spełniony, jest powstanie na terenie parku przemysłowego przedsiębiorstw wysokich technologii. Będzie też wystarczająco dużo miejsca i możliwości do budowy klastrów i subparków technologicznych na skalę krajową.

Należy zauważyć, że format sub-parku jest już stosowany w praktyce w Velikiy Kamen. Jeszcze w maju 2017 roku otwarto tu pierwszy etap podparku handlowo-logistycznego, rozłożonego na 29 hektarach. Jest to sto tysięcy metrów kwadratowych nieruchomości, z czego połowę zajmują magazyny, a kolejną prawie jedną czwartą - centrum wystawiennicze. "W budowę sub-parku zainwestowaliśmy około 120 mln dolarów. W sumie terytorium sub-parku zajmie ponad 90 hektarów, wielkość inwestycji - 500 mln dolarów"²³².

²³⁰ Konoga, P. Aleksander Jaroszenko opowiedział o nowych mieszkańcach parku przemysłowego "Wielki Kamień", mieście satelickim i planach na 2019 rok / P. Konoga // [zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <https://www.sb.by/articles/vysech-priblyl-iz-kamnya.html>

²³¹ "Wielki Kamień" oferuje zagranicznym partnerom tworzenie podstron [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikiy-kamen-predlagaet-zarubezhnym-partneram-sozdavat-subparki-365694-2019/>

²³² Anatol Kalinin wziął udział w otwarciu pierwszego etapu podparku handlowo-logistycznego w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" [Zasób

Na 11. posiedzeniu Grupy Roboczej ds. Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego, które odbyło się w listopadzie 2018 r. w Pekinie, zauważono, że w najbliższej przyszłości zostanie udzielone niezbędne wsparcie w celu praktycznej realizacji podpunktów w Wielkim Kamieniu miasta Harbin w prowincji Heilongjiang i prowincji Guangdong. Zaplanowano również "znaczące prace nad utworzeniem pod-parków w parku przemysłowym z prowincjami Sichuan i Shaanxi oraz miastem Hangzhou do końca 2019 roku"²³³. Co do prowincji Guangdong, jeszcze w styczniu 2017 roku w jej centrum administracyjnym, Guangzhou City, "odbyła się ceremonia podpisania w celu ustanowienia Chin (Guangdong) LED Sub-Park w Great Stone Industrial Park".²³⁴ a także pięć kolejnych dokumentów dotyczących zamiaru przystąpienia konkretnych firm do tego podparku.

Kolejny przełomowy dokument w kontekście tego tematu został podpisany w listopadzie 2018 r. na pierwszych chińskich targach importowych w Szanghaju. Jest to umowa o utworzeniu Europejskiego Sub-Parku Przemysłowego Chengdu na terenie "Wielkiego Kamienia". Chodzi o to, że Chengdu, centrum administracyjne prowincji Syczuan, ma znaczny potencjał przemysłowy, w tym dobrze rozwinięty przemysł motoryzacyjny i lotniczy, co odpowiada priorytetom chińsko-białoruskiego parku przemysłowego. Ponadto, "Chengdu jest najbardziej ekonomicznie

elektroniczny]. - 2017. - URL: <http://www.government.by/ru/content/7228>

²³³ Protokół z 11. posiedzenia grupy roboczej ds. stosunków przemysłowych Chiny-Białoruś
park [Elektronika zasób]. -2018
URL :

http://belaruschina.by/data/fck/file/minekonomiki/protocol_11_.pdf

²³⁴ W Parku Przemysłowym Wielki Kamień powstanie subpark produktów LED [Zasób elektroniczny]. - 2017. - URL: <https://industrialpark.by/novosti/2017/v-industrialnom-parke-velikij-kamen-budet-sozdan-subpark-svetodiodnoj-produkcii.html>

zbliżonym do Europy miastem w Chinach²³⁵

Powinniśmy zwrócić uwagę na ważny szczegół: w ostatnim czasie odbyło się wiele ważnych spotkań i negocjacji dotyczących ustanowienia krajowych podparć państw europejskich w Wielkim Kamieniu. Konkretnie w sierpniu 2019 roku temat ten był omawiany w białoruskim rządzie z przedstawicielami szwajcarskiego środowiska biznesowego, w tym z kierownictwem Ceres Group Holding AG i szwajcarskiego parku przemysłowego BUSS, którzy pozytywnie ocenili białoruską propozycję nie tylko utworzenia szwajcarskiego subparku w Wielkim Kamieniu, ale także "pełnienia w nim roli dewelopera i zarówno angażowania się w rozwój, jak i przyciągania szwajcarskiego biznesu do współpracy z Białorusią"²³⁶. Warto zauważyć, że już w grudniu 2019 r. w parku przemysłowym został zarejestrowany 60. rezydent - wspomniana już wyżej "szwajcarska firma Hess Great Stone do produkcji elektrycznych środków transportu pasażerskiego"²³⁷. A w styczniu 2020 roku na spotkaniu w Rzymie z właścicielami i kierownictwem włoskich firm, zainteresowanych inwestowaniem w projekty parku przemysłowego, rozważano w praktyce ²³⁸kwestię "ewentualnego utworzenia w przyszłości włosko-białoruskiego podparku w Wielkim Kamieniu".

Niewątpliwie wszystkie te fakty podkreślają bardzo wysoką

²³⁵ Chińskie Chengdu rozważa utworzenie w tym mieście centrum zaawansowanych technologii.

produkcji [Elektronika zasób]. -2018 .

URL :

https://interfax.by/news/policy/ekonomicheskaya_politika/1251824/

²³⁶ Kryżewicz, I. Na terenie "Wielkiego Kamienia" może powstać szwajcarski subpark / I. Kryżewicz // [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.sb.by/articles/na-teritorii-velikogo-kamnya-mogut-sozdat-shveytsarskiy-subpark.html>

²³⁷ Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy "Wielki Kamień" ma 60. rezydenta [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://interfax.by/news/biznes/businesses/1268182/>

²³⁸ Białoruś i Włochy rozważają stworzenie wspólnego subparku w Wielkim Kamieniu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-italija-rassmotriat-vopros-sozdaniya-sovmestnogo-subparka-v-velikom-kamne-376060-2020/>.

dynamikę rozwoju parku przemysłowego Wielki Kamień, projektu, którego rola w białoruskiej gospodarce już wkrótce stanie się przełomowa zarówno pod względem innowacyjno-inwestycyjnym, jak i technologicznym.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

Park Przemysłowy Great Stone: dążenie do wprowadzenia innowacji

Wektor badań i innowacji zajmuje ważne miejsce wśród głównych obszarów opartego na zaufaniu wszechstronnego partnerstwa strategicznego i wzajemnie korzystnej współpracy między Republiką Białorusi i Chińską Republiką Ludową. W tym segmencie współpracy dwustronnej można wyróżnić trzy priorytetowe elementy. "Pierwszy z nich dotyczy sfery badań naukowych, gdzie strony są zaangażowane w realizację dużych wspólnych projektów. Drugi dotyczy działań innowacyjnych, gdzie tworzy się i rozwija sieć wspólnych ośrodków innowacji i laboratoriów badawczych. Trzeci dotyczy edukacji, gdzie specjaliści, nauczyciele i studenci odbywają wzajemne szkolenia i staże"²³⁹. Nacisk na innowacje jest dziś szczególnie odczuwalny w rozwoju Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego "Wielki Kamień", który pozwala stworzyć tu konkurencyjną produkcję, zrównoważoną infrastrukturę inżynierską i transportową, prowadzić budownictwo cyfrowe w celu przekształcenia parku w "inteligentne miasto". Jednocześnie w 2020 r. tempo postępu innowacyjnego znacznie się zwiększyło. Oto tylko kilka przykładów, które potwierdzają tę obserwację.

W maju 2020 r. położono pierwszy kamień na terenie przyszłej budowy Strefy Współpracy i Rozwoju Naukowo-Technologicznego lub projektu Fajka przez chińską firmę Sinomach Corporation. Dla przypomnienia, w czerwcu 2014 roku białoruski rząd podpisał z tą korporacją umowę o partnerstwie strategicznym, która jest obecnie

²³⁹ Zalessky, B. Wektor partnerstwa - Chiny. Zbiór artykułów / B. Zalesskii. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - C. 115-116.

podstawą do realizacji dużych projektów inwestycyjnych na Białorusi. Jeśli chodzi o projekt Fabel, strefa ta będzie "miała na celu stworzenie warunków do przyciągania chińskich i europejskich technologii, ich wdrażania i testowania w parku oraz dalszego eksportu do Europy i Chin"²⁴⁰których "planuje się realizację czterech projektów badawczo-rozwojowych - w zakresie technologii optycznych, mechaniki, elektroniki i nowych materiałów". Przewidują one również budowę laboratoriów, biurowych przestrzeni co-workingowych, kompleksowych obiektów szkoleniowych oraz zaawansowanych technologicznie pilotażowych obiektów handlowych²⁴¹. W projekcie wezmą udział nie tylko instytuty badawcze i przedsiębiorstwa Sinomach Corporation, ale także przedsiębiorstwa chińskiego Technoparku Zhongguancun oraz struktury Narodowej Akademii Nauk Białorusi.

Wspomnienie w tym kontekście o Technoparku Zhongguancun wskazuje na bardzo poważne podejście strony chińskiej do projektu pochodni w Wielkim Kamieniu. Faktem jest, że ten park technologiczny, założony w 1988 roku w północno-zachodniej części Pekinu, uważany jest za chiński odpowiednik Doliny Krzemowej, jest pierwszym w Chinach, jednym z największych w stolicy i składa się z 16 stref naukowych. To właśnie tutaj "pojawił się w jednym czasie pierwszy chiński cylinder próżniowy, pierwszy komputer, pierwszy komutator, itd. Powstało tu ponad 5 tysięcy produktów, które

²⁴⁰ O rozwoju strefy współpracy i rozwoju naukowo-technologicznego w Parku Wielki Kamień

SINOMACH [Electronic zasób]. -2020 .
URL :

<http://china.mfa.gov.by/ru/embassy/news/cf39e9ad1f75824a.html>

²⁴¹ Park Sinomacha "Pochodnia" powstanie w "Wielkim Kamieniu" [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-velikom-kamne-postrojat-park-sinomach-fabel-390613-2020/>

wypełniły pustkę w historii chińskiej high-tech²⁴². Skupiają się tu obecnie biura badawczo-rozwojowe wielu międzynarodowych korporacji. W Chinach oczekuje się, że park "zrealizuje ambitną strategię Made in China 2025, która uczyni kraj niezależnym technologicznie i wysunie go na czoło w wielu dziedzinach". Rząd chiński wyda na realizację programu około 300 miliardów dolarów²⁴³. Mówiąc o tym parku technologicznym, nie sposób nie przytoczyć następującej liczby: od stycznia do listopada 2019 r. zanotował on wzrost przychodów o prawie 14 proc. W tym samym czasie "przychody wiodących przedsiębiorstw high-tech w parku technologicznym osiągnęły 5,43 bilionów juanów (około 779 miliardów dolarów) w tym okresie"²⁴⁴.

Wracając do spraw innowacyjnych w Wielkim Kamieniu, należy zaznaczyć, że w maju 2020 roku miało tu miejsce kolejne przełomowe wydarzenie, które pokazało, że jednym z obiecujących aspektów rozwoju chińsko-białoruskiego parku przemysłowego jest cyfryzacja. Po raz pierwszy przetestowano tu bezzałogowy autobus z napędem elektrycznym, oparty na technologii opracowanej przez singapurskich naukowców. "Maksymalna prędkość, jaką może osiągnąć prototyp, to 40 km/h. <...> Ma zasięg około 180 km. Pełne naładowanie zajmie nie więcej niż 4 godziny"²⁴⁵. Planowane jest

²⁴² Wei, V. Silicon Valley of China / W. Wei // Modele, Systemy, Sieci w Ekonomii, Technologii, Naturze i Społeczeństwie. - 2013. - C. 19.

²⁴³ Krasilnikova, Yu. Pekin uruchamia program przyciągania zagranicznych specjalistów IT / Yu.

Krasilnikova // [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL:

https://hightech.fm/2018/02/28/beijing_lures_talant

²⁴⁴ Pekijski Technopark Zhongguancun zanotował wzrost przychodów o 13,8 proc. w pierwszych 11 miesiącach 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: http://russian.news.cn/2020-01/07/c_138685700.htm?utm_source=yxnews&utm_medium=desktop&utm_referrer=https%3A%2F%2Fyandex.by%2Fnews

²⁴⁵ Pierwszy bezzałogowy autobus elektryczny został przetestowany w Wielkim Kamieniu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

dopracowanie technologii nowatorskiej operacji na terenie Wielkiego Kamienia, po czym, jak się wydaje, w niedalekiej przyszłości możliwa będzie komercyjna eksploatacja tego bezzałogowego środka transportu.

Również w maju 2020 roku Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy zarejestrował nowego rezydenta, Crownhomes Scientific and Technical Company for Wood Structures LLC, który stworzy w Wielkim Kamieniu "centrum linii produkcyjnych dla przemysłu obróbki drewna w oparciu o zasady Przemysłu 4.0"²⁴⁶. Ten oparty na innowacyjnej technologii zakład produkcyjny ma zostać oddany do użytku w 2022 roku.

Ponadto, w 2020 roku, Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy Wielki Kamień, pomimo alarmującej sytuacji epidemiologicznej, nadal wykazywał dość wysokie tempo rozwoju, pozostając przełomowym projektem chińskiej inicjatywy "Jeden Pas, Jedna Droga" w Europie Wschodniej. Dość powiedzieć, że "na koniec października wśród jego rezydentów było 66 firm z 14 krajów, a kwota uzgodnionych inwestycji wynosiła ok. 1,2 mld dolarów"²⁴⁷. Również ten fakt przemawia za tym, że w pierwszych dziewięciu miesiącach 2020 roku przychody mieszkańców parku przemysłowego wzrosły prawie trzyipółkrotnie w porównaniu z tym samym okresem 2019 roku. "W tym samym czasie wpływy ze sprzedaży towarów, produktów, prac i usług poza granicami Białorusi

<https://www.belta.by/economics/view/pervyj-bes-pilotnyj-elektrobus-protestirovali-v-velikom-kamne-390612-2020>

²⁴⁶ Nowy mieszkaniec Wielkiego Kamienia będzie produkował wyroby do obróbki drewna [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-velikogo-kamnja-budet-vypuskat-produktsiju-dlja-derevoobrabotki-390684-2020>

²⁴⁷ Xiaoyun, S. Chiny sprzeciwiają się zewnętrznej ingerencji w wewnętrzne sprawy Białorusi / S. Xiaoyun // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/kitaj-vystupaet-protiv-vmeshatelstva-izvne-vo-vrennie-dela-belarusi-7572/>.

wyniosły 36,8 mln Br (8,7-krotny wzrost) ²⁴⁸Wielkim Kamieniu zbliżyła się do tysiąca - 970 osób. I najwyraźniej park przemysłowy nie zamierza na tym poprzestać, o czym świadczy szereg faktów z drugiej połowy 2020 roku, pokazujących, że ta specjalna strefa ekonomiczna aktywnie poszukuje nowych dróg rozwoju w wielu dziedzinach, w tym optymalizacji logistyki i wprowadzania innowacji.

Tak więc, we wrześniu 2020 roku, Eurasian Railway Gateway CJSC została zarejestrowana jako rezydent Wielkiego Kamienia, firma, która "będzie realizować projekt inwestycyjny w celu budowy bimodalnego terminalu kolejowego w parku" ²⁴⁹. Lista uczestników tego projektu, którego budowa rozpocznie się w 2021 roku, jest bardzo pokazna. Są to największy na świecie międzykontynentalny port Duisburger Hafen AG z Niemiec, wiodący operator sieci transportu intermodalnego w Europie Hupak Intermodal SA ze Szwajcarii, Brzeski Oddział Kolei Białoruskich RUE oraz China Merchants CHANNEL Commercial and Logistics Company, rezydent parku. Oczekuje się, że gdy terminal osiągnie swoją projektową wydajność, wprowadzi mieszkańców Wielkiego Kamienia na nowy jakościowo poziom realizacji ich możliwości logistycznych.

Mówiąc o innowacyjnych perspektywach rozwoju parku przemysłowego, należy przypomnieć, że po raz kolejny we wrześniu 2020 roku nowym rezydentem Wielkiego Kamienia zostało Chińsko-

²⁴⁸ Dochody mieszkańców Wielkiego Kamienia w okresie styczeń - wrzesień wzrosły 3,4-krotnie do 126,2 mln Br [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vyruchka-rezidentov-velikogo-kamnia-v-ianvare-sentiabre-vyrosla-v-34-raza-do-br1262-mln-416031-2020/>.

²⁴⁹ Nowy mieszkaniec Kamienia Wielkiego wybuduje terminal kolejowy [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyi-rezident-velikogo-kamnia-postroit-zhd-terminal-407959-2020/>

Białoruskie Centrum Innowacji Technologii Przemysłowych, utworzone przez Narodową Akademię Nauk Białorusi, Akademię Nauk Prowincji Guangdong oraz Foshan Research Institute of Industrial Technologies. Założyciele centrum widzą w nim platformę do "wdrażania osiągnięć naukowych i technologicznych pomiędzy dwoma krajami". Zadaniem tej platformy jest rozwijanie pomysłów naukowych i doprowadzenie do ich przemysłowego wdrożenia²⁵⁰, cyfryzacja produkcji, bio- i eko-technologie mają za dwa-trzy lata przerodzić się w konkretne technologie i produkcje. Oprócz pełnienia funkcji łącznika pomiędzy instytucjami Akademii Nauk Guangdong i Narodowej Akademii Nauk Białorusi, centrum będzie świadczyć usługi doradztwa biznesowego i inne usługi wsparcia dla wybranych inkubowanych przedsiębiorstw, takie jak doradztwo w zakresie biznesplanu i szkolenia. Pewne nadzieje na pomyślny rozwój tej struktury daje fakt, że "w celu zapewnienia komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych Centrum Technologii Przemysłowych zostanie utworzony specjalny fundusz Inicjatywy Pasa i Szlaku o wartości 1,5 mln dolarów".²⁵¹Fundusz ten będzie wykorzystywany do wspierania komercjalizacji wybranych projektów badawczych i inkubowanych przedsiębiorstw.

Kolejne centrum innowacji - komercjalizacji osiągnięć naukowych i technologicznych - miało zostać otwarte w miejscowości Velikiy Kamen do końca 2020 roku. Właśnie w tym duchu kwestia ta była omawiana we wrześniu 2020 roku na

²⁵⁰ W Wielkim Kamieniu pojawiło się chińsko-białoruskie centrum innowacji technologii przemysłowych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kitajsko-belorusskij-innovatsionnyj-tsentr-promyshlennyh-tehnologij-pojavilsja-v-velikom-kamne-408221-2020/>.

²⁵¹ Centrum innowacji w "Wielkim Kamieniu" ma zostać otwarte do końca roku [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/innovatsionnyj-tsentr-v-velikom-kamne-planirujut-otkryt-do-kontsa-goda-408059-2020/>.

posiedzeniu białoruskiej części komisji ds. współpracy naukowo-technicznej białorusko-chińskiego komitetu współpracy międzyrządowej, gdzie rozpatrywano realizację programu współpracy naukowo-technicznej Białorusi i Chin na lata 2019-2020. Centrum to powinno stać się kompleksową platformą pielęgnowania startupów.

Wreszcie, w listopadzie 2020 roku, miało miejsce kolejne wydarzenie, które może poważnie przyczynić się do wdrożenia innowacji w tej specjalnej strefie ekonomicznej. Mówimy o porozumieniu podpisanym przez Krajowe Centrum Własności Intelektualnej i administrację Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego "Wielki Kamień" w sprawie utworzenia na terenie parku Centrum Wspierania Technologii i Innowacji. Nowy obiekt ma "ułatwić badaczom poszukiwanie informacji o istniejących osiągnięciach naukowych, a także zintensyfikować pracę naukową młodych naukowców i organizacji startupowych²⁵²". W szczególności, w tym centrum wszyscy pracownicy rezydentów parku uzyskają bezpłatny dostęp do patentowych i niepatentowych baz danych Światowej Organizacji Własności Intelektualnej. W związku z tym istnieją tu duże możliwości dla innowacji.

Warto zaznaczyć, że Great Stone stara się dziś również korzystać z doświadczeń innych innowacyjnych struktur działających w różnych częściach świata. Dowodem na to jest fakt, że Chińsko-Białoruski Park Przemysłowy dołączył do Innovation Alliance of Special Economic Free Trade Zones, utworzonego jesienią 2020 roku w Shenzhen w Chinach. Inicjatywa, której uczestnikami jest również

²⁵² Ośrodek Wspierania Technologii i Innowacji utworzony w Kamieniu Wielkim [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/tsentr-podderzhki-tehnologii-i-innovatsij-sozdali-v-velikom-kamne-415194-2020/>

47 powiatów i regionów innowacyjnego sojuszu stref wolnego handlu Chińskiej Republiki Ludowej, ma na celu "aktywne reagowanie na globalne i regionalne plany, takie jak agenda zrównoważonego rozwoju ONZ 2030, inicjatywa "Pas i Droga", plan inwestycyjny UE, agenda Afryka 2063"²⁵³. W skład nowego sojuszu, oprócz Great Stone, wchodzi wielu innych zagranicznych uczestników, których współdziałanie może w przyszłości przynieść ciekawe rezultaty, gdyż każdy z nich jest innowacyjną platformą z własnym, unikalnym doświadczeniem w kreatywnym działaniu. Należą do nich Lekki Free Trade Zone w Nigerii, Sihanoukville Special Economic Zone w Kambodży, Djibouti International Free Trade Zone w Afryce Wschodniej, Hambantota Industrial Park w Sri Lance, Ethiopia Eastern Industrial Park, Thailand-China Industrial Park w Rayong, Suez Canal Economic Zone. Przyjrzyjmy się im bliżej.

Na przykład **Wolna Strefa Handlu Lekki**, położona w nigeryjskim stanie Lagos, jest jedną z najbardziej obiecujących w tym afrykańskim kraju. Jego projekt to wszechstronny kompleks "podzielony na oddzielne sektory dla ropy i gazu, produkcji przemysłowej, finansów i handlu, turystyki, rekreacji i prywatnego budownictwa mieszkaniowego"²⁵⁴. Strefa FTZ obejmuje pięć kilometrów linii brzegowej. Port Apapa, największy w Afryce Zachodniej, jest oddalony o pół setki kilometrów, a międzynarodowe lotnisko Murtala Mohammad o 70 kilometrów.

Specjalna Strefa Ekonomiczna Sihanoukville jest

²⁵³ "Wielki Kamień" wszedł do innowacyjnego sojuszu specjalnych stref ekonomicznych wolnego handlu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-voshel-v-innovatsionnyj-aljjans-osobyh-ekonomicheskikh-zon-svobodnoj-torgovli-405052-2020/>

²⁵⁴ Rendeavour rozszerza projekt rozwoju strefy wolnego handlu Lekki [Zasób elektroniczny]. - 2016. - URL: <https://www.prnewswire.com/ru/press-releases/ru-584836431.html>

zagranicznym obszarem współpracy gospodarczej i handlowej w Kambodży, który został utworzony przez chińskie firmy wraz z Cambodia International Investment and Development Group w celu promowania korzystnego środowiska rynkowego, gdzie główne centrum przemysłowe zostało zbudowane w 2010 r. oprócz portu. Do początku 2019 r. zarejestrowano tu "153 przedsiębiorstwa z Chin, Europy, Ameryki, Azji Południowo-Wschodniej oraz innych krajów i regionów. Wśród nich 139 przedsiębiorstw przemysłowych, głównie zajmujących się takimi branżami jak przemysł tekstylny i odzieżowy, produkcja walizek, toreb i innych wyrobów skórzanych, maszyn i mechanizmów, elektronika, obróbka drewna"²⁵⁵. W ciągu pięciu lat udało im się stworzyć tu ponad 22 tys. miejsc pracy.

Jeśli chodzi o 256**międzynarodową strefę wolnego handlu Dżibuti** w Afryce Wschodniej, została ona zainaugurowana w lipcu 2018 r. przy aktywnym udziale chińskiej firmy China State Construction. Po zakończeniu wszystkich etapów budowy ma ona "stać się największą strefą wolnego handlu w Afryce i <...> nowym motorem rozwoju gospodarczego Dżibuti, pomagając Dżibuti zbudować centrum finansowe, żeglugowe i handlowe w północno-wschodniej Afryce". Twórcy strefy widzą w niej poligon doświadczalny dla tak zwanej "Stacji Jedwabnego Szlaku", aby powielić udane doświadczenia Chin w rozwijaniu tu globalnych przedsiębiorstw.

Stworzenie morskiego węzła tranzytowego dla całego regionu Azji Południowej - to cel chińsko-lankijski projektu **renowacji**

²⁵⁵ Yifeng, H. W prowincji Sihanoukville powstaje nowa dzielnica przemysłowa / H. Yifeng, S. Mengkhon // [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.mofcom.gov.cn/article/beltandroad/khm/ruindex.shtml>

²⁵⁶ Głowy państw pięciu krajów wzięły udział w ceremonii otwarcia Międzynarodowej Strefy Wolnego Handlu w Dżibuti [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: https://en.cscec.com/xwzx_en/gsxw_en/201810/2891561.html

portu Hambantota na Sri Lance, który jest położony bardzo blisko głównych międzynarodowych szlaków żeglugowych. "Wcześniej statki prawie w ogóle nie wpływały do tego małego rybackiego miasteczka. Ale wszystko to zmieniło się wraz z rozpoczęciem wspólnego chińsko-lankijskiego projektu mającego na celu ożywienie portu morskiego"²⁵⁷. Tysiące nowych miejsc pracy zostało już stworzonych dzięki wdrożeniu chińskiego modelu Port-Industrial Park-City, który zasadniczo oznacza, że po rozwinięciu portu, zostanie utworzony park przemysłowy, który pomoże rozwinąć miasto. To z kolei sprawi, że port w Hambantota stanie się jednym z kluczowych elementów Morskiego Jedwabnego Szlaku XXI wieku.

Wschodni Park Przemysłowy w Etiopii jest kolejną "chińską strefą handlu zagranicznego i współpracy gospodarczej na poziomie krajowym, gości już ponad 80 przedsiębiorstw, w większości chińskich"²⁵⁸ zaangażowanych w przemysł farmaceutyczny, tekstylny, metalurgiczny i wiele innych. Warto zauważyć, że nie jest to jedyny projekt realizowany przez stronę chińską w tym afrykańskim kraju. "Czerpiąc z doświadczeń wzrostu gospodarczego Chin, w Etiopii w najbliższych latach powstanie 15 parków przemysłowych wykorzystujących chińską technologię".²⁵⁹ Chińczycy są jedynym projektem realizowanym w tym afrykańskim kraju, i nie jest to jedyny projekt realizowany przez Chińczyków.

²⁵⁷ Port Hambantota na Sri Lance realizuje chińsko-lankijski projekt współpracy [Zasób elektroniczny]. -2018
URL :

<https://newsru.cgtn.com/news/3d3d414e6646444d77597a6333566d54/p.html>

²⁵⁸ Współpraca Etiopia-Chiny to klasyczny przykład współpracy Chin z Afryką - etiopski prezydent [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: http://russian.news.cn/2018-08/14/c_137387915.htm

²⁵⁹ Cieńszy pas współpracy, krótsza droga wyjścia z "pułapki zacofania" [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://finance.rambler.ru/markets/43964485-zhenmin-zhibao-kitay-obedinennye-obschey-tselyu-chast-2/>.

Park Przemysłowy Tajlandia-Chiny w prowincji Rayong został zbudowany w 2005 roku. Klaster był jedynym w Tajlandii certyfikowanym przez chiński rząd jako obszar zamorskiej współpracy handlowej i gospodarczej. Do 2017 r. działało tu już ponad 90 przedsiębiorstw, które "przyniosły Tajlandii inwestycje o wartości ponad 2,5 mld dolarów, rozwiązały problem zatrudnienia dla ponad 20 tys. miejscowych i stały się ośrodkiem przemysłowym i bazą eksportową dla priorytetowych sektorów tradycyjnego chińskiego przemysłu w Tajlandii"²⁶⁰. Ciekawy szczegół: bazując na doświadczeniach parku przemysłowego w tajlandzkiej prowincji Rayong, chińska korporacja Huali otworzyła już w Meksyku w październiku 2015 roku klaster przemysłowy Beimei Huafushan, aby pomóc innym chińskim firmom wejść i rozwijać rynek amerykański.

Strefa Ekonomiczna Kanału Sueskiego w Egipcie powstała w 2015 roku, kiedy to oddano do użytku nowe 72-kilometrowe koryto kanału, aby przyciągnąć zagraniczne inwestycje dla projektu międzynarodowego hubu przemysłowego i logistycznego. Oczekuje się, że "wraz z rozwojem Kanału Sueskiego, ulokowane tam przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe będą stanowiły do jednej trzeciej całej gospodarki kraju"²⁶¹. Wiosną 2019 roku w chińsko-egipskiej części tej strefy o powierzchni siedmiu kilometrów kwadratowych działało już 77 rezydentów. W maju 2018 r. podpisano porozumienie o utworzeniu w regionie rosyjskiej strefy przemysłowej. W lutym 2020 roku strona białoruska ogłosiła chęć udziału w tworzeniu Specjalnej Strefy Ekonomicznej Kanału

²⁶⁰ Korporacja Huali: stwórzmy "chińską dzielnicę przemysłową" na "One Belt, One Road" [Zasób elektroniczny]. - 2017. - URL: http://russian.china.org.cn/exclusive/txt/2017-04/13/content_40612178.htm

²⁶¹ Prezydent Egiptu wydał dekret o utworzeniu Specjalnej Strefy Ekonomicznej Kanału Sueskiego [Zasób elektroniczny]. - 2015. - URL: <https://tass.ru/ekonomika/2181686>

Sueskiego.

Niewątpliwie, innowacyjne doświadczenia z rozwoju wszystkich tych specjalnych stref ekonomicznych wolnego handlu będą bardzo przydatne dla Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego "Wielki Kamień", który z kolei ma się czym podzielić ze swoimi partnerami w nowym sojuszu.

Białoruska Powszechna Giełda Towarowa: Dążenie do maksymalnego wykorzystania potencjału

W 2020 roku mija 15 lat od pierwszej transakcji na Białoruskiej Uniwersalnej Giełdzie Towarowej (BUCE), kiedy to białoruskie przedsiębiorstwo unitarne "Bellesexport" i polska spółka "International Paper Kwidzyn S.A." zawarły pierwszą transakcję giełdową sprzedaży drewna bilansowego o wartości 189 tys. dolarów. W sumie w ciągu ostatniego półtora dziesięciolecia zawarto 3,2 mln transakcji na kwotę 21 mld dolarów, a wartość eksportu wyniosła 5,8 mld dolarów²⁶². Liczby te pokazują, że BUTB już przekształcił się w jedną z największych giełd towarowych w Europie Wschodniej, której główną funkcją jest pomoc białoruskim przedsiębiorstwom w eksporcie produktów oraz pomoc zagranicznym przedsiębiorstwom w wejściu na rynek białoruski.

Ten fakt również mówi sam za siebie. Rynkowy mechanizm ustalania cen oraz wysoka koncentracja podaży i popytu na tej platformie wymiany pozwoliły białoruskim oferentom, począwszy od 2005 roku, uzyskać dodatkowe dochody i zaoszczędzić nawet półtora

²⁶² Transakcje o wartości 21 mld USD zawarte w BUTB w ciągu 15 lat [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/sdelki-na-21-mlrd-zakliucheny-na-butb-za-15-let-393174-2020>

miliarda dolarów. Należy przypomnieć, że firmy akredytowane na BUOTB biorą udział w obrocie elektronicznym na pięciu pozycjach towarowych: 1) wyroby metalowe; 2) wyroby z drewna; 3) produkty rolne; 4) towary przemysłowe i konsumpcyjne; 5) perspektywiczne towary giełdowe. Jednocześnie na krajowym rynku białoruskim szczególnie poszukiwane jest drewno okrągłe, wyroby z metali żelaznych i śruta oleista, a w transakcjach handlu zagranicznego ich uczestnicy preferują tarcicę i produkty mleczarskie. Tendencje te są charakterystyczne dla rozwoju BUTB również w roku 2020.

Na początku grudnia 2020 r. akredytowało się tu 24815 firm, w tym 4904 firmy z 63 krajów. Od stycznia do listopada obroty handlowe wzrosły o 12 procent i wyniosły prawie pięć miliardów białoruskich rubli. Szacuje się, że każdego dnia zawieranych jest tam od półtora do trzech tysięcy transakcji. Ponadto eksport towarów poprzez giełdę wykazuje pozytywną tendencję. "Przy łącznej kwocie transakcji eksportowych wynoszącej 1 mld Br, ubiegłoroczny wynik został przekroczony o 5%. Liderami sprzedaży na rynkach zagranicznych stały się tarcica, wióry drzewne i produkty rolne"²⁶³. Ciekawostką jest, że w październiku 2020 roku BUTB odnotował rekordową dla tego roku kwotę transakcji eksportowych - 46,5 mln USD, z czego ponad połowa pochodziła z produktów drzewnych - tarcicy i zrębków. Największymi odbiorcami tarcicy były firmy z Niemiec, Łotwy i Litwy, a wiórów z Litwy, Polski i Estonii. Innym

²⁶³ Obroty BUTB w okresie styczeń-listopad wzrosły o 12% [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/tovarooborot-butb-v-janvare-nojabre-vyros-na-12-420279-2020/>

charakterystycznym szczegółem jest to, że "w październiku znacznie bardziej aktywni stali się również zagraniczni nabywcy cementu. Kwota transakcji z tym towarem wzrosła 4,3-krotnie, do 2,6 mln USD. Głównym rynkiem zbytu była Rosja"²⁶⁴.

Należy zauważyć, że cement nie jest jedyną pozycją, która przyciąga rosyjskich biznesmenów do BUTB. W szczególności są oni bardzo zainteresowani białoruskimi produktami mlecznymi, których eksport przez giełdę w ciągu pierwszych dziesięciu miesięcy 2020 roku wyniósł około trzydziestu milionów dolarów. Jednocześnie "około 80% tej kwoty stanowiły transakcje zawarte z firmami z Rosji. Kupowano przede wszystkim mleko w proszku, masło i suchą serwatkę. W strukturze sprzedaży dominowało masło, którego sprzedaż wyniosła 14,9 mln USD"²⁶⁵.

Fakty te wskazują dość wymownie na potencjał rosyjskiego wektora w działalności BUTB, gdzie na dzień 1 grudnia 2020 r. akredytowało się 2 482 rosyjskich rezydentów. I ta liczba nie wydaje się być ostateczna, ponieważ BUTB w 2020 roku podjął energiczne działania w celu rozwoju nowych kontaktów biznesowych na wschodnim kierunku interakcji, które przynoszą rezultaty. Dość powiedzieć, że od początku 2020 roku na giełdzie akredytowały się 183 nowe spółki rosyjskie, z których większość to aktywni oferenci, co oczywiście pozytywnie wpływa na dynamikę obrotów giełdowych. W szczególności, "dostawy walcowanych metali żelaznych dla potrzeb białoruskich przedsiębiorstw przemysłowych

²⁶⁴ Eksport towarów przez BUTB w październiku wzrósł o 22% [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-tovarov-cherez-butb-v-oktjabre-vyros-na-22-415863-2020/>

²⁶⁵ Rosja odpowiada za około 80% eksportu produktów mleczarskich poprzez BUTB [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/okolo-80-eksporta-molochnoj-produktsii-cherez-butb-prihoditsja-na-rossiju-414442-2020/>

za 11 miesięcy wzrosły o 68%, a eksport mleka w proszku do Rosji - o 53% <...>. Pozytywną dynamikę wykazywał również²⁶⁶ olej rzepakowy, mąka oraz materiały budowlane.

Wektor rosyjski charakteryzuje się następującym szczegółem: zainteresowanie BUTB rośnie szczególnie szybko w kręgach biznesowych tych regionów Rosji, które graniczą z Białorusią. Przykładem jest region smoleński. Dziś na giełdzie akredytowanych jest około czterystu smoleńskich firm, więcej niż w jakimkolwiek innym regionie Rosji. Wielu z nich regularnie bierze udział w przetargach zarówno na import, jak i na eksport. Jednak, jak się okazało podczas pilotażowego webinarium przeprowadzonego w grudniu 2020 r. przez BUTB wspólnie z Centrum Wsparcia Eksportu Obwodu Smoleńskiego, nawet przedsiębiorstwa z tego regionu Rosji nie wykorzystują jeszcze w pełni potencjału mechanizmu wymiany. Ale "do obiecujących dziedzin należy sprzedaż rosyjskich surowców drzewnych, roślin zbożowych, dodatków paszowych, wyrobów walcowanych z metali żelaznych, a także zakup białoruskich wyrobów mięsnych i mleczarskich oraz materiałów budowlanych". Te pozycje towarowe mogą stać się podstawą długoterminowej, wzajemnie korzystnej współpracy²⁶⁷. Cyfrowa wymiana kontaktów", która odbyła się również w grudniu 2020 r. w formie konferencji online, pokazała, że BUTB może rozwijać współpracę z bardziej odległymi regionami Rosji w taki sam korzystny dla obu stron sposób. W szczególności z przedsiębiorstwami z regionu Omska, dla których giełda może stać się skutecznym narzędziem sprzedaży i

²⁶⁶ BUTB oczekuje rozszerzenia współpracy z obwodem omskim w Rosji [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-rasschityvaet-na-rasshirenie-sotrudnichestva-s-omskoi-oblastiiu-rossii-420606-2020/>.

²⁶⁷ . BUTB liczy na rozwój współpracy z obwodem smoleńskim [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-rasschityvaet-na-razvitie-sotrudnichestva-so-smolenskoj-oblastij-u-421404-2020>

zakupu materiałów w krótkim okresie czasu.

O tym, że w przypadku BUTB odległość między sprzedającym a kupującym nie odgrywa decydującej roli, świadczą doświadczenia z kontaktów giełdy z Egipcem. Również w grudniu 2020 r. BUTB zawarł porozumienie z egipską firmą Sama Al-Jazeera for Import and Export w sprawie organizacji eksportu tarcicy do tego północnoafrykańskiego kraju poprzez giełdę. Intrygujące jest to, że do tej pory "prawie cały import tarcicy do Egiptu był organizowany przez pośredników, a ceny są czasami bardzo wysokie"²⁶⁸. Ale wykorzystanie platformy wymiany pozwala egipskim firmom w prawie nieograniczonych ilościach i bez pośredników kupować wyroby z drewna bezpośrednio od producentów z Białorusi, a białoruskim eksporterom wejść na bardzo kuszący rynek w Egipcie, gdzie ilość rocznego zużycia tarcicy wynosi około pięciu milionów metrów sześciennych. Strona egipska uważa to za optymalne rozwiązanie, ponieważ biorąc udział w przetargu, uzyskuje dostęp do dużej liczby wyspecjalizowanych firm, które są gotowe dostarczyć potrzebne jej towary na akceptowalnych warunkach. Nie mniej oczywiste są korzyści dla strony białoruskiej. Tak więc geografia wzajemnie korzystnych kontaktów rozwija się dość różnorodnie i efektywnie. I to w warunkach pandemii koronawirusa, która nie najlepiej wpłynęła na gospodarki większości krajów świata, a która wymaga od wszystkich uczestników rynku poszukiwania nowych form współpracy z partnerami biznesowymi, aby odnieść sukces w dłuższej perspektywie.

²⁶⁸ Planuje się zorganizowanie dostaw tarcicy do Egiptu poprzez BUTB [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/cherez-butb-planiruetsja-organizovat-postavki-pilomaterialov-v-egipet-419296-2020/>

BUTB nie jest pod tym względem wyjątkiem. W maju 2020 roku zorganizowała pierwsze białorusko-kanadyjsko-brytyjskie webinarium lub seminarium online Timber: Doing Business in Belarus, w którym wzięło udział ponad czterdziestu przedstawicieli kanadyjskich i brytyjskich środowisk biznesowych. Należy zaznaczyć, że 63 firmy z Wielkiej Brytanii i 6 z Kanady uzyskały już akredytację BUTB. Przeprowadzone w formie wideokonferencji rozmowy o specyfice handlu wymiennego produktami przemysłu drzewnego i głównych zaletach białoruskiej platformy wymiany, wśród których wymieniono kontrolę realizacji transakcji, przejrzystość cen, brak pośredników, możliwość wykorzystania instrumentów finansowania handlu, spowodowały, że "kilka brytyjskich i kanadyjskich firm wyraziło zainteresowanie akredytacją do udziału w handlu wymiennym tarcicą i zrębkami drzewnymi²⁶⁹".

Należy zauważyć, że BUTB wykorzystuje również formę seminariów online do szkolenia swoich przyszłych partnerów handlowych. W tym celu w maju 2020 r. przeprowadzili pierwsze webinarium szkoleniowe dla specjalistów Uzbeckiej Republikańskiej Giełdy Towarowej, z którą BUTB podpisał umowę o strategicznej współpracy jeszcze we wrześniu 2018 r. Dzięki tej nowoczesnej formie interakcji uzbecki partnerzy mogli nie tylko zapoznać się ze strukturą i specyfiką białoruskiego systemu zamówień publicznych, ale również z możliwościami udziału zagranicznych dostawców towarów, robót i usług w procedurach przetargowych. Oczekuje się,

²⁶⁹ Brytyjcy i kanadyjcy przedsiębiorcy są zainteresowani kupnem białoruskiej tarcicy na giełdach [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/britanski-i-kanadskij-biznes-zainteresovan-v-zakupke-belorusskih-pilomaterialov-na-birzhevyh-torgah-391809-2020>

że informacje otrzymane przez stronę uzbecką nie tylko przyczynią się do zacieśnienia współpracy pomiędzy Białorusią i Uzbekistanem w zakresie e-zamówień, ale również "posłużą jako przewodnik do działania dla uzbeckich firm planujących działalność na białoruskim rynku"²⁷⁰.

Na osobne omówienie w tym kontekście zasługuje rozwój współpracy Białorusko-Tureckiego Banku Handlowego z partnerami chińskimi. Faktem jest, że w grudniu 2020 roku odbyło się posiedzenie białorusko-chińskiego Międzyrządowego Komitetu ds. Współpracy, na którym odnotowano pozytywne zmiany w zaangażowaniu handlowym obu państw, związane ze zmianami w strukturze białoruskiego eksportu. Po pierwsze, rozszerza się zakres towarowy dostaw z Białorusi do Chin. Po drugie, zmniejsza się zależność dwustronnych obrotów handlowych od eksportu białoruskich nawozów potasowych do chińskich odbiorców. Wśród głównych priorytetów, które Białoruś zamierza realizować w ramach rozszerzania współpracy, jest "włączenie białoruskich produktów do rezerw państwowych Chin, tworzenie wspólnych przedsiębiorstw w celu przetwarzania białoruskich surowców w Chinach, uproszczenie procedur handlowych i eliminacja barier handlowych, optymalizacja rozliczeń finansowych". Planowane jest również ²⁷¹wykorzystanie elektronicznych platform handlowych jako obiecującego mechanizmu dla handlu dwustronnego, gdzie kluczowa rola przypadnie BUTB, gdzie na początku grudnia 2020 r. akredytację

²⁷⁰ Białoruś i Uzbekistan rozwijają współpracę w zakresie e-zamówień [Electronic zasób]. -2020 . - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-uzbekistan-razvivaiut-vzaimodeistvie-v-oblasti-elektronnyh-zakupok-390898-2020/>

²⁷¹ Nikolay Snopkov: Belarus considers agricultural products as a new export driver to China [Electronic resource]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9682>

uzyskało 28 chińskich firm, a 13 z nich uzyskało akredytację w tym roku.

Dość powiedzieć, że przez trzy kwartały 2020 roku kwota transakcji kupna dokonanych przez firmy z Chin na giełdzie wzrosła ponad dziesięciokrotnie(!) i wyniosła dwa miliony dolarów. W strukturze towarowej dominowały wówczas polana drewniane i tarcica obrzynana. Należy zauważyć, że do niedawna większość białoruskich produktów z tarcicy trafiała do Niebiańskiego Imperium głównie przez kraje bałtyckie, co przyczyniało się do jej aprecjacji u odbiorcy końcowego i zmniejszało dochody walutowe białoruskich eksporterów. "Dzięki wspólnemu projektowi z Bellesexport i Beltamozhservice dziesiątki białoruskich przedsiębiorstw leśnych mogły bez pośredników sprzedawać swoje produkty²⁷² na wysokomarżowy rynek chiński.

BUTB uważa, że ten gwałtowny wzrost zainteresowania handlem giełdowym ze strony chińskich przedsiębiorstw był spowodowany nie tylko korzystną sytuacją cenową, lecz również "dogodną logistyką, którą byli w stanie zaoferować białoruscy eksporterzy". Konkretnie, od tego roku [2020] możliwe stało się kupowanie produktów tartacznych na różnych bazach dostaw (multi-base lots), co pozwoliło chińskim firmom na wybór najbardziej odpowiedniego miejsca dostawy. Ponadto, czasy dostaw zostały znacznie skrócone dzięki wykorzystaniu transportu kolejowego w ramach chińskiej rządowej inicjatywy ²⁷³"Jeden pas, jedna droga".

²⁷² Od początku roku za pośrednictwem BUTB sprzedano do Chin białoruską tarcicę o wartości 5,1 mln dolarów [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beloruskie-pilomaterialy-na-51-mln- prodali-v-kitaj-cherez-butb-s-nachala-goda-400531-2020/>.

²⁷³ Ponad 10-krotny wzrost liczby transakcji firm z Chin na BUTB w okresie styczeń - wrzesień [Electronic resource]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bolee-chem-v-10-raz-vyros-la-summa-sdelok-kompanijami-iz-kitaja-na-butb-v-janvare-sentjabre-413129-2020/>.

Po otrzymaniu takich statystyk BUTB zaczął rozważać możliwość wprowadzenia odrębnej sesji handlowej dla sprzedaży produktów z drewna na rynku chińskim, w ramach której wszystkie partie wystawione na tych aukcjach byłyby w jak największym stopniu dostosowane do chińskich konsumentów, a niezbędny poziom konkurencji zapewniałaby gęsta koncentracja nabywców. Tym bardziej wzmożona aktywność firm z Chin stała się szczególnie widoczna od października 2020 r., kiedy to zakupiły one za pośrednictwem giełdy tarcicę o wartości ponad miliona dolarów. Przyczyniło się do tego również uproszczenie procedury akredytacyjnej w BUTB, która obecnie trwa nie więcej niż trzy dni na skompletowanie wszystkich dokumentów. A "w okresie styczeń-listopad produkty z drewna na łączną sumę ponad 9 mln dolarów zostały sprzedane za pośrednictwem platformy wymiany w kierunku chińskim²⁷⁴. Rok wcześniej wskaźnik ten wynosił zaledwie około dwustu tysięcy dolarów. Bazując na tym udanym doświadczeniu, BUTB zorganizował w połowie grudnia 2020 r. pierwszą specjalistyczną sesję handlową dotyczącą sprzedaży tarcicy do Chin. Miejmy nadzieję, że ta nowa forma pracy otworzy również nowe horyzonty interakcji z chińskimi partnerami, gdyż istnieją wszelkie przesłanki, aby sądzić, że w niedalekiej przyszłości nomenklatura eksportowa tutaj wyraźnie się rozszerzy, zwłaszcza dzięki produktom kompleksu rolno-przemysłowego. Przecież "obok produktów przemysłu drzewnego do obiecujących towarów giełdowych poszukiwanych na rynku chińskim należą olej rzepakowy, wysłodki buraczane, mięso, cukier i produkty mleczne. W ostatnim czasie

²⁷⁴ BUTB przeprowadzi 15 grudnia pierwszy specjalistyczny przetarg eksportowy na rynek chiński [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-provedet-pervye-spetsializirovannye-eksportnye-torgi-dlj-a-kitaj-skogo-rynka-15-dekabrij-a-420090-2020>

zauważalnie wzrosła liczba zapytań od chińskich firm zainteresowanych zakupem tych produktów"²⁷⁵.

W szczególności interesujące perspektywy w tym "chińskim" kontekście ma olej rzepakowy, którego wywóz przez cały BUTB w pierwszych ośmiu miesiącach 2020 r. potroił się pod względem wartości. Wynika to z faktu, że produkty rzepakowe są szeroko stosowane zarówno w przemyśle spożywczym, jak i do produkcji biodiesla. Być może również z tego powodu Szwajcaria jest największym nabywcą tych produktów w BUTB, a wartość transakcji od stycznia do sierpnia 2020 r. wyniosła prawie sześć milionów dolarów. "W pierwszej trójce kluczowych rynków dla sprzedaży białoruskiego oleju rzepakowego znajdują się również Litwa - 3,5 mln dolarów transakcji i Estonia - 3,3 mln dolarów"²⁷⁶.

W przypadku Chin, gdzie również istnieje duże zapotrzebowanie na olej rzepakowy, tradycyjnym partnerem dla tej pozycji importowej była Kanada. "Jednak z powodu przedłużającego się konfliktu handlowego podaż tego produktu zauważalnie spadła. Wynikający z tego niedobór spowodował rekordowy wzrost cen. Dlatego teraz Chiny aktywnie poszukują alternatywnych kanałów zaopatrzenia, a jednym z nich może stać się Białoruś"²⁷⁷. Chińska firma handlowa "Shandong Liuqing" postanowiła skorzystać z tej sytuacji już we wrześniu 2020 r. Zadeklarowała zamiar przejścia

²⁷⁵ Chińskie firmy w październiku zakupiły w BUTB tarcicę na kwotę ponad 1 mln dolarów [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kitajskie-kompanii-v-oktjabre-zakupili-pilomaterialy-cherez-butb-na-summu-bolee-1-mln-417473-2020/>.

²⁷⁶ Eksport oleju rzepakowego poprzez BUTB wzrósł 3-krotnie, a największym odbiorcą jest Szwajcaria [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rapsovogogo-masla-cherez-butb-vyros-v-3-raza-krupnej-shij-pokupatel-shvejtsarija-406915-2020/>

²⁷⁷ . Białoruska deska paletowa i olej rzepakowy będą eksportowane do Chin przez BUTB [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusskuju-palletnuju-dosku-i-rapsovoe-maslo-budut-eksportirovat-v-kitaj-cherez-butb-408061-2020/>.

procedury akredytacyjnej i rozpoczęcia pracy w BUTB. Jednocześnie przedsiębiorstwo wyraziło gotowość do inwestowania w białoruskie leśnictwo. Jest również zainteresowana rozwojem białoruskiej infrastruktury transportowej i logistycznej. Jest to podejście wielofunkcyjne, które zostało zapoczątkowane przez interakcję z BUTB.

Innym ważnym trendem w rozwoju BUTB w 2020 roku jest wzrost eksportu wyrobów metalowych o jedną trzecią na raz - do 27 mln Br, gdzie większość transakcji pochodzi z metali żelaznych i nieżelaznych, a także ich złomu i odpadów. Wystarczy powiedzieć, że "w pierwszej połowie roku firmy z Niemiec, Kanady, Łotwy, Litwy, Polski, Rosji i Ukrainy zakupiły te produkty za 24 mln Br, przekraczając o 20% liczbę na rok 2019"²⁷⁸. W tym samym okresie w BUTB aktywnie rozwijano wspólny projekt z Białoruską Hutą Stali, dzięki któremu na polski rynek sprzedano pręty zbrojeniowe o wartości trzech milionów białoruskich rubli. W przyszłości giełda planuje rozszerzenie nomenklatury towarowej eksportu wyrobów metalowych poprzez rozwój nowych perspektywicznych rynków, tak aby w ciągu najbliższych pięciu lat zwiększyć udział tej sekcji w transakcjach eksportowych z pięciu do dwudziestu procent.

Bardzo interesujące w tym kontekście są plany BUTB dotyczące wprowadzenia na rynki zagraniczne również innych białoruskich przedsiębiorstw. W szczególności giełda planuje połączyć swoje wysiłki w celu osiągnięcia tego celu z walcownią metali "Miorsky", innowacyjnym przedsiębiorstwem przemysłowym w obwodzie witebskim o znacznym udziale inwestycji

²⁷⁸ Eksport wyrobów metalowych przez BUTB w pierwszym półroczu wzrósł o 33% [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-metalloproduksii-cherez-butb-v-i-polugodii-vyros-na-33-399873-2020/>.

zagranicznych, które po osiągnięciu zdolności projektowych będzie w stanie produkować około 240 tys. ton blachy rocznie. Należy zauważyć, że tylko Magnitogorsk Iron and Steel Works w Rosji i ArcelorMittal Temirtau Joint Stock Company w Kazachstanie produkują podobne produkty w byłym Związku Radzieckim. Dla białoruskiego przedsiębiorstwa zorientowanego na eksport "Skandynawia jest najbardziej interesująca <...> jako obiecujący rynek. Przede wszystkim ze względu na korzystne warunki cenowe i stabilnie wysoki popyt na blachę"²⁷⁹. Dla przypomnienia, biała blacha jest szeroko stosowana w produkcji opakowań do żywności i produktów chemicznych. A w Miory planują produkować ultra-drobne blachy cynowe od 0,1 mm. Z pomocą BUTB firma ma nadzieję nie tylko znaleźć nowych nabywców i docelowo uruchomić regularne dostawy blachy do Europy, ale także znaleźć partnerów na surowce, ponieważ mechanizm handlu giełdowego działa w obu kierunkach - przy eksporcie wyrobów gotowych i przy zakupie surowców.

Wszystkie te fakty wskazują, że tempo rozwoju BUTB jest dziś takie, że w najbliższej przyszłości może i powinien on stać się motorem handlu elektronicznego w Republice Białoruś, gdzie uważają, że dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju i konkurencyjności państwa białoruskiego na arenie globalnej "konieczne jest stworzenie własnych platform cyfrowych w kluczowych sektorach gospodarki, tak aby zagraniczni przedsiębiorcy wchodzący na rynek białoruski nie narzucali swoich rozwiązań technologicznych, lecz integrowali się z infrastrukturą

²⁷⁹ BUTB i Walcownia Metali Miory planują wspólnie rozwijać eksport blachy białej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-miorskii-metalloprokatnyj-zavod-planirujut-sovmestno-razvivat-eksport-beloj-zhesti-400676-2020/>

cyfrową kraju"²⁸⁰. W związku z tym można powiedzieć, że pierwsze piętnaście lat działalności Białoruskiej Powszechnej Giełdy Towarowej świadczy o tym, że podstawy do rozwiązania postawionych celów są solidne.

FOR AUTHOR USE ONLY

²⁸⁰ BUTB powinien stać się motorem napędowym e-handlu w kraju - Kołtowicz [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-dolzha-stat-draiverom-elektronnoi-torgovli-v-strane-koltovich-401009-2020>

FOR AUTHOR USE ONLY

Koncern Belleprom: eksport jako czynnik rozwoju

Dzisiaj koncern "Belleprom" zrzesza 72 białoruskie przedsiębiorstwa przemysłu tekstylnego, odzieżowego, dziewiarskiego i obuwia skórzanego, "z których 43 są państwowe". To wszystko są duże podmioty: W przedsiębiorstwach koncernu pracuje 43 tys. osób z 62 tys. zatrudnionych w przemyśle lekkim²⁸¹. Mimo obecnych trudnych warunków ekonomicznych, spowodowanych niestabilnością gospodarki światowej, koncernowi udaje się utrzymać wizerunek białoruskich towarów na arenie międzynarodowej, o czym świadczą fakty. W pierwszym kwartale 2020 roku jej firmy wyeksportowały blisko 60 proc. swojej produkcji - ok. 110 mln dolarów. W tym samym czasie "towary przemysłu lekkiego były dostarczane do 41 krajów świata²⁸². Pozwoliło to na zapewnienie nadwyżki handlowej w wysokości około 50 mln dolarów w towarach.

Przedsiębiorstwa przemysłu dziewiarskiego, które są częścią koncernu Belleprom, wykazują wysokie tempo rozwoju komponentu eksportowego w 2020 roku. I tak, w pierwszych trzech miesiącach tego roku ich eksport wzrósł o prawie dziesięć procent i osiągnął poziom 36,5 mln dolarów. Dobry wzrost wykazały takie przedsiębiorstwa jak Conte Spa, Brzeska Fabryka Pończoch, Vesnyanka, Kupalinka, 8 Marta, Bobruisktrikotazh, Yunona Sewing Factory, Motex, Fashion Center, Romgil-Tex. Wzrost tych dostaw

²⁸¹ Lugina, T. Z jakich projektów nasz przemysł lekki może być dumny / T. Lugina // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.sb.by/articles/svoya-rubashka-blizhe-k-telu11.html>

²⁸² Nemankova, Y. Przedsiębiorstwa "Bellepromu" wyeksportowały 58,3% produktów w pierwszym kwartale / Y. Nemankova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predpriyatija-belleproma-v-i-kvartale-eksportirovali-583-produktsii-389618-2020/>.

eksportowych jest w dużej mierze spowodowany rozszerzeniem ich geografii. Od stycznia do marca 2020 roku przedsiębiorstwa przemysłu dziewiarskiego Bellegpromu wysyłały swoje produkty do 20 krajów. Jednocześnie pozytywna dynamika obserwowana była na rynkach Rosji, Niemiec, Mołdawii, Polski, Azerbejdżanu, Litwy i Łotwy. Wielkość eksportu w wielu krajach wzrosła wielokrotnie. "Wysyłki dzianin do Kazachstanu wzrosły 2,6-krotnie, do Uzbekistanu - 3,2-krotnie <...>. Dostawy odzieży do Uzbekistanu wzrosły ponad 9-krotnie, do Kirgistanu - ponad 3-krotnie, do Wielkiej Brytanii - 2,4-krotnie"²⁸³.

Należy zaznaczyć, że koncern zamierza kontynuować rozwój komponentu eksportowego z jeszcze większą koncentracją wysiłków, zwiększając dostawy nawet w tych wektorach, które do tej pory były zajęte. Powodem tego jest fakt, że "obecność Azji na rynkach UE maleje, dlatego musimy aktywnie poszukiwać nowych partnerów i zajmować powstałe²⁸⁴ nisze. Dlatego dziś Bellegprom liczy na wzrost eksportu do krajów Unii Europejskiej, a także krajów sąsiednich. W szczególności oczekuje się, że w najbliższej przyszłości rozpoczną się dostawy masek ochronnych do Niemiec i Rosji. Przynajmniej odpowiednie porozumienia z partnerami w tych krajach zostały już osiągnięte, a także podpisano "umowy z Baranowickim Stowarzyszeniem Produkcji Bawełny i Centrum Mody"²⁸⁵.

²⁸³ Eksport przedsiębiorstw dziewiarskich Bellegpromu w pierwszym kwartale wzrósł o 8,4% [Elektroniczne zasoby]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-trikotazhnyh-predpriyatij-bellegproma-v-i-kvartale-vyros-na-84-391971-2020>

²⁸⁴ Przedsiębiorstwa tekstylne Bellegpromu planują poszukiwanie nowych partnerów i zwiększenie eksportu do UE [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/tekstilnye-predpriyatija-bellegproma-planirujut-iskat-novyh-partnerov-i-naraschivat-eksport-v-es-391599-2020>

²⁸⁵ "Bellegprom" planuje w maju eksport masek ochronnych do Rosji i Niemiec [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bellegprom-planiruet-v-mae-eksportirovat-zaschitnye-maski-v-rossiju-i-germaniju-389972-2020/>.

Jednocześnie oczekuje się, że do samych Niemiec zostanie wysłanych milion artykułów ochronnych.

Oczywiście, powyższe powinno być wsparte realizacją projektów inwestycyjnych, które pozwolą na unowocześnienie istniejącego zaplecza produkcyjnego i podniesienie jakości wyrobów. W szczególności, projekt inwestycyjny dotyczący organizacji produkcji tkanin jest realizowany w Kamvol OJSC, jedynym na Białorusi i największym w byłym Związku Radzieckim przedsiębiorstwie z pełnym cyklem produkcyjnym, które produkuje tkaniny garniturowe i sukienne z czystej wełny i półwełny, przędzę z czystej wełny, półwełny, poliakrylonitrylu, dzianiny i tkaniny. "W 2019 roku spółka zwiększyła dostawy do Rosji 1,3 razy, 1,5 razy na Ukrainę, 3,2 razy do Uzbekistanu, 1,3 razy do Mołdawii i 16 razy do Azerbejdżanu. Produkty Spółki Akcyjnej są eksportowane do 17 krajów"²⁸⁶. W pierwszym kwartale 2020 roku Kamvol rozpoczął współpracę z kolejnymi ważnymi partnerami - dystrybutorami w Rosji, Armenii i Uzbekistanie. Obecnie trwają prace nad planami wejścia firmy Kamvol na rynek amerykański i kanadyjski. O tym właśnie rozmawiali specjaliści białoruskiego przedsiębiorstwa z przedstawicielami międzynarodowych domów handlowych Alliance Apparel Group Inc. z USA i Les Entreprises Presidentielles Inc. z Kanady, które specjalizują się w produkcji odzieży z tkanin wełnianych, bawełnianych, lnianych, przędzy i włókien syntetycznych.

Solidne inwestycje realizowane są również w Orszańskim zakładzie przetwórstwa lnu, gdzie pracujemy nad organizacją

²⁸⁶ "Kamvol planuje wejść na rynki USA i Kanady" [Electronic resource]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kamvol-planiruet-vyjti-na-rynki-ssha-i-kanady-389583-2020/>

zaawansowanego przetwarzania krótkiego włókna lnianego z produkcją wyrobów sanitarnych i medycznych oraz zwiększeniem przerobu tego surowca o 30-40 proc. Zadaniem jest przetworzenie całego zbioru pni lnianych w kraju i sprzedaż na eksport gotowych wyrobów lnianych, które cieszą się dużą popularnością za granicą. Tak więc niedawno w Japonii otwarto sklep z białoruskimi wyrobami lnianymi, gdzie partnerzy Orszańskiego przedsiębiorstwa lniarskiego włączyli się do głównego zadania swojego kraju na razie - zachowania zdrowia ludności. Z białoruskiej tkaniny lnianej wyrabia się maski ochronne, na które jest zapotrzebowanie wśród mieszkańców Tokio i innych miast. Dzięki naturalnym właściwościom lnu, maski wykonane z takiej tkaniny są nie tylko wygodne, ale i bardziej komfortowe w codziennym noszeniu²⁸⁷. I nie jest to jedyny przykład świadczący o atrakcyjnych perspektywach białoruskiego eksportu w przemyśle lekkim.

²⁸⁷ Yesin, R. O białoruskim lnie w Japonii, poszukiwaniu nowych towarów na eksport i wzmocnieniu handlu elektronicznego / R. Yesin // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/interview/view/esin-o-belorusskom-lne-v-japonii-poiske-novyh-tovarov-dlja-eksporta-i-usileni-elektronnoj-torgovli-7276/>.

Białoruś: przyszłość należy do samochodów elektrycznych

W marcu 2020 r. prezydent Łukaszenko wydał dekret "O zachęcaniu do korzystania z pojazdów elektrycznych", który przewiduje środki mające na celu stymulowanie popytu na te przyjazne dla środowiska pojazdy w kraju, a także stworzenie odpowiedniej infrastruktury ładowania i obsługi w regionach. Powstanie tego dokumentu było podyktowane wieloma okolicznościami. Po pierwsze, przypomnijmy, że "na 24. Światowej Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu, która odbyła się w grudniu 2018 roku w polskim mieście Katowice, strona białoruska oświadczyła, że uważa zieloną gospodarkę i niskoemisyjny zrównoważony rozwój za wektor strategiczny"²⁸⁸.

Po drugie, istniejące prognozy ekspertów wskazują, że "do 2030 r. co piąty samochód na świecie będzie miał napęd elektryczny". Proces ten jest napędzany przez politykę rządów w wielu krajach, które zamierzają nałożyć ograniczenia na samochody z silnikami spalinowymi"²⁸⁹. Po trzecie, rosnąca liczba samochodów elektrycznych przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza na Białorusi. Po czwarte, "korzystanie z pojazdów elektrycznych jest jednym ze sposobów na konkurencyjne zwiększenie zużycia energii elektrycznej".²⁹⁰co nabiera

²⁸⁸ Zalessky, B. Punkty wzrostu. Osobliwości zrównoważonego rozwoju w warunkach wyzwań globalnych / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2020. - C. 57.

²⁸⁹ Działania, które zostaną podjęte, przyczynią się do powstania produkcji samochodów elektrycznych na Białorusi.

Ministerstwo Gospodarki [Zasób elektroniczny].

-2020

URL:

<https://www.belta.by/economics/view/prinimaemye-mery-budut-sposobstvovat-sozdaniiu-v-belarusi-proizvodstva-elektromobilej-minekonomiki-383056-2020/>

²⁹⁰ Ekologia i inteligentne zużycie energii - co sprzyja rozwojowi samochodów elektrycznych na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

szczególnego znaczenia dzisiaj, w świetle oczekiwanego uruchomienia białoruskiej elektrowni atomowej. Po piąte, przejście na samochody elektryczne oznacza zainteresowanie społeczeństwa nowymi technologiami zgodnie z najlepszymi światowymi praktykami, tak aby do 2025 roku około 40 procent samochodów z silnikami spalinowymi na Białorusi mogło zostać zastąpionych przez pojazdy elektryczne.

Przechodząc do dekretu, zwracamy uwagę na niektóre z zawartych w nim środków. Przykładowo, dokument ten zwalnia właścicieli samochodów elektrycznych z opłaty za wydanie zezwolenia na dopuszczenie do ruchu drogowego. Osoby fizyczne nie będą musiały płacić podatku od wartości dodanej przy przywozie do naszego kraju samochodów elektrycznych na użytek własny. Ponadto "właściciele pojazdów elektrycznych będą zwolnieni z opłat za parkowanie w specjalnie wyposażonych miejscach na parkingach gminnych do 1 kwietnia 2026 r." ²⁹¹.

Dekret zawiera również środki dla producentów samochodów elektrycznych i elektrycznych stacji ładowania, jak również dla organizacji obsługujących je. W szczególności, stacje ładowania są zwolnione z podatku od wartości dodanej, jeśli są używane na Białorusi. Natomiast Stowarzyszeniu Produkcyjnemu "Biełorusneft" zostaną przekazane w dzierżawę, bez przeprowadzania aukcji, działki pod budowę i utrzymanie kompleksów ładowania elektrycznego. Być może dlatego PA Biełorusneft planuje w 2020 roku otworzyć jednocześnie 180 stacji szybkiego ładowania.

<https://www.belta.by/economics/view/ekologia-i-gramotnoe-potreblenie-elektroenergii-chem-vygoden-rost-chisla-elektromobilej-v-belarusi-383046-2020>

²⁹¹ Łukaszenka podpisał dekret o zachęcaniu do zakupu samochodów elektrycznych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-podpisal-ukaz-o-stimulirovanii-zakupok-elektromobilej-383041-2020>

Do tej pory sytuacja z elektrycznymi stacjami ładowania (EPS) na Białorusi wygląda następująco. Od początku 2020 roku "sieć EPS powiększyła się do 251 takich stacji (plus 13 obiektów)" ²⁹². A teraz może obsłużyć nawet dziewięć tysięcy samochodów elektrycznych. Sieć EFS na terytorium Białorusi obejmuje dwa rodzaje stacji: po pierwsze - Mode 3, gdzie ładowanie pojazdu elektrycznego trwa od sześciu do ośmiu godzin; po drugie - Mode 4, gdzie akumulator można naładować w mniej niż godzinę. Ważny szczegół: na początku 2020 roku sieć stacji benzynowych Białorusniefti zyskała nową markę - Malanka, która do 2022 roku będzie miała 639 stacji ładowania. A do 2030 r. powinno być ich tyle, by obsłużyć nawet 300 tys. pojazdów elektrycznych.

Mówiąc o produkcji własnych pojazdów elektrycznych w naszym kraju, należy przypomnieć, że pierwsza białoruska próbka takich pojazdów na bazie Geely została zaprezentowana jeszcze w sierpniu 2017 roku. Wówczas mówiono, że "po przetestowaniu pierwszego pojazdu elektrycznego, naukowcy rozpoczną prace nad ulepszonym prototypem". Może być gotowy już w przyszłym [2018] roku" ²⁹³. Niemniej jednak, jak już zauważono na spotkaniu Prezydenta Białorusi z kierownictwem Rady Ministrów w marcu 2020 roku, na razie temat produkcji własnego samochodu elektrycznego nie otrzymuje odpowiedniego impulsu, chociaż transport elektryczny ma ogromny potencjał. "Jest to dziś pilna

²⁹² "Belorusneft" planuje w tym roku otworzyć 180 elektrycznych stacji ładowania [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusneft-planiruet-otkryt-180-elektrozarjadnyh-stantsij-v-etom-godu-383042-2020>

²⁹³ Gawriłowa, W. Ekologiczny, nowoczesny i zwrotny: naukowcy zaprezentowali pierwszy białoruski samochód elektryczny / W. Gawriłowa // [zasób elektroniczny]. - 2017. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/reportazh-ekologichnvi-sovremennvi-i-manevrennyj-uchenye-prezentovali-pervyj-belorusskij-elektromobil-262688-2017>

potrzeba. <...> Wiele państw już rozwija ten obiecujący kierunek. Kraje takie jak nasz, które są zorientowane na eksport i nie mają ogromnych rezerw pod ziemią, od dawna koncentrują się na transporcie elektrycznym"²⁹⁴.

Całkiem możliwe, że dzięki dekretowi "O promocji samochodów elektrycznych" sprawą tą zajmie się "BelJI", które jest "gotowe rozważyć produkcję samochodów elektrycznych na Białorusi pod warunkiem sprzedaży 5-10 tysięcy samochodów rocznie"²⁹⁵. Do tej pory firma otrzymała cztery chińskie elektryczne modele Geely Geometry A, które będą testowane: jeden w fabryce, a trzy - w salonach dealerskich. Ta wersja samochodu elektrycznego jest atrakcyjna, ponieważ posiada zasięg 500 km, systemy adaptacyjnego tempomatu i reagowania na pieszych i rowerzystów, a także inteligentny system automatycznego parkowania. Oczekuje się, że produkcja Geely Geometry A będzie przebiegać znacznie szybciej dzięki przyjęciu dekretu prezydenckiego.

²⁹⁴ Spotkanie z kierownictwem Rady Ministrów [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://president.gov.by/ru/news ru/view/soveschanie-s-rukovodstvom-soveta-ministrov-23197/>.

²⁹⁵ "BELJI jest gotowa rozważyć wypuszczenie na rynek samochodów elektrycznych przy sprzedaży 5-10 tys. samochodów rocznie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beldzhi-gotov-rassmatrivat-vypusk-elektromobilej-pri-prodazhe-5-10-tys-avto-v-god-382660-2020/>.

Literatura

1. Posiedzenie Rady Szeów Państw WNP [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/zasedanie-soveta-glav-gosudarstv-sng-25085/.

2. Mołdawia proponuje opracowanie planu promocji informacji
CIS [Zasób elektroniczny]. -2020.
- URL:

<https://www.belta.by/politics/view/moldova-predlagaet-produmat-plan-informatsionnogo-prodvizhenij-a-sng-420785-2020>

3. O spotkaniu ministra spraw zagranicznych W. Makieja z przewodniczącym Komitetu Wykonawczego WNP - sekretarzem wykonawczym WNP [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: https://mfa.gov.by/press/news_mfa/b824e89c5996ccf3.html

4. Kolejne posiedzenie Rady Szeów Rządów WNP odbędzie się w Mińsku 28 maja 2021 roku [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/sledujushee-zasedanie-soveta-glav-pravitelstv-sng-projdet-v-minske-28-maja-2021-goda-414460-2020/>.

5. Roman Golovchenko wziął udział w posiedzeniu Rady Szeów Rządów WNP [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://government.by/ru/content/9638>

6. Nazarabajew: konieczne jest zwiększenie wielkości i trwałości przepływów handlowych w ramach i poza EAEU [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/nazarbaev-neobhodimonarashivat-objemy-i-ustojchivost-torgovyh-potokov-vnutri-i-zapredelami-eaes-419719-2020/>.

7. Strategia rozwoju integracji euroazjatyckiej pozwoli rozwiązać wiele problemów w nowy sposób - Myasnikovich [Zasób elektroniczny]. 2020. URL: <https://www.belta.by/economics/view/strategija-razvitiya-evrazijskoj-integratsii-pozvolit-po-novomu-reshat-mnogie-voprosy-mjasnikovich-419794-2020/>.

8. Strategia UE 2025 zawiera 330 środków i mechanizmów promujących integrację - Malkina [Zasób elektroniczny]. 2020. URL: <https://www.belta.by/economics/view/strategija-eaes-do-2025-goda-soderzhit-330-mer-i-mehanizmov-po-razvitiyu-integratsii-malkina-419802-2020/>.

9. Pivovar, E. Industrializacja i mapy rolno-przemysłowe będą promować substytucję importu w EAEU - Malkina / E. Pivovar

// [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/karty-industrializatsii-i-agroindustrii-budut-sposobstvovat-importozamescheniju-v-eaes-malkina-419027-2020/>.

10. Euroazjatyckie platformy technologiczne [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-vystupaet-za-rasshirenie-nauchno-technicheskogo-sotrudnichestva-v-eaes-shumilin-397579-2020/>

11. Białoruś opowiada się za wzmocnieniem naukowego i technicznego Współpraca w ramach EAEU - Szumilin [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-vystupaet-za-rasshirenie-nauchno-technicheskogo-sotrudnichestva-v-eaes-shumilin-397579-2020/>.

12. Pivovar, E. Platforma technologiczna w sektorze energetycznym jest tworzona w EAEU / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/tehnologicheskaja-platforma-v-sfere-energetiki-sozdana-v-eaes-333240-2019/>.

13. W EAEU powstaje nowa euroazjatycka platforma technologiczna o technologiach utrzymania ruchu i remontów urządzeń przemysłowych [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/13-08-2019-1.aspx>

14. Nikitina, Y.F. Perspektywy platform technologicznych: efekty synergiczne / Y.F. Nikitina // Projektowanie Przyszłości. Problemy rzeczywistości cyfrowej: Proceedings of the 2nd International Conference (7-8 lutego 2019, Moskwa). - Moskwa: IPM imienia M.W. Keldysha, 2019. - C. 83-90.

15. Państwa EAEU zamierzają stworzyć przestrzeń euroazjatycką grupowanie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: https://www.tvr.by/news/obshchestvo/strany_eaes_namereny_sozdat_evraziyskuyu_k-osmicheskuyu_gruppirovku/

16. Igor Petrishenko wymienił najważniejsze zadania stojące przed WNP na obecnym etapie: przezwyciężenie recesji gospodarczej, zwiększenie wzajemnego i zagranicznego handlu. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9678>

17. Stan współpracy międzyregionalnej i transgranicznej w krajach członkowskich WNP (raport informacyjno-analityczny). - M.: CIS, 2017. - 61 c.

18. Konwencja o współpracy międzyregionalnej między państwami członkowskimi Wspólnoty Niepodległych Państw [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: https://pravo.by/upload/docs/op/N01600091_1585774800.pdf

19. Konwencja o współpracy transgranicznej państw-stron Wspólnoty Niepodległych Państw [zasób elektroniczny]. - 2008. - URL: <http://docs.cntd.ru/document/902196976>

20. Oświadczenia uczestników dziewiątego posiedzenia Rady Międzyregionalnej i współpracy transgranicznej państw członkowskich WNP na temat stanu współpracy międzyregionalnej i transgranicznej w państwach członkowskich WNP [Zasób elektroniczny]. -2020 . - URL: <https://e-cis.info/cooperation/3763/89102/>

21. Udział w posiedzeniu Najwyższej Euroazjatyckiej Rady Gospodarczej [Elektroniczny zasób]. -2019 . -URL : http://president.gov.by/ru/news_ru/view/uchastie-v-zasedanii-vysshego-evrazijskiego-ekonomicheskogo-soviet-22132/

22. EAEU Free Trade Zone Vietnam [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <https://www.economy.gov.by/ru/zst-vietnam-ru/>

23. EAEU i Wietnam omówiły możliwości rozszerzenia handlu i współpracy gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/13-06-2019-4.aspx>

24. Nguyen, K.T. Korzyści ze strefy wolnego handlu Wietnamu i EAEU / K.T. Nguyen // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://eurasian-studies.org/archives/11237>

25. Pivovar, E. W EWG opowiedziano o szczegółach umowy o strefie wolnego handlu z Singapurem / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-EEK-rasskazali-podrobnosti-soglasheniya-o-zone-svobodnoj-torgovli-singapuum-364247-2019/>

26. Premier Singapuru dostrzega wielki potencjał wzrostu w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/premier-ministr-singapura-otmechaet-bolshoj-potentsial-rosta-v-evrazijskom->

[ekonomicheskom-sojuze-364128-2019/](#).

27. EAEU i Singapur podpisują umowę o utworzeniu strefy wolnocłowej

handel [Zasób elektroniczny]. - 2019 .

- URL:

<https://www.belta.by/special/economics/view/eaes-i-singapur-podpisali-soglashenie-o-sozdanii-zony-svobodnoj-torgovli-364131-2019/>

28. Posiedzenie Euroazjatyckiej Rady Międzyrządowej [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9076>

29. EAEU i Serbia podpisują umowę o wolnym handlu [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/eaes-i-serbija-podpisali-soglashenie-o-svobodnoj-torgovle-367118-2019/>.

30. Pivovar, E. Wejście w życie tymczasowej umowy o strefie wolnego handlu między EAEU a Iranem / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/vremennoe-soglashenie-o-zone-svobodnoj-torgovli-mezhdu-eaes-i-iranom-vstupilo-v-silu-367284-2019/>.

31. Teheran proponuje utworzenie grupy roboczej ds. projektów gospodarczych Iranu i EAEU [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/tegeran-predlagaet-sozdat-rabochuju-gruppu-po-ekonomicheskim-proektam-irana-i-eaes-364137-2019/>.

32. Szefowie rządów państw EAEU przyjęli wspólne oświadczenie z Chinami z okazji wejścia w życie umowy o współpracy handlowej i gospodarczej między EAEU a ChRL [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9074>

33. Umowa w sprawie współpracy handlowej i gospodarczej między EAEU a Chinami

weszła w życie [Zasób elektroniczny]. - 2019 .

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/soglashenie-o-torgovo-ekonomicheskom-sotrudnichestve-eaes-i-kitaja-vstupilo-v-silu-367082-2019/>

34. Pivovar, E. EWG zidentyfikowała trzy główne kierunki współpracy przemysłowej EWEA z Chinami / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/EEK-opredelila-tri-osnovnyh-napravlenija-promyshlennogo-sotrudnichestva-eaes-s-kitaem->

[365900-2019/](#).

35. Gryszkiewicz, A. Białoruś jako przewodniczący w EAEU będzie dążyć do stworzenie pełnowartościowej unii gospodarczej - MSZ / A. Griszkiwicz // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-kak-predsedatel-v-eaes-budet-dobivatsja-sozdaniya-polnoformatnogo-ekonomicheskogo-sojuza-mid-366038-2019/>

36. Pivovar, E. EWG proponuje przyspieszenie podpisania umowy o kolejności znoszenia barier technicznych z krajami trzecimi / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eek-predlagaet-uskorit-podpisanie-soglashenija-o-porjadke-ustraneniya-tehbarjerov-s-tretjimi-stranami-364105-2019/>

37. Białoruś liczy na wzrost eksportu dzięki porozumieniom EAEU i umowom o wolnym handlu z krajami trzecimi [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-rasschityvaet-na-rost-eksporta-blagodarja-soglashenijam-eaes-o-zst-s-tretjimi-stranami-365828-2019/>

38. Pivovar, E. EWG i Indonezja podpisały memorandum o współpracy / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/eek-i-indonezja-podpisali-memorandum-o-sotrudnichestve-366253-2019/>

39. Pivovar, E. Chile wykazuje zainteresowanie utworzeniem strefy wolnego handlu z EAEU / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/chili-projavljaet-interes-k-sozdaniyu-zony-svobodnoj-torgovli-s-eaes-365298-2019/>

40. Griszkiwicz, A. Chile jest zainteresowane długoterminową współpracą z Białorusią - Benitez / A. Griszkiwicz // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/politics/view/chili-zainterisovana-v-dolgosrochnom-sotrudnichestve-s-belarusiju-benitez-365275-2019/>

41. Pivovar, E. Kraje Unii Europejskiej zamierzają stworzyć wspólną infrastrukturę przemysłową w Egipcie / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/special/economics/view/strany-eaes-namereny-sozdat-sovmestnuju-promyshlennuju-infrastrukturu-v-egipte-364924-2019/>

42. EKG i Komisja Unii Afrykańskiej podpisały protokół ustaleń.

- Zrozumienie [Zasób
elektroniczny].
- 2019. - URL:
<http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/24-10-2019-5.aspx>
43. Oświadczenie Prezydenta Republiki Białoruś Aleksandra Łukaszenki do szefów państw członkowskich Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej [Zasób elektroniczny].
44. - 2020. - URL: <http://president.gov.by/ru/news/ru/view/obraschenie-prezidenta-respubliki-bialoruskiej-aleksandra-lukashenko-k-glavam-gosudarstv-chlenov-evrazijskogo-22827/>.
45. Udział w posiedzeniu Euroazjatyckiej Rady Międzypaństwowej [Zasób elektroniczny]. - 2020.
46. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9245>
47. Brewer, E. Wspólne rynki , walka z przeszkodami , Projekty infrastrukturalne - Myasnikovich nazwał priorytetami EWG / E. Pivovar // [Zasób elektroniczny]. - 2020 . - URL: <https://www.belta.by/economics/view/obschie-rynki-borba-s-prepiatstvijami-infrastrukturalnye-proekty-mjasnikovich-nazval-priorytety-eek-378306-2020/>
48. Pivovar, E. W EAEU w 2019 roku wzrosła produkcja przemysłowa i obrót detaliczny / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-caes-v-2019-godu-vyrosli-promprouvodstvo-i-roznicnyj-tovarooborot-380320-2020/>.
49. Pivovar, E. Myasnikovich : prace nad projektem strategii integracji euroazjatyckiej do 2025 r. zostały zakończone / E. Pivovar // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/mjasnikovich-rabota-nad-proektom-strategii-evrazijskoj-integratsii-do-2025-goda-zavershaetsja-380272-2020/>
50. Pivovar, E. Wicepremierzy uzgodnili środki SPS w strategii integracji euroazjatyckiej / E. Pivovar // [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vitse-premjery-soglasovali-sfs-mery-v-strategii-evrazijskoj-integratsii-380580-2020/>.
51. VII Forum Regionów Białorusi i Rosji odbędzie się w dniach Wrzesień [Zasób elektroniczny]. -2020 . - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/vii-forum-regionov-belarusi-i-rossii-planirujetsja-provesti-v-sentjabre-393483-2020/>

52. Zaleskii, B. Wektor postsowieckiej integracji. Widok z Białorusi / B. Zaleski. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - 268 c.

53. Piwowar, E. Ambasada wymieniła 10 najlepszych regionów Rosji importujących białoruskie towary / E. Piwowar // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/posolstvo-nazvalo-top-10-rossijskich-regionov-importirujuschih-belorusskie-tovary-388334-2020/>.

54. Eksport przedsiębiorstw obwodu witebskiego do regionów Rosji wzrósł o 4,2% w 2019 roku [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/eksport-produktsii-predpriatij-vitebskoj-oblasti-v-rossijskie-regiony-vyros-na-42-v-2019-godu-385596-2020/>.

55. Białoruskie przedsiębiorstwa w pierwszym kwartale zwiększyły eksport towarów do obwodu kirowskiego Federacji Rosyjskiej prawie o jedną czwartą [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beloruskie-predpriatija-v-i-kvartale-uelichili-eksport-tovarov-v-kirovskuju-oblast-418071-2020/>

56. Białoruska Spółka Cementowa otworzyła przedstawicielstwo w Polsce. Obwód kaliningradzki [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/beloruskaja-tsementnaja-kompanija-otkryla-predstavitelstvo-v-kaliningradskoj-oblasti-385897-2020/>

57. Roman Gołowczenko: Białoruś i Rosja muszą zintensyfikować współpracę w polityce i gospodarce [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9593>

58. Białoruś jest gotowa bardziej aktywnie uczestniczyć w programach rozwoju rolnictwa w obwodzie pskowskim [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-gotova-aktivnee-uchastvovat-v-programmah-razvitija-selskogo-hozjajstva-v-pskovskoj-oblasti-418071-2020/>

59. Priorytetowe kierunki rozwoju współpracy regionalnej jako kluczowy czynnik budowy unii: projekt informacyjno-integracyjny / współautorzy, rozmawiali: K. Gusev, B. Zaleskiy. Gusiew, B. Zaleskij. - Mińsk: Biznesofset, 2018. - 392 c. : 62 il.

60. Roman Golovchenko zaproponował gubernatorowi obwodu pskowskiego zintensyfikowanie współdziałania w różnych sektorach [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9588>

61. Spotkanie z gubernatorem obwodu pskowskiego, Michaiłem Vedernikov [electronic zasób]. -2020 . - URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-gubernatorom-pskovskoj-oblasti-rossii-mixailom-vedernikovym-24596/

62. Plany budowy obiektów socjalnych w obwodzie pskowskim z udziałem Białoruskie przedsiębiorstwa [Zasób elektroniczny]. - 2020 . - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-pskovskoj-oblasti-planirujut-stroit- sotsobjekty-s-uchastiem-belorusskih-kompanij-418082-2020>

63. Obwód pskowski jest zainteresowany białoruskimi agroturystykami, maszynami i usługami budowlanymi [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/pskovskaja-oblast-zainteresovalas-belorusskimi-agrogorodkami-tehnikoj-i-stroitelnyimi-uslugami-408508-2020/>

64. Igor Petrishenko: Białoruś jest gotowa bardziej aktywnie uczestniczyć w programach rozwoju rolnictwa w obwodzie pskowskim [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9668>

65. Agencje inwestycyjne Białorusi i obwodu pskowskiego podpisały porozumienie o współpracy [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/agentstva-po-investitsijam-belarusi-i-pskovskoj-oblasti-podpisali-soglashenie-ostrudnichestve-408584-2020/>

66. Białoruś będzie szkolić personel medyczny dla obwodu pskowskiego [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: https://www.belta.by/society/view/belarus-budet-gotovit-meditsinskie-kadry-dlja-pskovskoj-oblasti-408501-2020/?utm_source=belta&utm_medium=news&utm_campaign=accent

67. Obwody grodzieński, lwowski i chersoński planują podpisać umowę o współpracy [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/soglashenie-ostrudnichestve-planirujut-podpisat-grodnenskaja-lvovskaja-i-hersonskaja-oblasti-382199-2020/>

68. Delegacja obwodu brzeskiego weźmie udział w III Lwowskim Forum Eksportowym [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/delegatsija-brestskoj-oblasti-primet-uchastie-v-iii-lvovskom-eksportnom-forume-382618-2020/>.
69. Obwody brzeski i lwowski opracują mapę drogową współpraca [Zasób elektroniczny]. - 2020 . - URL: <https://www.belta.by/regions/view/brestskaja-i-lvovskaja-oblasti-razrabotajut-dorozhnuju-kartu-sotrudnichestva-383502-2020/>
70. "Bobruiskagromash" planuje montować naczepy ciągnikowe w Ukraina [Zasób elektroniczny]. -2020 . - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bobrujskagromash-planiruet-sobirat-traktornye-pritsepy-v-ukraina-382499-2020/>
71. Brzescy drogowcy w tym roku planują pracować w czterech obwody Ukrainy [Zasób elektroniczny]. - 2020 . - URL: <https://www.belta.by/regions/view/brestskie-dorozhniki-v-etom-godu-planirujut-rabotat-v-chetyreh-oblastjah-ukrainy-382563-2020>
72. "Bielorusnieft" zamierza zwiększyć swoją obecność na rynku usług w Rosji i na Ukrainie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belorusneft-namerena-naraschivat-prisutstvie-na-rynke-servisnyh-uslug-v-rossii-i-i-ukraina-381445-2020>
73. Markovich, E. BJD planuje rozszerzyć komunikację z Ukrainą / E. Markovich // [Zasób elektroniczny]. - 2020 . - URL: <https://www.belta.by/economics/view/bzhd-planiruet-rasshirjat-soobschenie-s-ukrainoj-380946-2020/>
74. Vladimir Dvornik przeprowadził negocjacje z wicepremierem Republiki Uzbekistanu Sardorem Umurzakowem [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9423>
75. Markovic, E. Współpraca w dziedzinie rolnictwa
76. - priorytet
- Kierunek współdziałania Białoruś-Uzbekistan - ambasador / E. Markowicz // [zasób elektroniczny]. - 2020 . -URL :

<https://www.belta.by/economics/view/sotrudnichestvo-v-sfere-apk-prioritetnoe-napravlenie-belorusko-uzbekskogo-vzaimodejstviya-posol-394939-2020>

77. O wynikach wizyty Vladimira Dvornika w Uzbekistanie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9301>

78. "Gomselmash zaprezentuje swój potencjał na forum agrarnym w Uzbekistan [Zasób elektroniczny]. - 2020

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-predstavit-svoj-potencial-na-agrarnom-forume-v-uzbekistan-380486-2020>

79. Na podstawie wyników białorusko-uzbeckiego forum agrarnego podpisano ponad 30 porozumień i umów [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/bolee-30-soglashenij-i-kontraktov-podpisano-po-itogam-belorusko-uzbekskogo-agrarnogo-forum-381350-2020/>.

80. Narodowa Akademia Nauk Białorusi przedstawiła ponad 60 innowacyjnych rozwiązań dla rolnictwa w Uzbekistanie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/nan-belarusi-predstavila-v-uzbekistane-bolee-60-innovatsionnyh-razrabotok-dlja-selskogo-hozjajstva-381057-2020/>.

81. Posiedzenie białorusko-kirgiskiej komisji międzyrządowej odbędzie się w Mińsk 21 lutego [Zasób elektroniczny]. - 2020

-URL:

<https://www.belta.by/economics/view/zasedanie-belorusko-kyrgyzskoj-mezhpravkomissii-proj-det-v-minske-21-fevralj-a-378085-2020/>

82. Sergiusz Rumas: Białoruś jest zainteresowana zwiększeniem dostaw produktów inżynierskich do Kirgistanu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<http://www.government.by/ru/content/9292>

83. Kirgistan proponuje Białorusi stworzenie klastra przetwórstwa rolnego mleko [Zasób elektroniczny]. -2020

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/kyrgyzstan-predlagaet-belarusi-sozdat-agroklaster-po-pererabotke-moloka-380586-2020/>

84. Niemienkova, J. Ekspozycja białoruskich producentów

będzie prezentowana na wystawie FoodExpo w Biszkeku / J. Niemienkova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/ekspozitsija-belorusskih-proizvoditelej-budet-predstavlena-na-vystavke-foodexpo-v-bishkeke-378791-2020/>.

85. Vladimir Kukharev: Białoruskie autobusy elektryczne mogą pojawić się na ulicach Biszkeku [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9293>

86. Zalessky, B.L. Białoruś - Kirgistan: od handlu do współpracy / B.L. Zalessky // Materiały XIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji "Nauka i innowacja - 2017", t. 3. Przemysł: Nauka i studia. - C. 9-12.

87. Obwód homelski będzie rozwijać współpracę z obwodem chui w Kirgistanie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/gomelskij-region-budet-razvivat-sotrudnichestvo-s-chujskoj-oblastju-kyrgyzstana-381123-2020>

88. Shchetkina, M. Zrównoważony rozwój zależy od każdego z nas / M.

Shchetkina // [Zasób elektroniczny]. - 2019

- URL: <https://www.belta.by/interview/view/ustojchivoe-razvitie-zavisit-ot-kazhdogo-iz-nas-6646/>

89. Białoruś zajęła 23 miejsce wśród 156 krajów w realizacji SDGs w 2018 r. rok [Zasób elektroniczny]. -2019 . - URL:

<https://www.belta.by/special/politics/view/belarus-zanjala-23-emesto-sredi-156-stran-v-dostizhenii-tsur-za-2018-god-333890-2019/>

90. Białoruś widzi Agendę 2030 jako podstawę nowej polityki globalnej - Myasnikovich [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-rassmatrivaet-povestku-2030-kak-osnovu-dlj-a-novoj-globalnoj-politiki-mj-asnikovich-333892-2019/>.

91. Posiedzenie Prezydium Rady Ministrów Republiki Białoruś [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/8943>

92. Plan rozwoju zapóźnionych regionów Białorusi ma na celu Uwzględnić 280 projektów [Zasób elektroniczny]. - 2019.

- URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-plan-razvitiya-otstajuschih-regionov-belarusi-predlagaetsj-a-vklj-uchit-280-proektov-359816-2019/>

93. Szczetkina: praca grup regionalnych na rzecz realizacji SDG na Białorusi muszą być zsynchronizowane [Zasób elektroniczny].

-2019

- URL:

<https://www.belta.by/society/view/schetkina-rabotu-regionalnyh-grupp-po-dostizheniju-tsur-v-belarusi-nuzhno-sinhronizirovat-333887-2019/>

94. Media będą stanowiły odrębną grupę w pracach nad realizacją SDGs w

Białoruś - Szczetkin [Zasób elektroniczny]. -

2019 -

URL:

<https://www.belta.by/society/view/smi-sostavjat-otdelnuju-gruppu-v-rabote-nad-dostizheniem-tsur-v-bielarusi-schetkina-333874-2019/>

95. Ogólnopolski konkurs medialny "Od celów globalnych do działań lokalnych" [Zasób elektroniczny]. - 2019.

- URL:

<https://www.belta.by/society/view/objjaven-respublikanskij-konkurs-dlja-smi-ot-globalnyh-tselej-k-lokalnym-dejstviyam-359398-2019/>

96. Redakcje "7 dni" i "Białoruskiej Dumy" zwyciężyły w konkursie na relację o SDGs [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/special/society/view/kollektivy-redaksij-7-dnej-i-belarskaj-dumki-pobedili-v-konkurse-po-osvescheniju-tsur-373180-2019/>

97. Białoruś wzmocni wysiłki na rzecz realizacji SDGs w 2020 roku

poziom regionalny [Zasób elektroniczny]. -

2019 - URL:

<https://www.belta.by/society/view/v-belarusi-v-2020-godu-usiljat-rabotu-po-dostizheniju-tsur-na-regionalnom-urovne-373167-2019/>

98. Siergiej Rumas: Białoruś opracowuje plan działania w celu stworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9175>

99. Siergiej Rumas przedstawił zespołowi Pierwszego Wicepremiera

Minister [Zasób elektroniczny]. -

2019

- URL:

<http://www.government.by/ru/content/9155>

100. Siergiej Rumas: 22 z 34 szczególnie ważnych obiektów

inwestycyjnych powstało na zamówienie. [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9174>

101. Shcherbitsky, A. Wielkość łotewskich inwestycji w regionie Witebska przez 9 miesięcy wzrosła w 3,5 razy / A. Shcherbitsky // [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/objem-latvijskich-investitsij-v-vitebskuju-oblast-za-9-mesjatsev-vyros-v-35-raza-371103-2019/>.

102. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarkę obwodu brzeskiego w 2020 roku wyniosą co najmniej 90 mln dolarów [- źródło elektroniczne]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/prjamyje-inostranye-investitsii-v-ekonomiku-brestskoj-oblasti-v-2020-godu-sostavjat-ne-menee-90-mln-374236-2019/>.

103. Polski inwestor zainwestował 1,6 mln Br w produkcję agrokombinatu Goryń [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/polskij-investor-vlozhit-v-proizvodstvo-gorynskogo-agrokombinata-br16-mln-373083-2019/>.

104. Kuntsevich, A. Odpowiedzialność wobec społeczeństwa odróżnia Dziennikarz z innych podmiotów tworzenia informacji / A. Kunczewicz // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/opinions/view/otvetstvennost-pered-obschestvom-otlichaet-zhurnalista-ot-drug-subjektov-sozdaniya-informatsi-7110/>

105. Karliukiewicz, A. Głównym zadaniem mediów jest odzwierciedlanie rzeczywistości ze wszystkimi problemami i trudnościami / A. Karliukiewicz // [zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/12/11/1940593.html>

106. Niemiecka delegacja parlamentarna z wizytą na Białorusi w dniach 3-6 lutego [Elektroniczny zasób]. -2020. -URL: <https://www.belta.by/politics/view/parlamentskaja-delegatsija-germanii-posetit-belarus-3-6-fevralja-377773-2020/>

107. We współczesnych warunkach niezwykle wzrasta znaczenie dyplomacji parlamentarnej - Kochanowa [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/v-sovremennyh-uslovijah-znachenie-parlamentskoj-diplomatii-chrezvychajno-vozrastaet-kochanova-409255-2020/>.

108. Andrejczenko: parlamentarzyści będą kontynuować kontakty z partnerami na Zasady równości i wzajemnego szacunku [Zasób elektroniczny]. -

2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/andrejchenko-parlamentarii-prodolzhat-kontakty-s-partnerami-na-printsipah-ravnopravija-i-409192-2020/>

109. Rachkow: ważne jest, aby maksymalnie wykorzystać więzi międzyparlamentarne do realizacji porozumień między krajami [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/rachkov-vazhno-maksimalno-zadejstvovat-mezhparlamentskie-svjazi-dlja-vypolnenija-dogovorennostej-stran-394359-2020/>.

110. Andrejczenko: stanowisko Białorusi powinno być wysłuchane na forum międzynarodowym Struktury parlamentarne [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/politics/view/andrejchenko-pozitsija-belarusi-dolzha-zvuchat-v-mezhdunarodnyh-parlamentskih-strukturah-382141-2020/>

111. Andrejczenko: deficyt zaufania wymaga większego zaangażowania parlamentu w egzekwowanie pokoju [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/andrejchenko-defitsit-doverija-trebuuet-bolee-aktivnogo-uchastija-parlamentariev-v-obespechenii-mira-403397-2020/>.

112. Białoruś prowadzi niezależną politykę zagraniczną na rzecz pokoju i stabilnego rozwoju - Andrejczenko [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/belarus-osuschestvljaet-nezavisimuju-vneshnjuju-politiku-radi-mira-i-stabilnogo-razvitija-andrejchenko-405902-2020/>.

113. Przemówienie Kochanowej na otwarciu drugiej sesji Rady Republiki Zgromadzenia Narodowego Białorusi siódmej konwokacji [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/politics/view/vystuplenie-kochanovoj-on-otkrytii-vtoroj-sessii-soveta-respubliki-natsionalnogo-sobranija-belarusi-385692-2020/>.

114. Zalesskii, B.L. Kultura eksportu i świadomość masowa / B.L. Zalesskii // Jurnal 1styka-2016: Stan, problemy i perspektywy: Mataryaly 18y Mezhdunarodnaya nauk. konf. pyschenanii 95-letiya BDU, 10-11 lut. 2016, Mszsk / redakcja: S.V. Duboshk (red.) [i sch.] - Vyp. 18. - Mszsk: AAT "Palshrafkambshat i imya Ya. Kolasa", 2016. - C. 233-236.

115. BELAZ dostarczył kolejną partię wywrotek do rosyjskiego "Apatyczność" [zasób elektroniczny]. -2020 .

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/belaz-postavil-ocherednuju-partiju-samosvalov-rossijskomu-apatitu-386828-2020/>

116. Nemankova, Yu. Wywrotki kamieniołomu BELAZ rozpoczęły pracę w Krasnojarskim Kraju / Yu. Nemankova // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/karjerye-samosvaly-belaz-pristupili-k-rabote-v-krasnojarskom-krae-386202-2020/>

117. Nemankova, Yu. Kolejna 130-tonowa wywrotka BELAZ rozpocznie pracę na rosyjskim "Uralasbest" / Yu. Nemankova // [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/ocherednoj-130-tonnyj-samosval-belaz-nachnet-rabotu-na-rossijskom-uralasbeste-385689-2020/>

118. Nemankova, Y. BELAZ wysłał wywrotki do Armenii / Y. Nemankova // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/belaz-otpravil-v-armeniju-karjerye-samosvaly-385547-2020/>

119. Osiem wywrotek BELAZ rozpoczęło pracę w Indonezja [Zasób elektroniczny]. -2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/vosem-karjeryh-samosvalov-belaz-pristupili-k-rabote-v-indonezii-387074-2020/>

120. Nemankova, Yu. Partia ładowarek BELAZ została wysłana do Algierii / Yu.

Nemankova // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/partija-pogruzchikov-belaz-otgruzhena-v-alzhir-385911-2020/>

121. "Gomselmash w I kwartale dostarczył na rynki zagraniczne ponad 270 kombajnów i zestawów maszyn. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/gomselmash-v-i-kvartale-postavil-na-vneshnie-rynki-bolee-270-kombajnov-i-mashinokomplektov-388443-2020/>

122. Od początku roku MTZ dostarczyła do Pakistanu ponad 250 ciągników [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/mtz-s-nachala-goda-postavil-v-pakistan-bolee-250-traktorov-388294-2020/>

123. Nemankova, Y. Eksport produktów MTZ do Afryki wzrósł o 70% / Y. Nemankova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/eksport-produktsii-mtz-v-strany-afriki-vyros-na-70-386540-2020/>

124. Nemankova, Yu. MTZ dostarczy drugą partię maszyn do Sudanu / Yu.

Nemankova // [Zasób elektroniczny]. -
2020 . - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/mtz-postavit-vtoruju-partiju-tehniki-v-sudan-386164-2020/>

125. MTZ ma dobre wyniki w eksporcie: dostawy do Rosji wzrosły o 20%, 70% - do Afryki [źródło elektroniczne]. - 2020. -

URL: <https://ont.by/news/u-mtz-horoshie-pokazateli-po-eksportu-na-20-vyrosli-postavki-v-rossiyu-na-70-v-afriku>

126. MTZ podwoiła eksport do Tadżykistanu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/mtz- uvelichil-eksport-produktsii-v-tadzhikistan-v-2-raza-387386-2020/>

127. Nemankova, Y. MAZ w I kwartale zwiększył eksport do krajów spoza WNP

zagranicy prawie 2,4 razy / Yu. Nemankova // [Zasób elektroniczny].

- 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/maz-v-i-kvartale-uvelichil-eksport-v-dalnee-zarubezhje-pochti-v-24-raza-387079-2020/>

128. "Amkodor-Onego w Karelii otrzymuje pierwszy transport mostów

żurawie [Zasób elektroniczny]. -2020 .

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/amkodor-onego-v-karelii-poluchil-pervuju-partiju-mostovyh-kranov-388008-2020/>

129. "BELJI w I kwartale zwiększyły eksport do Rosji 2,5 razy / Yu.

Nemankova // [Zasób elektroniczny]. -
2020 . - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/beldzhi-v-i-kvartale-uvelichil-eksport-v-rossiju-v-25-raza-386430-2020/>

130. Eksport białoruskich produktów rolnych wzrósł o 9,8% w I kwartale

[Elektroniczny zasób]. -2020 .

-URL :

<https://www.belta.by/economics/view/eksport-beloruskoj-selhozproduktsii-v-i-kvartale-vyros-na-98-389760-2020/>

131. Eksport białoruskich produktów rolnych przekroczył 5,5 USD w 2019 r.

miliard [Zasób elektroniczny]. -2020 .

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/eksport-beloruskoj->

[selhozproduksii-v-2019- godu-prevysil-55-mlrd-378531-2020](#)

132. Niemienkova, U. Białoruś planuje dostarczyć do Rosji w 2020 roku ponad 3 mln ton nabiału i 316 tys. ton mięsa / U. Niemienkova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-postavit-bolee-3-mln-t-molochki-i-316-tys-t-mjasa-v-rossiju-v-2020-godu-378543-2020>

133. Pierwszy pociąg kontenerowy z produktami mięsnymi ma zostać wysłany do Chin jeszcze w tym roku [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/pervyj-kontejneryj-poezd-smjasnoj-produktsiej-planirujut-otpravit-v-kitaj-v-etom-godu-378553-2020>

134. Białoruś planuje zwiększyć eksport żywności o 4,2% w 2020 [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-planiruet-uvelichit-eksport-prodovolstvija-na-42-v-2020-godu-378535-2020>

135. Następujące organizacje są akredytowane w zakresie dostaw białoruskich produktów mięsnych do Chin 14 kolejnych producentów [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/dlja-postavok-belorusskoj-mjasnoj-produktsii-v-kitaj-akkreditovany-esche-14-proizvoditelej-375197-2020/>

136. Narodowy Program Wsparcia i Rozwoju Eksportu Republiki Białorusi na lata 2016-2020 [Zasób elektroniczny]. - 2016. - URL: <http://www.government.by/upload/docs/fileaff83a3fc04eb9c0.PDF>

137. Zalessky, B.L. Eksport usług: wśród priorytetów - turystyka / B.L. Zalessky // Materiały XVI Międzynarodni naukowo-praktycznej konferencji "Wiedza a technologia: krok do przyszłości - 2020". Tom 4: Praga. Wydawnictwo "Edukacja i Nauka". - C. 23-25.

138. Griszkievicz, A. Stoisko białoruskie na największej wystawie turystycznej Europy Północnej w Helsinkach / A. Griszkievicz // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/society/view/belorusskij-stend-predstavlen-na-kрупnejstoj-turystavke-severnoj-evropy-v-helsinki-376158-2020/>

139. Białoruś zaprezentowała się na wystawie turystycznej w Nowym Jorku [Elektroniczny zasób]. -2020. -URL :

<https://www.belta.by/economics/view/belarus-predstavlena-na-turisticheskoy-vystavke-v-njju-jorke-377104-2020/>

140. Niemienkova, J. Potencjał turystyczny Białorusi prezentowany na Wystawie Balttour-2020 w Rydze / J. Nemankova // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/society/view/turisticheskij-potencial-belarusi-prezentovan-na-vystavke-balttour-2020-v-rige-377966-2020/>

141. O 29. Międzynarodowych Targach Turystycznych Tourest 2020

[Zasób elektroniczny]. -2020 .
-URL :

<http://estonia.mfa.gov.by/ru/embassy/news/c3677b38082f08c4.html>

142. Możliwości turystyki łowieckiej i wędkarskiej na Białorusi

prezentowane na wystawie w Niemczech [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/vozmozhnosti-ohotnichje-rybolovnogo-turizma-belarusi-predstavleny-na-vystavke-v-germanii-377905-2020/>.

143. Potencjał turystyczny Białorusi w 2020 roku będzie prezentowany w Nowym Jorku, Dubie i Londynie [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/society/view/turisticheskij-potencial-belarusi-v-2020-godu-predstavjat-v-njju-jorke-dubae-i-london-374521-2019/>

142. Ustawa Republiki Białorusi o wolnych strefach ekonomicznych

[Elektroniczny zasób]. -1998.
-URL :

<http://pravo.by/document/?guid=3871 &p0=H19800213>

143. Uruchomienie produkcji kontenerów towarowych w Mołodecznie

[Elektroniczny zasób]. -2019 .
-URL :

<https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-gruzovyh-kontejnerov-naladjat-v-molodechno-372673-2019/>

144. Projekt inwestycyjny dotyczący produkcji wodomierzy będzie

wdrożone w Zhodino [Zasób elektroniczny]. - 2019 .
- URL:

<https://www.belta.by/special/economics/view/investitsionnyj-proekt-po-proizvodstvu-schetchikov-vody-budet-realizovan-v-zhodino-374581-2019/>

145. Pierwszy mieszkaniec w 2020 roku jest zarejestrowany w FEZ Mińsk [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/pervyj-v-2020-godu-rezident-zaregistrovan-v-sez-minsk-376013-2020/>.

146. Nowy mieszkaniec Mińskiej Strefy Ekonomicznej zbuduje zakład w Fanipolu produkcja maszyn specjalnych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-minsk-postroit-v-fanipole-zavod-po-proizvodstvu-spetstehniki-376899-2020/>

147. Nowy mieszkaniec FEZ Mińsk będzie produkował niestandardowe urządzenia do oczyszczania powietrza [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-minsk-budet-vypuskat-nestandartnoe-oborudovanie-dlja-ochistki-vozduha-378734-2020/>

148. Na terytorium Mińskiej Strefy Ekonomicznej w Żodino zostanie zbudowana fabryka do produkcji materiałów malarskich [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/zavod-po-proizvodstvu-lakokrasochnyh-materialov-postrojat-na-territorii-sez-minsk-v-zhodino-390518-2020/>

149. Mieszkańcy brzeskiego FEZ podwoili swoje wpłaty do budżetu

[Elektroniczny zasób]. -2019 .

-URL :

<https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-brest-vdvoe-velichili-otchislenija-v-bjudzhet-367876-2019/3>

150. Historia [Zasób elektroniczny].
-2020. - URL:

<https://fezbrest.com/history>

151. Otwarcie nowej produkcji "Discom" [Zasób elektroniczny]. -

2019. - URL: [https://fezbrest.com/otkrytie-](https://fezbrest.com/otkrytie-novo-go-proizvodstva-%C2%ABdiskom%C2%BB)

[novo-go-proizvodstva-%C2%ABdiskom%C2%BB](https://fezbrest.com/otkrytie-novo-go-proizvodstva-%C2%ABdiskom%C2%BB)

152. Dyskusja Białorusko-Włoskiego Forum Biznesu kontynuowane w Brześciu [Zasób elektroniczny]. -

2019. - URL:

<https://fezbrest.com/obsuzhdenie-voprosov-belorusko-italyanskogo-biznes-foruma-prodolzhilos-v-breste>

153. Zalessky, B. Stosunki międzynarodowe i media. Widok

z Białorusi / B. Zalesskii. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2014. - 675 c.

154. Wzmacnianie partnerstw [Zasób elektroniczny]. - 2019.

- URL: <https://fezbrest.com/2-ukreplyaya-partnerskie-svyazi>

155. Zarejestrowano nowego mieszkańca FEZ "Brześć" [Zasób elektroniczny].

-2019 . - URL: <https://fezbrest.com/zaregistrovan-novyyj-rezident-sez-%C2%ABbrest%C2%BB>

156. Administracja FEZ "Brześć" odbyła spotkanie z delegacją z Izraela [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://fezbrest.com/v-administraczii-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-proshla-vstrecha-s-delegaczii-iz-izrailya>

157. Administracja FEZ "Brześć" omówiła propozycje szwajcarskiego środowiska biznesowego [Zasób elektroniczny]. - 2018 . - URL: <https://fezbrest.com/v-administraczii-sez-%C2%ABbrest%C2%BB-obsudili-predlozheniya-delovyykh-krugov-shvejczarii>

158. Eksport realizowany przez rezydentów FEZ Grodnoinvest w 2019 roku zbliżony do 1 miliard dolarów [Zasób elektroniczny].

2020 . - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-rezidentov-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-priblizilsj-a-k-1-mlrd-379958-2020>

159. Mieszkańcami FEZ "Grodnoinvest" w 2019 roku zostały 4 firmy z projektami inwestycyjnymi o wartości 190 mln dolarów [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/rezidentami-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-stali-4-kompanii-s-investproektami-na-190-mln-375887-2020/>

160. Nowy rezydent FEZ uruchomi produkcję opakowań papierowych

"Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - 2020 . - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/proizvodstvo-bumazhnoj-upakovki-sozdast-novyyj-rezident-sez-grodnoinvest-379035-2020/>

161. ZOV-MARKET LLC jest zarejestrowana jako rezydent FEZ

"Grodnoinvest" [Zasób elektroniczny]. - 2020 . - URL:

<https://grodnoinvest.by/press-center/ooo-zov-market-zaregistrovano-v-kachestve-rezidenta-sez-grodnoinvest/>

162. Firma z Francji rozważa możliwość stworzenia terminalu

w FEZ Grodnoinvest [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/kompanija-iz-frantsii-rassmatrivaet-vozmozhnost-sozdaniya-terminala-v-sez-grodnoinvest-379266-2020/>.

163. FEZ "Grodnoinvest" rezydent LLC "Terrazit Plus" przedstawił nowe innowacyjne produkty [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezydent-sez-grodnoinvest-ooo-terrazit-plyus-predstavil-novuyu-innovacionnuyu-produkciju/>.

164. FEZ "Grodnoinvest" rezydent Belabedding FLLC uruchomiony Wprowadzanie nowych produktów na rynek [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://grodnoinvest.by/press-center/rezydent-sez-grodnoinvest-iooo-belabedding-zapustila-vypusk-novoj-produkcii/>

165. W Bolbasowie rozpoczęła działalność specjalna strefa ekonomiczna "Bremino-Orsza". [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://news.21.by/other-news/2019/06/27/1827049.html>

166. Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSE) [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <https://www.audit-it.ru/terms/taxation/osobaya-ekonomicheskaya-zona.html>

167. Specjalna Strefa Ekonomiczna "Bremino-Orsza" rozpoczęła działalność w Bolbasovo [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/osobaja-ekonomicheskaja-zona-bremino-orsha-nachala-rabotat-v-bolbasovo-352502-2019/>

168. Białoruś uruchomiła drugą specjalną strefę ekonomiczną z preferencyjnym reżimem podatkowym [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://interfax.by/news/biznes/novosti kompaniy/1260614/>.

169. Zakrzhevskiy, G. "Bremino-Orsha": na skrzyżowaniu / G. Zakrzhevskiy // Biuletyn Informacyjny Transportu. - 2019. - 14 lutego. - C. 9.

170. W specjalnej strefie ekonomicznej "Bremino-Orsza" pojawi się Międzynarodowe Miasteczko Handlowe. [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/mezhdunarodnyj-torgovyj-gorodok-pojavitsja-v-osoboj-ekonomicheskoy-zone-bremino-orsha-371406-2019/>.

171. Ponad 60 rezydentów zarejestrowanych w białoruskiej strefie ekonomicznej w pierwszej połowie roku [Elektroniczny zasób]. - 2020.

-URL

<https://www.belta.by/economics/view/bolee-60-rezidentov-zaregistrirvano-v-sez-belarusi-v-i-polugodii-405375-2020/>

172. Strefy ekonomiczne powinny stać się głównym motorem inwestycyjnym.

Nikitina // [Zasób elektroniczny].

2020

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/sez-dolzny-stat-osnovnym-investitsionym-lokomotiv-nikitina-405379-2020/>

173. Inwestorzy zagraniczni zainwestowali w białoruską gospodarkę w I kwartale

2,8 mld dolarów [Zasób elektroniczny].

2020

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/inostranye-investory-vlozhili-v-i-kvartale-v-ekonomiku-belarusi-28-mlrd-390601-2020/>

174. W pierwszej połowie roku do FEZ wpłynęło ponad 118 mln USD inwestycji

"Mińsk" z zagranicy [Zasób elektroniczny].

2020

- URL:

<https://www.belta.by/regions/view/syyshe-118-mln-investitsij-postupilo-v-i-polugodii-v-sez-minsk-iz-za-rubezha-406018-2020/>

175. Nowy rezydent strefy ekonomicznej "Mińsk" wybuduje zakład produkcyjny

produkty z aluminium [Zasób elektroniczny].

2020

- URL:

<https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-minsk-postroit-zavod-po-proizvodstvu-izdelij-iz-aljuminija-411877-2020/>

176. Nowy rezydent FEZ Mińsk będzie produkował pokrycia dachowe i

materiały elewacyjne [Zasób elektroniczny].

20230

- URL:

<https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-minsk-budet-proizvodit-krovelnye-i-fasadnye-materialy-415998-2020/>

177. Na terenie Mińskiej Strefy Ekonomicznej powstanie park naukowo-technologiczny, który będzie pomagał startupom [Zasób elektroniczny].

2020.

- URL:

<https://www.belta.by/regions/view/nauchno-tehnologicheskij-park-v-pomosch-startupam-postrojat-na-territorii-sez-minsk-411305-2020/>

178. Białoruś chce pozyskać 14,11 mln euro z EBOiR na budowę stacji elektroenergetycznej dla FEZ Mińsk [Zasób elektroniczny].

2020.

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/belarus-hochet-privlech-ot-ebrr-1411-mln- evro-na-stroitelstvo-podstantsii-dlja-sez-minsk-394602-2020/>.

179. Nowy rezydent FEZ Brześć zamierza zainwestować ponad 25 mln EUR w produkcję mebli [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-brest-nameren-investirovat-v-proizvodstvo-mebeli-bolee-25-mln-evro-394124-2020/>.

180. Nowy mieszkaniec brzeskiego FEZ będzie zajmował się obróbką drewna [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-brest-zajmetsja-derevoobrabotkoj-392514-2020/>.

181. Nowy mieszkaniec FEZ "Brześć" będzie produkował przedmioty kolekcjonerskie odzież [Zasób elektroniczny]. -2020 . - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-sez-brest-budet-vypuskat-kollekcionnuju-odezhdu-392737-2020/>

182. W FEZ "Brześć" planuje się stworzyć 1 tys. miejsc pracy [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/v-sez-brest-planirujut-sozdat-1-tys-rabochih-mest-380116-2020/>.

183. FEZ "Brest" kończy aranżację włoskiego zakładu przemysłowego. Dzielnica [Zasób elektroniczny]. -2020 . - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/sez-brest-zavershaet-obustrojstvo-italjanskogo-promyshlennogo-okruga-418092-2020/>

184. Zaleski, B. Białoruś - Europa: potencjał partnerstwa. Polityka wielowektorowości w kontekście wyzwań globalnych / B. Zaleski. - Wydawnictwo Akademickie LAP LAMBERT, 2016. - 168 c.

185. FEZ Brześć kończy w tym roku tworzenie infrastruktury we włoskiej dzielnicy przemysłowej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/special/regions/view/sez-brest-zavershaet-v-etom-godu-sozdanie-infrastruktury-v-italjanskom-promyshlennom-okrugu-380751-2020/>.

186. Mieszkańcy FEZ Grodnoinvest przyciągnęli rekordową ilość BIZ netto w I kwartale [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-grodnoinvest-v-i-kvartale-privlekli-rekordnyj-objem-pii-na-chistoj-osnove-389251-2020/>.

187. FEZ Grodnoinvest w ciągu pięciu lat zainwestował w

rozwój infrastruktury około 9 mln Br [źródło elektroniczne]. - 2020.
- URL: <https://www.belta.by/regions/view/sez-grodnoinvest-za-pjat-let-inwestirovala-v-razvitie-infrastruktury-okolo-br9-mln-387801-2020/>.

188. Mieszkańcy FEZ Grodnoinvest przyciągnął 436 mln dolarów w 2019 roku inwestycje [Zasób elektroniczny]. -2020 .
- URL:

<https://www.belta.by/regions/view/rezidenty-sez-grodnoinvest-v-2019-godu-privlekli-436-mln-investitsij-385388-2020/>

189. Od początku roku mieszkańcy MSPZ "Grodnoinvest" zapłacili ponad Br157 milionów podatków [Zasób elektroniczny]. - 2020 .
-URL:

<https://www.belta.by/regions/view/s-nachala-goda-rezidenty-sez-grodnoinvest-uplatili-bolee-br-157-mln-nalo-gov-415012-2020/>

190. Mieszkaniec FEZ "Grodnoinvest" stworzył sieć elektrowni fotowoltaicznych. stacje [Zasób elektroniczny]. -2020 .
- URL:

<https://www.belta.by/regions/view/rezident-sez-grodnoinvest-sozdast-set-fotoelektricheskikh-stantsij-410108-2020/>

191. Austriacki inwestor zbuduje zakład obróbki drewna w powiecie Svisloch [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/avstrijskij-investor-postroit-derevoobrabatvayushee-predpriyatje-v-svislochskom-rajone-420771-2020/>.

192. Inwestor z Niemiec rozważa możliwość budowy terminalu kontenerowego w pobliżu Grodna [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investor-iz-germanii-rassmatrivaet-vozmozhnost-stroitelstva-pod-grodno-kontejnernogo-terminala-417507-2020/>.

193. Inwestorom oferuje się projekt multimodalnego centrum logistycznego na granicy białorusko-polskiej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/investoram-predlagajut-proekt-multimodalnogo-tsentra-logistiki-na-belorussko-polskoj-granitse-396558-2020/>.

194. W Smorgoniu zakończono przebudowę głównej części Alei Przemysłowej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/v-smorgoni-zavershili-rekonstruksiju-osnovnoj-chasti-industrialnogo-prospekta-405149-2020/>.

195. Mieszkańcy FEZ "Grodnoinvest" zainwestowali 144 mln

Br w

zasoby kapitałowe [Zasób

elektroniczny

].

-2020

- URL:

<https://www.belta.by/regions/view/rezydent-sez-grodnoinvest-vlozhili-br144-mln-investitsij-v-osnovnoj-kapital-417225-2020/>

196. Eksport rezydentów FEZ "Grodnoinvest" do USA w okresie styczeń-wrzesień

wzrosła trzykrotnie

[Zasób elektroniczny

].

-

2020

.

- URL:

<https://www.belta.by/regions/view/eksport-rezidentov-sez-grodnoinvest-v-ssha-za-janvar-sentjabr-vozros-v-tri-raza-416050-2020/>

197. Spotkanie na temat rozwoju kompleksu rolno-przemysłowego

Obwód witebski [Zasób elektroniczny].

-2019.

- URL:

<http://president.gov.by/ru/news-ru/view/soveshanie-po-voprosam-razvitiya-agropromyshlennogo-kompleksa-vitebskoj-oblasti-22434/>

198. Białoruś rozważy zaciągnięcie pożyczki na budowa infrastruktury energetycznej w FEZ [Zasób elektroniczny]. -

2018.

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/belarus-rassmatrivaet-vozmozhnost-privlechenija-zajma-dlja-stroitelstva-energeticheskoy-infrastruktury-330424-2018/>

[rassmatrivaet-](https://www.belta.by/economics/view/belarus-rassmatrivaet-vozmozhnost-privlechenija-zajma-dlja-stroitelstva-energeticheskoy-infrastruktury-330424-2018/)

[vozmozhnost-privlechenija-zajma-dlja-stroitelstva-energeticheskoy-infrastruktury-330424-2018/](https://www.belta.by/economics/view/belarus-rassmatrivaet-vozmozhnost-privlechenija-zajma-dlja-stroitelstva-energeticheskoy-infrastruktury-330424-2018/)

199. Rezydent z kapitałem litewskim zarejestrowany w FEZ "Witebsk" [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/rezident-s-litovskim-kapitalom-zaregistrirovan-v-sez-vitebsk-330553-2018/>

200. Udział administracji Witebskiego Obszaru Funkcjonalnego w Białorusko-Łotewskim Forum Biznesowym [Zasób elektroniczny].

201. - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

202. Udział administracji FEZ "Witebsk" w kompleksowej prezentacji obwodu witebskiego w Moskwie [Zasób elektroniczny]. -

2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

203. Podpisanie umowy intencyjnej między administracją FEZ Witebsk a chińską firmą [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

204. Administrację FEZ Witebsk odwiedzili biznesmeni ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/ru/news>

205. Udział administracji FEZ "Witebsk" w białorusko-

indyjskim

forum biznesu [Zasób elektroniczny]. - URL: <http://www.fez-vitebsk.com/en/news>

206. Mieszkańcy FEZ "Witebsk" zwiększyli wolumen bezpośrednich inwestycji zagranicznych inwestycje w 3,5 raza [Zasób elektroniczny].

-

2020.

- URL:

<https://www.belta.by/special/regions/view/rezidenty-sez-vitebsk-uvelichili-objem-prjamyh-inostrannyh-investitsij-v-35-raza-379775-2020/>

207. Inwestorzy z 4 krajów planują w tym roku rozpocząć realizację projektów w Witebskiej Strefie Ekonomicznej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/investory-iz-4-stran-planirujut-v-etom-godu-nachat-realizatsiju-proektov-v-sez-vitebsk-379788-2020/>.

208. Nowy mieszkaniec FEZ "Witebsk" stworzy produkcję materiałów budowlanych z dolomitu [Zasób elektroniczny]. - 2019. -

URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-rezident-sez-vitebsk-sozdast-proizvodstvo-stroitelnyh-materialov-iz-dolomita-371163-2019/>.

209. FEZ "Witebsk" proponuje utworzenie klastra obróbki drewna [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/sez-vitebsk-predlagaet-sozdat-derevoobrabatyvajuschij-klaster-371147-2019/>.

210. Planowane jest prawie dwukrotne zwiększenie liczby uczestników nowopołockiego klastra petrochemicznego [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/regions/view/chislo-uchastnikov-novopolotskogo-neftehimicheskogo-klastera-planiruetsja-uvelichit-pochti-v-dva-raza-371161-2019/>.

211. Rosyjski inwestor stworzy w FEZ Witebsk produkcję puszek blaszanych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/v-sez-vitebsk-s-uchastiem-rossijskogo-investora-sozdatut-proizvodstvo-zhestjanyh-banok-377712-2020/>.

212. Inwestor z Azerbejdżanu stworzy zaawansowaną technologicznie produkcję chemii niskotonażowej w FEZ "Witebsk" [Zasób elektroniczny]. -

2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/investor-iz->

[azerbajdzhana- sozdast-vysokotehnologichnoe-proizvodstvo-malotonnazhnoj-himii-v-sez-vitebsk-381432-2020](#)

213. Litewski holding VMG Group zwiększy inwestycje w projekty w FEZ Witebsk do 200 mln euro [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/litovskij-holding-vmg-grupp-uvlechit-objem-investitsij-po-proektam-v-sez-vitebsk-do-200-mln-evro-379950-2020/>.

214. Bogaczewa, O. Ponad 1 miliard dolarów inwestycji w gospodarce Obwód witebski na rok 2019 / O. Bogaczewa // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolee-1-mlrd-investitsij-privlecheno-v-ekonomiku-viteb-skojj-oblasti-za-2019-god-378810-2020/>

215. Zalessky, B.L. Forum gospodarcze jako narzędzie rozwoju stosunków międzynarodowych regionu / B.L. Zalessky // Materiały XV międzynarodowej konferencji nauchnaya praktichna, Nayoviye postizheniya na evropeyskata nauk - 2019, 15 - 22 juni 2019 Ekonomiki. Administracja publiczna. : Sofia. "Byal GRAD-BG". - C. 11-13.

216. Kontakty biznesowe, festiwal rzemiosła i internetowy gastrofest - wystawa "Wiosna w Homlu" została otwarta [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/delovye-kontakty-prazdnik-remesla-i-gastrofest-onlajn-otkrylas-vystavka-vesna-v-gomele-392199-2020/>

217. Nowy format "Wiosny w Homlu" umożliwi poznanie potencjału regionu z każdego miejsca na świecie - Sołowiej [Dokument elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/novyj-format-vesny-v-gomele-pozvolit-iz-ljuboj-tochki-mira-izuchit-potentsial-regiona-solovej-392149-2020/>.

218. Projekty online zachęcają przedsiębiorstwa do wzmocnienia swojej pozycji na platformach internetowych - Filonova [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/onlajn-proekty-stimulirujut-predprijatija-ukrepljat-pozitsii-na-internet-platformah-filonova-392234-2020/>.

219. Ponad 250 firm z 13 krajów bierze udział w wystawie "Wiosna w Polsce". Gomel" [Zasób elektroniczny]. -2020 . - URL: <https://www.belta.by/regions/view/bolee-250-kompanij-iz-13-stran->

[uchastvujut-v- virtualnoj -vystavke-vesna-v- gomele-393173-2020](#)

220. Od robotów do domu na kółkach: dziesiątki projektów inwestycyjnych obwodu homelskiego w internecie [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/regions/view/ot-robotov-do-doma-na-kolesah-desjatki-investproektov-predlagaet-onlajn-gomelskaja-oblast-392685-2020/>.

221. Zheng, H. "Wielki kamień" symbolizuje mocną przyjaźń Białorusi i Chin / H. Zheng // [zasób elektroniczny].

222. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/comments/view/velikij-kamen-simvoliziruets-tverduju-druzhbu-belarusi-i-iknr-hu-chzhen-7289/>

223. Barcelona stanie się stolicą wolnych obszarów celnych w 2019 roku [Electronic zasób]. -2017 . -

URL : <https://ru.wikinews.org/wiki/%D0%91%D0%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%BD%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0BE%D0BB%D0%D8%D1%86%D0B5%D0%B9%D1%81%D0%B2%D0BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%B%D%D1%8B%D1%85%D0%B7%D0D0BE%D0%BD%D0%B22019%D0%B3%D0D0BE%D%B4%D1%83>

224. Grigoryeva, V. Prezydent Światowej Federacji Wolnych i Specjalnych Stref Ekonomicznych (Femoza) Juan Torrents Tolosa odwiedził Homel [Zasób elektroniczny]. - 2015. - URL: <https://www.sb.by/articles/vse-sezy-v-gosti-k-nam.html>

225. "Wielki Kamień" jest uznawany za najszybciej rozwijający się przemysł park na świecie [Zasób elektroniczny]. - 2019 . - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/velikij-kamen-priznan-samym-bystrorastuschim-industrialnym-parkom-v-mire-369159-2019/>

226. Megalgos w "Wielkim Kamieniu" i rekordy IT - Rumas opowiedział o możliwościach inwestowania na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/megalgoty-v-velikom-kamne-i-rekordy-it-rumas-rasskazal-o-vozmozhnostjah-investirovat-v-belarus-370269-2019/>

227. Liczba mieszkańców Wielkiego Kamienia do końca 2020 roku może wzrosnąć do 80 [Zasób elektroniczny]. -

- 2019 - URL:
<https://www.belta.by/economics/view/kolichestvo-rezidentov-velikogo-kamnja-k-kontsu-2020-goda-mozhet-uvelichitsj-a-do-80-365696-2019/>
228. Otwarcie zakładu produkcji silników Maz-Weichai LLC w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9051>
229. Park Przemysłowy Wielki Kamień zostanie zaprezentowany w listopadzie na Międzynarodowa wystawa importowa w Chinach [Zasób elektroniczny]. - 2019. - URL:
<https://www.belta.by/economics/view/industrialnyj-park-velikij-kamen-v-noj-abre-predstavj-at-na-kitajskoj-mezhdunarodnoj-vystavke-importa-367476-2019/>
230. Zheng, H. "Wielki Kamień" staje się strategiczną platformą współpracy białorusko-chińskiej / H. Zheng // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:
<https://www.belta.by/interview/view/velikij-kamen-standovitsja-strategicheskaj-platform-dlja-belorusko-kitajskogo-sotrudnichestva-7152/>
231. Nemanikova, Yu. Projekt pilotażowy dotyczący rozwoju 5G jest realizowany w "Velikiy Kamen" / Yu. Nemanikova // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:
<https://www.belta.by/economics/view/pilotnyj-proekt-po-razvitiu-5g-realizujut-v-velikom-kamne-381000-2020/>
232. Aleksander Turczyszyn: Współpraca białorusko-szwajcarska ma poważny potencjał [źródło elektroniczne]. - 2019. - URL: <http://www.government.by/ru/content/9136>
233. W parku przemysłowym uruchomiono produkcję masek oddechowych "Wielki Kamień" [Zasób elektroniczny]. -2020 . - URL:
<https://www.belta.by/economics/view/proizvodstvo-dyhatelnyh-masok-otkryto-v-industrialnom-parke-velikij-kamen-383799-2020/>
234. Nowy rezydent z kapitałem chińskim jest zarejestrowany w "Wielkiej kamień" [Zasób elektroniczny]. -2020 . - URL:
<https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-s-kitajskim-kapitalom-zaregistrirovan-v-velikom-kamne-384192-2020/>
235. Konoga, P. Alexander Yaroshenko opowiedział o

nowych mieszkańcach

Park przemysłowy Velikiy Kamen, miasto satelitarne i plany na 2019 rok / P. Konoga // [Zasób elektroniczny]. -

2018

URL:

<https://www.sb.by/articles/vysech-pribyl-iz-kamnya.html>

236. "Wielki Kamień" oferuje partnerom zagranicznym możliwość tworzenia

Podpunkty [Zasób elektroniczny]. -2019

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/velikiy-kamen-predlagaet-zarubezhnym-partneram-sozdavat-subparki-365694-2019/>

237. Anatolij Kalinin wziął udział w otwarciu pierwszego etapu

Podpark handlowo-logistyczny w Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień" [Zasób elektroniczny]. - 2017. -

URL:

<http://www.government.by/ru/content/7228>

238. Protokół z 11. posiedzenia grupy roboczej ds. parku przemysłowego Chiny-Białoruś [Zasób elektroniczny]. - 2018. -

URL: http://belaruschina.by/data/fck/file/minekonomiki/protocol_11.pdf

239. W Parku Przemysłowym Wielki Kamień zostanie utworzony subpark

Produkty LED [Zasób elektroniczny]. -2017

- URL:

<https://industrialpark.by/novosti/2017/v-industrialnom-parke-velikiy-kamen-budet-sozdan-subpark-svetodiodnoj-produkcii.html>

240. Chińskie Chengdu rozważa utworzenie przemysłu high-tech w Wielkim Kamieniu [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL:

<https://interfax.by/news/policy/ekonomicheskaya-politika/1251824/>

241. Kryżewicz, I. Na terenie "Wielkiego Kamienia" może powstać szwajcarski subpark / I. Kryżewicz // [Zasób elektroniczny].

- 2019. - URL: <https://www.sb.by/articles/na-teritorii-velikogo-kamnya-mogut-sozdat-shveytsarskiy-subpark-.html>

242. W Chińsko-Białoruskim Parku Przemysłowym "Wielki Kamień"

Pojawił się 60. mieszkaniec [Zasób elektroniczny]. - 2019.

URL:

<https://interfax.by/news/biznes/businesses/1268182/>

243. Białoruś i Włochy rozważają stworzenie wspólnego

subparku w Wielkim Kamieniu [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-italija-rassmotrjat-vopros-sozdanija-sovmestnogo-subparka-v-velikom-kamne-376060-2020/>.

244. Zalessky, B. Wektor partnerstwa - Chiny. Zbiór artykułów / B. Zaleskii. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2019. - 188 c.

245. O rozwoju strefy współpracy i rozwoju SINOMACH S&T w Parku Wielkiego Kamienia [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<http://china.mfa.gov.by/ru/embassy/news/cf39e9ad1f75824a.html>

246. Park Sinomacha "Pochodnia" powstanie w "Wielkim Kamieniu" [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/v-velikom-kamne-postrojat-park-sinomach-fakel-390613-2020/>.

247. Wei, V. Silicon Valley of China / W. Wei // Modele, Systemy, Sieci w Ekonomii, Technologii, Przyrodzie i Społeczeństwie. - 2013. - C. 18-21.

248. Krasilnikova, Y. Pekin uruchamia program przyciągania zagranicznych specjalistów IT / Y. Krasilnikova // [Zasób elektroniczny]. - 2018. - URL: https://hightech.fm/2018/02/28/beijing_lures_talant

249. W ciągu pierwszych 11 miesięcy 2019 roku, Beijing Technopark Zhongguancun odnotował 13,8-procentowy wzrost dochodów [Zasób elektroniczny]. -2020 . - URL:

http://russian.news.cn/2020-01/07/c_138685700.htm?utm_source=yxnews&utm_medium=desktop&utm_referrer=https%3A%2F%2Fyandex.by%2Fnews

250. Pierwszy bezzałogowy autobus elektryczny został przetestowany w Great Stone [Elektroniczny zasób]. -2020 . -URL :

<https://www.belta.by/economics/view/pervyj-bes-pilotnyj-elektrobus-protestirovali-v-velikom-kamne-390612-2020>

251. Nowy mieszkaniec Wielkiego Kamienia będzie produkował wyroby dla obróbka drewna [Zasób elektroniczny]. - 2020 . - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezident-velikogo-kamnja-budet-vypuskat-produktsiju-dlja-derevoobrabotki-390684-2020>

252. Xiaoyun, S. Chiny sprzeciwiają się zewnętrznej

ingerencji w wewnętrzne sprawy Białorusi / S. Xiaoyun // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/interview/view/kitaj-vystupaet-protiv-vmeshatelstva-izvne-vo- vnutrennie-dela-bialorusi-7572/>.

253. Dochody mieszkańców Wielkiego Kamienia w okresie styczeń - wrzesień wzrosły 3,4-krotnie do 126,2 mln Br [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/vyruchka-rezydentov-velikogo-kamnja-v- janvare-sentjabre-vyrosla-v-34-raza-do-br1262-mln-416031-2020/>.

254. Nowy mieszkaniec Wielkiego Kamienia wybuduje terminal kolejowy

[Elektroniczny zasób]. -2020 .

-URL

<https://www.belta.by/economics/view/novyj-rezydent-velikogo-kamnja-postroit-zhd- terminal-407959-2020/>

255. W Wielkim Kamieniu pojawiło się chińsko-białoruskie centrum innowacji technologii przemysłowych [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/kitajsko-belorusskij-innovatsionnyj-tsentr- promyshlennyh-technologij-pojavilsja-v-velikom-kamne-408221-2020/>.

256. Otwarcie centrum innowacji w Kamieniu Wielkim planowane jest do dnia

do końca roku [Zasób elektroniczny]. - 2020 - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/innovatsionnyj-tsentr-v-velikom-kamne- planirujut-otkryt-do-kontsa-goda-408059-2020/>

257. Centrum Wspierania Technologii i Innowacji powstało w ramach projektu "Wielka

kamień" [Zasób elektroniczny]. -2020 .

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/tsentr-podderzhki-tehnologij-i-innovatsij- sozdali-v-velikom-kamne-415194-2020/>

258. Transakcje o wartości 21 mld USD zawarte w BUTB w ciągu 15 lat [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL:

https://www.belta.by/economics/view/sdelki-na-21-mlrd-zakljucheny-na-butb-za- 15-let-393174-2020

259. Obroty BUTB w okresie styczeń-listopad wzrosły o 12% [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/tovarooborot-butb-v- janvare-nojabre-vyros-na-12-420279-2020/>.

260. Eksport towarów przez BUTB w październiku wzrósł o

22% [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-tovarov- cherez-butb-v-oktjabre-vyros-na-22-415863-2020/>.

261. Około 80% wywozu produktów mleczarskich za pośrednictwem BUTB stanowi

Rosja [Zasób elektroniczny]. -2020 .

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/okolo-80-eksporta-molochnoj-produktsii- cherez-butb-prihoditsja-na-rossiju-414442-2020/>

262. BUTB cieszy się na rozszerzenie współpracy z obwodem omskim

region Rosji [Zasób elektroniczny]. -

2020 . - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/butb-rasschityvaet-na-rasshirenie- sotrudnichestva-s-omskoj-oblastiju-rossii-420606-2020/>

263. BUTB liczy na rozwój współpracy z regionem smoleńskim

region [Zasób elektroniczny]. -2020 .

- URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-rasschityvaet-na-razvitie-sotrudnichestva- so-smolenskoj-oblastiju-421404-2020/>

264. Za pośrednictwem BUTB planuje się organizację dostaw tarcicy do

Egipt [Zasób elektroniczny]. -2020 .

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/cherez-butb-planiruetsja-organizovat-postavki- pilomaterialov-v-egipet-419296-2020/>

265. Brytyjscy i kanadyjscy przedsiębiorcy są zainteresowani kupnem białoruskiej tarcicy na giełdach [Zasób elektroniczny]. -

2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/britanskij-i-kanadskij-biznes-zainteresovan-v- zakupke-belorusskih-pilomaterialov-na-birzhevyh-torgah-391809-2020/>

266. Białoruś i Uzbekistan rozwijają współpracę w dziedzinie elektroniczne zamówienia publiczne [Zasób elektroniczny]. -

2020 . - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/belarus-i-uzbekistan-razvivajut- vzaimodejstvie-v-oblasti-elektronnyh-zakupok-390898-2020/>

267. Nikolay Snopkov: Belarus considers agricultural products as a new export driver to China [Electronic resource]. - 2020.

- URL: <http://www.government.by/ru/content/9682>

268. Białoruska tarcica o wartości 5,1 mln USD sprzedawana

do Chin za pośrednictwem
BUTB od początku roku [Zasób elektroniczny]. -
2020. -

URL:

<https://www.belta.by/economics/view/beloruskie-pilomaterialy-na-51-mln-prodali-v-kitaj-cherez-butb-s-nachala-goda-400531-2020/>

269. Ponad 10-krotny wzrost liczby transakcji firm z Chin na BUTB w okresie styczeń - wrzesień [Electronic resource]. - 2020. -

URL: <https://www.belta.by/economics/view/bolee-chem-v-10-raz-vyrosla-summa-sdelok-kompanijami-iz-kitaja-na-butb-v-janvare-sentjabre-413129-2020/>.

270. BUTB przeprowadzi 15 grudnia pierwszy specjalistyczny przetarg eksportowy na rynek chiński [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/butb-provedet-pervye-spetsializirovannye-exportnye-torgi-dlja-kitajskogo-rynka-15-dekabrja-420090-2020>

271. Chińskie firmy kupowały tarcicę w BUTB w październiku przez Kwota ta wynosi ponad 1 milion dolarów [Electronic resource].

-2020

- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/kitajskie-kompanii-v-oktjabre-zakupili-pilomaterialy-cherez-butb-na-summu-bolee-1-mln-417473-2020/>

272. Eksport oleju rzepakowego poprzez BUTB wzrósł 3-krotnie, a największym odbiorcą jest Szwajcaria [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/eksport-rapsovogo-masla-cherez-butb-vyros-v-3-raza-krupnej-shij-pokupatel-shvej-tsarij-a-406915-2020/>.

273. Białoruska deska paletowa i olej rzepakowy będą eksportowane do Chin przez BUTB [źródło elektroniczne]. - 2020. -

URL: <https://www.belta.by/economics/view/beloruskuju-palletnuju-dosku-i-rapsovoe-maslo-budut-eksportirovat-v-kitaj-cherez-butb-408061-2020/>.

274. Eksport wyrobów stalowych przez BUTB wzrósł w pierwszym półroczu o 33%.

[Elektroniczny zasób]. -2020 .

-URL :

<https://www.belta.by/economics/view/eksport-metalloproduksii-cherez-butb-v-i-polugodii-vyros-na-33-399873-2020/>

275. BUTB i Walcownia Metali Miory planują wspólnie rozwijać eksport blachy białej [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-miorskij-metalloprokatnyj-zavod-planiruj-ut-sovmestno-razvivat-eksport-beloj-zhesti-400676-2020/>

276. BUTB powinien stać się motorem napędowym e-commerce w kraju -
Koltowicz [Zasób elektroniczny]. -2020 .
- URL:

<https://www.belta.by/economics/view/butb-dolzha-stat-drajverom-elektronnoj-torgovli-v-strane-koltovich-401009-2020>

277. Lugina, T. Z jakich projektów nasz przemysł lekki może być dumny / T. Lugina // [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.sb.by/articles/svoya-rubashka-blizhe-k-telu11.html>

278. Nemankova, Y. Przedsiębiorstwa "Bellegpromu" wyeksportowały 58,3% produktów w pierwszym kwartale / Y. Nemankova // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/predprijatija-bellegproma-v-i-kvartale-eksportirovali-583-produktsii-389618-2020/>.

279. Eksport przedsiębiorstw dziewiarskich "Bellegpromu" w pierwszym kwartale wzrósł o 8,4% [źródło elektroniczne]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/eksport-trikotazhnyh-predpriyatij-bellegproma-v-i-kvartale-vyros-na-84-391971-2020>

280. Przedsiębiorstwa tekstylne Bellegpromu planują poszukiwanie nowych partnerów i zwiększenie eksportu do UE [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/tekstilnye-predprijatija-bellegproma-planirujut-iskat-novyh-partnerov-i-naraschivat-eksport-v-es-391599-2020>

281. "Bellegprom planuje eksport masek ochronnych do Rosja i Niemcy [Zasób elektroniczny]. - 20120 . - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/bellegprom-planiruet-v-mae-eksportirovat-zaschitnye-maski-v-rossiju-i-germaniju-389972-2020/>

282. "Kamvol planuje wejść na rynki USA i Kanady" [Electronic resource]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/kamvol-planiruet-vyjti-na-rynki-ssha-i-kanady-389583-2020/>.

283. Esin, R. O białoruskim Inie w Japonii, poszukiwanie nowych towarów dla eksport i wzmocnienie handlu elektronicznego / R. Yesin // [zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/interview/view/esin-o-belorusskom-lne-v-japonii-poiske-novyh-tovarov-dlja-eksporta-i-usilenii-elektronnoj-torgovli-7276/>

284. Zalessky, B. Punkty wzrostu. Osobliwości zrównoważonego rozwoju w warunkach wyzwań globalnych / B. Zalessky. - Wydawnictwo Akademickie Palmarium, 2020. - 132 c.

285. Podjęte działania przyczynią się do stworzenia na Białorusi produkcja pojazdów elektrycznych - Ministerstwo Gospodarki [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/prinimae-mye-mery-budut-sposobstvovat-sozdaniu-v-belarusi-proizvodstva-elektromobilej-minekonomiki-383056-2020/>

286. Ekologia i inteligentne zużycie energii - co sprzyja rozwojowi samochodów elektrycznych na Białorusi [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/ekologija-i-gramotnoe-potreblenie-elektroenergii-chem-vygoden-rost-chisla-elektromobilej-v-belarusi-383046-2020/>

287. Łukaszenko podpisał dekret o zachętach dla zamówień publicznych

Pojazdy elektryczne [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/president/view/lukashenko-podpisal-ukaz-o-stimulirovanii-zakupok-elektromobilej-383041-2020/>

288. "Bielorusnieft" planuje otworzyć 180 elektrycznych stacji ładowania w

w tym roku [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL:

<https://www.belta.by/economics/view/belorusneft-planiruet-otkryt-180-elektrozariadnyh-stantsij-v-etom-godu-383042-2020/>

289. Gawriłowa, W. Przyjazny dla środowiska, nowoczesny i zwrotny: naukowcy

Prezentacja pierwszego białoruskiego samochodu elektrycznego / W. Gawriłowa // [zasób elektroniczny]. - 2017.

-URL: <https://www.belta.by/economics/view/reportazh-ekologichnyj-sovremennyj-i-manevrennyj-uchenye-prezentovali-pervyj-belorusskij-elektromobil-262688-2017/>

290. Spotkanie z kierownictwem Rady Ministrów [Zasób

elektroniczny]. - 2020. - URL: <http://president.gov.by/ru/news/ru/view/soveschanie-s-rukovodstvom-soveta-ministrov-23197/>.

291. "BELJI jest gotowa rozważyć wypuszczenie na rynek samochodów elektrycznych przy sprzedaży 5-10 tys. samochodów rocznie [Zasób elektroniczny]. - 2020. - URL: <https://www.belta.by/economics/view/beldzhi-gotov-rassmatrivat-vypusk-elektromobilej-pri-prodazhe-5-10-tys-avto-v-god-382660-2020/>.

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

**More
Books!**

yes
I want morebooks!

Buy your books fast and straightforward online - at one of world's fastest growing online book stores! Environmentally sound due to Print-on-Demand technologies.

Buy your books online at
www.morebooks.shop

Kaufen Sie Ihre Bücher schnell und unkompliziert online – auf einer der am schnellsten wachsenden Buchhandelsplattformen weltweit! Dank Print-On-Demand umwelt- und ressourcenschonend produziert.

Bücher schneller online kaufen
www.morebooks.shop

KS OmniScriptum Publishing
Brivibas gatve 197
LV-1039 Riga, Latvia
Telefax: +371 686 20455

info@omniscryptum.com
www.omniscryptum.com

OMNIScriptum

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY